This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

VERSLAG

AANGAANDE

EEN ONDERZOEK IN DE ARCHIEVEN VAN RUSLAND

TEN BATE DER

NEDERLANDSCHE GESCHIEDENIS.

OP LAST DER REGEERING INGESTELD

DOOR

Dr. C. C. UHLENBECK.

1031

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1891.

E-81400

VERSLAG

AANGAANDE

EEN ONDERZOEK IN DE ARCHIEVEN VAN RUSLAND.

LEIDEN: STOOMDRUKKERIJ VAN L. VAN NIFTERIK HZ.

VERSLAG

AANGAANDE

EEN ONDERZOEK IN DE ARCHIEVEN VAN RUSLAND

TEN BATE DER

NEDERLANDSCHE GESCHIEDENIS.

OP LAST DER REGEERING INGESTELD

DOOR

Dr. C. C. UHLENBECK.

'S GRAVENHAGE,
MARTINUS NIJHOFF.
1891.

LG

DH3
U3

INHOUD.

Bladz.

INLEIDING.

Stand der questie 1
Russische archieven 2
Openbare Keizerlijke Bibliotheek te St. Petersburg 3
(Handschrift van Herckmans, brieven van Hendrik III en François van Alençon).
Universiteitsbibliotheek te Dorpat 6
Archief van Buitenlandsche Zaken te Moskou. 9
Museum Roemjantsof 10
De taal der archiefstukken 11

AFDEELING I.

Van het jaar 1600 tot de vestiging van een permanent Russisch gezantschap te 's Gravenhage.

Verzoekschrift van Jeremias van der Goes 13
Verzoekschrift van Jurjen Jansz. (Klenk). 15
Verzoekschrift van Jurjen Jansz. Klenk en Marcus Marcusz. de Vogelaer. 16
Stukken uit 1614—1645 19
Zending van Spiridónof naar Holland 28
Zending van Milaslafskij en Bajbakof naar Holland 32
Stukken uit 1648—1662 40
Zending van Nasjokien en Kasjejef naar Holland 44
Stukken uit 1663—1697 45
Zending van Lefort, Galawien en Waznietsyn naar Holland . . . 53
Stukken uit 1698, 1699 56

Bladz.

AFDEELING II.

De tijd, gedurende het verblijf van den gezant Matwejef in de Nederlanden tot de komst van Prins Koerakien.

Brieven van Matwejef en andere stukken uit dit tijdperk 58

AFDEELING III.

Het tijdperk van Koerakiens verblijf hier te lande.

Brieven van Koerakien en de rescripten daarop, benevens diverse stukken betreffende handel en zeewezen 106

AFDEELING IV.

Het tijdperk van 1725 tot den val der Republiek.

Stukken uit 1725—1747 223
Uit de correspondentie van Catharina II. 229
Correspondentie van Oldecop 230

BIJLAGE.

Beiträge zu einer Russisch-Niederländischen Bibliographie, door BENJAMIN CORDT, Cand. dipl., Bibliothecaris te Dorpat 243

INLEIDING.

Van een onderzoek in de Archieven van Rusland waren uit den aard der zaak niet zulke rijke resultaten te verwachten als van dat door Prof. Blok in de Duitsche Archieven ingesteld, want de betrekkingen tusschen het oude Moscovië en onze Republiek waren gewoonlijk slechts handelsconnecties en slechts zelden, zooals b.v. in 1614 en 1713, mengde de politiek zich in de verhouding tusschen de beide zoo ver uiteen gelegen rijken. Wat men billijkerwijze konde verwachten, heeft dit onderzoek te St. Petersburg en te Moskou echter wèl opgeleverd en het is de verdienste van Jhr. Mr. Victor de Stuers de zending van een Nederlander naar Rusland te hebben bevorderd om daardoor eenigermate den sluier van diepe onwetendheid op te lichten, die ten onzent over de Russische geschiedenis en de bronnen ter beoefening daarvan gespreid ligt. Het initiatief der onderneming werd door Prof. Blok genomen, tengevolge eener mededeeling van Russische zijde over den inhoud van het Archief van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te Moskou aan onze Regeering, welke zich niet onverschillig heeft betoond voor het nasporen onzer betrekkingen met Rusland, tot welks ontwikkeling onze voorouders zooveel hebben bijgedragen.

Zooals aan ieder, die zich met dit speciale onderwerp heeft bezig gehouden, bekend is, heeft Mr. Jacobus Scheltema een vrij degelijk boek geschreven over de betrekkingen tusschen Rusland en de Republiek gedurende de regeering van Peter den Groote en later dit werk tot eene voor zijn tijd volledige geschiedenis dier betrekkingen uitgebreid, van de oudste tijden tot het jaar 1725, voor zoover die uit Nederlandsche bronnen kon worden opgemaakt. Daar Scheltema met het Russisch volslagen onbekend was, nam hij Russische familienamen in dien verbasterden vorm over, waarin hij die in Nederlandsche stukken vond, hetgeen de bruikbaarheid van zijn boek eenigszins vermindert, dat trouwens reeds door nuttelooze breedsprakigheid

en ongegronde redeneeringen niet als een voorbeeldig geschiedwerk kan worden geroemd. Het blijkt niet, of Scheltema zich ooit de vraag heeft gesteld, welk licht de Russische Archieven op het onderwerp zijner studiën zouden kunnen werpen. Behalve Scheltema's Rusland en de Nederlanden moet hier de studie over Isaäc Massa vermeld worden, welke aan de uitgave van Massa's handschrift door Prins Obolensky en Dr. van der Linde is toegevoegd [1]).

Tot nog toe heeft men ten onzent niet de minste notitie genomen van de talrijke werken welke in Rusland zijn verschenen en van gewicht zijn voor de geschiedenis der betrekkingen tusschen Moscovië en de Republiek. De reden van dit verwonderlijke feit is de omstandigheid, dat het Russisch in Nederland nauwelijks meer bekend is dan het Toengoezisch of Jakoetisch; men weet hier te lande niet, dat er over alle onderdeelen der wetenschap eene uitgebreide litteratuur in Rusland bestaat. Wij mogen den Heer V. A. Uljanicky (Oeljanitsky) dank weten, dat hij eenigermate deze leemte in onze kennis heeft getracht aan te vullen door aan het Rijks-Archief te 's Gravenhage en de Rijks-Bibliotheek te Leiden alle uitgaven van het Archief van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te Moskou, waarover hij als Hoofd-Archivaris (onder den Directeur, Baron Bühler) de leiding heeft, ten geschenke te geven.

Er ontbreken echter in onze Bibliotheken nog zóóveel werken, welke voor de studie van het Russisch en de Russische geschiedenis onmisbaar zijn, dat men vooralsnog de beoefening dier vakken in Nederland zonder overdrijving onmogelijk mag noemen.

Mijn eerste onderzoek had plaats in het Archief van het Ministerie van Marine te St. Petersburg, dat door Z. Exc. den Heer Tsjoebinsky wordt gedirigeerd. De vriendelijke hulp van den Directeur en vooral de uitstekende Catalogus van dit Archief, waarvan reeds vijf deelen onder redactie van den Vice-Admiraal Veselago, den geleerden geschiedschrijver der Russische Marine, in 't licht zijn verschenen (Opisanië djel Archiwa Morskago Ministerstwa za wremja s' polowiny XVII do natsjala XIX stoljetija), maakten het mij mogelijk in een maand alles te verzamelen, wat er voor onze geschiedenis van belang is [2]).

Wat het Archief van het Ministerie van Buitenlandsche Zaken te St. Petersburg betreft, deelde de Directeur, Z. Exc. Baron Stuart, mij mede, dat het slechts de negentiende-eeuwsche documenten bevat, welker

---

1) De titels der bedoelde werken zijn: Jac. Scheltema, Peter de Groote, Keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam, in 1697 en 1717. Amsterdam 1814. De pendant hiervan was: Jac. Scheltema, Alexander, Keizer van Rusland, in Holland en te Zaandam in 1814. Amsterdam 1814. De uitbreiding en omwerking van het eerstgenoemde werk: Rusland en de Nederlanden beschouwd in derzelver wederkeerige betrekkingen door Mr. Jacobus Scheltema. Amsterdam 1817—1819. De uitgave van Massa's handschrift: Histoire des guerres de la Moscovie (1601—1610) par Isaac Massa de Haarlem publié pour la première fois, d'après le MS. Hollandais original de 1610, avec d'autres opuscules sur la Russie, et des annotations par M. le Prince Michel Obolensky et M. le Dr. A. van der Linde. Bruxelles 1866.

2) De bundels uit dit Archief zijn op het nummer van den catalogus geciteerd.

onderzoek mij niet was opgedragen en waarschijnlijk ook weinig gewichtigs zoude opleveren.

Ook de archivalia, welke zich in de Openbare Keizerlijke Bibliotheek te St. Petersburg bevinden, behelzen weinig, dat betrekking heeft op de Nederlandsche geschiedenis. Van de Hollandsche handschriften, daar aanwezig, bestaan twee catalogi, de eerste van Dr. van Bleeck van Rijswijk, uit 1848 (Berigten van het Historisch genootschap te Utrecht), de tweede van W. L. Welter, uit 1856 (Letterk. Hand.). De Heer van B. van R. geeft in zijn Catalogus van Nederlandsche handschriften, welke berusten in de Keizerlijke Bibliotheek te St. Petersburg o. a. uitvoerige berichten over authentieke stukken betreffende den opstand der Nederlanden, beginnende met 1563. Ik kan volstaan met naar dezen catalogus en naar Welter's Lijst der nederlandsche handschriften in de Russ. Keizerlijke Bibliotheek te St. Petersburg te verwijzen.

In het jaar 1856 werd door de O. K. Bibliotheek een merkwaardig handschrift aangekocht, 4⁰ van 94 bladen: „Een historischen verhael van de voornaemste beroerten des keijserrijcks van Russia ontstaen door den Demetrium Ivanowijts, die den valschen Demetrius t'onrecht genoemt wert. Beschreven door Elias Herckmans, anno Domini MDCXXV Amsterdam." In den catalogus staat dienaangaande aangeteekend: „MS. autographe inédit de E. Herckmans, l'auteur du poème „Van der Zeevaerts lof." Na het titelblad volgt een „Klinckrijm tot Zoylum", get. E. H. Necui invideas, daarna het „Register van de Inhout der Capittelen", vervolgens weder een klinkdicht, met dezelfde onderteekening als het eerste. Om een denkbeeld van dit geschrift te geven, laat ik het een en ander uit het „Register van de Inhout der Capittelen" volgen.

„Cap. I. Feodor Ivanowijts keijser van Moscoviën laet het gouvernement des rijcks meest op zijn swager, Borijs Feodrowijts, berusten, door wiens bestellingh den moort van Ouglitsa geschiet, oock soeckt Borijs Feodrowijts den keijser te abuiseren, door dien hij hem ophout om nae Ouglitsa te vertrecken."

„Cap. II. Borijs Feodrowijts wort nae het overlijden des Keijsers Feodor Ivanowijts Keijser gekozen, den roep komt in Moscoviën, dat den tsareewijts Demetrius Ivanowijts (die men te Ouglitsa meenden vermoort te sijn) in Polen is."

„Cap. III. Borijs Feodrowijts goeverneert het lant wel, wort hoogmoedigh in sich selven, tracht om hem ende sijne naekomelinghen eenen eeuwighen naem te maecken."

„Cap. IV. Demetrius wort in Polen van de voornaemste heeren geassisteert met gelt en krijgsvolck om tot het keijserrijck te komen, beraatslaght sich met sterrenkijckers en teeckenbedieders, die hem haar gevoelen seggen en raat geven."

„Cap. V. Demetrius valt met groote crijghsmacht in Russia, krijght veel toeloops, den Keijser Borijs Feodrowijts sterfft en zijn soon wort keijser" enz.

In Cap. VI en VII het keizerschap van Demetrius.

„Cap. VIII. Verhael van den moort in Moscow" enz. „daerbij de lickteekens, waeruijt men bevindt, dat Demetrius den moort ontkomen is."

„Cap. IX. Vasili Ivanowijts Souski wert Keyser, eenighe steden inde Siewerske Storn (d. i. Séwerskaja storoná) willen hem niet erkennen, maer houdent met Demetrius, worden dierhalven met oorlogh aengetast."

In Cap. X. e. v. beschrijving van den burgeroorlog.

„Cap. XIX. Den Keijser Souski wert inde kap geschooren, Demetrius merkende het bedrogh der Polen brekt met sijn leger op voor Moscou en treckt nae Colouga, alwaer hij sijn leven endight, de Russen nemen Ladislaum prince van Polen voor haeren Heer aen."

Cap. XX, XXI, XXII behelzen 't verhaal van de verdrijving der Polen.

„Cap. XXIII. Michaila Feodrowijts wort Keijser, brengt het lant weder in rust, strafft de aenhangers van Demetrius, laet het kint Demetrij ophangen, de moeder Marina Sandomierski sterfft."

Naar het mij voorkomt, zoude het zeer interessant wezen dezen tegenhanger van Isaäc Massa's „Cort verhael van Begin en Oorspronck deser tegenwoordige oorloogen en troeblen in Moscovië" (eveneens in de O. K. Bibl. aanwezig) nader te onderzoeken en uit te geven. Wat kan den Nederlander Herckmans er toe hebben bewogen een pleidooi te schrijven niet alleen voor de identiteit van den eersten, maar ook voor die van den tweeden Pseudo-Demetrius?

Voor de Fransche handschriften in de O. K. Bibl. verwijs ik naar den „Catalogue des Manuscrits français de la Bibliothèque de St. Pétersbourg, publié par M. Gustave Bertrand. Paris, Imprimerie nationale. 1874." Op blz. 115 hiervan wordt gemeld: Een Ms. in folio, van 150 bladen, bevattende „1°. Traité de l'Etat présent du gouvernement de la Républipue des Provinces Unies, 2°. Acte d'accession des Six Provinces Unies au Traité signé à Hanovre, le 3 Sept. 1725, et autres pièces relatives à l'histoire des Pays-Bas (1716—1726), 3°. Traduction du Craftsman du Samedi 15 Janv., contenant une réponse au Journal de Londres du Samedi 1er du même mois, adressé à Caleb d'Anvers, auteur du même Craftsman."

Op blz. 119 van denzelfden catalogus wordt vermeld: Een Ms. van 1056 bladen, nl. „Négociations et pièces des traités de paix de Munster et Osnabruck, en 3 volumes (Mémoires du Roy à Messieurs les plénipotentiaires, du 6 Janvier 1646; lettre des plénipotentiaires à M. de Brienne, etc.)."

Onder de collectie autographen der O. K. Bibl. bevindt zich een bundel: „Lettres originales de Henri III, Roi de France et de Pologne adressées au Roi son frère et la Reine sa mère" (Ex Musaeo Petri Dubrowskij). De zes laatste brieven van dezen bundel zijn uit 't jaar 1580 en niet aan Catharina de Medicis, maar aan François van Alençon (Anjou) gericht. Historische waarde hebben deze brieven aan Anjou echter weinig; zij hebben, evenals die aan Karel IX en Catharina de Medicis, betrekking op de binnenlandsche woelingen in Frankrijk. Van even weinig belang voor de Nederlandsche geschiedenis zijn twee bundels (I en II) „Lettres Originales de François d'Alençon" (Ex Musaeo Petri Dubrowskij).

Bundel I bevat brieven aan Catharina de Medicis en den Koning tusschen 1569 en 1577. De eerste 13 brieven zijn zonder inhoudsopgave. Vervolgens:

7 Febr. 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roi qu'il lui envoye les remonstrances du Sr. Barjot M. des Regtes Commissaire en Picardie ensembles d'autres du procur. du Roy de Ponthieu sur les lettres qui semblent cesser le Jugement, quoiqu'obtenues par la Comtesse d'Aiguemont donné en partie pour avoir favorisé les Religionaires."

9 Febr. 1569. Parijs. „François duc d'Alençon mande au Roy, que la nécessité des affaires de Normandie l'a obligé avec ceux de son conseil à envoyer M. de la Mailleray les provisions nécessaires."

14 Febr. 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy que le facteur Minquel et d'Aubret est venu à Paris poursuivre le payement que Marcel leur doit pour le service de sa Majesté, se plaignant, que les Reistremaistres qui sont à Strasbourg se séjournent à leurs despens. Qu'on les menace d'arrester leurs marchandises."

14 Febr. 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande à la Reyne, que l'Amb. du Duc de Florence luy a dict que les 100.000 escus que ce Duc vouloit prester estoient prest, si on luy donne des joyaux en gage, qu'il a faict partir pour les Reistres du Duc d'Anjou 80.000 ℔ espérant aussi d'en envoyer pour l'armée du Roy, que les Parisiens sont dans l'obéissance et qu'on a descouvert les entreprises sur Dieppe et le Havre."

23 Febr. 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy que Piennes Gouverneur de Picardie a empeché les mauvais desseins des Huguenots de son Gouvernement, que le Maréchal de Cossé asseure, que les assignations données pour le payement des Compagnies de Picardie sont bonnes."

8 Maart 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy, que le Duc d'Anjou a mandé au Général des Finances en Bretagne de luy apporter 153000 ℔ qu'ils avoient en leurs coffres. Que les Capitaines Joigny qui commandent au Pont de Joigny et Carvoisin au Pont de l'Arche demandent payement pour leurs soldats."

6 April 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy, qu'il a receu des lettres, que Villegagnon prend garde à Sens Villeneuve et Montereau et luy a mandé de faire une augmentation de 200 ou 300 hommes pour nettoyer le pays."

7 April 1569. Parijs. Le duc d'Alençon mande au Roy, que Du Bois d'Annebon Gouverneur d'Ardres luy a dit, que les aduis de Normandie portent que l'Amiral se propose d'aller rencontrer le Duc des deux Ponts et se veut ayder des Vicomtes. Que les Huguenots font courir le bruit, qu'ils auront du secours d'Angleterre."

11 April 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy, qu'il lui envoye 50000 escus et qu'il fera toutte diligence pour luy en envoyer davantage."

7 Mei 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy, qu'il a eu pareil advis, que le Duc d'Anjou avoit eu du nombre de vaisseaux Anglois et qu'il avoit envoyé au Mareschal de Cossé pour se condouloir de la mort de son neveu."

10 Mei 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy, qu'il est besoin de pourvoir à Chastillon, parcequ'il y entre plusieurs chairettes qui

peuvent transporter beaucoup de choses, que le payement des deux bandes du Comte de Martinengues est prest pour trois mois. Faronville envoyé pour voir faire la monstre."

11 Mei 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy, que si le Marquis de Bade n'a touché si tot les 70000 ℔, qu'on luy envoioit, que ç'a esté la faute des Ms. des postes, qui n'ont fourny des chvaux."

13 Juni 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon prie le sr. de Morvilliers de sceller la remission de Helye de Paschal gensdarmes du Comte de Tendes de laquelle le Baron de Bournazel luy a porté desja de sa part."

13 October 1569. Parijs. „Le Duc d'Alençon mande au Roy que les quatre canons sont partis, et qu'on (a) cherché des cheuaux à St. Denis, et à Paris. Que les Marchands estrangers ne veulent point donner de crédit, ce qui oblige à faire ordonner aux parties casuelles la levée de 30000 ℔. Victoire remportée par le Roy. Bruit que le Prince d'Orange est passé en Angleterre pour se déclarer chef des Bannis de Flandres."

. . November 1569. Parijs. „Le duc d'Alençon mande au Roy qu'il lui permette de prendre à son service deux serviteurs du feu Sr. de la Bourdaisive, qui luy sont présentés par la dame de la Bourdaisive."

4 Nov. 1569, 10 Nov. 1569, 17 Nov. 1569, 22 Dec. 1569, Parijs. Hoofdzakelijk over het leenen van geld ten behoeve van den Koning. Verder 19 brieven uit 1570, grootendeels over de financiën des Konings en 't betalen der troepen handelend. Eindelijk één brief aan den Koning, Maart 1577.

In Bundel II vijf brieven aan Catharina de Medicis, zonder vermelding van jaar (vier uit Juli 15.., een uit Febr. 15..,), vier aan dezelfde uit 1580, (Anjou, Augur,....., du Plessis), zeven aan dezelfde uit 1581 (Libourne, Cotras, Beauvois), één aan dezelfde uit Mei 1584 (Alençon); verder twee brieven aan Hendrik III uit 1578 (Bourgueil, Alençon), één brief aan denzelfde uit Febr. 1579 (Alençon), acht brieven aan denzelfde uit 1580 (Anjou, Augur, Cotras, du Plessis), acht aan denzelfde uit 1581 (Cadillac, Libourne, Cotras), één aan denzelfde uit Dec. 1583 (Chateauthuvry, beginnende: Monseigneur, je vous ay cydevant supplié vouloir commander à messieurs vos financiers et baillie bonne valable et sure assignation pour le paiement de mes gardes françoises"), vijf brieven aan den Koning uit 1584 (Chateauthuvry, alle uit April en Maart).

Onder de Duitsche handschriften der O. K. Bibl. is weinig of niets, dat op onze geschiedenis betrekking heeft.

Gedurende een kort bezoek aan Dorpat had ik gelegenheid het een en ander over de Universiteitsbibliotheek op te teekenen. Men vindt er nl. eenige bundels papieren der graven de la Gardie, welke deels zijn uitgegeven, deels gecatalogiseerd door Johannes Lossius in zijn werkje: „Die Urkunden der Grafen de Lagardie in der Universitätsbibliothek zu Dorpat. Dorpat, 1882." In Bundel A vinden wij o. a. een Hollandschen brief van John Merrick aan Jacob de la Gardie „uyt Londen den 1^{0} van Meye 1618," die aldus luidt: „Zeer doerluchtighe Heere, mijn hertelijck wensschen Uwes geluckx ende consequentelijck de bleijschap van daeraf te hoiren geven mij oirsaecke Uwe doerluchtigheijt bij alle occasiën te

begroetten, ende gemerckt mijne groette begheerte om te wesen in U Edele compaignie in Sweden gefrustreert zijn geweest, doer het veranderen van mijne reijse naer huys door eenen anderen wech, zoe en is mij nu niet beters gelaten dan mijn briefuen te maeçken besoeckers van Uwe Hoochheijt d welck ick oick dede t' mijnder afscheijt wijt Ruslandt van het Casteel van Archangel opdat ick alzoe (gemerckt gheenen anderen middel mij gelaten is) ick mochte ten minsten bekennen de Edele affectie die ick in U doerluchtighe Heere hebbe beuonden, als ick met U was, boven het zeer eerlijck rapport sedert bij Uwe doerluchtigheijt aen Zijne Coninckliycke Mateijt, Uwen Souverainen Heere gedaen, wiens gracieus faveur inde Royale acceptatie van al sulke mijne cleijne deuoiren ick grootte eere hebbe ontfanghen, dat ick niet alleene blijfue aen Zijne Mateijt verbonden, doer alsulke grootte gratie, maer wil mij selfue ghansselijck begeven ende wesen Zijnes Mateijts oitmoedich dienaer om zijn beliefte te doene. Ende nu Zeer Doerluchtighe Heere, ick moet mij verstoutten op Uwe voergaende liefde Uwe doerluchtigheijt te bidden mij een ander faveur meer daer toe te voegen, van weghen Richaert Swift (die onlancx bij Uwe doerluchtigheijt was) dattet U beliefuen wille order te geven, om die saecke te ontslaen, waer voer Uwe doerluchtigheijt zijne handtschrift aen hem heeft geleuert, de welcke nu is berustende in handen van Mr. Sandersson, mijne zeer goede vrindt in Stockholm. Ick weet (zoe vele Uwe doerluchtigheijt selfue mij heeft geseijt) onlanx belast zijt geweest met betaelinghe van diuerssche grootte sommen van reninghen, waer doer dit niet en conde zoe haest werden volbracht, als ick wel wete Uwe doerluchtigheijt van meijninghe was te doene. Maer aengesien de prouisien die hij voer Uwe doerluchtigheijt heeft gedaen hem, bij mijne wetenschap, de selfue prijsen hebben gecost, als hij die heeft gecocht ende in reeckeninghe stelt, ende dat hem sommich hinder hierin is gevallen boven andere schaden op hem geuallen omtrent. am (?) als Uwe almochentheijt weet. Zoe ben ick doerluchtighe heere gemoueert voer hem te intercedeeren te meer doer dien hij hem zoe altijt tot Uwe Hoochheijt heeft gedragen als hem wel betaemde ende, van denwelken Uwe doerluchtigheijt mach versekert wesen, zoe goeden dienst op gelijcke occasie hiernamaals t ontfanghen, binnen middeler tijt ick wille aen Uwe Hoochheijt voer dit faueur gehouden wesen. Hij heeft alreede gethoont zijnen voirderinghen dienst, int wijtvinden van een schip van Uwes Hoochheijts Edelen swager den doorlughen heere Jaspar Matson, dwelck hij tot sulken effect heeft gebracht datter goede hoope is om 't selfue te recouvreeren wijt des schippers handen, dus blijfvende in Uwe hoochheijts goede gratie, ick bevele deselfve aen den Almoghenden Godt." „Uwen zeer doerluchtigheden dienstwillige dienaar Joh. Mericke." Deze brief is bl. 68 van den bundel. Zie over Merrick Scheltema's Rusland en de Nederlanden, p. 88. Van meer belang voor ons is Bundel D, die „Aus Holland" als opschrift draagt. Van bl. 4 tot 61 bestaat deze uit brieven van Magnus Gabriël de la Gardie aan Jacob de la Gardie (1642), van bl. 64 tot 79 brieven van Louis de Geer aan Jacob de la Gardie (1642—1644). De brieven van M. G. de la Gardie zijn geschreven te Amsterdam, 's Graven-

hage, Utrecht, Parijs enz.; die van L. de Geer te Fijnspang, Nordköping, Amsterdam. Om een denkbeeld van deze correspondentie te geven, laat ik twee brieven van de Geer volgen:

Amsterdam, 10/20 April 1644. „Monseigneur, l'embaras des affaires desquels je me suis trouvé comme accablé joinct le peu ou point de commodité de pouvoir escrire ont arresté pr quelque temps le cours de ma plume. V. Exce aurat apprins de mes lettres au Senat, le cours des affaires. Certes je fusse .... succombe en ceste charge rencontrans ung Estat sy froit et mal porte en une cause qui leur importoit plus qu'a nous, qu'aurions nous doncques à attendre. Si leur imterrest ny estoit point porté, puis qu'en si juste cause ils se declarent n'estre obligez a l'offensive, mais seulement a une interposition nous deniant mesmes en ceste occasion le secours de subside accordé pour la guerre d'Allemagne, et l'assistance de leurs navires pr joindre a ceux de Sa Maté j'en estois venu au bout, si le courage n'eust vaincu mon naturel par un embrassement du service deu à Sa Maté, qui me fit franchir toute crainte et prendre resolution d'equipper a nos fraix une flotte (non telle que l'avions arrestée) mais plus puissante en force et pouvoir, puis que leur conjunction nous mancquoit. Je suplie V. Ex. se resouvenir de ses promesses et y apporter de son pouvoir a ceque j'en puisse estre desgagé car la partie m'est trop grande & surpasse mes forces a quoy m'attendans je prie Dieu qu'il luy plaise maintenir V. Ex. en parfaicte santé et prospérité me disant tant que vivray" etc.

Amsterdam, 2/12 Mei 1644. „Hochwolgebohrner Herr, Ihr Excell. wirdt zweiffels ohne aus meinem vorigen Schreiben vernommen haben den Zustandt unserer Handelung; Ich hab meine equippage zu rechter Zeit volbracht: dan es itzunder gantz unmüglich wehr, so weit zu bringen, wan ich auch schon noch einmahl so viel anwenden wolte: dan die Hern Staaden haben mit grosser mühe kaum überkommen können so viel schiffe als sie vonnöthen, undt sie haben dieselbige heuren müssen, welche kaum von dem See angekommen waren, undt noch nicht ausgeladen hatten, haben auch nicht können bekommen so viel bootsvolck als sie vonnöthen; undt beläufft sich ihr equippage uff 46 schiffe vor die Ostsee, 40 vor die Westsee, undt 8 cruyssers vor die Ostindische Compagnie. Unsere flott ist den 9 dieses monats aus dem Flie fortgesegelt, bestehende in 32 schiffen wohl montiret und equippiret mit waffen, munition undt victualien, undt 7000 mann resolut, undt der von huuden so treu zu dienen, als wan sie ihre eijgnen Unterthanen wehren. Gott wolle ihr Vorhaben segnen, Der Admiral geht naher Hr. Gnral Torstenson, von demselben ordres zu empfangen, wie ich in meinem letzten schreiben mit ciffren an die Hochlöbl. Regierung berichtet. Der Hern Staaden flott wirdt den letzten dieses Monats bereit sein, man bemühet sich im Hagen wegen Instruction der Ambassadeurs, die von Hollandt begehren die Pluralität undt den Vorzug als die am meisten interessiret, undt zu haben völlige macht undt gewalt zuschliessen nach beschaffenheit des Zustands entweder sich mit uns zu conjungiren &c. Was sie deswegen schliessen werden, wirdt die Zeit lehren, die Bürgermeister von

dieser Stadt sindt noch daselbst. Ich hatte an Graff Magnus anfänglich 1500 $\overline{V}$ remittiret, weil er mir aber geschrieben, dass er sich damit nicht desgagiren könte, hab ich ihm credit-brieffe überschickt an Mons. Hoeufft über andere 1500 $\overline{V}$. Ich hab mich alhier sehr engagiret mit dieser grossen equippage, welche sich belauffen wirdt über 700 dausendt Rthr. deswegen ich in grossen sorgen stehe, bittende Ihr Excell. sie wolle sich gefallen lassen ordres zu geben, damit meine Völcker beij ihnen mögen versehen sein, undt ich hiraus mit Ehren kommen möge; dan man redet täglich von nichts anderes als von banquerouten und trawrigen zufällen, undt man muss mitleidens haben mit solchen leutten, welche das grösste part ihres Vermögens under den Kriegsravagen haben. Ich hab an hochgedachten Graffen geschrieben den Abzug unseren Ambassadeurs, nemlich den letzten dieses monats, ich hoffe dass er seine Reijse darnach disponiren wirdt; dan es ihm sicher durchzukommen eine grosse commodität sein würde."

Verder zijn in dezen bundel vele brieven van diverse personen aan Jacob de la Gardie, o. a. verscheidene van Bernhardus Conders van Helpen (1652), van Abraham Donckert (1650—1652) enz. Ook in Bundel B vindt men talrijke brieven, die voor onze geschiedenis belang kunnen hebben. Indien onze Regeering nader van den inhoud dezer Dorpatsche Archivalia op de hoogte wil worden gesteld, zoo zal de Heer Benjamin Kordt, Onderbibliothecaris te Dorpat, geheel belangeloos dit onderzoek willen doen. De Heer Kordt heeft zich in 't bijzonder met de betrekkingen tusschen Rusland en de Nederlanden bezig gehouden en is met onze taal en de Russische vertrouwd. Aan hem heb ik vele aanwijzingen omtrent het Archief van het Ministerie van Buitenl. Zaken te Moskou te danken.

Verreweg het meeste en het belangrijkste bevindt zich in genoemd Archief, waar ik drie maanden heb kunnen werken en veel welwillendheid van den Directeur, Z. Hooge Exc. Baron Bühler, en den Hoofd-Archivaris, den Heer V. A. Uljanicky, heb ondervonden. Het Archief is slechts vijf dagen van de week geopend, maar Baron Bühler vergunde mij des Zaterdags en des Zondags, als ook op de talrijke feestdagen, in zijne woning te werken. Daar de Heer Uljanicky, van wiens boekgeschenk reeds boven melding is gemaakt, de geschiedenis schrijft der handelsbetrekkingen van Rusland tijdens Peter den Groote, heb ik mij meer met de politieke geschiedenis bezig gehouden en b.v. geen onderzoek gedaan naar den inhoud der brieven van van der Burgh te Moskou; de Heer Uljanicky, deelde mij echter mede, dat zij hoofdzakelijk van denzelfden aard zijn als de Petersburgsche brieven van van der Burgh, uit welke ik veel heb geëxcerpeerd. Over een jaar zal het werk van Uljanicky in het licht verschijnen. In het algemeen heb ik meer getracht het gewichtigste in zijn geheel te verzamelen, dan een volledig overzicht te geven van alles, wat er betreffende onze geschiedenis in dit Archief aanwezig is.

Met den tijd na Peter den Groote heb ik mij weinig ingelaten, daar de berichten van deSwart ons van dit voor de geschiedenis der betrek-

kingen tusschen Rusland en de Nederlanden weinig belangrijke tijdperk met de grootste uitvoerigheid inlichting kunnen geven. Volgens de mededeeling van den Heer Uljanicky is in de overige Archieven van Moskou en in het Stedelijk Archief van Moskou niets te vinden, dat voor de Nederlandsche geschiedenis van gewicht is.

Ook in het Museum Roemjántsof heb ik getracht iets te vinden, dat voor ons belangrijk kan zijn: in dit Museum is nl. eene uitgebreide Bibliotheek met veel kostbare werken (waaronder ook talrijke Nederlandsche) en eene groote collectie oudbulgaarsche en oudrussische handschriften. Dit onderzoek heeft echter nagenoeg geen resultaat opgeleverd. De Heer Dolgof, onder-conservator van handschriften, maakte mij opmerkzaam op een russo-slavisch MS. uit de 17de eeuw: „Korte beschrijving van 't Hollandsche land, de stad Amsterdam" enz. 4°. 39 bladen. De titels der hoofdstukken zijn genoteerd in Wastókof's Opisanië roesskiech i slowjenskiech roekopisej Roemjantsofskago Moezeoema. St. Petersburg, 1842. Het laatste hoofdstuk is eene korte beschrijving „Van de Nederlandsche politiek en hoe de vereenigde Nederlanden door de Staten-Generaal worden bestuurd." Dit onbeteekenende handschrift werd in 1745 door P. I. O. aan Graaf Roemjántsof-Zadoenájskij ten geschenke gegeven. De Bibliothecaris, de Heer Fjódorof vestigde mijn aandacht op een paar Nederlandsche incunabelen, nl.:

„Titulus huius operis Euangeliorum epistolarum textus cum breuiusculis conclusionibus sententia eorumque in unoquoque euangelio et epistola continentur plane ostendentibus ita quam facillime istis lectis posset haberi snīa & ob id non solum scholasticis sed etiam simplicioribus sacerdotibus concionari volentibus is liber utilis est. Adiecta est etiam difficiliorum vocabulorum interpretatio Hermanni Torrentini iam dinuo emendata & revisa, pluribus additisque in priori libro non habentur." Voorin, op het titelblad, de symbolen der 4 Evangelisten. Aan het einde: „Finiuntur euangelia & epistole per totum annum tam de tempore quam de sanctis. Impressa Dauentrie per me Jacobum de Breda. Anno ab incarnatione domini MCCCCCVIJ. In psesto Epiphanie domini. In denzelfden band: Hymni et sequentie cum diligenti difficiliorum vocabulorum interpretatione oīb et scholasticis et ecclesiasticis cognitu necessaria Hermanni Torrentini de oībus puritatis lingue latine studiosis quam optime meriti.

Baptiste Mantuani Carmelite De Vita diui Lodouici morbioli. Et ad magnificum Iasonem Castellum patricium Bononiensem de contemnenda morte. Eiusdem in diuum Albertum Carmelitam. Et contra poetas impudice loquentes carmina. Voorin, op het titelblad, de symbolen der vier Evangelisten. Aan 't einde: Impressum Dauentrie per me Iacobum de Breda. Anno dñi. MCCCCXCVIJ. In denzelfden band: Baptiste Mantuani vatis excellentissimi in preconium Roberti Seuerinatis panegyricum Carmen Cui Somnium romanum ad Andream comitem adheret. Aliud eiusdem epigrammatum opus elegantissimum ad Falconem. Aan 't einde: „Fratris Baptiste Mantuani Tria opuscula. Dauentriae impressa Per me Richardum

Pafraet. Anno domini MCCCCC Decima Aprilis. In denzelfden band: Baptiste Mantuani vatis eminentissimi opus insigne de mundi calamitatibus earumque tum causis tum remediis. Aliud eiusdem contra poetas impudice loquentes opusculum perelegans. Aan 't einde: „Fratris Baptiste Mantuani vatis optimi duo elegantissima opera. Unum de calamitatibus horum temporum. Alterum de poetis impudicis. Impressa Dauentrie opera et impensis Richardi Pafraet. Anno domini MCCCCXCVIJ. Vicesimasecunda Nouembris.

De historische gegevens, die ik te Moskou en te St. Petersburg heb verzameld, zijn in de volgende bladzijden chronologisch gerangschikt. Waar niet door de letters P. M. A. is aangegeven, dat een bundel zich in het Archief van het Ministerie van Marine te St. Petersburg bevindt, heeft de lezer met stukken uit het Archief van het Ministerie van Buitenl. Zaken te Moskou te doen. Ik heb mijn verslag in vier afdeelingen verdeeld: I. Van 1600 tot 1699; II. Van 1699 tot 1713; III. Van 1713 tot 1725; IV. Van 1725 tot den val der Republiek.

Meerendeels zijn de stukken in de door mij onderzochte archieven in de gewone Russische taal der 17de en 18de eeuw, welke in het gebruik der woorden en in de declinatie vrij aanmerkelijk van het hedendaagsche Russisch afwijkt. De verbuiging der mannelijke en onzijdige *o*-stammen is nog hoofdzakelijk dezelfde als die in het Oudbulgaarsch en de taal van Nestor's kroniek; de dativus pluralis gaat nog op *om* uit (b. v. *rabom*, *tsjelawjekom*), de locativus pluralis op *jech*. Wij vinden nog talrijke instrumentales als *rabmi* enz. In de oudere stukken gaat de infinitivus der werkwoorden nog op *ti* uit. De oorkonde van Maart 1600 bevat vormen als *powolili jesmja*, *weljeli jesmja*. In de spelling heerscht groote verwarring; de *jerj* wordt naar willekeur geschreven en weggelaten (b. v. *wolno* en *woljno*), de *jestj* en de *jatj* worden onophoudelijk met elkander verwisseld. In Peter's tijd gebruikte men veel Poolsche woorden, b. v. *zjadny*, *wlasny*, *pospolity*, soms ook woorden in de Poolsche beteekenis, b.v. *retsj* voor *zaak*). Maar 't is hier niet de plaats over de taal der stukken verder uit te weiden, doch, aangezien ik alle russische documenten in 't Nederlandsch overgezet en niet in hun oorspronkelijken tekst laat volgen, moet ik nog een paar woorden zeggen over de methode van transcriptie der Russische eigennamen, welke ik, bij gebrek aan eene meer nauwkeurige en doelmatige, heb verkozen. De wetenschappelijke wijze van transcriptie is uit den aard der zaak onpraktisch, want de lezer, die onbekend is met de Slavische tongvallen, weet niet, hóe hij b.v. *Golicyn*, *Orlov*, *Kurakin*, *Romanov*, *Solovjev* enz. moet uitspreken. Bovendien heeft deze methode ook typographische bezwaren, nl. bij het teruggeven der gecombineerde sisklanken en der letter *jatj*. De Poolsche *sz*, *szcz*, *cz* te gebruiken is ook ongeschikt, daar ten onzent de uitspraak van het Poolsch niet meer bekend is dan die van het Russisch, en de Fransche of Duitsche transcriptie te kiezen en *Galitzine* of *Golizyn*, *Tchernycheff* of *Tschernyschew* te schrijven, zoude in een Hollandsch boek tot verwarring aanleiding geven. Daarom bleef mij geen andere weg open, dan de Russische woorden zoo te spellen, dat zij, als men de

letters en lettercombinaties als in het Nederlandsch uitspreekt, zoo veel mogelijk hun waren klank bewaren.

De lezer begrijpt, dat men de Russische klanken slechts bij benadering kan teruggeven, want elke taal heeft hare eigenaardige klanken en het zoude onmogelijk wezen elk Engelsch of Duitsch woord met onze wijze van spelling af te beelden. Van bovengenoemd beginsel uitgaande heb ik Russische *o*n nu eens als *o*, dan weder als *a* getranscribeerd (in woorden, die geen eigennamen zijn, om den Slavisten niet te veel aanstoot te geven, echter altijd als *o*, b.v. *storona*, *opisanië*, welke als *staraná*, *apisánië* moeten worden uitgesproken), en de *wjedi* als *w* en *f*, naar mate van den klank, welken deze letters in een bijzonder geval hebben. De *jatj* en de *jestj* heb ik niet onderscheiden, daar er niet het minste verschil in uitspraak bestaat. Bijzondere moeilijkheid levert de samengestelde sisklank op, dien de Franschen als *chtch*, de Duitschers als *schtsch*, de Engelschen als *shtsh* of *shch* transcribeeren. Daar het verschil tusschen dezen klank en de *sja* (door de Duitschers als *sch* getranscribeerd) zeer gering en bij vlug spreken nauwelijks hoorbaar is, heb ik beide door *sj* teruggegeven. Om de uitspraak te vergemakkelijken heb ik de Russische eigennamen van accenten voorzien. De lezer houde dus in het oog, dat hij de Russische namen uitspreke alsof zij Hollandsch waren. Mochten de volgende bladzijden een Slavist onder de oogen komen, zoo zal hij mij wel ten goede houden, dat ik om praktische redenen deze niet zeer nauwkeurige wijze van transcriptie heb gebruikt.

AFDEELING I.

Van het jaar 1600 tot de vestiging van een permanent Russisch gezantschap te 's Gravenhage.

„De Asiatische argwaan en de Oostersche gebruiken, zoo als het regt van voorkoop voor den Heer, de opslag der waren in koophoven werden nog niet geheel verwisseld met Europische costumen."
JAC. SCHELTEMA.

Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jeremias van der Goes om hem een vrijgeleide te geven voor den vrijen handel in Moskou. Maart. 1600.

Het verzoekschrift luidt aldus: „Tot den Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj (d. i. Boris) van geheel Rusland richt een verzoekschrift de Hollandsche koopman Jeremias Janszoon: U, den Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fródorowietsj van geheel Rusland heeft M.... Petrof een verzoekschrift aangeboden, dat gij, Heer, Adriaan Lucaszoon en mij, geringen Jeremias Janszoon (die geringheid wordt uitgedrukt door den verachtelijken verkleiningsvorm op *ka*; Jeremjéjka), zoudt begenadigen met Uw vrijgeleide om vrij handel te drijven als vroeger, evenals wij volgens Uw vorig Tsaarsch vrijgeleide in Moskou handel dreven, en om bewerkt materiaal van allerlei aard en kostbare zaken voor Uwe Tsaarsche schatkamer en apotheek aan te voeren. Genadige Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland, wees genadig en bewijs ons, vreemdelingen, de groote gunst ons Uw Tsaarsch vrijgeleide te geven, opdat wij door Uwe Tsaarsche genade de vrijheid mogen hebben om voor den handel naar Moskou te reizen en voor Uw Tsaarsche schatkamer allerlei bewerkt materiaal aan te voeren en allerlei Fransche waren, wat dienstig kan zijn voor Uw Tsaarsche kas, en wij,

Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, zijn blijde Uwe Tsaarsche Majesteit te dienen in trouw en waarheid, en onze schepen, Heer, gaan naar Venetië en naar Indië, daarom is het ons mogelijk handel te drijven in kostbaar bewerkt materiaal van allerlei aard en allerlei apothekerskruiden, omdat daar apothekerskruiden groeïen; barmhartige Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland, wees genadig en verleen ons deze gunst."

Het antwoord hierop: „Door Gods genade, Wij, Groote Heer, Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, van Wladímier, van Moskou, van Nówgorod, Tsaar van Kazánj, Tsaar van Astrachánj, Tsaar van Siberië, Heer van Pleskou en Grootvorst van Smalénsk, Twerj. . . . . en van geheel het noordelijke land gebieder en Heer, van de Groezische Tsaren in Iberië en de Circassische en Berg-vorsten in het Kabardinische land en van vele andere rijken een Heer en Heerscher [1]) en Onze zoon, de Groote Heer Tsarenzoon, Vorst Fjódor Baríesowietsj van geheel Rusland, hebben begenadigd de Hollandsche kooplieden Adriaan Lucaszoon Siebrecht (en Jeremias Janszoon van der Goes om handel te komen drijven in ons Moscovisch) Tsarendom en in onze andere rijken, in ons erfgoed Groot-Nówgorod en in Pleskou en in Iwángorod en alle waren aan te voeren, welke voor onze Tsaarsche schatkamer dienstig zijn."

„en wij, Groote Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, en Onze zoon, de Groote Heer Tsarenzoon, Vorst Fjódor Baríesowietsj van geheel Rusland hebben begenadigd de Hollandsche kooplieden Adriaan Lucaszoon Siebrecht en Jeremias Janszoon van der Goes om in ons Rijk naar ons erfgoed, de scheepshaven Oestjkolj, en op de Dwina naar de nieuwe stad Archangel en in ons Moscovisch Tsarendom en naar ons erfgoed Groot-Nówgorod en naar Pleskou en naar Iwángorod en naar onze andere rijken met allerlei waren te komen en wij hebben hun vergund vrij met allerlei waren handel te drijven en hunne waren in de haven Oestjkolj en in de stad Kalmagór" (hier volgt eene gaping) „welke waren wij veroorlooft hebben in magazijnen (anbary) te leggen, en wanneer zij, in welk jaar het zijn moge, hunne waren in onze rijken hebben uitverkocht en over zee naar hun land willen reizen, dan mogen zij volgens ons Tsaarsch bevel naar hun land reizen zonder eenige belemmering of vertraging met brieven van vrijgeleide uit den Posóljskij Prikáz, en wanneer Adriaan Lucaszoon Siebrecht en Jere-

---

1) Katanschikow schrijft in zijn werk „Over Rusland gedurende de regeering van Alexis Michajlowietsj" (Hoofdstuk III. § 17) dat de Kabardinische en Groezische verstandhoudingen onder de souvereiniteit van den Perzischen Sjach staan, maar dat de Tsaar uit voorzorg in zijne brieven aan Westersche vorsten zich den titel van Beheerscher der Kabardinische en Groezische vorsten aanmatigt. In zijne brieven aan de vorsten van het Oosten laat de Tsaar diesen titel weg, want zoo hij het waagde zich Beheerscher der Kabardinische en Groezische vorsten te noemen in een schrijven aan den Krimschen Chan, of den Sultan van Turkije, of den Perzischen Sjach, dan zouden alle Tatarsche vorsten en de Sjach hem den krijg aandoen.

mias Janszoon van der Goes bij hunne aankomst in onze rijken, in de havenplaats of hoogerop aan de Dwina te Kalmagór woningen (dwory) willen bouwen, dan mogen zij zich woningen bouwen in die steden, en wij hebben bevolen tol van hen te eischen volgens ons Tolreglement" (verder $3^1/_2$ regel, zeer verbleekt en uitgewischt.)

Zaak betreffende de verzoekschriften van den Nederlandschen koopman Jurjen Jansz. (Oeljáη Oeljánof) om aan hem en de beide lieden, die met hem zullen zijn, een vrijgeleide uit Moskou naar Pleskou te geven en terug. 20 Dec. 1600.

„Den Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland verzoekt de vreemdeling, de Nederlandsche koopman Jurjen Jansz.: Genadige Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland, betoon mij genade, bewijs mij Uwe gunst, Heer, beveel mij Uw Tsaarsch vrijgeleide te geven, dat ik, Heer, van Moskou naar Pleskou kan reizen om waren te koopen, die mij dienstig zijn, voor mijne ducaten, welke ik met mij van Archangel heb gebracht, en dat ik, als ik te Pleskou waren heb gekocht, terug kan reizen van Pleskou naar Moskou op Uw zelfde vrijgeleide, en met mij, Heer, zullen wezen twee Russen, de een Antsa Njémtsjien en de ander Andróesjka Roesák, en indien, Heer, ik een van deze mijne lieden, wien ik wil, met mijne waren uit Pleskou naar Riga wil zenden, dat het mij dan vrij sta dien man uit Pleskou naar Riga te zenden zonder eenige belemmering of vertraging op Uw zelfde Tsaarsche vrijgeleide. Heer Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland, wees genadig, betoon Uwe gunst."

Het antwoord hierop: „Van den Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland aan Onze Bojaren en wajewoden en diaken en alle ambtenaren in de steden van Moskou tot Groot-Nówgorod en tot Pleskou en van Pleskou tot Moskou. Ons heeft verzocht de Nederlandsche koopman Jurjen Jansz., dat wij hem een vrijgeleide zouden geven voor eene reis naar Pleskou om Russische waren tegen ducaten te koopen, in gezelschap van twee lieden, de een Antsa Njémtsjien en de ander Andrjoesja Roesák en als Jurjen Jansz. met zijne lieden Antsa en Andrjoesja in eene stad aankomt, dan moet gij, alle onze ambtenaren Jurjen Jansz. met zijne lieden Antsa Njémtsjien en Andrjoesja Roesák met zijne waren bevelen door te laten zonder belemmering en Onze tollen moet gij van hem eischen (imali by jestje) volgens Onzen Oekáz en volgens Uwe instructiën, en wanneer hij in Moskou komt, moet hij zich vertoonen in den Pasóljskij Prikáz en dezen Onzen brief voorlezen, afschrijven en teruggeven. Geschreven te Moskou, in het jaar 1600, den 20sten December."

Zaak betreffende het verzoekschrift van de Hollandsche kooplieden Jurjen Janszoon Klenk en Marcus Marcuszoon de Vogelaer met hun gezel om een brief, waarin hun vergund wordt vrij handel te drijven in Rusland enz. Juni 1613.

Het verzoekschrift luidt aldus: „Tot den Heer Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland richten de Hollandsche kooplieden Jurjen Jansz. Klenk en zijne gezellen een verzoekschrift: Wij hebben, Heer, in de Moscovische rijken tijdens den Tsaar en Grootvorst Fjódor Iwánowietsj van geheel Rusland en de andere Tsaren handel gedreven. Van deze gunsten hebben mijne makkers Marcus Justusz. de Vogelaer en Andries" (hier volgt eene gaping) „en aan ons, Heer, waren brieven van vrijgeleide van de vroegere Tsaren gegeven, dat wij vrij uit ons land in 't Moscovische Rijk mochten aankomen en met allerlei waren handel drijven, en wij, Heer, kwamen uit ons land in 't Moscovische Rijk aan en brachten allerlei waren voor 't huishouden van den Tsaar van over zee, en voor deze onze verdienste gaven ons in dien tijd de vorige Tsaren brieven, waarbij ons vergund werd in de steden slechts de helft der tollen te betalen en onze woningen, Heer, werden opgericht te Moskou op de Nikóljskaja en te Wólogda en te Kalmagór en te Archangel, en na den Tsaar Wasilij viel het Moscovische Rijk ineen; Litausche lieden maakten zich meester van onze woning op de Nikóljskaja te Moskou en verbrandden haar met al het huisraad en ook plunderden Litausche en diefachtige lieden tot onze groote schade te Wólogda de waren en 't huisraad in onze woning en verbrandden zij 't huis zelf. En in dit jaar 1613, Heer, ging ik van de stad Archangel met verschillende waren per schip naar Wólogda en Jároslawlj en Moskou, en nog niet, Heer, tot Wólogda gekomen, is ons schip met verschillende waren te Totma ingevroren, en naar Totma, Heer, kwamen Litausche lieden en verwoestten Totma en plunderden ons goed en onze verschillende waren en verbrandden het schip en mishandelden mij, Heer, en namen mijne lieden, drie in getal, gevangen, en mij mishandelend lieten zij mij ternauwernood in leven, en daardoor hebben wij groote schade geleden van de verwoesting van 't Moscovische Rijk en hebben wij schulden gemaakt, en de begenadigingsbrieven, Heer, van de Tsaren zijn te Totma bij de verwoesting verloren gegaan, en ons is uit de verwoesting, Heer, slechts één begenadigingsbrief van Tsaar Wasilij overgebleven en van dien brief hebben diefachtige lieden het zegel afgerukt, en na de verwoesting van Moskou, Heer, hebben de Bojaren en bestuurders van het Moscovische Rijk ons op ons verzoekschift de gunst gewezen de begenadigingsbrieven der vroegere Tsaren niet te niet te doen (paróedieti) en zij bevalen slechts de helft van de tollen van onze waren te eischen, en in dit zelfde jaar, Heer, hebben wij te Jároslawlj tot U, Heer Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland een verzoekschrift gericht om een vrijgeleide, en gij, Heer, hebt ons verzoek ingewilligd en bevaalt ons te geven een vrijgeleide voor de steden tot Archangel en gij bevaalt niet om onze begenadigingsbrieven der vroegere Tsaren te niet te doen, maar

om ons Uw grooteren begenadigingsbrief te Moskou te geven, en nu, Heer, is onze makker Marcus Justusz. de Vogelaer overleden en in zijn plaats drijft thans zijn zoon Marcus Marcusz. handel. Genadige Heer en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland, begunstig ons met Uw Tsaarsche genade, beveel voor ons den begenadigingsbrief van Tsaar Wasilij over te schrijven op den naam van U, Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland, opdat men volgens uw begenadigingsbrief van onze verschillende waren Uw Tsaarsche tol evenals te voren slechts voor de helft moge vorderen, en wij, Heer, zijn blijde voor U te werken en van over zee aan te voeren, wat van de geheele aarde voor Uw schatkamer dienstig is. Heer Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland, wees genadig."

Het antwoord hierop: „Door de genade des in de Drieëenheid geprezen Gods, Wij, Groote Heer Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder .... hebben begenadigd de Hollandsche kooplieden Jurjen Janszoon Klenk en Marcus Marcusz. met hun makker, wie hun derde makker zal wezen, door hun verzoekschrift aan Onze Tsaarsche Majesteit in te willigen, om hun te vergunnen vrij te reizen naar onze rijken, naar ons erfgoed, de scheepshaven Oestjkolj en de Dwina op naar de nieuwe stad Kalmagór en naar ons Moscovisch Rijk en naar onze andere rijken" „en indien zij over zee naar hun land willen terugkeeren, dat het hun dan vrij sta te gaan en weder in ons land te komen en vrij handel te drijven en dat de tol van hunne waren zóó zal worden gevorderd, als dat geschiedde tijdens den Grooten Heer Zaliger gedachtenis, Tsaar en Grootvorst Fjódor Iwánowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder en tijdens de Groote Heeren Zaliger gedachtenis, Tsaar en Grootvorst Baríes Fjódorowietsj van geheel Rusland en Tsaar en Grootvorst Wasilij Iwánowietsj van geheel Rusland, en dat Wij zouden bevelen hun vroegeren begenadigingsbrief van Tsaar Wasilij Iwánowietsj van geheel Rusland op onzen Tsaarschen naam over te schrijven, en Wij, Groote Heer, Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, hebben de Hollandsche kooplieden Jurjen Jansz. Klenk en Marcus Marcusz. met hun makker, wie hun derde makker zal wezen, begenadigd door te bevelen hun vorigen begenadigingsbrief van Tsaar en Grootvorst Wasílij Iwánowietsj over te schrijven op onzen Tsaarschen naam, en Wij hebben hun vergund in ons Rijk . . . . . met allerlei waren aan te komen en handel te drijven, voor de helft van alle waren tolvrij" „en indien zij naar hun land over zee willen gaan, dan mogen zij volgens ons Tsaarsch bevel zonder eenige belemmering en vertraging met brieven van vrijgeleide naar hun vaderland gaan en het staat hun vrij weder in ons Moscovisch Rijk te komen" „eveneens hebben wij de Hollandsche kooplieden Jurjen Klenk en Marcus en hun makker wegens hun vreemdelingschap begenadigd in alle onze rijken, in welke stad zij komen, dat onze Bojaren en wajewoden en diaken en alle onze ambtenaren noch over henzelf, noch over hunne lieden in eenige zaak en met wien ook rechtspreken en tot hen en hunne lieden politiebeambten zenden, behalve in geval van moord en

diefstal en roof met werkelijk bewijs, maar wanneer er tegen henzelf of hunne lieden een of ander aanklacht mocht voorkomen wegens handelszaken of wegens beleediging, zoo zullen in die zaken onze Gezantschapsdiaken in den Pasóljskij Prikaz te Moskou over hen rechtspreken, nl. die, aan welke Wij, Groote Heer, dat opdragen" „en de woningen, die zij bij hunne aankomst in onze rijken te Moskou, te Wólogda, te Kalmagór, te Archangel, te Oestjkolj hebben opgericht, mogen zij door onze Tsaarsche genade als vroeger behouden, en wij hebben verboden van deze hunne woningen cijns en schatting en tollen te vorderen en daarvan iets te trekken als van de andere kooplieden, en men zal geen wachters bij die woningen plaatsen, maar zij zullen zelve hunne dwórniki houden" „de Fransche wijnen, die zij zullen beginnen in onze rijken in te voeren zullen zij gezamenlijk bij vaten verkoopen, maar bij emmers en afzonderlijk mogen zij die niet verkoopen" „en indien iemand dezen onzen Tsaarschen begenadigingsbrief niet zal gehoorzamen, dan zullen deze lieden in groote ongenade komen en gestraft worden. 1613, Juni."

Zaak betreffende een verzoekschrift van Karel Jansz. du Moulin om vrijen handel in Rusland en vrijstelling van verschillende tollen. December 1613.

Het verzoekschrift: „Tot den Heer Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland richt de Hollandsche koopman Karel Jansz. du Moulin met zijne makkers een verzoekschrift. Wij plegen, Heer, op onze schepen met koopwaren in Uw land te komen te Archangel om van onzen handel Uw vollen tol te betalen, 500 en 600 Roebel en meer, en uit de stad Archangel, Heer, en uit andere steden laten Uwe wajewoden en verschillende ambtenaren ons niet vrij naar Moskou gaan en naar andere steden van het Moscovische Rijk en daardoor lijden wij, Heer, in onzen handel vertragingen en groote nadeelen, maar aan vele onzer collega's-vreemdelingen, Engelschen en Brabanders en Hollandsche kooplieden zijn Uwe begenadigingsbrieven gegeven onder rood zegel, dat zij en hunne makkers en koopmansbedienden en lieden in 't Moscovische Rijk in alle steden mogen handel drijven, vrij reizen en dat men hen in geene stad voor het gerecht mag brengen, maar dat zij te Moskou in den Pasóljskij Prikáz moeten terecht staan, of voor Uw Tsaarschen schatbewaarder, en dat zij bij hunne aankomst woningen en pakhuizen voor hunne waren mogen oprichten en koopen, en dat men van hunne huizen geen schatting zal vorderen en bij hunne woningen geene wachters zal plaatsen (stojaljsjikof na dworjech nje stawiti) en hen, vreemdelingen, op geenerlei wijze zal beleedigen, maar mij, Heer, is Uw begenadigingsbrief niet gegeven. Genadige Heer, Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj van geheel Rusland, wees genadig, bewijs Uwe gunst aan mij, vreemdeling, en mijne makkers, beveel ons gelijke rechten te geven met onze collega's-vreemdelingen en beveel, Heer, aan mij en mijne makkers Uwen begenadigingsbrief te geven met rood zegel gelijk aan die, welke aan

onze collega's-vreemdelingen zijn gegeven, opdat ik tegenover mijne collega's niet worde beleedigd en in 't vervolg onbelemmerd moge zijn in Uw gebied, in 't Russische land te komen, en met mijn makkers Uw tol te betalen en mijne andere verplichtingen jegens U in acht te nemen, zooals dat U, Heer, welgevallig is, ben ik van ganscher harte bereid. Heer Tsaar, wees genadig, bewijs Uwe gunst."

't Antwoord hierop: „Door de genade des in de Drieëenheid geprezen Gods, Wij, Groote Heer, Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder . . . . . hebben begenadigd den Hollandschen koopman Karel Jansz. du Moulin met zijne makkers . . . . . en Wij, Groote Heer, Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, hebben aan de Hollandsche kooplieden Karel Jansz. du Moulin en zijne makkers vergund met allerlei waren . . . . . in ons rijk te komen en handel te drijven in alle waren zonder eenige belemmering."

1614.

17 Maart. Afschrift van den begenadigingsbrief van Michaël Fjódorowietsj aan de Hollandsche kooplieden Marcus Marcusz. de Vogelaer en Jurjen Klenk met hun derden makker betreffende den vrijen handel in Rusland.

27 Maart en 17 Mei. Vertalingen der brieven der Staten aan Michaël en van het antwoord, in Holland aan de Russische gezanten Stepán Oesjakóf en Semjón Zabarófskij gegeven. Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 73 noemt deze gezanten verkeerdelijk Oussakin of Oussakoff en Sabaroetskoff, bij Obolenskij en van der Linde, Dl. II, p. XXXVI vinden wij even foutief Oustakoff en Sabaroutskoff. Zie aangaande genoemde brieven Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 75 en 76.

22 Mei. Brief der Staten aan de zich te 's-Gravenhage bevindende gezanten Oesjakóf en Zabarófsky, ter aanbeveling van Everhard Jacobsz., die zich met van Loot (?) naar Rusland begaf, en om paspoorten voor hen te verzoeken.

8 Juni. Vertaling van een brief van den Prins van Oranje aan Michaël, om voor de Amsterdamsche kooplieden Witsen en zijne makkers vergunning te vragen vrij met Jan Massa door Rusland te reizen en waren naar Armenië & Perzië te voeren.

Uit 1614 en 1615. Uittreksel van Michaël's begenadigingsbrieven aan de Hollandsche kooplieden Karel du Moulin, Isaäc Alin (?) en Jacob van Dekker om voor den handel naar Archangel te mogen komen.

1615.

3 Januari. Over de aankomst te Moskou enz. van den Hollandschen gezant (N. B.) Isaäc Abrahamsz. Massa.

15 April. Over het verblijf op de samenkomst tusschen Astasjkof en Staríetsa van de Hollandsche gezanten Reinoud van Brederode en zijne gezellen.

Mei. Begenadigingsbrief op verzoek van Sir John Merrick aan den Hollandschen koopman Jeremias Jansz. van der Goes verleend, wegens

zijne armoede en geleden schade gedurende de Poolsche oorlogen, om te Archangel in zijne oude woning te mogen leven, en een steiger te mogen houden, als van ouds tegenover zijne woning; over zijne schulden zal men hem niet lastig vallen, eer hij zich weder eenigszins heeft gerehabiliteerd.

12 October. Verslag van de gezanten Iwán Kóndyref en Michaël Njewjérof. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., waar zij verkeerdelijk Conderoff of Kondirowin en Noworoff worden genoemd. Bij Obolensky en van der Linde, Dl. II, p. XLVII eveneens Conderoff: de andere gezant wordt hier ten onrechte Nerveroff genoemd.

Zonder verdere tijdsbepaling dan 't jaar 1615. Concept van een brief van Michaël aan de Staten (antwoord op hunne felicitatie enz.) Zie Obolensky en van der Linde, Dl. II, p. LIII.

1616.

27 Maart. Over de aankomst van den Hollandschen renbode Leontius Massa te Moskou. Hij bracht uit naam der Staten het bericht, dat Kóndyref en Njewjérof op Hollandsche schepen naar Frankrijk waren gezonden.

11 April. Brief op een verzoekschrift van den Hollandschen koopman Karel Jansz. du Moulin: hem wordt veroorloofd om voor die boeren, welke visch verkoopen, jaarlijks 300 à 400 à 500 tsjetwertj koren naar de rivier Oenda te voeren op zijn schip, dat naar de Oenda vaart om visch te halen.

10 Aug. Brief op een verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jurjen Jansz. Klenk, om het pakhuis van Gregórij Gerasimof te Archangel, dat tegenover den Hollandschen Dwor staat, naar een andere plaats over te brengen.

1617.

12 April—28 Juli. Over de tweede aankomst van den Hollandschen gezant Isaäc Abrahamsz. Massa (en met hem van den geneesheer Paludanus en den apotheker Jan Andriesz.), enz., over zijn vertrek met drie brieven aan de Staten. Zie Obolensky en van der Linde, p. LII. Over Paludanus, Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 99.

1618.

15 Juni. Vertaling van een brief van de Staten aan den Tsaar.

1619.

25 Oct. Vertaling van een brief aan de Staten van den Tsaar.

1620.

20 Juni. Concept van een brief van den Tsaar aan de Edele, Vrije, Vereenigde Regenten van 't Hollandsche land. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 110—115.

1621.

29 Mei—7 Juli 1621. Zaak betreffende den brief van den Prins van Oranje aan den Tsaar om den geneesheer Paludanus naar zijn vaderland, Holland, te laten terugkeeren.

1624.

6 April—December. Over de aankomst in Rusland van den Hollandschen gezant Jan Abrahamsz. Massa met het verzoek om aan de O. I. Compagnie te vergunnen jaarlijks in Rusland te koopen en uit te voeren twee schepen met koren, met betaling der tollen, en om den geneesheer Matthijs uit Moskou te laten vertrekken.

7 April. Over de aankomst in Rusland van den architect Koezma de Moucheron en den fluweelwerker Kasper Frederiksz., door den Prins van Oranje met een aanbevelingsbrief uit Holland gezonden. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I., p. 121.

9 Juli. Zaak betreffende de permissie van den Hollandschen koopman Gregorius van der Heym verleend om in Rusland handel te drijven en gedurende 2 jaar slechts 1 % aan tol te betalen. Is deze dezelfde als Gregorius van der Heyden?

1625.

4 Juni. Concept van het antwoord van Michaël aan den Prins van Oranje op diens brief, waarin hij voor de Hollanders vergunning vraagde een schip met koren te koopen.

Juli. Brieven van Isaäc Massa aan Michaël, uit Holland, betreffende politieke berichten uit Europa.

1626.

20 Juni. Brieven van Isaäc Massa aan Michaël, uit Holland, waarin hij vraagt in den dienst van den Tsaar te mogen treden en berichten geeft over de politiek in Europa.

1 Sept. Concept van een brief van Michaël aan den Prins van Oranje met een klacht tegen de Hollandsche kooplieden Jan Wijders (?) en Constantijn Cornelisz., die Rusland hadden verlaten zonder hun schuld aan de kas van den Tsaar te betalen.

1627.

9 Januari. Mededeelingen van den Hollandschen koopman te Moskou, Jurjen Klenk, betreffende de politiek van Europa, in den Pasóljskij Prikaz ingediend.

18 Febr. Over de aankomst van een Hollandschen renbode met brieven van de Staten en den Prins van Oranje aan Michaël en den Patriarch Filarét Nikítietsj.

17 Juli. Vertalingen van de brieven aan Michaël uit Holland door Isaäc Massa over de politiek geschreven.

1628.

6 Januari. Over de aankomst te Moskou van den Hollandschen koopman Karel du Moulin met brieven van de Staten en den Prins van Oranje aan Michaël en den Patriarch, waarin verzocht werd 1°. van de kooplieden Andries en Abraham . . . . . (zij worden Waleoersof genoemd) de schuld niet te vorderen, welke hun broeder te Moskou had gemaakt, en hun als vroeger te vergunnen vrij in Rusland handel te

drijven; 2°. aan du Moulin te veroorloven vrij in Rusland handel te drijven met de kostbare steenen, die hij had medegebracht.

15 Sept. Vertaling van een brief van Isaäc aan Michaël, uit Holland, betreffende de Poolsche en Zweedsche politiek.

9 Oct. Zaak betreffende den brief van den Prins van Oranje aan Michaël en den Patriarch en het verzoekschrift van den Amsterdamschen koopman Jan Bernards om hem den vrijen handel in Rusland te vergunnen.

14 Nov. (en Juli 1638). Zaak betreffende den brief van den Prins van Oranje aan Michaël, waarin verzocht werd aan den Hollander Arnoud van Liebergen, zijn zoon en hun koopmansbediende Andries Kok den vrijen handel in Rusland toe te staan en den eerstgenoemde, Arnoud van Liebergen, een tweeden begenadigingsbrief dienaangaande te geven.

1629.

28 Febr. (en 23 Mei). Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Hendrik van Ringen om hem den vrijen handel in Rusland te veroorloven. Ook eene vertaling van den brief der Staten aan Michaël om hem te bedanken voor het geschenk van 3000 pond salpeter aan van Ringen.

28 Febr. Begenadigingsbrief aan den Amsterdamschen koopman Jan Bernards om vrij in Rusland handel te drijven.

21 Maart. Verzoekschrift van Isaäc Massa en anderen om vrij in Rusland handel te mogen drijven.

25 Maart. Afschrift van den begenadigingsbrief van den Amsterdamschen koopman Arnoud van Liebergen om aan hem, zijn zoon Jan en zijn bediende Hendrik Grave den vrijen handel in Rusland toe te staan.

Juni. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Gregorius van der Heijden om hem een vrijgeleide naar Archangel te geven. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 87.

2 Dec. Zaak betreffende den brief van den Prins van Oranje aan Michaël, waarin verzocht werd aan Jan Meerman den vrijen handel in Rusland toe te staan.

1630.

28 Januari (tot Juli 1633). Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Karel du Moulin om hem voor tien jaar toe te staan in de districten Tótma en Oestjoeg potasch te maken, en daarna langs de Wolga tot Samára, aan de Wjátka en in het Nówgorodsche district.

15 April. Over de aankomst te Moskou van den Hollandschen renbode Laurens Kuzort.

15 April (tot 17 Maart 1631). Een boek bevattende 1°. de aankomst en het vertrek van den Hollandschen renbode Laurens Kuzort met het bericht, dat Hollandsche gezanten op weg zijn naar Rusland, en het verzoek, dat aan den Amsterdamschen koopman Abraham van Beerlant de vergunning worde gegeven om 2000 last koren te koopen, 2°. de aankomst en het vertrek der Hollandsche gezanten.

15 Mei. Rechtszaak tusschen den Hollandschen koopman Jeremias Andriesz. en Merkóel Iwánof over de leverantie van koren.

18 Mei (tot 1631). Over de aankomst enz. der Hollandsche gezanten.
29 Juni. Over de zending van den goudsmid Gilles van Exel naar Holland. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 122.

1631.

Januari. Verzoekschriften van de Hollandsche kooplieden Karel du Moulin, Laurens Kuzort en Pieter de la Dale om hun vrijgeleide naar Archangel te geven, en de beschikkingen daarop.
26 Januari. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Andries Denijs om hem vrijen handel in Rusland te veroorloven. Zie over Andries Denijsz. (Winius) Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 164.
15 Febr. Zaak betreffende de door Karel du Moulin aangenomen en niet volbrachte leverantie aan den Tsaar van 25000 poed Zweedsch ijzer.
18 Febr. Rechtszaak op verzoek van den Hollandschen koopman Samuel de Brouwer tegen den Nówgorodschen koopman Wladímier Wasíeljef den Slager wegens het niet leveren van de bij hem gekochte 28 berkoftsen vet. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 117.
28 Febr. Contract tusschen den diak van Oestjoeg, Michaël Smywálof, en den Hollandschen koopman Karel du Moulin en den Hollander David Claasz., waarbij de beide laatsten zich verplichten voor den Tsaar 5000 poed stangen van Zweedsch ijzer naar Archangel te brengen.
9 Oct. (en 9 April 1637). Zaak betreffende het verzoek van de Hollansche gezanten Burgh en van Veltdriel en de buitenlandsche kooplieden te Archangel over het zoeken van een geschikte monding der Dwina voor de scheepvaart.
Gezantschapsverslag van de Russische gezanten Gregorius Aljábiëf en Gregorius Lariónof over hun verblijf in Holland. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 148 e. v. Verkeerdelijk noemt Scheltema hen Olaybieff (in plaats van Oljabief, uit te spreken Aljábief) en Larinoroff.

1632.

3 Juli. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Gregorius van der Heijden om hem een vrijgeleide naar Holland te geven.
16 Aug. Brief van den ingenieur Jan Cornelisz. aan Michaël, waarin hij schrijft, dat de door hem ontboden werklieden niet uit Holland zijn aangekomen. Verder over 't bouwen van de vesting der stad Rastóf.
24 Dec. Aanklachten van de Hollanders Andries Denijsz. Winius en Willem van de Blok tegen Iwán Kapylof wegens het niet betalen van door hem verschuldigd geld voor het in gebreke blijven van eene beloofde leverantie.

1633.

7 Maart en 15 April. Over het zenden naar Holland van den koopman Thomas Swaan om verschillende ammunitie te koopen.
10 Juni. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Filimon Filimonsz. om hem den vrijen handel in Rusland toe te staan voor door hem aan den Tsaar bewezen diensten. Zaak betreffende het verzoek-

schrift van den Hamburger David Vermolen om aan zijn zoon Gillis Vermolen en zijn neef Elisa Burmans den vrijen handel in Rusland toe te staan.

10 Aug. Aankomst te Moskou van den Hollandschen koopman Abraham Kartatsen (?).

10 Oct. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Elisa Jurjensz. om van den koopman Patríen de door hem verschuldigde gelden te eischen.

29 Nov. (tot April 1634). Over de aankomst in Rusland en het vertrek van den door de Staten gezonden koopman Joost Nijkerke met brieven waarin verzocht werd 5000 à 6000 last koren te mogen opkoopen en naar Holland te mogen uitvoeren. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 162.

1634.

1634 (en 1635). Zaak betreffende de verzoekschriften van den Hollandschen koopman Andries Winius om hem den vrijen handel in Rusland toe te staan, hem te vergunnen te Pleskou een eigen huis te hebben en nergens behalve in den Pasóljskij Dwor te recht te mogen staan.

Maart. Over 't vertrek van den Hollandschen koopman Isaäc Massa uit Moskou enz. Vgl. echter Obolensky en van der Linde, Dl. II, p. LXXVIII.

15 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van den agent der Staten, Joost Nijkerke, om aan twee van zijne bedienden vrijgeleide te geven voor eene reis naar Holland.

17 April. Concepten der brieven van Michaël aan de Staten en den Prins van Oranje aan Johan Angelaer medegegeven. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 165; ook Obolensky en van der Linde, Dl. II, p. LXXVIII.

16 Mei. Verzoekschrift van Jurjen Klenk om hem de plaats toe te staan voor zijn magazijn, waar dat vroeger stond, te Archangel voor den ingang van zijn verblijf aan den oever der Dwina. Begenadigingsbrief op dit verzoekschrift.

Juni. Brieven van Michaël aan Archangelsche Wajewoden en hunne antwoorden daarop met bijlagen, betreffende de aankomst van Hollandsche kooplieden te Archangel enz.

10 Juni. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan van Gorel om een der magazijnen te Archangel op den Njemjétskij Dwor voor zijn uitsluitend gebruik te mogen hebben en te mogen inrichten, zooals dat hem 't gemakkelijkst is. Begenadigingsbrief op dat verzoekschrift.

1635.

13 Juni. Verzoekschriften van den Hollandschen koopman Andries Denijsz. Winius, waarin hij vraagt 1°. dat hem recht gedaan worde tegen de Hollandsche kooplieden Joseph Jurjensz. Rendorp en Jan Goens, welke aan hem gezonden waren te Archangel met geweld hadden geroofd, tien dagen bij zich hadden gehouden en, toen de geschikte tijd voor den verkoop daarvan verstreken was, hadden teruggegeven, 2°. dat de Tsaar zijn bevel handhave, opdat aan zijne (Winius') lieden te Pleskou en

elders geene beleediging worde aangedaan. Op 1°. een begenadigingsbrief, op 2°. een brief, waaraan het einde ontbreekt.

15 Juni. Zaak betreffende het verzoekschrift van Marcus Vogelaer en zijne makkers om aan hun commissionair een vrijgeleide tot eene overzeesche reis te geven.

1636.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide voor henzelve of hunne bedienden naar Archangel en over zee.

9 Febr. (tot 1642). Zaak betreffende het verzoekschrift van Andries Winius om hem brieven van vrijgeleide te geven en om de door hem ontboden werklieden voor de Toelasche ijzerfabrieken uit Holland in Rusland toe te laten.

28 April. Ondervraging van den uit Holland met te leveren kanonnen aangekomen koopman Zacharias Zachariasz., commissionair van Thomas Swaan, over het nieuws uit Holland enz.

April (tot 1637 en 1638). Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Elisa Jurjensz. om hem te Archangel voor 5 jaar het teermonopolie te geven.

4 Juni (en Maart 1637). Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Hendrik van Ringen om hem te vergunnen gedurende 10 jaar salpeter te Nowgorod te maken. Zending van zijn bloedverwant Manuel Spranger naar Holland om salpetermakers te huren. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 124.

6 Juni. Over de aankomst in Rusland van den Hollandschen koopman Jeremias Fenzel (Harmen Frentzel?) met het verzoek van de Hollandsche Staten om in Rusland 25000 poed salpeter te mogen koopen. Vgl. Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 171. Harmen Frentzel schijnt terstond na het verloopen der vijf jaar van de teerpacht van Elisa Jurjensz. (zooeven genoemd April 1636) deze, eveneens voor 5 jaar, te hebben gekregen.

Dec. Vertaling van een brief der Staten aan den Tsaar (klacht tegen den wajewoda van Kola, prins Sjerbátof).

1637.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

17 Febr. Over de aankomst te Moskou van een Hollander om aan van Ringen de achterstallige, aan den Tsaar te leveren, kanonskogels te brengen.

2 Maart en 11 Mei. Tweede aankomst te Moskou van den Hollander Jeremias Fenzel (vgl. 6 Juni 1636) met brieven van de Staten en den Prins van Oranje aan Michaël, waarin de permissie verzocht werd in Rusland 25000 poed salpeter en 100000 tsjetwértj rogge te koopen.

Oct. Vertaling der artikelen, op welke Breda is overgegeven.

10 Dec. Vertaling van een brief van den Prins van Oranje aan Michaël (aanbeveling van doctor Reinier Pauw). Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 174.

Dec. (en 1638). Verzoekschriften van Jeremias Fenzel (vgl. 6 Juni 1636), Gerrit Jansz. Rek (?) en Thomas Staal om de hun door Russische kooplieden verschuldigde gelden te ontvangen en in de Russische steden huizen voor zich te mogen bouwen.

20 Dec. Aankomst van den Hollander Pieter Dela . . . . . met brieven der Hollandsche Staten [1]) om hem den handel te Moskou te veroorloven.

Over de jaren 1637, 1638 en 1639 brieven van den Tsaar aan de wajewoden van Archangel en Kola en hunne antwoorden daarop, over in Rusland aangekomen Hollandsche kooplieden enz.

1638.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

4 Mei. Aankomst te Moskou van den Hollandschen koopman Thomas Swaan met brieven van de Staten om hem het geld van zijn overleden compagnon Trip uit te betalen.

1—20 Juli. Vertalingen van brieven van de Staten en den Prins van Oranje om te verzoeken, dat van Ringen genoopt worde zijne schuld aan du Moulin te betalen.

1639.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

20 Maart. Aankomst in Rusland van den Hollandschen koopman Abraham Holman, commissionair van Dela . . . ., met brieven om aan dezen te veroorloven zijne waren naar Moskou te brengen en die daar te verkoopen. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Andries Denijsz. Winius, waarin hij vraagt, dat de Tsaar zijn begenadigingsbrief hernieuwen moge en volkomen gelijk make aan dien, aan Karel du Moulin verleend.

1640.

Brieven van den Tsaar aan de wajewoden van Archangel en Kola en de antwoorden daarop.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

1641.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

6 Maart. Zaak betreffende het koopen van een weggeloopen Tataar door den Hollandschen koopman Casper Sterling.

1 Mei. Aankomst in Rusland van den Hollandschen koopman Jan van Dries met een brief van de Staten en den Stadhouder, waarin verzocht werd de begenadigingsbrieven aan de Vogelaers en Klenk niet te vernietigen.

---

1) Onder Hollandsche Staten worden in Russische stukken steeds de Staten-Generaal bedoeld.

30 Mei. Concept van een brief van den Tsaar aan de Staten, opdat deze het maken van roebels uit buitenlandsche munt verbieden.

15 Oct. Zaak betreffende het verzoekschrift van Karel du Moulin, eene aanklacht tegen Iwán Ignátief te Twerj behelzende wegens het niet overhandigen van een geldbrief aan Iwán Fjódorof te Pleskou.

1642.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

3 Maart. Aankomst te Moskou van den Hollandschen koopman Pieter De la Dale met een brief van den Stadhouder in 't belang van Vogelaer, Klenk en anderen. Hunne verzoekschriften.

26 Mei (tot 1647). Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Thomas Swaan, waarin hij zich over kooplieden te Jároslawlj beklaagt wegens het niet teruggeven van geleend geld.

2 Juni. Zaak betreffende het verzoekschrift van Maarten Buchling, commissionair van Karel du Moulin, waarin hij den postillon Iwán Palkówniek aanklaagt wegens het niet overhandigen van een brief aan den tolk Iwán Fomien.

1643.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

20 Maart. Over de aankomst van den Hollandschen koopman Pieter De la Dale met brieven van de Staten en den Prins van Oranje, waarin verzocht werd den Hollanders te vergunnen door een andere monding van de Dwina naar Archangel te zeilen.

1644.

14 Januari. Over de aankomst te Moskou en het vertrek van den Hollandschen koopman Govert van der Rak met een brief van den Stadhouder over den Amsterdamschen koopman Frans Jansz. Moorman en zijn makker, den bovengenoemden van der Rak, die bij het vorderen der tollen in Rusland afpersing hadden geleden.

16, 17 Febr., 27—29 Dec. Handelsbrieven van Daniel en Jan Bernard en Herman Swellengrebel, uit Amsterdam en Moskou, naar Moskou, Wólogda, Amsterdam, Hamburg, aan verschillende personen.

18 Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan . . . om een brief van den Tsaar aan de Staten aangaande eene rechtszaak tusschen hem en twee andere Hollanders.

15 Juni (25 Mei 1646, Juni 1659, 31 Juli 1661). Zaak betreffende de verzoekschriften van Marcus de Vogelaer, Jurjen Klenk en Pieter de la Dale om hun een begenadigingsbrief te verleenen, volgens welken slechts de halve tol van hunne waren zoude worden gevorderd en over de hernieuwing van dien brief.

1645.

2 April. Over het afzenden van den renbode Spiridónof naar Holland.

12 Juli 1645 tot 17 Mei 1647. Het boek bevattende het verslag aangaande de zending naar Holland.

1°. van den renbode Matwéj Spiridónof met het bericht aan de Staten over het sterven van den Tsaar Michaël, over de troonsbestijging van Alexis en over de te verwachten aankomst van een Russisch gezantschap in Holland. Ook vertalingen van brieven der Hollandsche Staten aan Z. Ts. Majesteit.

2°. van de gezanten Iljá Danílowietsj Milasláfskij en Iwán Bajbakóf ter bevordering van de vriendschap, die steeds tusschen den vader van Z. Ts. Majesteit en de Staten had bestaan; tevens om aan de Hollanders bekend te maken, dat hunne schepen door de Berjózofsche monding naar Archangel mogen gaan; voor 't huren van officieren en ambachtslieden; met eene klacht tegen den Hamburger Pieter Marcelis en den Hollander Tieleman Lus Ackema, ijzerfabrikanten, over de slechte resultaten van hun arbeid. Brieven der gezanten en van den Tsaar.

3°. van den Moskouschen buitenlandschen koopman Andries Thomasz. Kolderman met twee brieven van Z. Ts. Majesteit aan de Staten en den Stadhouder, 21 Febr. 1647, als antwoord omtrent de kooplieden Vogelaer.

Uit dit boek heb ik 't een en ander genoteerd, grootendeels meer als curiositeit, dan als materiaal voor de Hollandsche geschiedenis [1]).

bl. 8 Spiridónof kreeg als tolk Iwán Ramánof mede. De provisie, welke

---

1) Katasjichien, „Over Rusland gedurende de regeering van Alexis Michájlowietsj" (Hoofdstuk IV. § 6) deelt mede: „Aan Keurvorsten, aan Prinsen, aan Graven en aan de Hollandsche Staten worden Stóljnieken, edellieden en diaken als gezanten gezonden, evenals aan den Deenschen koning." Zoo was in dit geval Milasláfsky Stóljniek en Bajbakóf diak. Verder (Hoofdstuk IV. § 20) schrijft Katasjichien: „En wanneer de gezanten, na hunne bemiddeling te hebben ontvangen, zich geheel voor de gezantschapsreis hebben gereed gemaakt, dan beveelt men hun voor de snelheid naar de rijken of conferenties, waarheen zij moeten gaan, te vertrekken, zonder nadere instructies af te wachten, omdat deze tegen hun vertrek nog niet gereed plegen te zijn, en zij vernamen, hoe zij met de lieden in het vreemde land zullen spreken en 't verstandigst een ontwijkend antwoord zullen geven, dat hun Souverein tot eer strekt: en die instructies worden hun nagezonden, als zij op reis zijn, wanneer zij zich niet ver van de grens bevinden." In de volgende § vertelt Katasjichien, dat de gezanten in het buitenland rustig moeten voortreinen, geen twist zoeken met de inwoners, geen huizen vernielen of plunderen. Waar zij ook zijn, moeten zij het eerst op de gezondheid van den Tsaar drinken; bij een vreemden vorst aan tafel mogen zij zich niet bedrinken of onbescheiden gedragen. In § 28 schrijft hij, dat gezanten, welke hunne zending niet naar verlangen van den Tsaar hebben vervuld, op het plein voor den Pasdjskij Prikáz met zweepen worden gegeeseld, of zelfs ter dood gebracht: anderen worden van hunne waardigheden en goederen beroofd en met hun huisgezin „om daar eeuwig te leven" naar Siberië gezonden om als Kozakken dienst te doen. Naar 't mij voorkomt, moeten de onwelvoeglijke gedragingen der Russische gezanten aan vreemde hoven niet aan politieke redenen, maar slechts aan de vrees voor het harde lot, waarvan zoeven is melding gemaakt, worden toegeschreven. Die vrees bracht b. v. Milasláfskij en Bajbakóf ertoe, met angstvalligheid voor de eer van hun Souverein te waken zonder de welvoeglijkheid tegenover de Staten en den zieken Prins van Oranje in acht te nemen.

aan Spiridónof voor de reis te Wólogda werd gegeven, bestond uit: $2^1/_2$ tsjetwértj roggemeel, $2^1/_2$ tsjetwértj beschuiten, $^1/_4$ tsjetwértj gort, 2 hammen, 2 emmers wijn.

bl. 9—16. Copieën van de brieven des Tsaars aan de Staten en den Prins van Oranje.

bl. 17 Spiridónof moest reizen over Jároslawlj, Wólogda, Archangel, verder over zee naar Holland. Bevel van Spiridónof de brieven te overhandigen.

bl. 23. „En indien de Hollandsche Staten en de Prins of de pristaven vragen naar den leeftijd van den Souverein Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj van geheel Rusland . . . . . dan moet Matwéj zeggen: De groote Souverein Onze Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, Z. Ts. Majesteit, is 17 oud, maar God heeft hem, den Grooten Souverein, Z. Ts. M., versierd met een schoon gelaat en eene forsche gestalte en dapperheid en verstand en voorspoed, en hij is genadig jegens alle lieden en goed van karakter voor allen: God heeft hem, den Souverein, meer dan alle andere lieden, met voortreffelijkheden (blagimi djely) versierd." Ook moest Matwéj zeggen: „Het is Uzelven bekend, dat de Poolsche koning en andere groote souvereinen, de Turksche sultan en de Perzische (Kizylbásjkoj) sjach en de Krimsche tsaar en de Fransche en Engelsche koningen en de Zweedsche koningin met den Grooten Souverein Zaliger gedachtenisse, onzen Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder in vriendschap en liefde waren." En zoo er gevraagd werd naar de volken in den Kaukasus, zoo moest Mátwej zeggen, dat deze aan Z. Ts. M. onderworpen zijn, gelijk zij dat aan zijn vader waren [1]).

bl. 28. Aangaande belangrijke zaken mocht Spiridónof zich niet laten uithooren.

bl. 29. „En wanneer zij hem laten terugkeeren, dan moet hij zonder zich ergens op te houden op reis gaan en, wanneer hij is aangekomen te Moskou, zich vertoonen in den Pasólskij Prikaz en daar een verslag (statjéjnyj spísok) aan den Dóemnyj Diák Gregórij Ljwof en den Diák Stepán Koedrjáftsof overhandigen."

Tot bl. 33 volgen bevelschriften aan de wajewoden om Spiridónof niet in zijne reis te belemmeren, maar bevorderlijk te zijn.

Van bl. 33 tot 39 rapporten der wajewoden dienaangaande.

Van bl. 39 tot 64 vertalingen der brieven door de Staten en den Prins van Oranje aan den Tsaar geschreven als antwoord op diens brieven.

bl. 65. „En Matwéj Spiridónof heeft een zoodanigen statjéjnyj spísok ingediend."

bl. 65—69. Eerst geeft hij een bericht van zijne reis naar Holland, van Archangel uit op Hollandsche schepen.

bl. 69. „En 31 October liet men hem uit Amsterdam naar den Haag

---

1) Vgl. de noot op p. 18.

gaan op kleine schepen, ter zee, en men beval den Majoor Jurjen Ambrek (?) hem te begeleiden."

„1 November kwam hij in den Haag aan" „en denzelfden dag zonden de Staten hun edelman Palmaert en bevalen hem aan Matwéj te vragen, wat hij van den Grooten Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, aan de Staten en den Prins moest mededeelen en waarover de brieven van den Souverein handelen.

bl. 70. „En Matwéj zeide, dat hij gezonden was van den Grooten Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, aan de Staten en den Prins met de brieven van den Souverein betreffende eene groote zaak (o welikom djelje) en dat hem was bevolen de brieven aan de Staten en den Prins te overhandigen, maar wat er in de brieven van den Souverein geschreven is, dat zullen de Staten zelve wel zien."

„En Palmaert zeide, dat Prins Hendrik van Oranje niet in den Haag was, maar in den oorlog en dat hij eene stad van den Spaanschen koning had genomen, namelijk Hulst."

En Matwéj zeide: „Wanneer de Prins in den Haag zal terugkomen, zal ik hem den brief van den Souverein overhandigen." „En die edelman ging naar de Staten en zeide hun de woorden van Matwéj."

„En 't zelfde uur kwam hij, Palmaert, terug en zeide: „Ik heb Uwe woorden aan de Staten overgebracht en de Staten hebben mij bevolen U te zeggen, dat gij mij de brieven van den Souverein moet toonen."

bl. 71. „En Matwéj zeide hem, dat het volstrekt niet betamelijk was, dat hij hem de brieven eerder toonde dan den Staten en, dat de Staten dit ten onrechte bevalen, en dat het hem, (Matwéj) bevolen was de brieven den Staten en den Prins zelven te overhandigen, de gezondheid van den Tsaar te berichten en hunne gezondheid te zien."

„En Matwéj verzocht door dienzelfden Palmaert, dat de Staten hem (Matwéj) met de brieven van den Souverein zonder oponthoud spoedig voor zich bevalen te komen." „En denzelfden dag kwam Palmaert en zeide: „De Staten hebben mij bevolen U van dit huis mede te nemen en U dicht in hunne nabijheid in den Pasoljskij Dwor verblijf te doen houden en hebben U ter wille van Zijne Tsaarsche Majesteit overvloedig voedsel (korm njeskóednoj) toegewezen en wanneer gij met de brieven van den Souverein voor de Staten kunt komen, dienaangaande zullen zij U spoedig bericht geven."

bl. 72. „En den zesden November bevalen de Staten Matwéj voor hen te verschijnen met den brief van den Souverein en zonden zij als pristáf den kapitein Maarten Pauw, die met hen zeer vertrouwd is (bliezjnjego swajego tsjelawjeka) en twee rijtuigen, en de pristáf Maarten kwam in het paleis en met hem vijf goede edellieden en hij begon te spreken: „De Hoogmogende Staten hebben mij, Maarten, tot U gezonden met rijtuigen, opdat gij bij hen zoudt komen met de brieven van den Souverein, en zij hebben hunne rijtuigen om U gezonden ter wille van Z. Ts. Majesteit om U zulke eer te bewijzen, als bij ons gewoonlijk allen gezanten en afgevaardigden wordt aangedaan."

„En Matwéj zeide: „Ik ben bereid met de brieven van zijne Ts. Majesteit te komen, maar dat de Staten van 1 November tot dezen datum mij nog niet vergund hebben met de brieven van den Souverein voor hen te komen, is geen bewijs van eerbied (i tó nje k' tsjésti)."

bl. 73. „En Maarten zeide: „Daarom heeft er oponthoud plaats gehad, dat velen der Heeren Staten zich in hunne woonplaatsen bevonden en dus afwezig waren, en zonder hen was het U onmogelijk voor de niet volledige Staten met den brief van den Souverein te verschijnen." „En Matwéj ging met den brief van den Souverein naar de Staten en tegenover hem zat de pristáf en aan weerszijden zaten in het rijtuig edellieden."

„En toen Matwéj op den Hof aankwam, waar de Staten zich bevonden, stonden er op dien Hof aan beide kanten allerlei lieden op eene rij en hij kwam bij den stoep en van den stoep tot de voorzaal zelf (do samoj perednjej) van 't paleis stonden edellieden met ontblooten hoofde. (bjez sljap)."

bl. 74. „En Matwéj ging in het paleis met den brief van den Souverein, waar de Staten zitten."

„En toen Matwéj met den brief van den Souverein in de zaal binnentrad, zitten (sic.) de Staten om de tafel en zij waren met hun allen 27 in aantal en, toen Matwéj dicht bij hen kwam, namen zij de hoeden af en stonden zijzelve op en de President zeide dat ik tegenover hem moest plaats nemen."

„En Matwéj zeide: „Te zitten is mij onmogelijk, omdat ik de titels van Z. Ts. Majesteit niet heb opgezegd en gij die niet hebt gehoord."

„En de President en de Staten stonden op."

„En Matwéj stond op om den titel van Z. Ts. Majesteit op te zeggen."

bl. 75. „En hij boog zich voor de Staten met de gewone buiging (rjadawym paklonom) en sprak daarna:"

bl. 76. „De Groote Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder en van vele rijken een Heer en Heerscher heeft aan U, Nederlandsche en Hollandsche Regenten zijn Tsaarschen, vriendschappelijken brief gezonden."

„En hij overhandigde den Staten den brief."

bl. 78. „En Matwéj ging heen en hem begeleidden dezelfde heeren uit de Staten, die hem tegemoet waren gekomen."

bl. 79. „24 November was Matwéj bij Prins Hendrik van Oranje."

bl. 80. „En toen Matwéj in de tweede zaal was gekomen, kwam de Prins zelf uit de achterzalen te voorschijn en trad hij den brief van Z. Ts. Majesteit tot midden in de zaal tegemoet en hij beval Matwéj met den brief van den Souverein voor hem te komen."

„En Matwéj trad in de gezantschapszaal binnen en begon den titel van Z. Ts. Majesteit op te zeggen."

bl. 81. „En daarna sprak Matwéj: „De groote Souverein..... .... heeft aan U zijn vorstelijken, vriendschappelijken brief gezonden." En hij overhandigde den brief aan den Prins."

„En Prins Hendrik nam den brief van Z. Ts. Majesteit aan en kuste

dien, en hij vraagde naar de gezondheid van den Souverein na eerbiedig te zijn opgestaan."

bl. 83. „En vervolgens liet hij Matwéj gaan en begeleidde hem zelf."

bl. 84. „En 30 November werd van de Staten de eerste agent van Bork (?) gezonden en hij bracht de brieven van de Staten aan Z. Ts. Majesteit."

„En Matwéj nam de brieven aan, maar zeide: „Waarom geven de Staten mij de brieven aan Z. Ts. Majesteit niet zelve?"

En de agent zeide: „In ons land is het de gewoonte, dat men den gezanten en afgevaardigden de brieven aan huis brengt."

bl. 85. En hem, Matwéj, zonden de Staten met hem, van Bork, als geschenk een gouden keten en den tolk een gouden . . . . . (parsoena) van den Prins van Oranje en Matwéj zeide tot den agent: „Wanneer ik de Staten zal zien, dan zal ik hun zelf mijn dank betuigen."

„En hij, van Bork, zeide, dat Matwéj bij de Staten den 15den December zijn afscheidsbezoek zoude brengen."

„Den 17den December zonden de Staten tot Matwéj Maarten met rijtuigen en bevalen hem bij hen te komen tot afscheid."

bl. 86 e. v. Afscheidsaudientien van Matwéj bij de Staten en den Prins.

„En toen Matwéj in de voorzaal kwam, trad de Prins zelf hem te gemoet en samen gingen zij naar de achterzaal en, toen zij in de zaal kwamen, ging de Prins zelf zitten en beval hij Matwéj tegenover hem plaats te nemen en ving aan te spreken."

„Aan den Grooten Souverein en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, van mij, den Prins van Oranje, een blijden gelukwensch; en breng mijn brief aan zijne Ts. Majesteit in gezondheid (pa-zdarowoe) over."'

„En hij liet Matwéj gaan en beval zijn edellieden hem van zijn Hof te geleiden en zelf geleidde hij hem tot de trap."

bl. 88 e. v. Spiridónof's terugreis.

bl. 90. Zending van den Stóljniek Iljá Danílowietsj Milasláfsky en den Diak Iwán Bajbakóf. Als edellieden werden hun toegevoegd Semjón Jóerjef Milasláfskij en Semjón Bajbakóf, als tolken Matwéj Jeliséjef en Njetsjáj Drjabfen.

bl. 109—124. De brieven des Tsaars aan de Staten en den Prins.

126 e. v. Instructie aan de gezanten.

bl. 130. „En als de Hollandsche Regenten en Prins hun bevelen tot hen te komen, dan moeten Iljá en de Diak Iwán tot de Regenten en den Prins gaan, maar den pristáf moeten zij verzoeken (prikazatji), dat op dien tijd, dat zij als gezanten door de Regenten en Prins Hendrik worden ontvangen, er geen gezanten en afgevaardigden van andere vorsten aanwezig zijn en, wanneer zij zijn aangekomen, moeten zij aan de Regenten en den Prins het compliment (paklon) van den Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj van geheel Rusland overbrengen en zeggen:" Daarna volgt de titulatuur van den Tsaar enz.

bl. 141. De gezanten moeten 17 veertigtallen goede sabelvellen aan de Staten en den Prins schenken. Wanneer de Staten of de Prins de ge-

zanten ten eten noodigden, mochten Iljá en Iwán slechts op die voorwaarde daarheen gaan, dat er geen gezanten van andere rijken zouden aanwezig zijn.

bl. 143—147. De gezanten moeten mededeelen, dat de Tsaar den Hollanders vergunt door de Berezofsche monding naar Archangel te varen.

bl. 148. „En indien de Nederlandsche en Hollandsche Staten en Prins Hendrik beginnen te zeggen, dat op hun Hollandsche kooplieden een zware tol is gelegd en 't hun kooplieden onmogelijk is zulk een zwaren tol te betalen en, dat van de Engelschen geen tol wordt geheven en, dat hierin hun kooplieden onrecht wordt aangedaan," zoo moeten de gezanten er zich op beroepen, dat de oorlog met de Krimsche Tataren zoo veel geld kost.

bl. 149. „Maar van de Engelschen is op bevel van den grooten Souverein Zaliger gedachtenis, onzen Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, Z. Ts. Majesteit, en van den vader des Souvereins, den Zeer Doorluchtigen Patriarch Filarét Nikítietsj, van Moskou en geheel Rusland, 't nooit de gewoonte geweest eenigen tol te heffen."

bl. 150. „En het is den Grooten Souverein, onzen Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj van geheel Rusland, Z. Ts. Majesteit, zeer goed bekend, dat, als Zijner Ts. Majesteit's onderdanen, de kooplieden van 't Moscovische Rijk, met hunne waren in andere omliggende rijken komen en in de Duitsche Staten, zij overal van hunne waren en lieden een zwaarderen tol betalen dan de kooplieden uit het land zelf, nl. het dubbele, en daarom heft men eveneens in 't Moscovische Rijk van de vreemdelingen, in alle steden behalve Archangel, een zware tol van hunne waren."

„En ook van de Persen, Buchariërs en Joergentser(?) welke met hunne waren naar Astrachánj komen en vandaar naar Kazánj, vordert men te Astrachánj een tweemaal zoo zwaren tol, als van de Russische kooplieden."

bl. 151. „En de Groote Souverein, onze Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, Z. Ts. Majesteit, heeft bevolen en de Bojaren hebben bekrachtigd (prigawarili) om tot het aanvullen der Vorstelijke kas voor de bezoldiging der krijgslieden tol te heffen in de stad Archangel, bij de aankomst der schepen, van alle kooplieden, zoowel van zijne eigene, uit Z. Ts. Majesteit's rijk, en de vreemdelingen uit omliggende landen, als ook van de Engelsche kooplieden en Hollanders en Hamburgers."

bl. 152. „In een begenadigingsbrief van den Grooten Souverein Zaliger gedachtenisse, onzen Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder, en den vader van den Grooten Souverein, den Zeer Doorluchtigen Patriarch Filarét Nikítietsj, van Moskou en geheel Rusland, was hun, Engelschen, vergund met vrijen handel, zonder tol, in 't Moscovische Rijk in te voeren allerlei waren, lakensche stoffen, kamká, atlas, taf van goede qualiteit, als van ouds . . . . . en zij, de Vorstelijke genade vergetende, dat het hun vergund was vrij en zon-

der tol in het Russische Rijk handel te drijven, begonnen in het Moscovische Rijk lakensche stoffen en andere waren van slechte qualiteit in te voeren."

bl. 155. „Maar door de Engelschen drijven veel Russische en buitenlandsche kooplieden met allerlei waren handel zonder tol te betalen en noemen hunne waren met het Engelsche woord, alsof zij Engelschen waren, en door dit alles geschiedt door de Engelschen aan de tolinkomsten van Z. Ts. Majesteit verlies en groote schade." Verder over tolontduiking door de Engelschen gepleegd, doordat zij „op de lijsten niet al hunne waren opschreven en vele verborgen hielden."

bl. 156. „En zij, de Engelschen, brengen in het Moscovische Rijk heimelijk tabak en vele andere verbodene waren en uit het Moscovische Rijk voeren zij ruwe zijden (sjolksyréts) en allerlei waren, welke zij van vreemdelingen koopen, op heimelijke wijze over zee naar hun eigen land."

„En nog in vele andere opzichten zijn vele ongerechtigheden der Engelschen aan het licht gekomen en daarom is 't bij Oekáz Zijner Ts. Majesteit bevolen tol van hen te vorderen. Maar door dien tol lijden de Engelschen en Hollanders en kooplieden van andere rijken niet de minste schade, omdat zij voor hunne waren de Russen tol doen betalen en hunne tollen zullen op de Russen en niet op de Engelschen drukken."

bl. 158. „Maar de Hollandsche kooplieden Marcus Marcusz. en Jurjen Klenk en Pieter de la Dale behoeven slechts de helft te betalen van hetgeen hunne landgenooten moeten geven, wegens de door hen bewezene diensten.

bl. 175—182. Bevelschriften aan de wajewoden om Milasláfskij en Bajbakóf niet in hunne reis te belemmeren, maar bevorderlijk te zijn en andere stukken, voor onze geschiedenis van geen belang.

bl. 182. „De aanteekening van den Doemnyj diak Gregorius Ljwo over de handwerkslieden is aldus:

handwerkslieden, die de kunst verstaan wit ijzer te maken;

een handwerksman, die de kunst verstaat uit getrokken (tjanoetoje ijzer ijzerdraad te maken."

een handwerksman, die de kunst verstaat in een watermolen geweerloopen te maken."

bl. 183. „Er moeten veiligheidsbrieven voor de werklieden worden geschreven en den goudschrijver (zolotopisets) moet bevolen worden alle drie brieven met goud te versieren."

„en er moet een brief worden geschreven aan de gezanten, dat zij die werklieden in dienst nemen, zonder dat aan de Staten en den Prins te zeggen, en hun moeten veiligheidsbrieven worden gegeven, en, als het niet mogelijk is zulke handwerkslieden in dienst te nemen zonder weten van de Staten en den Prins, dan moet hun bevolen worden over hen met de Staten en den Prins te spreken en toch eveneens zulke werklieden in dienst te nemen en tot den Souverein naar Moskou te voeren."

bl. 183—186. Bevel van den Tsaar aan de gezanten om in Holland

handwerkslieden in dienst te nemen, die de kunst verstaan om wit ijzer, ijzerdraad, geweerloopen en ijzeren platen te maken.

bl. 186—192. Brieven van den Tsaar aan Hollandsche werklieden, welke hun door de gezanten moeten worden gegeven.

bl. 192—195. Bevel van den Tsaar aan de gezanten om in Holland kapiteins in dienst te nemen.

bl. 195—197. Brief van den Tsaar aan Hollandsche kapiteins.

bl. 197—205. Stukken betreffende Pieter Marselis en Tieleman Lus Ackema (Filemon Filimonof), welke in het Gouv. Toela ijzer voor den Tsaar moeten bewerken.

bl. 205—208. Stukken van gering belang.

bl. 208—211. Ter wille van de Staten beveelt de Tsaar de oude tollen van de Hamburgers en Hollanders te vorderen, zonder verhooging.

bl. 211—278. Stukken van minder belang.

Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 181, 182.

1646.

8 Juni. Zaak ten gevolge van de beschuldigingen door Andries Winius tegen Pieter Marcelis en Tieleman Lus Ackema ingebracht.

13 Juni (tot 1654). Rechtszaak van den Hollandschen koopman Jan Goossen met Paul Tíchanof over het niet teruggeven van geleend geld.

9 Juli (tot 1647). De zending van Milasláfskij en Bajbakóf naar Holland.

Juli 1646 tot 8 April 1647. Verslag van de gezanten Iljá Milasláfskij en Iwán Bajbakóf.

Eenige bladen ontbreken.

bl. 1—15. Verblijf der gezanten te Amsterdam.

bl. 23. Aankomst te 's-Gravenhage.

bl. 31. „En de gezanten vraagden aan de Staten, of Prins Hendrik spoedig in den Haag zoude komen van het terrein des oorlogs en hoe zij hem verwachten en tegen welken tijd zij denken, dat zijn aankomst te 's-Gravenhage zal plaats hebben."

„En de Staten zeiden: . . . . . Hij zal spoedig in den Haag komen, maar nu is Prins Hendrik ziek geworden, ouderdom en zwakte heeft hem bereikt ten gevolge van zijn langjarigen dienst."

„En de gezanten zeiden: „Wij zijn gezonden van den Grooten Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder en van vele rijken een Heer en Heerscher, van Z. Ts. Majesteit tot U, Eerzame Regenten en Prins Hendrik, aangaande groote zaken van den Souverein en ons is bevolen bij U op audiëntie (na pasoljstwje) te komen in eene voltallige vergadering der Staten, zoodat alle leden aanwezig zijn en Prins Hendrik met U in de vergaderzaal is."

„En de Staten zeiden tot de gezanten: „Wanneer Prins Hendrik van het oorlogsterrein zal aankomen te 's-Gravenhage, zullen ook onze collega's de Staten, uit alle Provinciën bijeenkomen, en wij, in de vergadering gesproken hebbende met al onze collega's en met den Prins, zullen dit U, gezanten van Z. Ts. M. doen weten."

bl. 43. „En de pristáf Maarten zeide: „Den vorigen gezanten Gregorius Aljábief en den Diak Gregorius Lariónof werd zulke eer aangedaan, dat zij leefden op kosten der Staten, maar sedert is bij de Hollandsche Staten, 7 jaar geleden, eene wet vastgesteld en bevestigd" slechts de eerste 3 dagen den gezanten onderkomen en onderhoud te geven.

bl. 44. De gezanten toonden zeer hunne verontwaardiging hierover en zeiden o. a.: „Het is Zijner Ts. Majesteit niet bekend dat de Staten 't besluit hebben genomen de gezanten te ontvangen en te huisvesten en te tracteeren gedurende drie dagen en vervolgens uit hunne woning weg te zenden en op hun eigen kosten te laten leven."

bl. 45. De gezanten wijzen op het feit, dat in het vorige jaar de renbode Spiridónof is gekomen en dat men hem met eer had ontvangen, hem huisvesting en onderhoud had gegeven, „en wij zijn gezanten van onzen Grooten Souverein, van Zijne Ts. Majesteit, en geen renbode." „En waarom zoude men ons, gezonden van onzen Grooten Souverein, van Z. Ts. M., aan de Staten en den Prins, wegens zijne groote, Vorstelijke zaken, beleedigen, uit huis wegzenden en ons onderhoud weigeren?"

„En Maarten zeide: „Dat besluit is genomen na den renbode Matwéj Spiridónof."

„En de gezanten zeiden tot Maarten: „Gij hebt gezegd, dat dit besluit is genomen nu 7 jaar geleden, en thans zegt gij, dat het na den renbode Spiridónof is genomen en Uw woord is dus niet waar en aan dergelijke woorden willen wij ook in het vervolg geen geloof slaan."

bl. 46. „Maar toen de Hollandsche gezanten bij den Grooten Souverein Zaliger gedachtenisse, Tsaar en Grootvorst Michaël Fjódorowiets, van geheel Rusland Zelfbehouder, waren, nl. Albertus en Johan, werd hun van Z. Ts. Majesteit groote eer bewezen en in die woning, waar zij werden gehuisvest, bleven zij van hunne aankomst tot hun vertrek."

Dit alles geschiedde op den dag hunner aankomst te 's-Gravenhage. Met de Staten worden de afgevaardigden daaruit bedoeld.

bl. 47 van 22 Oct. tot 7 Nov. bezocht Maarten de gezanten niet en gaf hij hun geen bericht aangaande dit gesprek."

„23 Oct., des nachts, kwam de Hollandsche Prins Hendrik te 's-Gravenhage aan."

bl. 48. De gezanten zenden hunne tolken naar den Prins om hem te begroeten en te verzoeken, dat hij in de Statenvergadering aanwezig zij, doch de Prins verontschuldigt zich wegens ongesteldheid.

bl. 49—51. De Russische gezanten beklagen zich, bij monde van den tolk Jeliséjef, dien zij aan den President der Staten zenden, over de weinige voorkomendheid, hun bewezen. Men laat hun goed op de schepen staan, zonder het uit te laden en aan huis te bezorgen enz.

bl. 52. De President der Staten zeide hiervan in de vergadering der

Staten rapport te zullen doen. „En de bedienden en het goed der gezanten zal men terstond uit de schepen bij hen aan huis laten bezorgen."

„En denzelfden dag is uit de schepen het geld van den Souverein en al het goed der gezanten overgebracht naar het huis der gezanten."

bl. 53. De gezanten beklagen zich, dat zij nog niet audiëntie bij de Staten hebben gehad. Zij zonden nl. hunne tolken naar de Statenvergadering: nog dienzelfden dag (27 Oct.) kregen zij het antwoord, dat Prins Frederik Hendrik ziek is, niet in de Vergadering kan verschijnen, maar dat zijn zoon, Prins Willem, in zijne plaats zal aanwezig zijn.

„En de gezanten zeiden: „Het betaamt ons niet alleen bij de Staten onze gezantschapsvisite te maken, maar wij moeten dit doen in de vergadering van alle Staten in tegenwoordigheid van Prins Hendrik. Zóó is ons door den Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit, bevolen."

bl. 54. De gezanten worden ter audiëntie genoodigd.

bl. 55. De Prins laat nogmaals zeggen, dat hij wegens ongesteldheid verhinderd is op de vergadering aanwezig te zijn.

„En de gezanten zeiden: „Het is ons onmogelijk bij de Staten alleen op audiëntie te komen."

bl. 57. „En 7 Nov. zonden de gezanten den tolk Matwéj Jeliséjef aan den President der week en bevalen te zeggen: „Wij zijn nu reeds te 's-Gravenhage meer dan twee weken en wij hebben nog geene audiëntie gehad in de vergadering van de Staten en van den Prins," enz. De President zond de boodschap terug, dat de Prins ongesteld was, doch dat men, zoodra hij zoover was hersteld om in de vergadering aanwezig te kunnen zijn, den gezanten zoude doen weten, wanneer zij audiëntie konden hebben.

bl. 57. De gezanten worden opnieuw uitgenoodigd alleen bij de Staten op audiëntie te komen (7 Nov.).

bl. 58. „En de gezanten zeiden: „Het is ons onmogelijk alleen bij de Staten, in afwezigheid van Prins Hendrik, op audiëntie te komen."

„En 8 Nov. zonden de gezanten aan Prins Hendrik van Oranje den translateur Matwéj Jeliséjef en den tolk Njetsjáj Drjabíen en bevalen naar zijne gezondheid te vragen en te zeggen: „De gezanten van Z. Ts. Majesteit zijn gezonden door den Grooten Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michálowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder en van vele rijken een Heer en Heerscher, van Z. Ts. Majesteit aan de Staten en aan hem, den Prins, betreffende groote zaken van den Souverein en zij vertoeven drie weken te 's-Gravenhage en zijn nog niet op audiëntie geweest bij de Staten en bij hem, Prins Hendrik, en zij, de gezanten van Z. Ts. Majesteit moeten het bevel van den Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit, ten uitvoer brengen, nl. op audiëntie te verschijnen bij de Staten en bij hem, Prins Hendrik, zonder uitstel."

bl. 59. De Prins liet zeggen, dat hij ernstig ziek was en onmogelijk op de vergadering kon komen. Ook de Staten zonden eene boodschap in denzelfden geest.

bl. 60. „En de gezanten zeiden: „Ons, den gezanten Zijner Ts. Majesteit is dat beleedigend, dat wij reeds langen tijd in den Haag vertoeven

en nog geen audientie hebben gehad en, wat is dat voor eer, welke men ons, gezanten van Z. Ts. Majesteit bewijst, dat wij geen pristáf hebben en niemand, met wien wij over eenige zaak eene boodschap aan de Staten kunnen zenden."

bl. 61. De Staten laten zeggen, dat 't in Holland geene gewoonte is den gezanten steeds pristaven toe te voegen. Nogmaals herhaalden zij, dat de Prins door ziekte verhinderd was in de vergadering te komen.

bl. 62. De Staten noodigden de gezanten uit afzonderlijk bij de Staten en den Prins op audientie te verschijnen, eerst bij de Staten, daarna bij den Prins aan huis. Zoo toch waren ook de gezanten van andere Staten ontvangen.

„En de gezanten zeiden: „Wij hebben zulk een Oekáz van onzen Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit, niet, dat wij op de audientie kunnen komen bij de Staten en den Prins afzonderlijk. En de gezanten van andere landen, waarover gij spreekt, kunnen ons niet als voorbeeld dienen. Wij zijn gezonden van den Grooten Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder en van vele rijken een Heer en Heerscher, van Z. Ts. M., aan de Staten en den Prins en ons is bevolen van den Grooten Souverein om op audientie te verschijnen bij de Staten en bij Prins Hendrik, wanneer zij allen in volle vergadering zullen zijn en het zal nooit geschieden, dat wij tegen het bevel van onzen Grooten Souverein, Z. Ts. M., zouden handelen."

bl. 63. Opnieuw verzoeken de gezanten audientie, er op wijzende, dat zij reeds de 4de week te 's Gravenhage vertoeven. Weder hetzelfde antwoord.

bl. 66. Verontwaardiging der gezanten, als zij vernemen, dat de Prins in een leuningstoel naar de Fransche kerk is gedragen, terwijl hij toch te ziek is om in de vergadering der Staten te verschijnen.

bl. 69. De gezanten wijzen er op, dat Z. Ts. Majesteit's gezantschappen bij de broeders en vrienden van den Grooten Souverein, bij den Turkschen sultan en Perzischen sjach naar het bevel van Z. Ts. Majesteit worden ontvangen.

In denzelfden geest gaan de onderhandelingen voort.

bl. 77. De gezanten zeggen tot den President der Staten-Generaal: „Gij zegt ons, dat de audientie is uitgesteld wegens de ziekte van Prins Hendrik, maar onze lieden hebben gezien, dat hij in de Fransche kerk is geweest, nl. eergisteren, en wanneer hij in de kerk is geweest, dan kan hij ook in de Statenvergadering aanwezig zijn wegens de aankomst van gezanten, en ook al waren zijne beenen ziek, dan nog moest hij ter wille van de genade en zending van onzen Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit, bevelen zich in een leuningstoel ter vergaderzaal naar de Staten te laten dragen en, hetgeen ons bevolen is uit naam van onzen Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit, te zeggen, aanhooren en den brief van den Souverein eerbiedig aannemen, zooals dat bij ambassades gebruikelijk is."

bl. 112. Audientie: „En tot de vergaderzaal werden wij niet gecomplimenteerd en kwam men ons niet tegemoet."

bl. 113. „En de gezanten, in de vergaderzaal gekomen zijnde, zeiden tot de Staten, welke op hen, Z. Ts. Majesteit's gezanten, toe traden....: „Het betaamde den Staten uit eerbied voor onzen Grooten Souverein, den Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj, van geheel Rusland Zelfbehouder en van vele rijken een Heer en Heerscher, Z. Ts. Majesteit, en om hem, den Grooten Heer, Z. Ts. Majesteit, de verschuldigde eer te bewijzen, te bevelen ons, den gezanten van hèm, den Souverein, te gemoet te gaan." De Staten antwoordden, dat dit geen gewoonte was. De gezanten echter zeiden, dat de Russische gezanten aan 't Hof van den sultan en den sjach steeds werden gecomplimenteerd. De audientie loopt tot bl. 92.

bl. 105. De gezanten bezoeken den Prins den 17den Dec. „En toen de gezanten van Z. Ts. M. bij Prins Hendrik op den hof kwamen, traden bij de trap twee graven den gezanten aan de rijtuigen tegemoet, nl. de neef van Prins Hendrik, Graaf Maurits van Nassau, en de zwager van Prins Hendrik, Graaf van Solms en het lid der Staten, voor de Prov. Utrecht, Renswoude en spoedig voerden zij de gezanten met eerbewijs naar binnen en zeiden zij tot de gezanten: „Prins Hendrik van Oranje, Graaf van Nassau, enz. heeft bevolen U, gezanten van Z. Ts. M., tegemoet te gaan" en de gezanten gingen verder en tegelijkertijd stonden op den hof en bij den trap en langs de treden daarvan en in het voorhuis aan weerszijden vele Duitsche lieden en bogen voor de gezanten en toen de gezanten in 't voorhuis binnentraden, brachten twee mannen Prins Hendrik onder den arm naar buiten, den gezanten tegemoet, en tot de gezanten genaderd zijnde, nam Prins Hendrik den hoed af, bleef staan en zeide tot de gezanten: „Moge het U, Zijner Ts. Majesteit's gezanten, niet verbazen, dat ik U niet tegemoet ben gekomen" enz.

bl. 107. „En de prins zeide tot de gezanten, dat zij het eerst in de zaal moesten binnentreden en dat men hem, Prins Hendrik, nà de gezanten naar binnen zoude brengen." Het bezoek bij Prins F. H. duurt tot bl. 147.

bl. 149—154. Prins Willem bezoekt de gezanten 21 Dec.

bl. 155. Afgevaardigden uit de Staten overhandigen den gezanten een brief van de Staten, klachten bevattende betreffende de commertie. Tot bl. 157.

bl. 162. De gezanten beantwoorden den brief schriftelijk.

De onderhandelingen, welke volgen, zijn ook uit Hollandsche bronnen bekend. Overlijden van Prins F. H. en 't bericht daarvan aan de gezanten.

bl. 206. De gezanten dringen er op aan spoedig de brieven der Staten te ontvangen om daarna te kunnen vertrekken.

bl. 210. 5 Mei. De gezanten krijgen twee brieven van den Tsaar om die aan de Staten en den Prins te overhandigen.

bl. 218. Tweede audientie. 7 Mei. Overhandiging dier beide brieven. Tot bl. 224.

bl. 243. De Staten begrijpen den inhoud dier brieven niet en vragen uitlegging.

bl. 249. Afscheidsaudientie, 28 Juni. Tot bl. 262.

bl. 287—335. Berichten omtrent allerlei zaken. „En in den oekáz van den Souverein, Tsaar en Grootvorst Alexis Michájlowietsj van geheel Rusland, aan de gezanten was geschreven om van de buitenlanders, welke te Archangel zouden zijn uit verschillende landen allerlei berichten in te winnen omtrent hetgeen thans in de Duitsche Staten geschiedt en daarover naar waarheid aan den Souverein te schrijven."

bl. 337—345. Over indienstnemen van ambachtslieden, die ijzer kunnen bewerken.

bl. 347—360. Over eene beleediging, den bedienden der Russische gezanten door het gemeen aangedaan.

Over dit gezantschap vgl. men Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 182 e. v.

Juli. Verslag van Milasláfskij en Bajbakóf.

27 Sept. Antwoord van de Staten aan den Poolschen gezant, waarin zij hem hunne gehechtheid aan zijn koning verzekeren.

Uittreksels betreffende het ontnemen der Toelasche ijzerfabrieken aan Tieleman Zus Ackema en Pieter Marcelis en het teruggeven daarvan aan deze buitenlanders op den ouden voet. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 228 e. v.

1648.

Januari. (tot 1649). Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jeremias Fentsel (Frentsel?) om van de weduwe Prinses Marfa Pazjárskaja de door haar echtgenoot verschuldigde 122 Roebel te ontvangen.

11 Maart. Zaak betreffende de verzoekschriften van den Hollandschen koopman Thomas Swaen om van Peter Matkóf en diens makkers (uit Wólogda) het hem verschuldigde geld te ontvangen.

23 Maart, 13 April, 9 Juni. Zaken betreffende de verzoekschriften van den Hollander Pieter de la Dale 1°. opdat er onderzoek gedaan worde naar de van zijn broeder Andries de la Dale door het Kozakkenhoofd Iwán Smiernóf gestolene waren, 2°. om van Iwán Djemjántiëf, uit Jároslawlj 120 Roebel te ontvangen voor door hem beloofde en niet geleverde waren.

7 April—3 Sept. 1648. Een boek, bevattende de aankomst in Rusland en het vertrek

1°. van den reisbode Johan Gorderson met het bericht, dat er te Moskou een gezantschap zoude aankomen, en met het verzoek den Hollanders toe te staan zonder belemmering te Archangel handel te drijven.

II°. van den gezant Albert Burgh en zijn zoon Coenraad Burgh, die na het overlijden zijns vaders ambassadeur werd.

Betreffende C. Burgh, zijn verblijf te Moskou en zijn terugkeer naar Holland. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 208 e. v.

Hollandsche brieven en memorialen van C. Burgh, ingediend bij den Pasóljskij Prikáz.

3 Mei. Zaken betreffende de verzoekschriften van Hollandsche kooplieden (Dickenson, de la Dale, Roelants, Bloemaert, van Geel, Goossen, Ackema, Swaen, Fentsel, Gortsijn (?), Karpof (?), Claaszen, Vermeulen, Swellengrebel) om vrijgeleide van Moskou naar Archangel en terug.

28 Juni. Zaak betreffende de Hollandsche kooplieden en den Moskouschen tolbeambte Kiríla Alekséjef wegens afpersing.

6 Juli(—Dec. 1648). Over de aankomst van den renbode Gorderson en van het Holl. gezantschap.

20 Juli. Brief van den wajewóda van Mazjájsk, Prins Iwán Chielkóf over het zenden van Andries Winius uit Wjázma naar Moskou.

8 Dec. Memorie over de zaak van Andries Winius met Pieter Marcelis.

15 Dec. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan van Stade over het doorlaten zijner waren uit Pleskou naar Moskou.

31 Dec. Zaak betreffende het verzoekschrift der kooplieden Roelants over het verkoopen van waren te Jároslawlj.

Een brief aan Alexis Michájlowietsj, in 't Hollandsch, zonder Russische vertaling.

1648.

30 Jan. Vertaling van het vredesverdrag te Munster.

9 Febr.—April. Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders om vrijgeleide.

23 Dec. Over de aankomst te Moskou van den Hollander Tieleman Ackema met een brief aan den Tsaar van de Hollandsche Staten, waarin verzocht werd de zaak van Ackema te onderzoeken.

1649.

1 Mei. Aankomst in Rusland van den Hollandschen koopman Zacharias Gortsen met brieven aan den Tsaar van de Staten en den Prins.

25 Dec. Aankomst te Moskou van den Hollandschen koopman Andries de la Dale met brieven aan Alexis Michájlowietsj, waarin voor hem de permissie wordt verzocht in Rusland 15 of 20 schepen met koren te mogen laden. De compagnons van de la Dale waren de Vogelaer en Ackema.

1650.

12 Sept. Zaak betreffende 180 Roebel, die Ackema van Semjón Kandrátief, uit Kastramá te vorderen had.

1651.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

12 Febr.—Aug. Over de aankomst te Moskou van den Hollandschen koopman Alexander Holst. Uittreksel betreffende de Toelasche ijzerfabrieken. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 244.

Zaak betreffende de verzoekschriften van de Hollandsche kooplieden Marcus Vogelaer, Klenk, Swaen e. a. over vrijstelling van tol.

1652.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

19 Januari. Zending van eenige kooplieden naar Holland, Duitschland, Florence en Venetië om goederen in te koopen voor 't Hof van den Tsaar.

29 Januari. Vertaling van een brief der Staten aan den Bojaar Baríes Marózof, met den koopman van Troyen gezonden, om voor den Hollander Swaen permissie te vragen 1000 last rogge te Moskou te koopen.

19 Febr. Zaak betreffende eene schuldvordering van Baríes Warónien tegen den Hollandschen koopman Elisa Ackema.

18 Juli. Zaak betreffende het verzoekschrift der kooplieden te Wólogda, om den Hollanders den kleinhandel te verbieden.

Aug. Concept van den brief van Alexis aan de Staten, met Sfla Zertsálof medegegeven, over de gevluchte Timósjka Ankidínof en Kóstjka Kanachóf.

1653.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om vrijgeleide (ook van 1654).

22 Maart. Zending van twee kooplieden naar Holland om verschillende inkoopen te doen voor den Tsaar [1]).

29 Juni. Zending van den Hollander Boudewijnsz naar Holland om Winius te helpen bij zijne inkoopen voor den Tsaar.

31 Aug. Zending van een kapitein naar Holland om karabijn- en pistoolmakers te huren enz.

Sept.(—Maart 1654). Lijst van overzeesche waren, naar Moskou en Jároslawlj door Hollandsche, Hamburgsche en Zweedsche kooplieden gezonden, eveneens oekazen aan den Bojaar Gregorius Póesjkien aangaande de tollen.

7 Oct. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman David Claesz. betreffende eene schuld van Gabriël Jóeriëf aan zijne (David Claesz?) dochter.

17 Oct.(—29 Dec. 1654). Zending van een renbode naar Holland met het verzoek om 20000 musketten naar Rusland te zenden.

1 Dec. Verslag van den renbode Matwéj Paliwánof.

---

1) Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 238. „In den jare 1653 zond hij Andries Winius herwaarts, vergezeld van Iwan Mersow als Secretaris." „Mersow" moet luiden Marsóf. „Deze Winius", gaat Scheltema voort, „was de zoon van een oud-Duitscher, waarschijnlijk een Hollander, die zich vroeger in Moscow had nedergezet en tot Griekschen Godsdienst was overgegaan." Op p. 164 van hetzelfde boek: „Meer stellig bleek het ons, dat de zorg van den korenhandel.... aan de Amsterdamsche Regenten was toevertrouwd, ofschoon Andries Denijs ook nog later den naam van Factoor van H. H. M. bleef behouden." Het was Scheltema niet bekend, dat Andries Winius en Andries Denijs één en dezelfde persoon was.

1655.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om vrijgeleide.

6 Mei. Zending van den Hollandschen koopman te Moskou, Jacob Westhof, naar Holland en omgrenzende staten om het koren enz. van den Tsaar te verkoopen.

17 Juni. Zending naar Holland van den renbode Iwán Amíref met het verzoek om in Holland te mogen koopen en uitvoeren 20000 musketten. Antwoord der Staten op dat verzoek. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 242.

Afschrift van het verslag van den renbode Amíref en den tolk Andries Busch.

1656.

4 Febr. Concept van een brief van Alexis aan de Holl. Staten.

1657.

13 April. Zaak betreffende de schuldvordering van den Hollandschen koopman Adolf Alfériëf (?) tegen den Moskouschen koopman Fjódor Antíniëf.

28 April. Brief aan den Tsaar betreffende verschillende inkoopen.

1658.

2 Maart. Zending van John en Richard Hebdon naar Holland om geweren te koopen; en officieren, een dokter en een apotheker in dienst te nemen. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 246.

9 Juli. Vertaling van den brief aan den Tsaar van de Hollandsche kooplieden Marcus, Jan en Daniel de Vogelaer en van Coenraad van Klenk, waarin zij verzoeken, dat de aan hunne vaders gegeven begenadigingsbrieven worden hernieuwd, dat van hunne waren slechts de halve tol zal worden geëischt en dat het hun vergund zij hunne huizen naast het Zegelhof te houden.

1659.

10 Maart. Zending van Johan van Sweeden naar Holland en Hamburg om geweren te koopen en allerlei huisraad voor 't huishouden van den Tsaar. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 231.

14 Maart. Aankomst te Moskou van een Hollandschen luitenant met een brief van de Staten.

27 April. Zaak betreffende het verzoekschrift van de Hollandsche kooplieden Isaäc Hofman en zijne makkers tegen den Archangelschen tolgaarder Wasílij Sjórien wegens geweldenarij en afpersing.

1660.

15 Febr. Zending van Johan van Sweeden naar Holland en Hamburg om geweren te koopen.

17 Maart. Zending van Matthijs Swellengrebel naar Holland om 10000 musketten en bandelieren te koopen.

30 Maart. Zending van Peter Mikljájef naar Holland, Hamburg en Lubeck om 300 kanonnen, geweren, pistolen en andere krijgsbenoodigdheden te koopen.

16 Juni. Zending van John Hebdon naar Holland, in de qualiteit van resident, om geweren en kruit te koopen. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 248.

24 Sept. Concept van een brief van den Tsaar aan de Staten.

1662.

21 Febr. Verslag van de gezanten Bagdán Násjokien en Abraham Kasjéjef aangaande hun verblijf in Holland, na hun terugkeer uit Denemarken om de Staten te verzekeren van de vriendschap, liefde enz. des Tsaars en om hun uit te leggen, waarom van alle buitenlandsche kooplieden opnieuw tol wordt geëischt.

De namen dezer gezanten zijn bij Scheltema zeer verknoeid: de sisklank in Násjokien (hd. Naschtschokin, eng. Nashchokin) wordt door hem door *ski* weêrgegeven, zoodat hij *Naskiockin* spelt. Den anderen gezant, Kasjéjef (hd. Koschtscheew) noemt hij Cosseynoff. Het verhaal dezer ambassade vindt men uitvoerig Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 263 e. v. Uit het Russische gezantschapsverslag heb ik slechts weinig overgenomen en dat nog meer om de naïveteit ervan dan met het oog op onze geschiedenis, die uit de gezantschapsverslagen tot 1699 weinig materiaal kan putten.

bl. 114. 22 April kwamen Z. Ts. Majesteits gezanten uit Kopenhagen over zee per schip in de Hollandsche landen, aan 't eiland Terschelling (Russ. Sjlieg) en op dat eiland is een steenen toren gebouwd en daarop brandt des nachts voortdurend een licht, opdat de schepen daar niet te na zouden komen, omdat er bij dat eiland zandbanken zijn.

bl. 115. En 23 April kwamen Z. Ts. Majesteits gezanten te Amsterdam op 't Kopenhagensche oorlogschip, na vijf uur des nachts, en ankerden voor de stad en tegelijkertijd schoot men uit het schip, waarmede wij waren aangekomen uit zes kanonnen. Verblijf te Amsterdam tot bl. 129.

bl. 130. De gezanten worden op vijf werst afstands van 's-Gravenhage door afgevaardigden uit de Staten begroet.

bl. 136. Aankomst te 's-Gravenhage.

bl. 168. Eerste audiëntie, 2 Mei. Tot bl. 180.

bl. 184—189. Graaf Maurits brengt den gezanten een bezoek.

bl. 207. „En 1 Juni kwam tot de gezanten van Z. Ts. Majesteit de Secretaris Spronsen en zeide: „De Staten en Generaals (sic) hebben mij tot U, Z. Ts. Majesteits gezanten bevolen te zeggen, dat heden drie uit de Staten tot U wilden komen en U, volgens hetgeen gisteren in de Staten is gezegd, tegemoet komen aan de trap." Maar ook de gezanten van Duitschland, Spanje enz. worden niet aan de trap begroet zeide Spronsen.

bl. 208. „En de gezanten van Z. Ts. M. zeiden tot den Secretaris Spronsen: „De gezanten van andere rijken kunnen ons niet tot voorbeeld strekken. De groote Souverein, onze Tsaar en Grootvorst Alexis Michajlowietsj, van geheel Groot- en Klein-Wit-Rusland Zelfbehouder en van

ele rijken en landen, oostelijke en westelijke en noordelijke, erfgenaam an vader en grootvader, Heer en Heerscher, Z. Ts. Majesteit, de Chris-elijke Souverein heeft het voor de vorsten der andere, omliggende rijken afgeschaft, maar de eerzame Regenten, de Staten eeren wij en hun bewijzen wij eer naar hunne waardigheid en wij treden hun in 't voorhuis tegemoet" enz.

Men ziet, dat dezelfde moeilijkheden van 1646 zich met den overigens zeer verlichten Nasjokien herhaalden. Het is bekend, dat Bagdán Ardíen Nasjokien een der voorloopers van Peter I was: hij had als raadsman van den Tsaar een grooten invloed, dien hij tot verbetering van het leger en bevrijding des handels van de afpersingen der wajewoden aanwendde. Door hem werd eene Armenische Compagnie opgericht voor den zijdehandel op Perzië, het plan gevormd eene vloot te bouwen voor de vaart op de Kaspische zee en het eerste Russische schip bij de Aká gebouwd.

Eerst 9 Juni had de tweede audiëntie plaats (bl. 223).

bl. 229. „En daarop zeiden de Staten: „De vriendschappelijke brief aan Uw Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit, is gereed, doch niet verzegeld en wij zullen dien brief aan U, Z. Ts. Majesteits gezanten aan huis zenden."

„En Z. Ts. Majesteits gezanten Bagdán Iwánowietsj en de Diak Abraham zeiden tot de Staten: „Het is eene onbehoorlijke zaak, dat wij, gezanten, een brief aan onzen Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit te huis zouden ontvangen; het is gewoonte in alle omliggende rijken bij de Groote Souvereinen, bij welke gezanten van Z. Ts. Majesteit plegen te komen, dat de Vorsten dier omliggende rijken opstaan en de brieven voor onzen Grooten Souverein aan Z. Ts. Majesteits gezanten zelve overhandigen en zich buigen voor Zijne Vorstelijke genade."

De beschrijving der audiëntie loopt tot bl. 231.

bl. 257. „En in den nacht tegen 13 Juni verried de translateur Kazímier Platarjóf den Grooten Souverein en vluchtte hij van het Gezantschapspaleis naar 't huis van den Poolschen Resident." Afzonderlijke vergadering der Staten dienaangaande: de Staten willen hem gedurende de drie eerste dagen niet bij den Pool aan huis arresteeren. Zij geven echter aan 't verlangen der gezanten toe, maar de tolk wordt bij den Poolschen Resident niet gevonden.

---

31 Mei. Zending van Nasjokien en Kasjéjef enz.

10 Sept. Afschrift van den begenadigingbrief aan den Hollandschen koopman Andries Gront, waarbij hem te Archangel een stuk lands wordt afgestaan.

22 Nov. Vertaling van een brief aan den Tsaar van de Staten.

1663.

25 Januari. Zaak betreffende het verzoekschrift der Hollandsche en

Hamburgsche kooplieden, waarin zij vragen geen andere rechtsmacht dan die van den Pasóljskij Prikáz onderworpen te zijn.

18 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Pieter de la Dale over een bij hem gepleegden diefstal.

Maart. Verslag van den renbode Jermóla Bajkóf over zijn verblijf in Denemarken en Holland.

2 Aug. Zaak betreffende het verzoekschrift van de Hollandsche en Hamburgsche kooplieden tegen den wajewóda van Totma over het aanhouden hunner vaartuigen (barken en dasjeniéken).

Oct.—Dec. Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide.

16 Dec. Brief van den Archangelschen wajewoda. Van geen belang.

1664.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om vrijgeleide. Ondervragingen van uit Holland aankomenden over de bij ons geheerscht hebbende pestilentie.

Januari. Vertalingen van berichten, door Hollandsche kooplieden te Moskou gebracht in den Pasóljskij Prikáz.

16 April. Verblijf van Maarten Buchling en zijne makkers bij den Tsaar.

7 Sept. Mededeeling van de Hollandsche kooplieden Verpoorten en Hartman betreffende een verzoekschrift van Pieter de la Dale.

Dec. Een boek, bevattende de aankomst in Rusland en het vertrek.

I° van den renbode, kapt. von Korbet, met het bericht, dat er een Hollandsche gezant in aantocht is.

II° van den gezant Jacob Boreel. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned. Dl. I, p. 266.

Dec.(—April 1665). Aankomst en vertrek van den renbode von Korbet en den gezant Boreel.

1665.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide, ook klachten tegen wajewoden en Russische kooplieden wegens afpersing en 't niet afdoen van schulden. Ondervragingen van kooplieden over de in Holland geheerscht hebbende besmetting. Concepten van Tsaarsche brieven aan wajewoden naar aanleiding der zooeven genoemde verzoekschriften en hunne antwoorden daarop. Vertalingen van berichten, door Hollandsche kooplieden te Moskou gebracht in den Pasóljskij Prikáz.

14 April. Vertaling van een brief, door den Secretaris van den Hollandschen gezant in den Pasóljskij Prikáz ingediend, over den titel, die den Staten toekomst. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 268.

20 April. Vertaling van een brief aan den Tsaar van de Staten.

30 Mei. Vertaling van een brief uit Holland van de Vogelaar en Klenk aan Buchling om aan den Dóemnyj diák Almáz Iwánof te vragen of de Tsaar geneigd is de bemiddeling der Staten aan te nemen in de vredesonderhandelingen met Polen.

19 Juni. Mededeelingen, door den Hollandschen koopman Buchling in den Pasóljskij Prikáz gedaan aangaande een door hem uit Amsterdam ontvangen brief, waarin geschreven wordt, dat er in dit jaar veel Hamburgsche schepen te Archangel zullen aankomen, dat de Engelschen en Hollanders kapers tegen elkaâr uitrusten enz.

1666.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere buitenlandsche kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

13 Juni. Zending van den tolk Angelaer aan de Staten met een brief, waarin bestraffing verzocht wordt der Hollandsche courantiers, die Alexis Grootvorst en niet Tsaar noemden.

8 Aug. Brief van den Hollandschen koopman David Ruts aan Dolman, waarin hij dezen verzoekt heimelijk een smeekschrift aan den Patriarch Níkon te overhandigen betreffende zaken ten voordeele van Rusland.

30 Sept. Vertaling van een brief aan den Tsaar van de Staten.

13 Dec. Vertaling van een brief aan den Tsaar van de Staten.

1667.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

18 April. Vertaling van een brief van den Hollander Andries Swellengrebel, waarin hij betaling vraagt voor door hem uit Holland geleverd laken (2000 palawínki).

31. Mei. Zending van een renbode naar Holland.

10 Dec. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander van der Hulst tegen Sáwa Zjoekóf, uit Jaroslawlj, wegens het niet leveren van door hem beloofd juchtleder.

1668.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

11 Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van de Hollanders en Hamburgers, opdat de aanklacht van Alexis Sichanóf tegen den koopman Pieter Sievers worde onderzocht (wegens verduistering van waren).

16 Febr. Concept van een brief van Tsaar Alexis Michájlowietsj aan de Staten om 't handgeld terug te bekomen van de door van Sweeden gehuurde handwerkslieden, welke niet naar Rusland waren gegaan,

Twee projecten van tractaten 1° een tusschen Engeland, Frankrijk en de Staten 2° een tusschen den Duitschen Keizer, Engeland, Frankrijk en de Staten.

1669.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

April(—Maart 1671). Een boek, bevattende de aankomst en het ver-

trek van den Hollandschen gezant Nicolaas Heinsius. Zie Scheltema Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 293.

1 Oct. Over de ambassade van Heinsius.

Oct. Uittreksels met stukken betreffende de ambassade van Heinsius.

1670.

21 Juni. Begenadigingsbrief aan den Hollander Meller om hem voor tien jaar boomen voor scheepvaart in pacht te geven en hem te vergunnen die naar Holland uit te voeren.

12 Juli. Over het afzenden van Kisíla Póesjien en Iwán Wólkof naar Holland (van deze zending is niets gekomen).

3 Aug. Zending van Thomas Kelderman en Wladímier Warónien naar Holland en Hamburg om waren te koopen voor den Tsaar. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 299.

3 Oct. Over het zenden van Thomas Kelderman en Wladímier Warónien naar Holland. Over het zenden van sabelvellen, potasch en teer, naar Archangel om daar verkocht te worden.

1671.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders te Moskou om brieven van vrijgeleide.

3 Januari(—14 April 1675). Een boek, bevattende de verzoekschriften der Hollandsche en Hamburgsche kooplieden om hun voor den handel in de steden en buitenslands brieven van vrijgeleide te geven en over klachten in hunne handelszaken; verder concepten van Tsaarsche brieven aan verschillende wajewoden op hunne verzoekschriften; ook de antwoorden der wajewoden op die Tsaarsche brieven.

13 Mei. Vertaling van een brief aan Alexis van de Staten.

7 Aug. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Coenraad Cannegieter tegen Michaël Michájlof en diens makkers om geleend geld terug te ontvangen. Verzoekschrift der Hollandsche kooplieden tegen den Archangelschen gouverneur Njéstjerof wegens geweldenarij.

1672.

Oct. Zending van Oekrájntsof naar Zweden, Denemarken en Holland.

1673.

21 Febr. Antwoord der Staten op het memoriaal van den Zweedschen gezant over 't ophouden van de vijandige handelingen ter zee.

Maart. Over de aankomst van een Hollandschen koopman in Rusland met een brief van de Staten aan den Tsaar.

Juni. Over het verblijf van Oekrájntsof in Holland, Zweden en Denemarken. Zie Scheltema. Rusl. en de Ned., Dl. I, pag. 305.

1674.

28 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van Semjón Almázof

tegen den Hollandschen koopman Swellengrebel wegens het niet betalen van de door hem verschuldigde 1200 Roebel.

28 Aug. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Hassenkrug (?) tegen den Hollander Pieter Sievers wegens het niet teruggeven van geleend geld.

1675.

23 April. Zaak betreffende het verzoekschrift van de Wed. van Sweeden over een gevluchten huurling van Wasílij Zjeljabóezjskij.

5 Juni—4 Sept. Aankomst in Rusland van den renbode, kapt. Richard Hendrik Reijzer, met het bericht, dat er een Hollandsch gezantschap in aantocht is. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I p. 311.

5 Juni (—6 Dec. 1676). Een boek, bevattende de aankomst en het vertrek.

I° van den renbode, kapt. Richard Hendrik Reijzer,

II° van den buitengewonen gezant Coenraad van Klenk. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 307.

26 Juni. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Andries Kenkel (?) tegen zijn landgenoot van Wimmenum wegens het niet teruggeven van geleend geld.

Sept.—Dec. Over de aankomst van Coenraad van Klenk.

1676.

Vertalingen der memorialen van den gezant C. van Klenk.

Antwoord der Bojaren aan C. van Klenk.

9 Febr. Concept van den brief van Fjódor Alekséjewietsj aan de Staten, medegegeven aan den renbode Njémtsjinof. Ook vertalingen der brieven van de Staten en den Stadhouder. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 329.

Febr. Verslag van Njémtsjinof aangaande zijne zending naar Engeland, Holland en Brandenburg met het bericht van het overlijden van Alexis Michájlowietsj en de troonsbestijging van Fjódor Alekséjewietsj.

1678.

11 Januari. Over de benoeming van Johan Wilhelm Baron van Keller tot Resident te Moskou; de brieven der Staten en des Prinsen aan Fjódor door hem in den Pasóljskij Prikáz ingediend, eveneens memorialen over het koopen van graan in Rusland, over beleedigingen den Hollandschen kooplieden aangedaan; de antwoorden op die memorialen en zijne conferenties met de Russische Bojaren. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. I, p. 348.

1679.

Memorialen en conferenties van den Resident J. W. Baron van Keller, concepten van Tsaarsche brieven aan de Staten.

1680.

Memorialen en conferenties van J. W. Baron van Keller.

1681.

Memorialen en conferenties van J. W. Baron van Keller.

Aug. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Andries Ofort (?) tegen Jefiem Páwlof wegens het niet teruggeven van geleend geld.

Brieven van den Hollandschen koopman Van der Brecht afkomstig, loopende tot 1690.

1682.

Juni. Concepten van brieven der Tsaren Joan en Peter aan de Staten en den Prins. Vertaling van het antwoord der Staten.

1683.

Memorialen van J. W. Baron van Keller.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollanders en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide en andere handelszaken.

23 Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Elias Tarbot om in Rusland eene laken- en eene wolfabriek op te richten en om zijn broeder Matthijs Tarbot naar verschillende rijken te zenden tot het huren van lakenwevers en het koopen van het benoodigde gereedschap.

1684.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

5 Sept. Een boek, bevattende de ondervragingen van Hollandsche, Italiaansche en Hamburgsche kooplieden te Moskou, te Wólogda en te Archangel: hoe lang elk van hen in Rusland woont, wie een eigen huis heeft, wie begenadigingsbrieven heeft ontvangen enz.

25 Nov. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Elisa Kloek.

1685.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

1686.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

1687.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

Memorialen van den Resident J. W. Baron van Keller.

Afschrift van den begenadigingsbrief aan den Hollander Daniël Hartman, waarbij hem de vrije handel in Rusland wordt toegestaan; hij zal aan geen andere rechtsmacht dan die van den Pasóljskij Prikáz onderworpen zijn en men zal van zijne huizen geen schatting vorderen.

1688.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

31 Januari. Over de aankomst te Moskou van den Hollandschen renbode Dickenson.

Over 1688 en 1689. Een onvolledig boek betreffende J. W. Baron van Keller, zijne conferenties en memorialen; de brieven der Staten met de antwoorden daarop aangaande verschillende handelszaken.

1689.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche en andere kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

Zaak betreffende het verzoekschrift van den buitenlander Jan Jochemsz. tegen den buitenlander Boudewijn Thomasz. wegens beleediging.

1690.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

31 Januari. Brief van den Amsterdamschen Burgemeester Nicolaas Witsen aan den Resident J. W. Bn. van Keller over de middelen om een handel op Perzië en China van Russische en Hollandsche kooplieden te doen ontstaan. Ook de inhoud van een brief uit China, uit Holland gezonden.

29 Dec. Vertaling van het tractaat tusschen Frankrijk en Holland gesloten over de uitwisseling van krijgsgevangenen. Afschrift van de ratificatie daarvan.

Concept van een brief aan de Staten. Het zenden daarvan met Thomas Kelderman en Iwán Pankrátiëf. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. II, p. 45.

1691.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

5 Maart. Het bezoek van J. W. Bn. van Keller in den Pasóljskij Prikáz om antwoord te ontvangen op twee door hem ingediende brieven, den een van den koning van Engeland, den ander van Nicolaas Witsen over den handel op China en Perzië. Concept van het antwoord aan Witsen.

1 April. Zaak betreffende de verzoekschriften van den Hollander Jan Vrij.

1 Sept.(—6 Mei 1695). Boek, waarin de aankomst en vertrek van alle buitenlanders werd opgeteekend.

1692.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

1693.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

1694.

Zaken betreffende verzoekschriften van Hollandsche kooplieden te Moskou om brieven van vrijgeleide.

1695.

5 Maart. Zaak betreffende een brief van vrijgeleide.

19 Dec. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Elisa Kloek tegen Jacob Titof wegens schuld van den laatste.

1696.

23 Juli. Over het verhuren van een schip des Tsaars aan Hollandsche kooplieden.

Dec. Brief van vrijgeleide in het Latijn, gegeven aan Johan Stark om naar Holland te reizen en daar scheepsbouwmeesters in dienst te nemen.

1697.

Febr. Afschrift van een brief aan Witsen over de verklaring van Daniël V, 25.

Sept. Drie extracten (in het Hollandsch) uit het Register der resolutiën der Staten-Generaal (1658, 1683, 1689).

3 en 30 Sept. Zaken betreffende de verzoekschriften van den Hollander Christoffel Brandt 1° tegen Jacob Titof wegens onbetaalde geleverde waren, 2° van nog minder gewicht.

7 Sept. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan Vrij.

Het verblijf der Russische gevolmachtigde gezanten Generaal Lefort, Bojaar Fjódor Galawíen en Doesnyj diak Waznítsyn in Holland; 16 Sept. 1697 tot 14 Mei 1698. Zie over deze ambassade Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. II, p. 27 e. v.

Uit de instructie: De gezanten moeten „op de gezantschapsaudiëntie eene rede houden en in het antwoord melding maken van de aloude vriendschap en constantie daarin en ook moeten zij zeggen, dat de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, ook voor 't vervolg de oude vriendschap met de Hoogmogende Heeren Staten wil onderhouden en bewaren en dat de Heeren Staten hierin op zijne vorstelijke gunst kunnen vertrouwen. „En nog dit heeft de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, bevolen aan U, Hoogmogende Heeren Staten mede te deelen: het is den Grooten Souverein bekend geworden, dat de vijand der geheele Christenheid en de bondgenoot van den Turkschen sultan, de koning van Frankrijk, groote vermeerdering en versterking zijner krachten wenschende, alle middelen heeft aangewend om in het Poolsche koninkrijk zijn neef, den Bourbon-

schen Prins de Conti tot koning te maken, en daardoor zijne naburen nog meer te kunnen beleedigen, waaraan hij met die bedoeling vele millioenen heeft besteed: maar de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, die booze plannen openlijk en niet heimelijk tegenwerkende, tegen zijne bedoeling de Christenvorsten beschermende, die zijne broeders en buurlieden zijn, heeft bevolen in Zijne Tsaarsche Majesteit's brieven aan de Raadsheeren en de Rzec pospolita te schrijven, dat zij Conti niet tot hun koning moeten kiezen en dat zij niet iemand koning moeten maken, die een tegenstander is van de Christelijke vorsten, die hun bondgenooten en naburen zijn, en hij heeft bevolen daarvoor ijverig te waken; maar indien de Raadsheeren door de vele intrigues van Fransche zijde den Prins de Conti toch als koning wilden aannemen, dan zoude de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, bevelen hun van Z. Ts. Majesteit's zijde den oorlog te verklaren en 40000 man troepen naar de Litausche grenzen te zenden en andere in gereedheid te houden, opdat de Polen en Litauers, dit ziende, niet zouden toegeven aan die Fransche intrigue, maar zich den Keurvorst van Saksen tot koning zouden kiezen, van wien het te verwachten is, dat hij een vriend van de geheele Christenheid, maar een vijand van den Franschen koning en den Turkschen sultan en den Krimschen Chan zal wezen; en ook aan den Deenschen koning heeft de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, hem, volgens de aloude vriendschap met hem, mededeeling doende van die Fransche intrigue en den Prins de Conti, in zijne brieven geschreven, dat ook hij van zijn kant moest medewerken en den Prins de Conti, indien hij over de Oostzee naar Polen reisde, niet doorlaten en den doortocht door den Sond weigeren, en hierin is de welwillendheid Z. Ts. Majesteit jegens de geheele Christenheid aan de gansche wereld duidelijk, over hetwelk niet alleen de niet daarin betrokken vorsten, maar ook de Raadsheeren en de Rzec Pospolita, hun heil ziende in den raad des Tsaars, met dankbetuiging hebben geschreven."

„En dat moeten de Hoogmogende Heeren Staten in het oog houden, dat hierin meer dan aan anderen aan hén door Z. Ts. Majesteit welwillendheid en hulp wordt bewezen, doordat hun vijand de Fransche koning, zijn voornemen niet zoude kunnen ten uitvoer brengen en zijne krachten niet, zooals hij wenschte, vermeerderen en daardoor zal hij, als hij een vijandelijken nabuur krijgt, niet zoo vreeswekkend en machtig wezen."

„Eveneens heeft de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, aan ons, Z. Ts. Majesteit's groote en gevolmachtigde gezanten, bevolen aan hen, de Hoogmogende Heeren Staten een belangrijke en voor de geheele Christenheid noodige zaak mede te deelen en voor te stellen, dat de Groote Heer, Z. Ts. Majesteit, zonder eenige noodzakelijkheid, slechts in naam der Christenheid, in eigen persoon met zijne troepen den algemeenen vijand van alle Christenen, den Turkschen sultan, en den chan van de Krim en den koning van Frankrijk heeft geliefd den oorlog aan te doen, en de streken en strijdkrachten van dezen vijand zijn blijkbaar op vele plaatsen overwonnen.... en in 't bijzonder zijn de voortreffelijke stad Azof.... en andere Turksche sterkten met zegevierende hand en ver-

gieting van veel Boesoermaansch (Muzelmansch) bloed genomen en hunne voor God afschuwelijke moskeeën in heilige huizen veranderd," „opdat zij, de Hoogmogende Heeren Staten, dit vernemende, het als eene vreugde voor zich zelf en een gelukkige aanwinst en hulp voor de geheele Christenheid zouden beschouwen," „opdat, wanneer zij, Heeren Staten, zulke groote daden van Z. Ts. Majesteit ter verdediging der geheele Ghristenheid vernemen, gedurende den tegenwoordigen oorlog hulp geven aan Z. Ts. Majesteit en daardoor bondgenooten worden van den Christelijken Souverein, welke hulp van hunne zijde niet alleen aangenaam zal wezen aan den Grooten Souverein en hem steeds als eene weldaad in het geheugen zal blijven, maar ook voor de geheele wereld roemrijk en loffelijk zal zijn," „en de gezanten moeten hen hiertoe door allerlei verstandige en uitvoerige gesprekken trachten te bewegen en verklaren, dat eene dergelijke krijgshaftige daad tegen de Boesoermanen noch van de zijde Zijner Ts. Majesteit, noch van andere Christenvorsten ooit heeft plaats gehad, als die, welke nu zal plaats hebben en waartoe toebereidselen worden gemaakt, en dat in het Russische Tsarenrijk door het ongewone van eene zoodanige onderneming vele benoodigdheden daartoe ontbreken, maar dat de Heeren Staten in hun Hollandsch land en in het bijzonder te Amsterdam veel scheepsbenoodigdheden hebben en hiervan een groote overvloed is en zij in staat zijn eene dergelijke hulp te verleenen, zonder dat dit hun bijzonder drukkend zal wezen, en de gezanten moeten zeggen, dat zij kanonnen, geweren, zeildoek, ankers en Indische houtsoorten moeten geven."

„Maar indien de Staten zullen beginnen zich te verontschuldigen, dan moeten de Groote gezanten hun voorhouden, dat hun in de voorafgaande tijden van den kant Zijner Ts. Majesteit veel welwillendheid is bewezen en 't hun namelijk is toegestaan in hun handel vrij in Rusland aan te komen en vandaar te vertrekken en dat veel Hollanders in 't Russische Rijk, te Moskou en elders, wonen in hunne eigen huizen, zonder dat zij onderdanen van Z. Ts. Majesteit worden genoemd, en handel drijven met alle vrijheid, en dat Z. Ts. M., hoewel de Russische kooplieden door hen belemmerd worden in hun handel, ter wille van de oude vriendschap der Heeren Staten dit alles over 't hoofd ziet, en dat hun volle vrijheid wordt gegeven in hun geloof en er vele steenen kerken zijn gebouwd, hetgeen voor dezen niet placht te geschieden, en dat het aan de Russen niet verboden is bij de Hollandsche kooplieden te dienen, hetgeen vroeger, hoewel zij er vaak om hebben gevraagd, hun niet veroorloofd was; en ook nog dat, toen hun gezant Coenraad van Klenk te Moskou was en Z. Ts. Majesteit verzocht uit den naam der Heeren Staten, dat Z. Ts. Majesteit hun bijstand zoude verleenen tegen den Zweedschen koning, die als vriend en bondgenoot des Franschen konings hun gebied met oorlog aanrandde; de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, Zijner vorstelijke, goede genegenheid jegens de Staten gedachtig, eenige redenen van zijne zijde heeft gezocht en zijne gezanten tot den Zweedschen koning heeft gezonden, opdat deze zijne afgevaardigden naar eene conferentie zoude zenden om die zaken tot een bevredigend einde te brengen, en dat tegelijkertijd om hun ontzag in te boezemen troepen van Z. Ts. Majesteit

aan de Zweedsche grens waren geplaatst en dat dit op verzoek van de Heeren Staten is geschied en dat de Zweedsche koning werkelijk inziende, dat dit niet geschiedde om grenstwisten, maar ter wille van de Heeren Staten, om deze belemmering den oorlog met de Staten heeft gestaakt en tot den vrede neigde, en dat reeds voordien de Zweedsche koning met de bedoeling een oorlog tegen de Staten te ondernemen zijne Groote gezanten tot den Grooten Souverein, Z. Ts. Majesteit had gezonden om met Z. Ts. M. een offensief en defensief verbond te sluiten, maar dat de Groote Souverein wetende, dat hij na het sluiten van dit verbond in vijandschap en oorlog met de Hollanders wilde treden, dezen voorslag had afgeslagen en dat de gezanten onverrichter zake uit Moskou moesten vertrekken" enz.

„En de Groote gezanten moeten aan de Hollandsche Staten zeggen, dat hun buitengewone gezant Coenraad van Klenk uit naam van hen, Heeren Staten, heeft voorgesteld en verzocht, dat Z. Ts. Majesteit hen, Heeren Staten, zoude begenadigen en volgens hun verzoekschrift zoude vergunnen de Perzen en Armeniërs met onbewerkte zijde en andere Perzische waren door Archangel door te laten, en zij, Z. Ts. Majesteit's Groote gezanten zullen met volmacht hierover met hen, Heeren Staten, spreken en kunnen bij overeenkomst eene behoorlijke regeling in deze zaak maken."

„Ook heeft hij, van Klenk, gezegd, dat men hunne gezanten naar Chiwa en China zoude doorlaten door 't Moscovische Rijk en Siberië, welk verzoek hem is geweigerd; en ook zij, gezanten, moeten hierover zwijgen en niet beginnen te spreken. Zij moeten vragen, dat de volontairs, die van Moskou gezonden zijn, kunnen leeren in hun land met alle tegemoetkoming."

Onder andere stukken: „Memorie van de Pointen en grieven door de Moscovische handelaars t' Amsterdam overgegeven aan het Groot Moscovisch Gesantschap, met zeer gedienstig versoek van redres ofte versagtinge desaengaende:

1. Dat de hollandtse en duytse natie door geheel Rusland mogen blijven bij haer oude vrijheeden, diese daer te lande van outs genoten hebben.
2. Dat dienvolgende haere scheepen, ambaren, palaten ende kantooren nojit zullen mogen werden deursogt nogte gevisiteert.
3. Dat er een vaste tijd mogte beraamd werden tot het houden van de Archangelse jaermarct, om voortaen aenvang te neemen in het voorjaer, met het opgaen van de Rivier, en te eindigen op 10/20 September; en dat buyten dezelve tijd de koophandel tot Archangel zoude mogen verboden, en de Tolboeken geslooten werden, zonder dat voor of na d' opgemelde termijnen, eenige registratie en aenteekeninge van verhandelde koopmanschappen, onder wat pretext het ook mogte zijn, tot Archangel zoude mogen geschieden.
4. Dat, volgens ouder gewoonte, alle rechtszaken, die, 't zij eisschende of verweerende, de onderdaenen van desen Staet aengaen, voor geen andere Gerechtshoven in Mosco betrekkelijk zouden zijn of dienen mogen, dan alleenlijk in de Posolse Pricaes.

5. Dat het den Goosten of Tollenaren, zo tot Archangel als andere plaetsen van Zijn Csaerse Majesteits Gebied, aenbevolen mag werden, ten einde om de gekogte ofte verkogte goederen voortaen niet hooger op de Tolboeken aen te schrijven, en ook geen hooger Tol daervan te vorderen, als na rato van hetgene den inkoop, verkoop ofte verhandeling effectivelijk bedraegt, zonder dat de kooplieden door dilaijen of ophoudingen geforceert mogen werden om hunne goederen en voornamelijk de juchten, boven den bedongen prijs te laten aenschrijven.

6. Dat die van de hollandse Natie vergunt mogte werden om alomme onder Zijn Csaerse Majesteits Gebied, met alle uijtheemse Natien aldaer, 't zij Persiaenen, Indianen, of andere Oosterse volken, te mogen negotieren, zonder hooger tollen subject te zijn, als de Russen of andere Sijner Majesteits geboorene onderdaenen.

7. Dat de Projeese Tollen (d. i. projezzjija posjliny) mogten gemodereert en op eenen draeglijker voet gebracht werden.

8. Dat de excessive impositie of belastinge op de suijkeren, als mede op de Spaense en witte wijnen, mogten werden gereduceert op de voet van andere coopmanschappen, zo als hetzelve voor dato van den Nieuwen Oestaef (reglement) gebruijkelijk is geweest.

9. Eijndelijk, dat de vastgestelde ordre op de elle, maeten en gewigten punctuelijk mag werden geobserveert.

---

5 Nov. Brief aan den Pasóljskij Prikáz van Lefort en zijne makkers over hunne audiëntie bij de Staten.

17 Nov. Memoriaal, gedurende het verblijf der gezanten in Holland ingediend door den Hollander Jan Thesingh over masthout.

1698.

16 Febr. Zaak betreffende het verleenen van een vijftienjarig octrooi tot den visch- en vethandel in Lapland aan den Amsterdammer Benedictus Nebel.

Maart. Copie van een brief uit Holland van den Bojaar Galawíen en Wazníetsyn aan Prins Prazarófsky over het betalen van geld, in Holland bij Houtman opgenomen.

30 April. Artikelen, in Holland aan de gezanten Lefort en zijne makkers gegeven over de krijgstucht op de schepen.

14 Mei en 18 Juli. Memoriaal en brief aan den Tsaar van den Hollandschen koopman Jan Thesingh over het drukken van zeekaarten, mathematische e. a. boeken in Holland en over het voeren daarvan naar Rusland. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. III, p. 31.

16 Mei. Memoriaal van den Hollander Abraham Kinsius, te Nijmegen aan de gezanten ingediend over te Moskou gekochte potasch, en concept van een brief daarover aan Prins Prazarófskij.

17 Mei Concept van een brief der Russische gezanten aan Nicolaas

Witsen om hem te bedanken voor zijne ontvangst. Tevens het antwoord daarop, 4 Juni.

19 Mei. Aankomst te Moskou van den Hollandschen Resident van der Hulst. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. III, p. 49.

20 Juni. Brief met vertaling aan den Tsaar van den Hollander Schwertner, waarin hij o. a. voorspraak vraagt bij den Burgemeester Witsen om eene betrekking.

Oct. Vrijgeleide aan de bedienden van den edelman Andréj Michájlof om uit Rusland naar Holland te reizen.

3 Nov. en 5 Dec. Vertaling van den brief der Amsterdamsche burgemeesters aan den Tsaar, waarin zij vergunning vragen om 1000 last rogge uit Rusland naar Holland te mogen uitvoeren.

7 Nov. Zaak betreffende eene schuldvordering van Daniël Hartman wegens hem door Wasilij Naoémof verschuldigd geld.

1699.

26 Maart. Brief van Nicolaas Witsen aan Fjódor Galawíen om hem te bedanken voor het ontvangen van den koopman Kinsius.

AFDEELING II.

De tijd, gedurende het verblijf van den gezant Matwéjef in de Nederlanden tot de komst van Prins Koerákien.

Peter Alexowitz, Czaar van Muskowie, zig, door het bemagtigen van Azof, de vaart naar de Zwarte Zee geopend hebbende, hadt, sedert, beslooten, de Scheepvaart in zijn Rijk aan te moedigen, en de woeste zeden zijner Onderdanen, in veele andere opzigten, te beschaaven en te verbeteren.

WAGENAAR.

1699.

9 April. Over het zenden van Andréj Artjemónowietsj Matwéjef naar Holland. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. III, p. 41.

18 April. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Alexander Gortsijn om een brief van vrijgeleide van Archangel naar Kola.

8 Mei. Over het zenden van Matwéjef en Wólkof naar Holland.

14 Juni. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan Lups tegen de Russen Peter en Iwán Swjertsjkóf wegens het niet betalen van verschuldigd geld.

25 Juli en 5 Aug. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan Vrij, eene beschuldiging tegen de Stoljnieken Fjódor en Peter Dasjkóf en tegen Afanásij Kanïesjef bevattende wegens het niet teruggeven van geleend geld.

29 Juli. Concept van een brief des Tsaars aan de Staten, waarin hij hun mededeeling doet van den met de Porte gesloten vrede.

1 Aug. Verzoekschriften van de Hollanders Brandt, Swellengrebel, Gaskonje, Govers, Lups enz. om brieven van vrijgeleide.

4 Aug. Verzoekschrift van twee Hollanders om vrijgeleide.

23 Sept. Vertaling van een brief der Staten aan den Tsaar.

3 Nov. Rechtszaak van een Hamburger.

P. M. A., Bundel 64, bevat (bl. 15—34, bl. 35—40, bl. 43—47, bl. 104—121, bl. 125—173) lijsten van vreemdelingen, in 1698 en met Cruys in Rusland gekomen. bl. 192. Over het vermeerderen van hunne bezoldiging enz. (11 Sept. 1699).

1700.

4 Januari. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Amsterdammer Jan Thesingh om octrooi tot het drukken van land- en zeekaarten, mathematische en bouwkundige werken in het Russisch en Duitsch, gedurende 15 jaren. Zie Scheltema, Rusl. en de Ned., Dl. III, p. 31.

18 Jan. Zaak betreffende het verzoekschrift van een Hollander om vrijgeleide.

27 Febr. Zaak betreffende het verzoek van den Hollander Dix om de permissie zonder tol eenig graan uit te voeren.

4 Juni. Over het betalen der bezoldiging aan de edellieden en klerken, aan de ambassade geattacheerd.

19 Juli. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen Resident van der Hulst over het vervoer van dranken uit Archangel naar Moskou zonder tol te betalen.

20 Juli. Zaak betreffende het overgaan van het landgoed van den overleden koopman Swellengrebel aan diens zoon.

31 Juli. Over het 12-jarig octrooi om handel te drijven in schaapswol, aan de Hollanders Christoffel Brandt en Jan Lups verleend.

29 Sept. Vertaling van een brief der Staten aan den Tsaar, waarin de excuses van den Zweedschen koning worden overgebracht enz.

10 Nov. Een boek, bevattende het verslag van den gezant Matwéjef over zijn verblijf in Holland, in Frankrijk en in Engeland.

Zaken betreffende de rapporten van Matwéjef *a.* om hem via Archangel een graanvoorraad toe te zenden, wegens de duurte in Holland, *b.* om te verbieden zijne boeren in het Rjazánsche en elders te onderdrukken gedurende zijn verblijf in Nederland.

Concepten der brieven van den Bojaar Fjódor Galawíen aan den gezant in Holland, Andréj Matwéjef.

Brieven van Matwéjef, deels aan Galawíen, deels aan den Tsaar.

's Gravenhage, 9 Febr. Aan Galawíen. „Uw brief, mijn Heer, die te Moskou den vierden der afgeloopen maand Januari werd verzonden, is mij te 's Gravenhage den eersten dezer maand Februari in goede orde ter hand gesteld, waarin mij het bevel van onzen zeer barmhartigen, grooten Alléénheerscher en Souverein werd medegedeeld, dat Houtman die hier verblijf houdt met de uit Moskou gezondene zeeofficieren en handwerkslieden, een einde moest maken aan zijne zaak, en dit met mijn slaafschen, verschuldigden ijver ontvangen hebbende, richtte ik volgens

Uwen genadigen brief aan mij, Uwen slaaf, een schrijven aan Houtman te Amsterdam over de leiding dier zaak, opdat ik volgens het bevel zoude te werk gaan met die gewetenloozen en eedverbrekers, zooals vereischt wordt, en op dezen brief schreef Houtman mij een antwoord." Mijn leven, mijn genadige Heer, is hier zeer vervelend en vol ergernis; 's Gravenhage is, zooals Uwer genade, Mijn Heer zelf, volkomen bekend is, de allervervelendste stad en de menschen zijn hier zeer onmenschlievend, maar vriendelijk, wanneer men hun geschenken geeft, en zij bewijzen aan aankomelingen weinig vriendschap, maar amuseeren zich slechts met hunne dagelijksche vermaken. 't Huren van huizen, mijn genadige Heer, is hier onuitsprekelijk duur: hoewel ik er veel voor heb moeten loopen, heb ik vóór Mei ter nauwernood een huis kunnen huren tegen 35 Roebel elke maand, en dat nog wel een zeer middelmatig huis, maar deftige huizen kosten hier 700 à 800 Roebel in Moscovisch geld in het jaar", „in vergelijking met de andere ministers is mij een zeer klein tractement toegelegd; ik begrijp niet, hoe ik een jaar lang moet leven." „Ontferm U vaderlijk, mijn zeer genadige Heer, mijn vadertje (*batko*), over mijne verlatenheid, als die van een wees; rapporteer aan onzen zeer wijzen Souverein dit mijn tranenrijk verzoekschrift, opdat hij, de Allergenadigste Souverein, volgens zijn gewone, vorstelijke genade jegens al zijne slaven, mij verzorge in mijne armoede en mij ten minste geld zende om rijtuigen, paarden en proviand te koopen."

Bijlage. Brief van Adolf Houtman aan Matwéjef, Amsterdam. 13 Febr. (van onze tijdrekening). „U.E. Excellentie seer aengenaeme hebbe gisteren wel ontfangen en gesien, wat ordre U.E. uyt Mosco hadde om mij tegens de molestie van het affgedanckt Zeevolk te assisteeren en selff de Heeren Staeten daer over te spreecken dogh dat sal nu onnodigh zijn also ik met dat volk door bemiddelingh van de Regters en eenige goede mannen ben veraccordeert om haer 2 maenden gagie te betaelen, dat oock al meest geschiet is en heeft mij sijn Excellentie de Heer Feodor Alexewits Gollewien daer toe langh ordre laeten geeven, hoewel hij nu selff tot mijn groote verwonderingh contrarie schrijft, dat nu te laet is, dogh buijten dit alles so soude het evenwel hebben moeten doen, indien mijn lijff en leven en die van mijne familie seecker wilde zijn, want ik heb groot gevaer uijtgestaen, ja selff de Heeren van de Regeeringh en wel principael de Heer Burgemeester Witsen, om dat die mijn grootste protector was — en indien ik niet geaccordeert had en het regt had laten beginnen, soude veel meer hebben moeten betaelen en soud het apel noch U.E. voorspraak mij niet gereddet hebben, also het Volk en Regeringh hier anders bestaet dan onder een Souverayn hooft."

's Gravenhage, 8 Maart. Aan den Tsaar. „Den tweeden van deze maand Maart zonden de H. M. Heeren Staten uit hunne vergadering tot mij hun agent Roosebeeum, opdat ik aan U. Allergenadigsten Souverein, het onderdanige verzoek van hen, Staten, zoude schrijven, dat gij wegens Uw oude vriendschap met hen en tot versterking daarvan Denemarken niet tegen den Zweed moogt helpen, omdat de Zweed hun bondgenoot is en hun, Staten, gerucht ter ooren zijn gekomen, dat van Moskou een leger-

macht van 40000 man naar de streek van Riga trekt en zich met de Saksische troepen, welke thans op Riga toetrekken, wil vereenigen." „En volgens de geruchten onder 't volk zal de Zweed niet zonder bijstand van de Staten zijn en men meent, dat er een oorlog zal wezen tegen Denemarken met eene groote scheepsvloot (s welikiem karawanom karabljej)." „De Heer Witsen prijst Uwe genade als eene Goddelijke en bewijst mij meer vriendschap dan de anderen en, voor mijne aankomst opzettelijk uit Amsterdam hierheen gekomen, bracht hij hier eenige dagen door [1])."

's Gravenhage, 29 Maart. Aan den Tsaar. „Maar thans zijn hier dagelijks hunne algemeene vergaderingen en van eenige hunner raadslieden is het ware bericht ontvangen, dat de Engelsche koning en de Hollandsche Staten inderdaad spoedig hunne admiraals met 30 oorlogschepen naar den Sond zullen zenden."

's Gravenhage, 14 Juni. Aan Galawíen. Reeds vele malen sedert mijne aankomst in Holland meldde ik het U, mijn zeer genadigen Heer, en vraagde ik genade betreffende mijn uiterste gebrek aan een rijtuig en paarden, zooals de gezanten hier hebben, waarin ik mijne visites en contravisites in overeenstemming met mijne waardigheid als gezant behoor te maken en uitstapjes moet doen in den omtrek om alle berichten aangaande de politiek in te winnen. Maar ik rapporteer U, mijn genadigen Heer, dit niet uit eigenbaat, daarnaar verlangende uit eigen grillen, maar tot eer van den allerhoogsten naam van onzen grooten Souverein."

's Gravenhage, 5 Juli. Aan Galawíen. „In Uwen zelfden brief, welke uit Moskou werd verzonden den 28sten van de afgeloopen maand Mei en in Holland mij den 30sten van de afgeloopen maand Juni werd ter hand gesteld, ontving ik het genadige bevel van onzen allergenadigsten Monarch en Souverein, dat ik moet vragen om een gesprek met de H. M. Heeren Staten en hun bekend maken, dat de Groote Souverein, Z. Ts. Majesteit, op het verzoek van hen, Heeren Staten, wegens de oude vriendschap met hen, nooit zal gelieven vijandige stappen tegen de Zweedsche kroon te doen, behalve wanneer van Zweedsche zijde onoprechte handelingen mochten blijken; opdat eveneens ook zij, de Staten, als een bewijs van getrouwheid aan de oprechte vriendschap tot Z. Ts. Majesteit en om die te onderhouden, zich niet mogen moeien in die zaken, uit hetgeen eene zeer groote en hechte vriendschap kan ontstaan; en volgens dat bevel van onzen Allergenadigsten Grooten Souverein en volgens Uwen brief, mijn Heer, heb ik niet getalmd maar ben ik den eersten van deze maand Juli over de bovengenoemde zaak in discours geweest bij den Raad-Pensionaris, die de leiding heeft in gezantschapszaken, en ik heb hem uitvoerig dien goeden wil van onzen Monarch voorgehouden, welken hij gelieft te hebben jegens hen, Staten, niet om eene al te sterke vriendschap te vermeerderen met zijn broeder en bondgenoot, Z. K. Majesteit

---

1) In een brief van eenige dagen later schrijft Matwéjef aan den Tsaar, dat hij slechts door de voorspraak van Witsen er in geslaagd is een huis te huren, „want zonder borgstelling zoude niemand het hem hebben toevertrouwd."

van Denemarken, noch afbreuk doende aan Z. Ts. Majesteits verbond met de Zweedsche kroon, maar er zich in allen deele toe bijverende, dat van de zijde der potentaten, die nu vijandig zijn aan de bondgenooten van den Monarch, de vrede heilig worde gehouden."

„En den vierden van dezelfde maand Juli antwoordde mij de Raad-Pensionaris na de beraadslagingen van de H. M. Heeren Staten op mijn voorstel: dat de H. M. Heeren zoowel met den Zweed als met Denemarken in een defensief verbond staan, en dat nu Denemarken door aan te vallen op de stad Toning van den Holsteinschen hertog het middel om de Noordsche vijandschappen tot rust te brengen heeft vernietigd, dat daarom de Staten ziende, dat die koning voor de verschillende, goede voorstellen in die zaken niet de minste welwillendheid toonde, zich vereenigend met den Engelschen koning de vloot hunner schepen naar den Sond hebben gezonden, opdat op die wijze gemakkelijker de vrede konde worden verkregen, volgens welke hunne bedoeling zich een teeken van nuttigen vrede begon te openbaren, doordat opnieuw de Staten door den Deenschen koning als mediateurs werden aangenomen voor die in 't Noorden aangevangen zaken, waarvan zij Staten alleszins hopen dat zij door dit goede begin in eene volslagen verzoening zullen overgaan; maar vijandige bedoelingen tegen Denemarken hebben de Staten nooit gehad, en indien de Zweedsche koning met heftige vijandschap Denemarken zoude aantasten, dan zouden de Staten verplicht zijn ook hem tegen den Zweed bijstand te verleenen, en de Staten hebben geene andere bedoeling dan den algemeenen vrede te bewaren, daar zij er meer belang bij hebben, dat het rijk van den Deenschen koning behouden blijft, dan dat het te gronde gaat." „En bij dat gesprek stelde ik den Raad-Pensionaris ter aanvulling voor, of zij, indien die bedoeling der H. Staten op de bovengenoemde wijze van bemiddeling, zooals zij dat willen, niet tot een goed einde komt, dan den Deenschen koning den oorlog zullen aandoen." Op hetwelk mij door den Raad-Pensionaris is geantwoord:

„Indien bij het tegenwoordige goede begin der vijandige Noordsche kronen en de geneigdheid tot den vrede, bij het aannemen van de bemiddeling der Heeren Staten, eene nieuwe verandering ten kwade mocht intreden, dan zullen de Staten met den Keizer en met de Fransche en de Engelsche koningen en andere geällieerde vorsten op alle wijzen hunne krachten inspannen, dat de zich verzettende partij tot een verbond van vrede worde gebracht en genoodzaakt."

Bijlage bij een brief van 19 Juli. „Vertaling der artikelen welke in de vergadering der Hollandsche Staten in hunne taal ter behandeling zijn gekomen, in de thans aangevangen zaak tusschen Z. K. Majesteit van Denemarken en den hertog van Holstein bij de vastgestelde armistitie of wapenstilstand (armistietsii ili oroezjeoenjatii)." Uit deze bijlage:

„*a.* De koning gelieft in een verdrag te treden, niet alleen met de hertog van Holstein, maar ook met den Zweedschen koning en met Huis van Luneburg, Zelle en Hanover over de twistpunten, die er tussche hen mochten zijn.

b. De gevolmachtigde heeren, welke van beide zijden zullen gekozen worden moeten naar Hamburg gaan twee dagen na 't uitwisselen der tractaten, en aan beide partijen zal het veroorloofd zijn zulke ministers, als hun verstandig voorkomt, tot die zaak bij zich te voegen.

c. Men moet oprechtelijk en trouw van alle kanten tot verzoening van het verschil medewerken en zich daarbij met allen ijver inspannen, om in weinig dagen over het voornaamste twistpunt en de theologische artikelen, over welke verschil bestaat, tot een overeenkomst te komen."

„*d.* Om dit verdrag te bevorderen moeten de met elkaar in verdrag tredende partijen zich van oorlog en alle vijandschap in het Sleeswijksche en Holsteinsche onthouden en ook aan de rivier de Elbe, gedurende 8 dagen, beginnende met den dag na dit verdrag.

e. De legers moeten in hunne legerplaatsen, waar zij zich nu bevinden, hun verblijf houden.

f. De weg van Stegen naar Barken en van Barken naar Segeberg zal de grenslijn wezen voor hen, die fourageeren, en noch aan de eene partij, noch aan de andere der beide legers is het veroorloofd dezen weg te overschrijden.

g. Bij dit tegenwoordige verdrag is het aan de post en aan renboden veroorloofd te komen en te gaan, evenwel moeten zij een halve mijl van de legerplaats blijven staan, terwijl zij die naderen en op den hoorn blazen.

h. Het tegenwoordige verdrag is, door de ministers der bondgenooten onderteekend, in handen van den Staatschen minister, den Heer Fabricius, overgegeven, opdat het te Hamburg aan den hertog van Brunswijk overhandigd en gewisseld worde met dat, hetwelk door de ministers van den Deenschen koning onderteekend is."

's Gravenhage, 6 Sept. Aan den Tsaar. „Den tweeden dezer maand kwam de Heer Witsen ongewoon vroeg bij mij met groote vreugde en deelde mij een brief mede van hun gezant Coljer uit Constantinopel, hem dienzelfden dag gezonden, waarin hij schrijft, dat de Porte met U, Allergenadigsten Souverein, voor dertig jaar vrede heeft gesloten." „Den derden derzelfde maand zonden de Heeren Staten mij op heimelijk aandringen van denzelfden Heer Witsen uit hunne vergadering hun agent Rozeboom met hetzelfde bericht." „Zooals ik heb vernomen, is hun dat onaangenaam bij dat verdrag, dat aan Uwe schepen de vrije handel met de Turken over den Oceaan en de Middellandsche zee veroorloofd is, daar zij weten, dat Uwe vloot talrijk, goed gebouwd en van alles voorzien is."

's Gravenhage, 20 Sept. Aan den Tsaar. „In de Statenvergadering hebben de tegenwoordige berichten eene groote ontevredenheid veroorzaakt, die hier zijn aangebracht, nl. dat gij hebt geliefd den krijg aan te vangen met den Zweed, zoowel door Uwe aankomst te Narva, als door het zenden van krijgslieden naar Riga tot ondersteuning van den Poolschen koning, en door berichten uit Moskou vernemende, dat gij zeer veel geoefende troepen hebt, zooals men er in deze streken weinig zoude vinden, en dat gij zulke groote geldelijke inkomsten hebt, hetgeen zij hier geenszins geloofden, zijn zij hierover zeer ontevreden." „Eveneens onaangenaam is hun het tegenwoordige bouwen Uwer schepen in Archangel,

waaruit zij meenen, dat groote belemmering voor hunne koopmanschappen zal voortvloeien. De Staten hebben den Zweed allen bijstand geweigerd, hoewel zij eerst van plan waren dien te geven wegens het ijverig aandringen van den Zweedschen gezant."

's Gravenhage, 20 Sept. Aan Galawíen. „En hier loopen voortdurend geruchten over het zenden van Z. Ts. Majesteits troepen naar Narwa en de streek van Riga en alle Ministers vragen mij voortdurend over het begin van dien oorlog, waarvan ik steeds zeg, dat het onwaarschijnlijk is. Maar ik heb hier niet het minste bericht over en ben hier niet buiten moeilijkheden door die onwetendheid."

's Gravenhage, 27 Sept. Aan Galawíen. „En den 25sten werden op mijn verzoek uit de vergadering der Staten tot mij aan huis aangewezen gedeputeerden gezonden, 7 personen", „met welke ik op bevel van onzen zeer genadigen Grooten Monarch en Souverein uitvoerige gesprekken heb gehad." „En wat betreft, dat zij volgens hunne beloften in de zaak met de Porte bij hunne mediatie niet den minsten bijstand aan de zijde van Z. Ts. Majesteit, onzen Grooten Souverein, hebbend verleend, daarover had ik reeds vóór dezen, volgens Uwe brieven aan mij, verscheidene malen uitvoerige gesprekken gehad, en welke antwoorden zij mij dienaangaande hebben gegeven, heb ik aan U, mijn Heer, omstandig medegedeeld in mijne vorige brieven." „Denzelfden dag zonden de H. M. Heeren Staten mij vroeg, vóór de komst der gedeputeerden, hun agent, den Heer Rozeboom, aan huis met een brief van hen en vraagden zij mij dringend, dat ik zonder talmen dien brief naar Moskou zoude expedieeren aan onzen Allergenadigsten Grooten Souverein."

's Gravenhage, 4 Oct. Aan den Tsaar. „De Staten zijn over de nu aangevangen zaken in groote moeilijkheden en twijfelingen, in de eerste plaats, of zij volgens het oude en onlangs hernieuwde verbond verplicht zijn den Zweed in alles bijstand te verleenen, hetgeen hun moeilijk is na te laten, in de tweede plaats zijn zij bevreesd daardoor de nieuwe vriendschap met U te verbreken, en vooral is het gevaarlijk, dat een groot deel van de rijkdommen hunner kooplieden met de correspondenten te Riga, Narwa en Reval is, en dat al het koren, dat de Zweed hun heeft vergund uit zijne steden te exporteeren, nog te Reval ligt, en indien zij U door het een of ander vertoornen en die steden door U in den krijg worden veroverd, dan zullen al hunne goederen onherroepelijk verloren gaan, en de Hollandsche en Engelsche kooplieden zijn er volstrekt niet afkeerig van, dat die steden aan U komen, en ik beloof hun, zooveel als ik dat kan, een grootere vrijheid in alle koopmanschappen, indien die steden aan U komen, dan die, welke zij onder de Zweden genoten, terwijl ik hen op alle wijzen gerust stel, opdat zij den Zweed geenerlei hulp verleenen en de Staten door aanhoudende verzoeken niet daartoe dwingen. De Zweedsche gezant doet zonder aflaten moeite bij de Staten alhier om volgens de verdragen hulp te krijgen in troepen of in geleend geld en heeft daarover een publiek memoriaal aan de Staten ingediend, en toen ik hiervan kennis had gekregen heb ik terstond een daaraan tegenovergesteld memoriaal bij de Staten ingediend." „en daarna heb ik den Raad-

Pensionaris ontmoet en in uitvoerig discours daartoe trachten te bewegen, dat de Staten hunne eeuwige vriendschap met U niet verbreken en den Zweed in niets hulp verleenen, aangaande hetwelk door hen een antwoord zal worden opgesteld op den brief, door U aan hen gezonden."

„Er zijn hier geruchten in omloop, dat, indien de Staten geen gunstig antwoord van U ontvangen in de tegenwoordige zaak op den brief, door hen met mijn bemiddeling den 27sten der vorige maand September aan U geëxpedieerd, zij inderdaad eene groote ambassade tot U zullen zenden en dat zij van plan zijn Witsen te zenden en eveneens naar Polen: maar hoe deze zaak tot stand komt, zal ik later rapporteeren." „De Zweedsche gezant heeft, aan eenigen der Heeren Staten veel verwijten gedaan, omdat zijn koning nu geheel door hen aan zijn lot is overgelaten, en ziende, dat hunne geneigdheid om hulp te verleenen gering is, is hij zeer bedroefd, daar hij weet, dat zijn koning aan alles gebrek lijdt." „Dezer dagen is de Heer Witsen bij mij geweest en vraagde hij door mij aan U, Allergenadigsten Souverein, uit zijn eigen naam de gunst, dat gij, wegens Uwe zeer groote genade jegens hem en de bewoners van Amsterdam, wanneer Lijfland in Uwe handen valt, moogt bevelen uit Reval enz. hun graan, dat de Zweed hun op hun verzoek heeft gegeven, aan hen ter hand te stellen, en hij twijfelt niet, of die steden zullen door U genomen worden, daar de bezetting ervan gering is en zij geenerlei vaste fortificatie hebben."

's-Gravenhage, 18 Oct. Aan den Tsaar. „Bij zijne aankomst heb ik met de overige ministers den Engelschen koning gezien, bij welke gelegenheid hij zich met grooten lof over U uitliet, daar hij zoo gelukkig was geweest U te Londen te zien, en ook prees hij Uw groot verstand, de roemrijke daden, die gij op zoo jeugdige jaren reeds hebt volbracht, het bijeenbrengen en oefenen Uwer legers." „Den Raad-Pensionaris laat men des ochtends vóór alle ministers in zijne particuliere vertrekken en hij zit daar een uur en meer met hem, en daarna wordt de bedkamer (betkamor) geopend voor alle ministers, en hij komt te voorschijn en spreekt met allen vriendelijk, alleen moeten wij twee uur en meer bij hem antichambreeren en wordt den ministers in zijne woning niet de minste beleefdheid aangedaan, waarover zoowel de Fransche als de andere ministers ontevreden zijn," „er is bevolen tegen het volgende voorjaar 12 oorlogschepen in gereedheid te brengen, naar men voorgeeft om zich voor te bereiden volgens de tractaten, indien de Spaansche koning komt te sterven."

's-Gravenhage, 15 Nov. Aan Galawien. „Thans heeft Adolf Houtman mij uit Amsterdam een brief geschreven met het van droefheid vervulde verzoek (gorestnojoe prosbojoe), dat ik U, mijn Heer, door mijn brief mededeeling zoude doen van de voortdurende, dringende vorderingen der uit Moskou ontslagen Hollanders wegens zijne borgstelling en ook daarvan, dat zij hem nu reeds elken dag naar het Stadsgerecht sleepen wegens die borgstelling." „En ik heb niet den tijd gehad na 't ontvangen van dien brief van Houtman vóór deze post den Heer Witsen te ontmoeten

en met hem over deze zaak te spreken; en hoewel ik, mijn Heer, volgens het bevel van onzen Allergenadigsten, Grooten Souverein en volgens Uw vorigen brief die gewetenloozen voor 't hoogste gerecht moet roepen, kan men met dergelijke canailles (kanaljami) niets anders dan schande verwekken, zichzelven onteeren en in ellende komen, zooals in 't vorig jaar ook Houtman bijna dood is geslagen en zijn huis is vernield, omdat de Staten zelve zich van dergelijke allergemeenste (podljejsjiech) lieden, zoo goed als zij kunnen, trachten af te maken; nog niet vele jaren geleden is hun beste Raad-Pensionaris, de Witt, niet alleen door hen vermoord, maar ook in stukken gesneden."

's-Gravenhage, 13 Dec. Aan Galawíen. De Heer Witsen heeft bij zijn bezoek aan mij de opdracht gegeven in dezen brief zijn onderdanig compliment aan U, mijn Heer, over te brengen. Inderdaad, mijn Heer, buiten hem bewijst niemand van de ingezetenen dezes lands eenigen dienst aan onzen Grooten Souverein, maar van hem ondervind ik veel vriendschap en nut, doordat hij mij inlichtingen geeft, wanneer ik die noodig heb in de zaken van onzen Allergenadigsten, Grooten Souverein, maar de Hollandsche kooplieden, behalve Adolf Houtman, welke zeer groot voordeel te Moskou hebben gehad door de genade van den Souverein, nl. Dix en anderen, niet alleen ontvang ik van hen geenerlei bewijs van vriendschap of inlichting, wanneer ik die noodig heb, maar zelfs heb ik hen na mijne aankomst nog niet bij mij aan huis gezien. Zij houden slechts van allerlei voordeel te Moskou, maar hier willen zij zelfs niet doen weten, dat zij hier wonen."

's-Gravenhage, 20 Dec. Aan den Tsaar. „Den 14^{den} van deze maand kwam hier een post aan met brieven aan de Staten door hun minister uit Hamburg gezonden, waarin hij meldde, dat de Zweed in eigen persoon Uwe troepen heeft geslagen en van Narva verdreven." „En de Zweedsche gezant heeft hetzelfde aan de Staten medegedeeld." „Velen uit de Staten zijn bij mij gekomen om mij uit te hooren over die berichten en alsof zij het betreurden; ik heb hun gezegd, dat ik dienaangaande geen berichten uit het leger heb en dat men aan die geruchten geen geloof kan slaan, omdat zij alle uit vijandelijke, Zweedsche steden afkomstig zijn en de datums dier verschillende berichten onderling volstrekt niet overeenstemmen en men aan alles kan zien, dat die berichten verzonnen en leugenachtig zijn." „Ik heb opzettelijk den Heer Witsen bezocht en gezegd dat men zulke brieven moest verbieden, welke zonder eenige (zjadnych) zekere berichten op verstrooide geruchten hier door de Zweden worden verspreid, waarover hij terstond met een streng verbod naar Amsterdam aan de Burgemeesters wilde schrijven, maar dat geschiedt, zeide hij, niet met toestemming van de Staten, maar doordat het volk vrij is, en hij zeide, dat ik dien brief niet aan U moest zenden. En hij houdt die geruchten niet voor waar, omdat alles uit Zweedsche steden is geschreven en de brieven onderling niet overeenstemmen, en met de laatste post, welke den 17^{den} van deze maand uit Hamburg is aangekomen schreef hun minister aan de Staten, dat er behalve de vorige berichten, geen ander, betrouwbaar bericht is gekomen ter bevestiging daarvan, en dat

die berichten door zeelieden over zee waren aangebracht, en men wacht dienaangaande zekere berichten met expresse koeriers van andere zijde dan die der Zweden." „De Zweedsche gezant gaat met groote scheldwoorden zelf bij de ministers en de Heeren Staten rond en verspreidt — niet alleen Uwe troepen belasterende en beschimpende, maar ook van Uw eigen persoon kwaadsprekende — het gerucht, dat gij verschrikt door de aankomst des konings twee dagen daarvóór uit het leger naar Moskou zijt gegaan, en ik hoor zulke beschimpingen van zijn kant, dat mijn tong ze niet kan uitspreken en mijn hand ze niet kan schrijven."

Een boek, bevattende de uitgaven van Staatsgelden door den gezant Matwéjef gedaan gedurende zijn verblijf aan vreemde hoven en een kort overzicht van zijn dienst.

Memoriaal van den Resident van der Hulst met de antwoorden daarop.

Brieven aan Galawíen van den Amsterdamschen Burgemeester Witsen.

Brieven aan Galawíen van de Amsterdamsche kooplieden Houtman, Brandt, Lups en Dix.

P. M. A., Bundel 75, bevat eene lijst van minderjarigen, die in Holland de taal en het matrozenvak leeren. (bl. 291).

1701.

20 Januari. Zaak betreffende het zenden van tractement (met vermeerdering) aan Matwéjef en zijne suite.

24 Januari. Zaak betreffende het uitbetalen van tractement aan den translateur Peter Wolf, geattacheerd aan de ambassade in Holland.

12 Febr. Zaak betreffende de schuldvordering van eene Hollandsche koopmansweduwe tegen Russische kooplieden wegens het niet betalen van gekochten haring.

28 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollandschen koopman Adolf Houtman om in Rusland gekocht graan te mogen uitvoeren. Ook zijne brieven aan Galawíen.

30 April. Zaak betreffende het verzoekschrift van de klerken Fawórof en Krapíwien, die aan de ambassade in Holland geattacheerd waren geweest, om de uitbetaling van hun tractement.

3 Mei. Een verzoekschrift van een Hollander aan Matwéjef betreffende geldzaken.

24 Mei. Zending van den klerk Waznietsyn naar Holland ter vervanging van Awrámof.

Mei. Zending van den Lubecker Adam Brandt naar Holland om musketten en zaken voor de Tsaarsche huishouding te koopen. Zijn brieven aan Galawíen.

27 Juni en 29 Juli. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Elisa Kloek betreffende eene schuld van den boer Nazáriëf te Brjansk aan den voornamen koopman Gregorius Stróganof.

14 Juli. Vertaling van een brief der Staten aan Peter den Groote.

16 en 30 Juli. Zaak betreffende het verzoekschrift der Hollandsche en Hamburgsche kooplieden om niet meer tol van hen te heffen dan vroeger ens.

12 Aug. Over het leenen van 30 wagens (podwody) aan den Resident van der Hulst om hem van over zee gezonden voorraad te vervoeren.

21 Aug. Verzoekschrift van den Hollandschen koopman Jan Vrij betreffende eene schuldvordering.

18 Sept. Zaak betreffende een verzoekschrift van Matwéjef, waarin hij vraagt, dat het geld, door zijne lieden aan de bezorging van zijn traitement besteed, gerestitueerd mogo worden enz.

28 Sept. Zaak betreffende het verzoekschrift van de klerken Koerbátof en Awraamof, aan de ambassade in Holland geattacheerd, om tractement.

13 Oct. Het zenden van een priester naar Holland.

13 Oct. Over het leenen van 30 wagens aan den Hollander Abraham Klenius voor 't vervoer van waren.

Oct. Zending van een paar klerken naar Holland.

Nov. Brief van een Amsterdammer aan Galawien, eene klacht tegen Theunisz behelzende.

Vermerken van den Resident van der Hulst.

Brieven aan Galawien van Nicolaas Witsen.

Brieven aan Galawien van Arnoud Dix, Daniël Hartmann, en Hendrik Jansen Jansen.

Over het zenden van geld aan Matwéjef om metselaars, steenmakers en timmerlieden te dienst te nemen voor den Tsaar.

Copie van een brief van verlatende aan Athanasij Tsmirof naar Holland.

Vermerken der brieven van Galawien aan Matwéjef.

Brieven van Matwéjef, deels aan Galawien, deels aan den Tsaar.

's Gravenhage, 11 Januari. Aan den Tsaar. Den 1ste van deze maand heeft de Zweedsche gezant openlijk den predikant van zijne Lutersche kerk, Arschi . . . gezonden in die kerk, publiek op den predikstoel, het woord verzocht op den Zondag er tot tekst aan: 1 Samuël. XIV. 6. . . . en bij bekomende 't met groote beschimpingen . . . . . en bij verhaalde dat Zweden met ongehoorden lof over die overwinning. Er was volk uit alle Hollandsche Kerken Donderdag avond bevel te gaan middag in den Haag op de Hofstraat overwinningsvuren te ontsteken, bij welke plechtenis uit het alhier liggend regiment stukken en een zeer groote menigte volks aanwezig was. Toen 't was dat zeker bericht kwam hier te zijn dat Narva overwonnen was uit tegen den Haag Pensionaris, die hier de gezantschapszaken bestuurt, en was 't mij heer Heinsius in uitvoerige gesprekken willende nemen, en de Staten der Provincien gemeldt hadden verzocht den predikant te doen bestraffen, zulkens te gebeuren en meer in het midden der zaak te doen ontstaan. Hij antwoordde mij, dat de Staten en hij daarvan niets afwisten, dat zij gemeenen pa-

hadden verleend en, als neutrale mogendheid, den gezant niet met erwinning hadden gefeliciteerd."

Gravenhage, 10 Januari. Aan Galawíen. „Hoewel, mijn Heer, op aatste memoriaal van den Zweedschen gezant geen besluit van de is genomen om den Zweed met krijgsvolk bij te staan, gaat de t zonder ophouden voort met pogingen om hen daartoe te bewegen s men met de neigingen hier te lande te rade gaat, dan schijnt het, dat de lente de hulp zullen zenden, tenzij het uiterste ongenoegen over met Frankrijk en Spanje begonnen zaken daarin verhindering t, en volgens mijn plicht uitziende meld ik U, mijn Heer, dat het zoude wezen op verstandige en politieke wijze een teeken te geven belemmering in den handel aan de Staatsche onderdanen, die te u vertoeven, opdat zij dat begrijpen en zich daarover uitlaten in brieven aan al hunne correspondenten in Holland en om de voor-, die zij te Moskou genieten, die te verwachten hulp aan de Zweden verken. Maar indien de Amsterdammers, volgens hunne brieven oskou, hiertoe bewogen worden, dan kan de geheele Republiek zon-unne toestemming niets tot stand brengen. Het is U mijn Heer, bekend, doordat gij zelf hier zijt geweest, dat Amsterdam bij alle ingen evenveel betaalt als alle provinciën van Holland en, als het astig blijft voor de zijde Z. Ts. Majesteit, dan kan het de geheele g van hulp aan den Zweed tegenhouden."

ravenhage, 31 Januari. Aan den Tsaar. „Na het verzenden van de post ontmoette ik den volgenden dag den Raad-Pensionaris en ik met hem in uitvoerige gesprekken, opdat de Staten wegens het den van hunne bemiddeling in een brief aan U.... het memo-van den Zweedschen Minister, waarin hij hen vraagt om hulp aan weed te zenden, afwijzend mochten beantwoorden; al waren zij ook s verbonden verplicht om hulp te geven, thans is de door hen op genomen bemiddeling van die zaak daartoe blijkbaar beletsel, zoowel verleenen van bijstand aan Uwe, als aan de Zweedsche partij. ens heb ik gezegd, dat, indien het lot er U toe brengt hier allerlei voorraad te koopen, men het niet moge verbieden dien te verkoopen ar Moskou door te laten, en dat men het verzoek in het memoriaal den Zweedschen minister om dien verkoop te verbieden — hetgeen nne tractaten met den Zweed niet is bepaald — moge weigeren en belemmering moge aandoen aan den handel. Op hetgeen mij de Pensionaris antwoordde, dat de Zweedsche gezant ijverig bij de aandringt op het zenden van hulp en als reden opgaf om den op van krijgsvoorraad te verbieden, dat, indien door hen vervolgens aan zijn koning zal worden verleend en die krijgsvoorraden worden un land naar Moskou tot U doorgelaten, de Staten in plaats van en openlijke vijanden van zijn koning zullen zijn, door aan U, zijn , tot den oorlog tegen hem wapenen te hebben verleend; evenwel hen zijne meesters, de Staten, niets anders, dan dat gij beiden, gij als de Zweed, hunne vrienden, tot een onderlingen vrede en hij beloofde te doen, wat hij kan, en wilde de Staten rapport

doen en mij antwoord geven." „Dienzelfden dag schreef ik naar Amsterdam aan den heer Witsen en aan Houtman, opdat zij op alle mogelijke wijzen de Amsterdammers terughouden van het geven van bijstand aan den Zweed en voor 't vervolg het verkoopen en doorlaten van verschillende krijgsvoorraden, die gij noodig hebt, moge veroorloofd zijn, haar bij voorbaat van Uwe genade verzekerende, en het antwoord, dat ik van hen heb ontvangen zend ik U met eene vertaling ter kennisgeving bij dezen brief."

's Gravenhage, 7 Febr. Aan Galawién. „Ik heb de grootste verbittering wegens den Zweedschen gezant, den arglistigsten intrigant. Bij de tegenwoordige aankomst, mijn Heer, van den Franschen gezant liepen hier geruchten, dat zijn koning inderdaad, zulk eene vereeniging van alle Europeesche potentaten en het ondernemen van een oorlog tegen hem ziende, hem, den gezant, bevolen heeft op alle wijzen vrede van de Heeren te verwerven.

Hieruit heb ik begrepen, dat, indien de Staten alhier dit goedvinden... en hunne krijgsonderneming begint te verflauwen en zich meer tot den vrede neigt, buiten allen twijfel het zenden van hulp aan den Zweed volgens de tractaten te verwachten is. Daarom zal ik, door mijn verplichte voorzichtigheid gedwongen zulk een gevoelen der Staten tegen te werken, vandaag opzettelijk, als God het geeft, in der haast naar Amsterdam reizen en met den Burgemeester Witsen en met Houtman spreken en ik zal, zooveel ik kan, door hen deze zaak tegenwerken."

Bijlage. Vertaling van een brief van Adolf Houtman aan Matwejef, Amsterdam, 26 Januari (5 Februari).

„Zeer gedistingueerde Andréj Artjemónowietsj, Hooggeboren Heer en vriend, ik ben door Uwen brief van den 30sten der vorige maand, welke mij den vierden van deze maand werd ter hand gesteld, zeer vereerd, op welken ik kortelijk antwoord, dat ik na ontvangst daarvan den daarbij ingesloten brief zelf bij den Heer Witsen bracht, welke zich nog niet had gereed gemaakt, maar toch Uwen brief in mijne tegenwoordigheid las en mij den inhoud daarvan vertelde.

Toen vraagde ik hem om een tijd te bepalen, wanneer ik met hem daarover zoude kunnen spreken, maar hij antwoordde mij, dat hij gedurende 5 of 6 dagen geen tijd zoude hebben, hetgeen men wel kan gelooven, omdat hij thans eerste burgemeester is geworden en heden wilde ik hem ook Uwen tweeden brief brengen, maar ik had het ongeluk hem niet te huis te treffen en volgens het zeggen van zijne huisgenooten was het niet bekend wanneer hij te huis zoude komen; daarom heb ik den brief aan zijn dienstmeisje afgegeven met het verzoek hem die bij zijne tehuiskomst te overhandigen en hem te vragen mij te doen weten op welken tijd ik bij hem moet komen. Dien dag moet ik afwachten, of ik ga Maandag zelf bij hem aan, om te zien of ik de gelegenheid zal hebben met hem te spreken. Maar dit meen ik zeker te weten, dat onze Staten den Zweden niet meer zullen geven, dan zij volgens de tractaten verplicht zijn, zooals dit reeds aan U bekend zal wezen, maar zij willen eerder tot een vrede leiden door waardige of billijke voorstellen, doch indien een der

partijen daar niet naar wil luisteren, dan zoude het wel kunnen gebeuren, dat andere bedoelingen of besluiten bij hen zouden ontstaan tot schade van de onwillige partij en hoewel naar mijne meening daar veel moeite toe wordt gedaan bij dien ambtenaar (sloezjítjelja), toch zal niet zoo spoedig eene handeling volgen, zoodat ik hierin deze moeilijkheid niet kan vinden en zoodra ik den Heer Witsen zal ontmoeten, zal ik dienaangaande zijn antwoord aan U melden, wanneer gij dat noodig acht, maar ik zeg U in goede hoop dat deze Heer reeds bij sommigen aanstoot heeft gegeven om Uwentwille, om aan Zijn Tsaarsche Majesteit en aan U een dienst te bewijzen, hetgeen ik zeker weet en daarom vrees ik, dat hij niet zal wagen mij hierin goeden raad te geven, hoewel ik de overtuiging heb, dat hij zeer ijverig is om dienst te bewijzen aan Z. Ts. Majesteit en aan U, maar hij kan niet alles doen, wat hij anders wel zoude willen ten uitvoer brengen."

Tweede bijlage. Brief van den Burgemeester Nicolaas Witsen aan Matwéjef. Amsterdam, 22 Januari.

„Aan den Zeer Edelen, Zeer Voorzichtigen en Zeer Gedistingueerden Heer Andréj Artjemónowietsj Matwéjef, den Zeer Waardigen gezant van Z. Ts. Majesteit meldt Nicolaas Witsen zijn groet. Uw beide brieven, Edele Heer, heb ik onlangs ontvangen; ik zoude die reeds lang beantwoord hebben, indien ik daarin niet door eene zeer ernstige ziekte verhinderd ware geweest, maar nu bevind ik mij in betere gezondheid, doch ik ben nog niet geheel hersteld.

Over de zaak, welke gij beoogt, heb ik zeer uitgebreid met den Heer Houtman gesproken, welke U aangaande ons discours uitvoerig verslag zal doen. Ik meld U, dat ik de zorg voor die zaken, die gij mij hebt opgedragen, zoeveel mogelijk op mij zal nemen. Ik meen zeker, dat alles volgens Uwen wensch zal slagen, omdat ik daartoe al mijn ijver zal aanwenden. Adieu, mijn beste vriend. Geschreven te Amsterdam, 6 Febr. 1701 in der haast."

Derde bijlage. Vertaling van een brief van Houtman aan Matwéjef, Amsterdam, 22 Januari. „Zeer gedistingueerde Andréj Artjemónowietsj, mijn zeer toegenegen Heer en vriend, wees gegroet. Volgens mijn beloften, U den vijfden gedaan heb ik eerst gisteren — omdat ik tweemaal vergeefs bij hem was geweest wegens zijn drukke bezigheden — bij mijn derde bezoek hem te huis getroffen en een uitvoerig gesprek met hem gehad en hem Uwe laatste brieven geheel medegedeeld en hem die ten deele zelf laten lezen; daarna beloofde hij, dat hij heden zelf aan U wilde schrijven, welken brief ik thans U hierbij ingesloten toezend, waaraan ik toevoeg, hetgeen hij mij heeft opgedragen niet uit zijn naam maar uit den mijnen aan U te schrijven en U daarvan te verzekeren, dat in elk geval door de Staten niet meer voor de tegenpartij zal worden gedaan, dan zij volgens de tractaten verplicht zijn, en dit zelfs kunnen zij om belangrijke redenen niet volbrengen, maar dit is in goede verwachting gezegd. Wat de krijgsvoorraden betreft, aangaande welke wij beiden zijn overeengekomen, dat het mogelijk moet zijn die te koopen en te verzenden, indien wij met den Franschen koning in oorlog komen, dan zal het

verboden worden, welke contrabande ook, aan eenigen potentaat te verzenden, en dit is mij door eenige heeren bekend. Maar gij moet mijne brieven, zoowel als die van onzen vriend, gelijk ik U onlangs heb gezegd, aan niemand toonen of mijn naam en den zijnen noemen, waarop wij vertrouwen, en dan zullen wij, zooveel het ons mogelijk is trachten Z. Ts. Majesteit en U van dienst te zijn, maar zonder eenige schade en nadeel voor ons." „Indien ik den tijd had twee uur met U samen te zijn, dan zoude ik mijne meeningen mondeling beter uitleggen, dan thans schriftelijk, onder voorwaarde, dat, indien gij mijn schriftelijke of mondelinge explicatie niet naar Uw genoegen vindt, gij mij dit niet ten kwade zult duiden, omdat ik dit alles in eenvoud en goede trouw zeg en niet gaarne om mijn ijver zoude worden verstooten."

's-Gravenhage, 14 Febr. Aan Galawíen. „Mijn verblijf te Amsterdam, mijn Zeer genadige Heer, is niet onnut, zooals gij uitgebreid uit mijn brief zult gelieven te vernemen, maar behalve Houtman en Dix zijn er geen kooplieden van de Moskousche ijverig voor de partij van Z. Ts. Majesteit: mijn verblijf te Amsterdam duurde 4 etmalen en niet alleen heb ik bij hen niet één goed teeken van genegenheid bespeurd, maar ik heb zelfs geen van de commissarissen der Moskousche Compagnie gezien."

's-Gravenhage, 14 Febr. Aan den Tsaar. „Opdat zij, indien zij vrede maken met Frankrijk en Spanje, niet volgens hunne verplichting tegen de lente hulp zenden aan den Zweed, ben ik eenige dagen naar Amsterdam gegaan en heb ik bij den Heer Witsen en de kooplieden veel moeite aangewend om dat te verhinderen en eveneens voor het doorlaten der krijgsvoorraden, indien gij die zoudt moeten koopen. De heer Witsen stelde mij echter gerust, als Uw trouwe dienaar alhier, uit zijn eigen naam en niet uit dien der Staten, dat hoewel op vertrouwbare voorstellen en zekere getuigenissen die zaken van den kant van Spanje en Frankrijk met een vrede afloopen, zij toch wegens de door hen op zich genomen mediatie, zonder dat die zaak werkelijk tot een einde komt, geen hulp aan den Zweed zullen verleenen en dat aan zijn gezant reeds in het privaat door de Staten een weigerend antwoord is gegeven, hoewel hij er nog steeds moeite toe doet; en ook voor het vervolg belooft Witsen tot zijn laatsten ademtocht in alles een getrouw dienaar te zijn. Aangaande de wapenen en andere krijgsbenoodigdheden zeide hij, dat thans door hen het besluit is genomen den verkoop aan vreemde potentaten en den uitvoer van wapenen wegens de tegenwoordige toebereidselen tot den oorlog te verbieden en dat er reeds gedrukte plakkaten overal in hunne steden zijn rondgezonden, maar toch moet gij aangaande alles, wat gij hebben wilt, aan mij een bevel sturen, want hij belooft alles heimelijk ten uitvoer te brengen; maar wat de Amsterdamsche kooplieden betreft, is er niemand uit hen trouwer en vertrouwbaarder voor U, in alle omstandigheden, dan Houtman en hij heeft beloofd U tot zijn dood trouw te dienen."

's Gravenhage, 21 Febr. Aan den Tsaar. „De Staten geven den Zweedschen minister op zijn aanhoudende verzoeken om in de tegenwoordige krijgsomstandigheden hulp aan zijnen koning te zenden, voortdurend beleefdelijk een weigerend antwoord."

's Gravenhage, 21 Febr. Aan Galawién. „De zaak van den Zweedschen minister vordert hier weinig naar zijn verlangen, ... maar wegens zijne boosaardige natuur tracht hij mij te allen tijde door zijn arglist met allerlei heimelijke en openlijke kuiperijen te benadeelen."

's Gravenhage. 7 Maart. Aan den Tsaar. „De koning van Polen heeft aan Denemarken gevraagd om de troepen die thans in Saksen liggen naar Lijfland over te brengen. Denemarken verontschuldigde zich met het Travendalsch verdrag, maar was er toch toe geneigd, als de voorzichtigheid dat vereischte; de Staten, dit vernemende, hebben hem geschreven, dat zij, indien hij die troepen aan den Poolschen koning geeft, voorzeker den Zweed hulp zullen zenden als een tegenwicht."

's Gravenhage, 21 Maart. Aan den Tsaar. „Men heeft hier liever, dat gij oorlog hebt met den Zweed, dan dat deze zich met Frankrijk verbindt en de Duitsche gewesten verwoest, evenals indertijd de vader van den Zweedschen koning in verbond met den Franschman Brandenburg verwoestte."

's Gravenhage, 28 Maart. Aan den Tsaar. „De Zweedsche minister doet voortdurend moeite bij de Staten om het zenden van hulp aan zijn koning, aangaande hetwelk de Staten, zijn onophoudelijk verzoeken ziende, hem gezegd hebben, dat zij volgens de tractaten verplicht zijn hulp te verleenen aan zijn koning in de westelijke streken in Zweden, maar niet in de noordelijke gewesten, aangezien de geographie Stockholm van Lijfland scheidt; daarom zijn zij niet verplicht daarheen hulp te zenden."

's Gravenhage, 4 April. Aan den Tsaar. Dezer dagen was de Heer Witsen bij mij en zeide mij met zekerheid — en droeg mij ook op dit aan U te rapporteeren —, dat zij de aanhoudende aanzoeken van den Zweedschen gezant hebben afgeslagen en geen hulp aan zijn koning zullen geven."

's Gravenhage, 11 April. Aan den Tsaar. „Onlangs heeft de Zweedsche gezant weder een memoriaal bij de Heeren Staten ingediend en hij dringt zonder aflaten op het zenden van hulp volgens de tractaten aan zijn koning aan, waarover de Staten zeer ontevreden zijn, dat hij in een zoo moeilijken tijd voor henzelf, na vele feitelijke weigeringen, hen lastig valt, en zij hebben hem niet geantwoord. Hiervan kennis krijgende, heb ik een ontmoeting met den Heer Witsen gehad en met hem gesproken. Hij zeide mij dat de gezant in dat memoriaal schepen en troepen vraagt, maar dat men hem geenerlei hulp zal geven. Hoewel die gezant bij Staatsche personen rondgaande, uitstrooit, dat, indien zij volgens de verbonden geen hulp aan zijn koning zenden, zij hun verbond met hem verbreken en zijn koning, na vrede met U te hebben gesloten, met Frankrijk in verbond zal treden en het verbreken van het verbond met hen groote nadeelen voor hen kan bewerken, slaan de Staten daar toch geen acht op.

's Gravenhage, 16 Mei. Aan den Tsaar. „Ik heb van ochtend uit vertrouwbare bron vernomen en Houtman heeft mij geschreven, dat twee groote Zweedsche oorlogschepen (orloch-sjipy) door den Sond zijn gevaren met het doel om zich te Gotenburg met 4 schepen van dezelfde soort

[illegible] branders (brandjeram) te vereenigen om naar de Oostzee te gaan om de Hollandsche waren te rooven en de schepen te nemen." „De Amsterdamsche kooplieden hebben hunne burgemeesters gevraagd, om ter bewaking hunner schepen en waren oorlogschepen te zenden, hetgeen de Heer Witsen hun beloofde te zullen bewerken." Daar er ook gevaar was dat Zweedsche kapers naar Archangel zouden komen, schreef Matwejew „[illegible] een gouverneur der [illegible] dat hij voorzichtig moet wezen en den loodsen streng [illegible] de Hollandsche zijn [illegible]."

's Gravenhage, [illegible]. Aan den Czaar. „Na het vertrek der vorige [illegible] Amsterdam [illegible] de Heer [illegible] ... de Heer [illegible] alles door [illegible]."

's Gravenhage, [illegible]. [illegible] een bericht ontvangen, [illegible] Heer Wolf naar Amsterdam [illegible] den Heer Witsen te [illegible] Heer Witsen mij [illegible] Majesteit van Groot-Brittanje [illegible]."

's Gravenhage, [illegible]. Aan den Czaar. „[illegible] Staten [illegible] Amsterdam te plaatsen, [illegible] eigenhandig [illegible] Heer Witsen te Amsterdam [illegible] de Staten [illegible] mogelijk [illegible] Staten van [illegible] zijn [illegible]."

's Gravenhage, [illegible]. Aan den Czaar. „Het [illegible] 300000 daalders aan den Zweed, door middel van de Amsterdamsche kooplieden [illegible] betalen waarvan de Staten [illegible]."

's Gravenhage, [illegible]. Aan [illegible]. „Met den Heer Raad-Pensionaris [illegible] plaats [illegible] Staten [illegible] Moskou [illegible] mondeling [illegible] Staten [illegible] willen [illegible] Majesteit om [illegible] mogen wezen [illegible] Zweed [illegible] aannam [illegible] vervolg [illegible]

eervolle conditiën voor Z. Ts. Majesteit, Z. Ts. Majesteit, evenmin als hij die vroeger heeft geweigerd, zoo ook nu die bemiddeling, na hun dringend verzoek en hun aan Z. Ts. Majesteit gezonden brief, niet zal weigeren."

's Gravenhage, 5 November. Aan Galawíen. „Het hulp geven door de Staten, volgens hun verdrag met den Zweed, aan den vijand, zoowel met troepen als met geweld, is door de macht van den Almachtigen God, door de trouwe diensten van den waren dienaar van onzen zeer genadigen Tsaar en Grooten Souverein, mijn voortdurenden weldoener, den Heer Witsen, door mijne onophoudelijke, dringende brieven aan hem geheel en al afgesneden. Hiervan deed ik reeds melding in mijne brieven met de vorige post van 26 September. Wees zoo goed dit aan Z. Ts. Majesteit te rapporteeren en den Heer Witsen uit Uw eigen naam schriftelijk voor dit alles te bedanken, waardoor hij zal worden aangespoord ook in 't vervolg hier alleszins aan den Grooten Souverein diensten te bewijzen, en buiten hem is er niemand als hij onder de aanzienlijken van dit land. De brief van den Grooten Souverein als antwoord aangaande de bemiddeling is tegelijk met mijn memoriaal aan de Heeren Staten overhandigd." „Dezer dagen is de Heer Witsen uit Amsterdam in den Haag gekomen en heeft hij, mij bezoekende, uitvoerige gesprekken aangaande deze tegenwoordige zaak met mij gehad." „Bij die gesprekken, mijn Heer, zeide hij mij onder 't diepste geheim, dat er te Moskou van hier een bericht was verschenen, om aan Z. Ts. Majesteit te worden gerapporteerd betreffende den Engelschen koning en de Heeren Staten, nl. dat zij volstrekt niet vriendschappelijk jegens Z. Ts. Majesteit gezind zijn, en hierover verzoek ik U, dat dergelijke intieme geheimen in 't vervolg te Moskou in de Kanselarij bewaard blijven en niet aan hunne ministers worden geopenbaard, omdat zij door het openbaren daarvan slechts bekend worden met onze onvoorzichtigheid met geheimen en hun wantrouwen ook op mij zal overgaan en in 't vervolg zullen zij dan alles voor mij verbergen en zal niemand mij iets doen weten." „De Heer Houtman, door mijn brief bericht ontvangen hebbende van de zeer groote genade jegens hem wegens de trouwe diensten, door hem alhier bewezen, en van het doorlaten van koren uit Archangel naar deze Provinciën, is zeer dankbaar en belooft ook voor 't vervolg de onveranderlijke, eeuwige slaaf van Z. Ts. Majesteit te zullen wezen tot het einde zijns levens."

's Gravenhage, 26 Nov. Aan Galawíen. De Heer Witsen heeft op mijn verzoek beloofd de meest ervaren sluizenmakers, die het vak deugdelijk verstaan tegen de lente te zoeken." „Adam Brandt heeft mij hier bezocht .... en belooft het aantal wapenen, dat hij beloofd heeft te zullen leveren, op de daarvoor geschikte plaatsen te zoeken, te koopen en heimelijk naar Lubeck te vervoeren, waar hij woont, maar van Lubeck uit, zoo het mogelijk is, over zee te verzenden, nl. 2000 musketten van zijne aangenomen leverantie van het vorige jaar." „En na nu heimelijk drie dagen bij mij in den Haag te zijn geweest, is hij eveneens in het geheim om die wapenen naar Amsterdam en Lubeck gegaan, omdat de Zweden hem overal zoeken, die hem wegens het leveren van die wapenen

hier of daar willen vermoorden. Hij vertelde mij ook, dat ook de Heer Houtman zijne leverantie van wapenen aan hem toevertrouwt."

's Gravenhage, 24 Oct. Aan Galawíen. „Zoowel volgens Uwe vorige als Uwe laatste brieven, aan mij gericht, zoek ik onophoudelijk met ijver en zorg de sluizenmakers en metselaars met hun leerlingen, de degen- en scheedemakers, en ik heb vanhier dienaangaande aan den Heer Witsen en aan Houtman te Amsterdam geschreven, opdat zij aldaar meesters mogen vinden, welke in die zaken ervarener zijn, en heb dit ten zeerste verzocht."

's-Gravenhage, 31 Oct. Aan Galawíen. „Op mijn brief naar Amsterdam aan den Heer Houtman geschreven, heeft hij mij dezer dagen schriftelijk geantwoord, dat er wel sluizenmakers en metselaars en degenmakers, zooals er te Moskou verlangd worden voor den dienst van onzen zeer genadigen Monarch, aanwezig zijn, maar vóór de lente willen zij in geen geval van hier naar Moskou gaan, maar eerst willen zij dat ik een contract met hen sluit en zij verlangen te weten, of zij wel werkelijk worden opgeroepen en wat de voorwaarden der zaak zijn, tot welken arbeid zij zullen gebruikt worden en of zij voor langen tijd zullen worden aangenomen," „daarom vraag ik onderdanig, zeer genadige Heer, geef mij meer nauwkeurige bevelen over die zaken, voor welke ik hen hier moet oproepen en in dienst nemen."

1702.

Januari. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Amsterdamschen koopman Arnold Dix om de permissie van eenig koren te mogen uitvoeren.

14 Januari. Over het geven van paspoorten aan eenige Hollandsche kooplieden, die van Moskou willen vertrekken.

31 Januari. Over het tractement van Matwéjef en zijn gevolg.

P. M. A. Besluit van 31 Maart 1702, get. Jakob Pratapópof. De kapiteins Pieter Pamburch en Johan van der Gon en de commandeurs Abraham Reijs en Pieter Lobek hadden een brief gericht aan Apraksien, waarin „zij beloven, dat zij steeds getrouwe dienaren zullen blijven en dat men zich naar hun oordeel aan de waarheid moet houden en woorden, die aangaande Z. Ts. Majesteit of zijne onderdanen gezegd zijn, moet bekend maken, en — zoo gaan zij voort — bij dezen maken zij in volkomen waarheid bekend, dat de Vice-admiraal Cornelis Cruys een ongepast woord gezegd heeft, nl. „Er is geen eerlijk man in het Russische land behalve Z. Ts. Majesteit en Fjódor Alekséjewietsj Galawíen." Maar Cruys had zich in een brief gerechtvaardigd en gezegd, dat hij nimmer dergelijke woorden had gesproken of geschreven, dat de leugenachtige brief volkomen zonder kracht was, omdat er de plaats en het tijdstip niet in waren opgegeven, waar en wanneer die woorden zouden zijn geuit, dat het een verzinsel was om hem in verdenking te brengen, dat men de schrijvers van den brief afzonderlijk moest ondervragen en het dan wel blijken zoude, hoe argelistig zij hadden gehandeld. Ten gevolge van Cruys' brief werd tot eene ondervraging der heeren Pamburch, van der Gon, Reijs en Lobek besloten (Bundel 72, bl. 526, 527).

April. Concept van een begenadigingsbrief aan een Hollander (Jan Houtman?), waarbij hem de vrije handel in Rusland wordt veroorloofd.

Juni. Zending van geld aan Matwéjef.

31 Juli. Over het geven van tractement aan den priester, die aan de ambassade in Holland was toegevoegd.

17 Dec. Over het geven van tractement aan twee officieren, die naar Holland reisden.

Verzoekschriften en brieven van de Amsterdamsche kooplieden Christoffel Brandt en Jan Lups, waarin zij permissie vragen om graan te koopen en uit te voeren enz.

Memorialen van den Resident van der Hulst.

Brieven aan Galawíen van Nicolaas Witsen enz.

P. M. A. Bundel 74 behelst documenten aangaande den zaagmolen en den verkoop en uitvoer van hout te Archangel in de jaren 1702—1705.

Concepten der brieven van Galawíen aan Matwéjef.

Brieven van Matwéjef aan Galawíen.

In den bundel der relatiën van 't jaar 1701 bevindt zich een brief uit 1702, 's Gravenhage, 16 Januari. Deze is niet als de andere aan Galawíen, maar aan den Tsaar gericht.

„De zaak tusschen den Zweed en de Heeren Staten om in de hangende zaken tot eene overeenkomst te komen en aangaande het nieuwe verbond schijnt volgens geheime geruchten tot stand te zullen komen, maar is nog niet geeindigd, en over het geven van geld aan hem is tot nu toe nog geenerlei besluit genomen, in welke zaak ik voortdurend tegenwerk; en dezer dagen heb ik van den heer Witsen, uwen getrouwen dienaar alhier en in alles boven allen vertrouwbaar, uit Amsterdam vernomen, dat er in die geldzaak nog niets geschied is, maar al mochten de Staten ook geneigd zijn den Zweed geld te leenen, om hem met zich te vereenigen in het tegenwoordige verbond, toch zal hij op alle wijzen het geldgeven te Amsterdam tegenwerken en die zaken rekken."

De relatiën van Matwéjef van 't jaar 1702 zijn in twee bundels verdeeld, waarvan de eerste tot 11 Juni loopt.

's Gravenhage, 16 Januari. „Matwéjef heeft drie sluizenmakers gehuurd, van welke twee reeds te Moskou zijn geweest, en wegens het vele kwaadspreken der lieden dezer laaghartige stad over 't Moscovische land hebben op mijn herhaaldelijk aandringen die handwerkslieden nauwelijks willen beloven in dienst naar Moskou te gaan en zij hebben mij een door henzelf geteekenden brief gegeven, van welken met deze post eene vertaling is gezonden, en mondeling vraagden zij inlichtingen, welke sluizen zij moeten bouwen en op welke plaatsen en in hoeveel tijd die zaken kunnen afloopen, opdat zij zich voor zooveel jaar zouden verbinden en naar Moskou gaan en men hen daar niet langer zouden houden, maar aan den sluizenbouw tusschen Wolga en den Dau willen zij niet werken." „Degenmakers .... zijn er in 't geheel niet."

„Houtman heeft mij, na veel moeite en gesprekken aangaande het zilver in stukken en de wapenen, gezegd, dat een uit hen wel zoude kunnen op zich nemen dat zilver te leveren, maar dat door het uitblijven der zilvervloot uit Spanje bij henzelf, in vergelijking met de vorige jaren, gebrek aan zilver is en dat daarom niemand die leverantie op zich kan nemen en er geen liefhebbers voor zullen worden gevonden; en ook voor de leverantie der wapenen meent hij, dat wegens den thans op handen zijnden oorlog met Frankrijk en de strenge plakkaten der Staten geen liefhebbers te vinden zullen zijn; evenwel wilde hij met zijn vrienden spreken en zijne moeite ervoor aanwenden om zulk een liefhebber te vinden; bovendien vraagde Houtman mij om voor te stellen alleen aan hem uit Rusland koren door te laten, waarover hij een uitvoerig verzoek heeft.... en hij vraagt dienaangaande een oekaz, omdat hij in de zaken van den Souverein een trouw dienaar is, en er behalve Witsen onder de Hollanders geen betrouwbaarder man is."

's Gravenhage, 23 Januari. „Aangaande de sluizenmakers en metselaars rapporteer ik, dat vóór de voorjaarsgelegenheid met de tegenwoordige wintergelegenheid, voordat zij werkelijk antwoord uit Moskou hadden ontvangen op hun brief aan mij, er niemand uit hen, hoewel ik hen daartoe heb aangespoord, naar Moskou is gereisd en behalve die sluizenmakers zijn er geen liefhebbers. Gij gelieft aan mij te schrijven over eenige belooning aan den Heer Witsen wegens zijne talrijke diensten: hierover raad ik U aan hem zeer hoffelijk uit Uw eigen naam met betuiging van de gunst des Souvereins voor zijne diensten te bedanken, opdat hem dit tot vreugde zij, en reeds lang heeft hij geen brieven van U ontvangen, maar indien men hem een belooning zoude geven in geld of goud, dan zoude hij daar heftig vertoornd over worden en zichzelf als omkoopbaar beschouwd achten, alsof hij niet alles deed om de genade van den Tsaar. Maar indien gij dit wilt doen, dan moet gij naar mijne hier gevormde meening den Souverein verzoeken mij eenige zeldzaamheden te zenden, nl. Perzische gouden stoffen en Chineesche kamká van heldere, wonderbare kleuren en eveneens kostbare sabel-, hermelijn- en zwarte vossenvellen, zoowel voor hem als voor den Heer Raad-Pensionaris, hetgeen deze als iets zeer aangenaams zullen ontvangen, en in het vervolg zullen zij dan nog meer diensten bewijzen en die geheele bezending moet gij op Hollandsche voorjaarsschepen zenden door Houtman's agent van Sweeden.

's Gravenhage, 30 Januari. „Volgens Uwe vorige brieven aan mij heb ik hier reeds twee geschikte dokters gevonden, maar ik heb door middel van den Heer Houtman naar Amsterdam geschreven, om getuigenis aangaande hunne kennis, wie onder hen de voortreffelijkste is, door den Professor der Amsterdamsche Academie, den Heer Reis, die hier voortdurend gedachtig is aan de genade van den Souverein, te doen afleggen, en eveneens aangaande hun gedrag en familie door den Heer Witsen, en wanneer ik zekere berichten omtrent hunne omstandigheden heb ontvangen, zal ik hen terstond zelf spreken en na den geschikste uit hen te hebben gekozen, zal ik met behulp van den Heer Houtman een zoo betamelijk

contract, als mogelijk is, met hem sluiten." „Onlangs schreef mij de Heer de Jong uit Amsterdam met een verzoek en zond mij zijn briefje, om het bij mijn brief aan U in te sluiten; ook maakt hij dringend gewag van Uwen brief aan mij, waarin hem 't privilegie werd beloofd in het Slavisch voor den Souverein te mogen drukken, welk privilegie voorheen aan den overleden Amsterdamschen burger Jan Thesingh was gegeven. Ik vraag onderdanig, dat gij volgens Uwen brief en Uw standvastig woord spoedig zult bevelen die onveranderlijke belofte spoedig ten uitvoer te brengen.

's Gravenhage, 6 Febr. „De Heer Witsen heeft aan den stadssluizenmaker bevolen getuigenis af te leggen aangaande de sluizenmakers, welke in dienst van Onzen Grooten Souverein in Moskou wenschen te treden, en die stadswerkman wilde op een bepaalde plaats dezer dagen in alle deelen van het vak getuigenis van hen afleggen."

„Ik heb hier reeds een dokter gevonden, die Nicolaas Bidloo heet, een Amsterdammer, en hij heeft voortreffelijke getuigenis voor zijn kunst en is zeer ervaren in de oogheelkunde, maar hij is nog niet bij mij in Den Haag geweest. De Hollandsche luitenant-kolonel Jan van der Meulen, een edelman (sjlachtietsj) van een goede familie uit dit land, heeft mij gevraagd in dienst van Z. Ts. Majesteit te mogen treden. Hij heeft zoowel in deze Provinciën de H. M. Heeren Staten, alsook den overleden Brandenburgschen keurvorst vele jaren trouw gediend en is in alle oorlogszaken ervaren, alleen vraagt hij om verhooging van rang, zoodat hij dan kolonel zoude wezen en, wat het reisgeld naar Moskou en tractement betreft, geeft hij zich over aan het genadige goedvinden van den Monarch."

's Gravenhage, 13 Febr. „Doctor Nicolaas Bidloo is in Den Haag gekomen en heeft mij bezocht, over welken ik U rapporteer, dat hij, zooals ik ook van anderen heb gehoord, een zeer ervaren man is: en ik maakte met hem een overeenkomst over zijne jaarlijksche bezoldiging en eene mindere som dan 2700 gulden kon ik niet vaststellen en hij zoude zes jaar te Moskou dienen en met zijne geheele familie naar Moskou gaan, maar na die 6 jaar vrij zijn." „Aangaande de degenmakers wilde de Heer Witsen aan zijne correspondenten in Keulen en Engeland schrijven, waar er velen zijn."

's Gravenhage, 24 April. „Volgens het bevel van den Monarch aan mij en volgens Uwen brief, na het vertrek der vorige post, heb ik terstond aangaande het over laten gaan van 3000 of 4000 man van Z. Ts. Majesteits troepen in den dienst der Heeren Staten, van de Archangelsche haven uit, mijn secretaris, den Heer Wolf, naar Amsterdam gezonden, om eerst door den hier te lande bijzonder aan Z. Ts. Majesteit getrouwen eu dienstvaardigen Heer, Burgemeester Witsen, te weten te komen of die lieden de Staten wel aangenaam zouden zijn, indien zij tot de onmiddelijke beschikking der Heeren Staten stonden, en daarover met hem te spreken, zonder hem 't hooge bevel van den Monarch aan mij en zijne genadige gezindheid jegens het land der Staten, te openbaren. Hiervan is Wolf gisteren tot mij teruggekeerd en hij heeft mij aangaande

zijne gesprekken met den Heer Witsen gerapporteerd, dat de Heer Witsen die gesprekken met Wolf zeer aangenaam had opgenomen en het als een groote gunst voor de Staten beschouwt, indien er zulk een genadige oekaz van Z. Majesteit aan mij zal worden gezonden, maar hij zeide aangaande het overbrengen der troepen van Archangel naar Holland over zulk een grooten afstand ter zee, dat men ernstig over dat vervoer moet nadenken, maar hij vraagde mij door Wolf zijn komst uit Amsterdam in den Haag af te wachten en dan zal hij met mijzelf in discours treden." „En in gesprek met andere mijner vrienden alhier heb ik met vele omwegen reeds een woordje hierover laten vallen, hetgeen hun aangenaam schijnt te zijn, maar ik ben bevreesd, dat het vervoer door de lange zeereis verhindering zal veroorzaken, nog te meer omdat hun krijgsvloot geheel met matrozen is voorzien en ook hunne infanterie- en cavalerieregimenten alle voltallig zijn. Het zoude zeer goed wezen, indien mij reeds lang te voren een oekaz van den Monarch dienaangaande werd gegeven; wanneer zij hier 't uiterste gebrek aan krijgsvolk hadden, dan eerst zoude de zaak met groot voordeel geschieden." „Den 21sten dezer maand is uit de vergadering der Staten uit hun naam hun agent, de Heer Rozeboom bij mij aan huis gezonden om mij te verzoeken hunne bede aan Z. Ts. Majesteit te rapporteeren betreffende hunne onderdanen, die handel drijven in 't Moscovische rijk en in de overige steden van Z. Ts. Majesteits gebied, op welke voor 't koopen van waren een zware en nieuwe tol is gelegd, die nooit vroeger had bestaan, en daardoor zullen hunne onderdanen wegens zulke zware, nieuwe tollen zeer verbitterd zijn en indien door de genadige genegenheid van Z. Ts. Majesteit tot de Staten die tol niet van hen wordt afgenomen, dan zullen hunne onderdanen zeker ophouden te Moskou en in de andere steden handel te drijven." „Wees zoo goed over dit alles rapport te doen aan Z. Tsaarsche Majesteit en mij hierover antwoord te geven, aangezien deze nieuwigheid zeer ten kwade wordt geduid voor 't Hollandsche volk, opdat uit zulk een kleine oorzaak de verbreking der vriendschap met hen niet moge voortvloeien en de kooplieden van dit land zich niet in de tegenwoordige dringende tijden in alle benoodigde zaken van de genade des Monarchs afwenden, welke zij tot nu toe in alles voortdurend hebben bewaard, en zich niet door die oorzaak openlijk met meer ijver tot de zijde des vijands laten overhalen, want het is een vrij volk en niet gewend om eenige buitengewone lasten te dragen."

's Gravenhage, 1 Mei. „Volgens het bevel van den Monarch en volgens dien brief van u, wenschte ik de komst van den heer Witsen in den Haag uit Amsterdam af te wachten, evenwel heeft hij nog met zijne komst hierheen getalmd en er is nog niets vernomen van den tijd, waarop die zal plaats hebben; daarom heb ik aangaande het over laten gaan van 3000 of 4000 man van de troepen des Grooten Souvereins in den dienst der Staten, van de Archangelsche haven uit, bij toevallige gesprekken met den Staatschen agent, den heer Roseboom, een woord gesproken en uit die gesprekken heb ik begrepen, dat hij deze zaak als zeer aangenaam en nuttig voor de Heeren Staten beschouwde en daarover met de in-

tiemste en eerste raadslieden der Staten wilde spreken, en den 29sten dezer maand, April, kwam de agent, alsof hij mij eene buitengewone visite bracht, zeer weinig dagen na zijn vorig bezoek, bij mij en liet hij zich in gesprekken duidelijk tegenover mij uit en, zooals ik uit zijne woorden kon begrijpen, sprak hij met vurig verlangen over die zaak, als antwoord van de zijde der Staten, en hij droeg mij op uit zijn naam er Z. Ts. Majesteit van te verzekeren, dat zijne heeren, de Staten, die hooge genegenheid van den Monarch met vreugde accepteeren en er de groote genade van den Souverein jegens hen in erkennen, maar wenschen, dat het verdrag over dat overgaan dier troepen van Z. Ts. Majesteit werd uitgesteld tot het najaar, omdat zij dezen zomer, zoowel op het vasteland als ter zee, van troepen voldoende zijn voorzien, en ook omdat het noodig is in zulk eene belangrijke zaak om de algemeene toestemming der Staten aan alle provinciën te schrijven, zonder hetwelk de Staten dat niet kunnen doen, en vervolgens is het noodig voor het transport der troepen reeds te voren afzonderlijke schepen gereed te maken en daarom is 't wegens die beletselen onmogelijk voor de Staten op welke wijze ook die geheele zaak in dezen zomer tot een einde te brengen. Indien mij wat vroeger hierover de oekaz van den Monarch ware gezonden, in het begin van den gepasseerden winter, dan had dat gemakkelijker kunnen gebeuren, maar hij zeide, dat meer dan al het andere het vervoer dier troepen over een verren afstand ter zee en de reiskosten dier soldaten van Archangel naar Amsterdam een groote moeilijkheid in deze zaak zal opleveren, en daarbij zeide hij, dat de onkosten van het transport tusschen de beide partijen gelijkelijk moesten verdeeld worden, maar, dat de Staten hen alleen op eigen kosten zouden overbrengen, rekent hij een onoverkomelijke moeilijkheid en hij verlangt betreffende dit moeilijke punt een afdoenden oekaz van den Monarch aan mij."

's Gravenhage, 22 Mei. „Volgens het hooge bevel van den Monarch en volgens uwe brieven aan mij heb ik door mijne vele moeiten en de voorspraak van den bijzonder getrouwen dienaar Zijner Ts. Majesteit, den heer Houtman, tien man gehuurd, nl. sluizenmakers, metselaars en timmerlieden, allen benoodigd voor 't bouwen van sluizen, en ik heb hen, volkomen bevredigd, dezer dagen uit Amsterdam naar Archangel en Moskou op voorjaarsschepen doen vertrekken, eveneens Doctor Nicolaas Bidloo en zijne familie."

Onder de verdere brieven van Matwéjef uit 1702 zijr er geen belangrijke.

1703.

25 Januari. Zaak betreffende de vergunning, aan Adolf Houtman gegeven, om 15.000 tsjétwertj rogge in Rusland te koopen en die uit te voeren.

5 Febr. Over 't tractement van Matwéjef en zijn gevolg.

28 Febr. Bevel aan Peter Wolf om onmiddellijk naar Moskou terug te keeren.

Febr. Over het betalen van 50 Roebel aan den klerk Leóntiëf, geattacheerd aan de ambassade in Holland.

Febr. Het zenden van den klerk Leóntiëf naar Holland.

18 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van den arts Andréjef, geattacheerd aan de ambassade in Holland, om de uitbetaling van zijn tractement.

13 April. Zaak betreffende het doorlaten van den Hollander Cornelis de Bruyn naar Perzië, op verzoek van den Hollandschen Resident.

22 April. Over het laten vertrekken van Abraham Kintsius uit Moskou naar het buitenland.

25 Oct. Handelszaken van Jan Lups.

Oct. Over het geven van vier pakwagens aan den uit Holland gezonden Alexander Kryzjéfskij, van Moskou naar Nówgorod en St. Petersburg.

19 Nov. Zending van Afanasij Tjemírof naar Holland om gewichtige brieven over te brengen.

30 Nov. Zending van den priester Afanásij Afanásief naar Holland.

30 Dec. Over het laten vertrekken van den Hollander Zacharias Dix naar zijn vaderland.

Memorialen van Van der Hulst met de concepten der antwoorden daarop.

Mededeeling aan de Hollandsche kooplieden over 't ontbieden van handwerklieden uit het buitenland.

Brieven aan den Tsaar en aan Galawíen van Nicolaas Witsen en andere Hollanders.

Verzoekschriften en brieven van de Hollandsche kooplieden Christoffel Brandt en Jan Lups, om koren in Rusland te mogen koopen en betaling voor geleverde wapenen te ontvangen.

Brieven van den Hollander Arnold Dix over het leveren van ruiterpistolen, enz.

Afschrift van een brief aan Peter van den Stadhouder.

Concepten der brieven van Galawíen aan Matwéjef.

Brieven in cijferschrift van Matwéjef aan Galawíen.

Afschriften van die brieven, met de bijlagen.

P. M. A., Bundel 95, bl. 1494—1504. Over de minderjarigen, welke in Holland de taal en het matrozenvak leeren.

1704.

23 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van den aan de ambassade in Holland geattacheerden edelman Loetochien om 't ontvangen van tractement.

P. M. A. Bundel 153, bl. 1—6. „Instructie gegeven tot Archangel," betreffende het visiteeren der buitenlandsche koopvaardijschepen, den 8sten Juli 1704. Bl. 10—12 van denzelfden bundel: Instructie voor de officieren, matrozen enz. „sigh niet droncken te drincken, slaen, schelden of andere ongereegeltheden." O. a. „Alle officieren en matroosen Duitse, Engelse of Grieken dewelcke droncken bevonden werden het sij op wat tijd het soude moogen weesen sullen sonder gagie of paspoort gecasseert werden als onbequame om Sijn Majtts dienst waar te neemen, Terwijl alle buytenlandse officieren en matroosen teegen 12 maanden int Jaar betaald

werden en uyt dien hoofde altijt verpligt zijn dienst te doen soo wel bij naght als bij dagh, soo dickwils daartoe ordere bekoomen."

Over het zenden van den translateur Nicolaas Schwimmer naar Holland om Peter Wolf te vervangen. Over 't tractement van Schwimmer en anderen.

Memorialen van den Resident van der Hulst.

Brieven aan Galawíen van verschillende Hollandsche officieren en kooplieden.

Zaak over het brengen van 10000 tsjétwertj koren naar Archangel ter betaling van geleverde wapenen enz. aan de Hollandsehe kooplieden Dix, Brandt en Lups. Hunne brieven aan Galawíen.

Concepten der brieven van Galawíen aan Matwéjef.

Brieven van Matwéjef aan Galawíen.

Amsterdam, 9 Febr. „Na mijne aankomst alhier heb ik terstond onzen gemeenschappelijken, trouwen vriend, den Heer Burgemeester Witsen, ontmoet, die mij bij mijn aankomst de eer aandeed mij het eerst te bezoeken; over de zaken van den Grooten Souverein .... hadden wij uitvoerige gesprekken, in welke hij zijne onderdanigste diensten tot het einde zijns levens aan Z. Majesteit aanbiedt en U zijn verschuldigde betuiging van hoogachting zendt, verder zegt hij, dat wij er zeker op kunnen vertrouwen, dat, zelfs als het tractaat, vernieuwd tusschen de Staten en den Zweed, onderteekend door den Zweed, hierheen werd gezonden door middel van den Zweedschen gezant, Graaf Liliënrot, de Staten zich toch niet in staat bevinden om den Zweed volgens zijn wensch geld te leenen, omdat zijzelve in dezen oorlog het geld zeer noodig hebben. Dit zeide hij, opdat Z. Majesteit hiervan volkomen zoude verzekerd zijn. Bij deze mijne gesprekken was ook de Heer Vice-admiraal Cruijs. Aangaande de zandmachine, waarmede men zand en grond uit de zee ophaalt, beloofde de Heer Witsen volgens Uwen brief aan hem zich moeite te geven, om die voor niet te hoogen prijs te verschaffen en zonder uitstel een directe overeenkomst met de vervaardigers daarvan te treffen, omdat die zaak hier door Kintsius in den steek is gelaten en hij tot nu toe nog geen overeenkomst over die machine heeft gemaakt. En toen Kintsius met die handwerkslieden sprak, bood hij hun eene zeer groote betaling." „De ontzettende storm, die hier gewoed heeft, is de oorzaak van groote schade voor deze stad geweest door het verloren gaan en de schipbreuk van schepen, welke van hieruit naar verschillende kanten hun reis ondernemen. De Heer Witsen zeide mij, dat zij hun verlies hierdoor op 8 millioen gulden berekenen. De Hollandsche schepen, welke in de haven van Archangel zijn geweest, zijn na het vertrek der vorige post plotseling uit de rivier de Elbe bij 't eiland Vlieland aangekomen, aangaande welke de Amsterdamsche kooplieden met zekerheid meenden, dat zij op die rivier zouden overwinteren; evenwel hebben zij vijf van deze schepen verloren, waardoor de kooplieden groote schade

hebben geleden; alléén Houtman heeft circa 150000 gulden verloren."
„Gisteren avond heb ik bij den Heer Vice-admiraal alle jonge Russen in oogenschouw genomen, welke hier Fransch en Hollandsch leeren. Ik bevond, dat zij behoorlijk onderricht worden, zoowel in het schrijven als in de kennis der toestanden van dit land: op zijn tijd zal de Heer Vice-admiraal hen allen, volgens Uwen brief aan hem, aan het toezicht van zekeren Hollander, den Heer van den Burgh, overgeven."

's-Gravenhage, 16 Febr. „Houtman heeft mij gevraagd om U met nadruk zijn verzoek bekend te maken over het eindigen van de oude rekeningen met hem en het betalen van zijne vele schuldenaren, die in de vorige jaren bij hun verblijf in Holland geld van hem hebben geleend, ook vraagde hij om hem, indien zijn huis in de voorstad voor 't huishouden van den Tsaar van nut mocht wezen, daarvoor uit den Prikáz den door hem verminderden prijs te betalen, en daarvoor heeft hij reeds aan zijn agent van Sweeden te Moskou geschreven; maar indien dat huis niet van nut mocht zijn voor den Tsaar, dan vraagt hij om permissie het aan liefhebbers te verkoopen."

's Gravenhage, ... Febr. „Bij de afwezigheid van onzen gemeenschappelijken, goeden vriend, den Heer Witsen, uit 's Gravenhage, heeft de bovengenoemde Zweedsche minister op alle wijzen bij de Staten moeite gedaan aangaande de onderteekening van het in 't voorgaande jaar 1703 hernieuwde verdrag, dat de gewezen Zweedsche gezant, Graaf Liliënrot, heeft bewerkt, en eveneens aangaande het geven van groote geldsommen aan den Zweed volgens dat verdrag."

's Gravenhage, 27 Febr „Over het voorstel aan de Staten aangaande den Zweedschen oorlog om dien door hunne bemiddeling tot een gelukkigen vrede te brengen, welken Z. Majesteit zonder eenige overdreven eischen zal sluiten en niet zal weigeren, zooals meer uitgebreid in Uw brief aan mij is aangegeven, zal ik zonder antwoord van den Heer Witsen het stilzwijgen bewaren, en thans is hij hier niet in de stad, daar hij te Amsterdam Burgemeester is gemaakt en, indien hij niet in de volgende week hier komt, dan zal ikzelf naar Amsterdam gaan om hem te ontmoeten en in gesprek met hem zal ik zien te weten te komen op welke wijze ik die zaak van het voorstel moet aanvangen, maar indien ik mij daarover uitlaat op de wijze, die gij in Uw brief aangeeft, dan zouden wij ons zeer vreesachtig betoonen bij zulke groote overwinningen en schitterend succes tegen den Zweed, en hoe ik ook daarover mocht uitweiden, toch zouden zij met hun vluggen geest bij het eerste woord volkomen begrijpen, tot welk einde onze zaak zich neigt: maar indien wij, onzen grooten voorspoed ziende, den Zweed wilden beoorlogen, dan moesten wij niet wenschen door hunne bemiddeling vrede met den Zweed te maken; bovendien is het U bekend door vele beslissingen van de Staten op mijne memorialen en vele andere brieven van mij aan U, dat zij ons reeds hunne bemiddeling openlijk hebben geweigerd, omdat zij van de Zweedsche zijde niet als mediateurs in die zaak zijn erkend; en al noemen wij hen zoo, toch zal zonder de toestemming van beide partijen uit hunne bemiddeling niet het minste succes voor het eindigen

dier zaak voortvloeien." „Met den Raad-Pensionaris ben ik in discours geweest over onze krijgsgevangen generaals.... bij dezelfde gesprekken begreep ik den wensch der Staten, dat zij liever een langdurigen oorlog van onze zijde met den Zweed dan een vrede zien, daar de Raad-Pensionaris mij duidelijk zeide, dat hij niet inzag, waarom de troepen van den Souverein den vorigen zomer, zich tevreden stellende met het nemen van kleine steden, terwijl zij zoo talrijk waren en het oogenblik voor hen zoo gunstig was, daar het den Zweed volkomen onmogelijk was zich te verdedigen, geen groote veroveringstochten in Lijfland hadden gemaakt."

's Gravenhage, 13 Maart. „Na het vertrek der vorige post.... ben ik te Amsterdam geweest en heb ik den Heer Witsen ontmoet." „Over de Staten zeide hij, dat zij tot nog toe onophoudelijk met grooten ijver moeite hebben gedaan bij den Zweed om dien vrede met Z. Ts. Majesteit en met Polen te bewerken." „En dezer dagen, vóór mijn aankomst te Amsterdam, is een Hollandsche luitenant-kolonel, die in Zweedschen dienst was geweest, maar zijn ontslag had ontvangen, naar Amsterdam teruggekeerd; hij heeft in de garde van den Zweedschen koning gediend en was voortdurend in zijn onmiddelijke omgeving; deze, een goede vriend van Witsen, heeft hem na zijne aankomst in 't geheim verteld, dat de Zweed niet de minste neiging heeft om met wien ook vrede te sluiten en dat het 't directe voornemen van den Zweed is om, na Polen te hebben verwoest, het met zich te verbinden, den koning af te zetten en daarna een van zijn trouwe vrienden uit de Poolsche grooten tot koning te kiezen en daarna met Polen en de Pruisen, met alle krachten, op te trekken tegen het Moscovische Rijk, wetende, dat onze steden overal zonder fortificatiën zijn en dat, waar men vestingen heeft, deze zeer slecht zijn."

Amsterdam, 12 Mei. „Aangaande het handelsverdrag met Engeland en de Hollandsche Staten volgens Uwe bovengenoemde brieven aan mij zal ik op alle wijzen een geschikte gelegenheid zoeken, alleen vraag ik onderdanig te bevelen mij mededeeling te doen of eene lijst te zenden van de vroegere handelsverdragen tusschen Z. Ts. Majesteit, Engeland en de Staten, opdat ik met de kennis daarvan toegerust met te meer ijver voor het nieuwe kan werken. Eergisteren ben ik hier bij onzen bijzonderen, trouwen vriend, den heer Witsen, geweest en ik heb de Amsterdamsche burgemeesters, wier voorzitter hij gedurende dit jaar is, door de genade van den Monarch met vertrouwen aangaande den bovengenoemden handel op de Oostzee en over alles, wat die zaak betreft, trachten te vervullen, waarover ik U reeds met de vorige post van den vijfden Mei geschreven heb. Toen de Heer Witsen met diepen eerbied van mij die genadige toegenegenheid en bemoediging aangaande hun toekomstigen handel in Z. Majesteit's havens op de Baltische zee had aangehoord, toonde hij zich zeer verheugd en beloofde hij dit denzelfden dag aan zijn college mede te deelen."

Amsterdam, 19 Mei. „Tot nog toe heb ik de belooning aan den Heer Lamberg wegens zijne berichten over alle Zweedsche zaken nog niet

kunnen ontvangen door Uwe herhaaldelijke afwezigheid uit Moskou en vele bezigheden; daardoor zoude hij, ziende, dat men lang talmt met het ten uitvoer brengen daarvan, dit gaan nalaten en van geen ander zoude ik hier eenige berichten kunnen ontvangeu, omdat hij eene voortdurende correspondentie op Stockholm heeft." „Ik ben gedwongen aan hem voor dien vijfjarigen dienst 250 ducaten uit de gelden van den Monarch te geven en ook voor 't vervolg is hij voor onze partij wegens zulke zaken noodig; vele andere ministers geven hem van hunne potentaten 500 ducaten en meer in het jaar."

1705.

P. M. A., Bundel 277, bl. 209, 210. Copie van eigenhandige resolutiën des Keizers, 9 Maart 1705. Over de opleiding der jonge edellieden, welke in Holland en Engeland de zeevaart moeten leeren om later marine-officieren te kunnen zijn, zij moeten vreemde talen leeren, „evenals de Russische matrozen die geleerd hebben."

25. Sept. Verzoek van den Hollandschen Resident Hendrik van der Hulst, uit naam van alle Duitsche en Hollandsche kooplieden, om de vrije briefwisseling met Archangel.

P. M. A., Bundel 541. „Ordre Boek Begonnen in St. Pieter Den 8 Octbr. 1705," van Cornelis Cruys. Deze bundel bevat 48 bladen. Op verschillende plaatsen wordt over Hollandsche zaken gesproken, o. a. over de te Amsterdam bestaande prijzen van de rogge en de tarwe, over het zenden naar Holland van de eigendommen der in Rusland overleden Hollanders enz.

15 Dec. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Barend Teding om hem verlof te geven naar zijn vaderland terug te keeren.

30 Dec. Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Christoffel van Laten om hem verlof te geven naar zijn vaderland terug te keeren.

P. M. A., Bundel 538, bl. 7, 8, 20. Over het zenden van boeken, Oostindische voorwerpen enz. uit Amsterdam naar Rusland.

Memorialen van den Resident van der Hulst.

Brieven van Witsen aan Galawíen.

Brieven aan Galawíen van de Amsterdamsche kooplieden Dix, Lups, Schwimmer, Brant, Houtman e. a.

Brieven van De Jong aan Galawíen, betreffende de door hem in Holland uitgegeven Russische boeken.

Een brief van den Hollandschen Resident te Danzig, van Haersolte van den Kranenburg, aan Galawíen, waarin hij verzoekt, dat de gearresteerde Hollandsche onderdanen, die met korenvoorraden naar Rusland reisden, in vrijheid worden gesteld.

Concepten der brieven van den Tsaar aan de Staten.

Brieven der Staten aan den Tsaar.

Concepten der brieven van Galawíen aan Matwéjef.

Brieven van Matwéjef aan Galawíen.

's Gravenhage, 26 Januari. „Er zijn hier geruchten tot mij gekomen, dat de Zweedsche minister moeite doet bij de Staten, dat zij niet den minsten handel zullen hebben met de Moscovieten op de Oostzee met de havens Narwa en St. Petersburg en daarenboven met den Zweed in een nieuw verdrag zullen treden, om gezamenlijk op alle wijzen de schepen van onzen Grooten Souverein te belemmeren, die in 't vervolg zullen uitzeilen op de Oostzee: over dit alles ben ik den 22sten dezer maand met den Raad-Pensionaris in gesprek geweest en ik heb hem sterke argumenten voorgehouden, hij antwoordde mij op al mijne woorden, dat er niets van dien aard was geschied, dat alleen de Zweedsche minister zich door hem bij de Staten had beklaagd over het bouwen van vele kapers op onze oevers, welke niet alleen hun maar ook den onderdanen van andere machten groote ergernis en schade zullen aandoen." „Ook over hun toekomstigen handel met ons maakte hij gewag, aangaande hetwelk ik U reeds vele malen heb geschreven; de Raad-Pensionaris vraagde mij, of onze kooplieden even gemakkelijk hunne waren naar St. Petersburg en Narwa kunnen brengen over de rivieren uit de andere Moscovische steden, als de Zweden dat konden doen uit Stockholm en andere plaatsen over zee. Hoewel ik niet van die wegen op de hoogte ben, heb ik hem toch gezegd, dat over de riviereu en langs den winterweg alle benoodigde waren met groot gemak van ons naar die havens kunnen vervoerd worden. Tegenover den Raad-Pensionaris beklaagde ik mij ook over den Amsterdamschen journalist, den Franschman A. S. Telle: hij heeft couranten in het Fransch laten drukken, waarin werd medegedeeld, dat men dagelijks te Smalénsk menschen braadt en met allerlei pijnigingen foltert en dat er te Moskou 2000 galgen zijn opgericht en dat eenige daarvan met rood fluweel zijn omwonden en dat 't bevel is gegeven te zenden om Prinses Sophia en Prins Galítsyn en dat er te Azof en in de Oekrájna groote oproeren plaats hebben en dat men den broeder der Tsarítsa te Moskou met een houten zaag de handen heeft afgezaagd. Dit alles wordt, zooals ik hier met zekerheid heb vernomen, heimelijk door den Zweedschen generaal Oxenstierna en door Palmquist naar Amsterdam aan dien journalist gezonden, opdat deze zulke verzonnen leugens in die volkscouranten plaatst tot bederf van 't geheele volk, om daarmede onze partij te kunnen belasteren en de harten van goede lieden die der partij van den Souverein welgezind zijn, van hem af te wenden. De Raad-Pensionaris nam als bewijsstuk die courant van mij mede en wilde die terstond aan de Amsterdamsche overheid zenden, opdat er onderzoek gedaan worde dienaangaande en dien schurk een bevel worde gegeven. Eveneens heb ik aan den Heer Witsen te Amsterdam, die dezer dagen tot eersten burgemeester is gekozen, uit mijzelf over deze zaak een brief geschreven met krachtige argumenten, hem dadelijk mededeelende, dat, indien zij die zaak niet goed onderzoeken en mij geen behoorlijke genoegdoening geven, ik daarover aan den Grooten Souverein rapport zal doen."

's Gravenhage, 18 Mei. „Wat het sluiten van een bijzonder verdrag

aangaande den handel op de Oostzee met de Hollanders betreft, heb ik wel reeds brieven van U ontvangen, maar deze droegen mij slechts op eerst naar de gezindheid der Staten tot die zaak te informeeren en daarover naar Moskou te schrijven en zonder bevel van den Grooten Souverein niet te trachten die zaak tot stand te brengen. Daarom heb ik volgens die vroegere brieven mij aangaande de geneigdheid der Staten tot een verdrag door middel van hun eersten minister, den Raad-Pensionaris, op de hoogte gesteld en op hun bijzonder verlangen de artikelen betreffende dien handel aan den Raad-Pensionaris ter hand gesteld. Over dit alles en over een oekaz in deze zaak heb ik U van hieruit in 't vorige jaar met vele postverzendingen geschreven, en thans heb ik U ten overvloede nog een afschrift dier artikelen in dezen brief toegezonden, waaruit alles U meer bekend zal worden."

Bijlage. „De artikelen, welke den Pensionaris in het Latijn aangaande den handel zijn overhandigd."

1. „Aangezien de Zweden al hunne waren voor 't uitoefenen van den handel met Holland naar de havens der Oostzee voerden, namelijk de waren uit 't Moscovische Rijk, d. i. uit Nowgorod, Pleskou, Smalénsk en andere districten, en wel vooral de benoodigde hennep, teer, vet, huiden, balken enz., maar niet uit hunne eigene, Zweedsche streken, welke zij bij de havens Riga.... en Reval bezitten, worden de Zweden thans door den oorlog met den Moscovischen keizer van bovengenoemde waren beroofd en wegens hun groot gebrek aan die waren, welke van zooveel belang en voordeel zijn, kunnen zij niet meer een handel met de Hollanders drijven als voorheen.

2. Indien de Hollanders hun handel op de havens der Oostzee willen vermeerderd zien, die door den Moscovischen keizer reeds van de Zweden zijn teruggenomen en weder voor eeuwig onder het gebied van hun oud vaderland zijn teruggebracht, d. i. St. Petersburg en Sleutelburg, dan zullen zij van de Moscovische zijde met de kooplieden, welke onderdanen van Moscovië zijn, op voordeelige en veilige wijze een geschikten en uitermate nuttigen handel drijven, al de hun benoodigde bovengenoemde waren ontvangen en in die havens bij het aankomen en afgaan der schepen volkomen te juister tijd plaats vinden.

3. Indien dit zal geschieden, dan zal ongetwijfeld van de Moscovische zijde eenige vermindering van tol op de waren worden toegestaan; de onderdanen der Hollandsche compagnie kunnen een vrijen handel drijven en hun zullen gelijke privilegiën worden toegestaan als aan hen, die in de Archangelsche haven zeer overvloedig hun handel uitoefenen.

4. Daarentegen zullen de Hollanders eene grooter en een voordeeliger gelegenheid hebben om hunne waren aan te voeren en van de Moscovische zijde uit de genoemde havens der Oostzee handelsproducten te ontvangen langs den korten en voor de Fransche kapers veiligen weg, dan langs den langen en gevaarlijken weg naar de haven der stad Archangel.

5. Deze artikels kunnen, indien zij den Hollanders geschikt voorkomen, van Moscovische zijde een plaats bekomen in het nieuwe verdrag dienaangaande."

6. Van geen gewicht.

's Gravenhage, 20 Juli. „Den 18den dezer maand ben ik met den Raad-Pensionaris in discours geweest over ons handelsverdrag: hij zeide die artikelen, welke ik b.v. aan hem had gezonden, eerst aan de overheid der stad Amsterdam te zullen mededeelen en met hunne toestemming wil hij die vaststellen, omdat die handel met ons het meeste belang voor Amsterdam zal hebben, daarna zal hij heimelijk daarvan kennis geven aan de provinciën en van deze de toestemming tot het sluiten van dit verdrag afwachten, hetgeen eenigen tijd zal vereischen. Evenwel beloofde hij al het mogelijke zonder uitstel daarvoor te doen. Denzelfden dag heb ik den Heer Witsen, onzen trouwen vriend, ontmoet en met hem veel over die zaak gesproken. Hij zeide mij, dat hij den Raad-Pensionaris had gesproken, en daarover reeds naar Amsterdam, aan de overheid had geschreven en die artikelen als voorbeeld had gezonden."

Bijlage. „Afschrift van de artikelen, welke de gezant zijner Tsaarsche Majesteit, als voorbeeld ter vaststelling van een verdrag tusschen Z. Ts. M. en de Staten-Generaal, aan den eersten minister der Staten, den Raad-Pensionaris, den vijfden Juli 1703 heeft gezonden."

„1. Den grondslag van dit tractaat moeten het bewaren en het versterken der oude vriendschap en goede briefwisseling tusschen de beide partijen uitmaken.

2. Die handel en scheepvaart hebben betrekking op de havens van de Oostzee, welke onder de macht van Z. Ts. Majesteit staan, en op de havens van de provinciën der Vereenigde Nederlanden.

3. Noch de eene, noch de andere der beide mogendheden mag iets doen of volbrengen met den vijand tat nadeel van den ander.

4. De Heeren Staten-Generaal moeten in dat verdrag hun besluit bekrachtigen van den 19den Aug. 1703, dat zij aan den gezant van Z. Ts. Majesteit hebben gegeven.

5. De onderdanen en schepen van de eene en de andere mogendheid zullen op reis naar de rijken en havens geen gevaar hebben van eenige geweldenarij en onderdrukking.

6. Gedurende het eerste jaar van den handel van het eene land naar het andere, moet eenige vermindering van tolrecht worden toegestaan; na verloop van dat jaar zal men zich houden aan het oude havenrecht en gebruik.

7. Indien aan de onderdanen van de eene mogendheid op hun verzoek vrije en voor 't uitoefenen van hun handel geschikte huizen worden toegestaan (zooals de onderdanen der Heeren Staten-Generaal reeds hebben in de havenstad Archangel), dan moeten ook de onderdanen der andere mogendheid hetzelfde ontvangen onder dezelfde privilegiën en vrijheden.

8. De twisten aangaande den handel of andere zaken tusschen de burgerlieden (prastaljoedinof), welke mochten voorkomen, moeten worden beslecht in een daartoe opzettelijk opgericht gerechtshof, opdat alle geweldenarij en onderdrukking moge worden gestuit.

9. Het aanvoeren van waren van het eene in 't andere land moet plaats hebben op koopvaardij- en niet op oorlogschepen.

10. Die handel moet zich uitstrekken tot alle waren, behalve die, welke openlijk door de eene en de andere mogendheid zullen verboden worden.

11. De oorlogschepen, welke aan de koopvaardijschepen zijn toegevoegd, moeten na hunne aankomst in de havens aan den bevelhebber der plaats de reden hunner komst door den kapitein mededeeling doen en een geschikte plaats vragen om te liggen.

15. Indien dezen handel en scheepvaart door een vijand van de eene en de andere mogendheid belemmering wordt aangedaan, dan moeten de bovengenoemde mogendheden die belemmering met alle krachten uit den weg ruimen en de vrijheid dier scheepvaart bewaren,

13. Indien een onverwacht geval mocht plaats hebben, waardoor de eene en de andere mogendheid of de onderdanen daarvan zeer verbitterd werden, dan moet dit verdrag daardoor niet vernietigd worden, maar aan de beleedigde partij moet directe satisfactie worden gedaan en men moet tot een vriendschappelijk vergelijk komen; intusschen moet het verdrag volkomen in zijne kracht worden gehandhaafd."

14. Aan beide der bovengenoemde partijen moet het vrij staan voor den handel naar 't land van de andere burgemeesters te zenden, als chefs in handelszaken.

15. Als tijd voor den handel moet 20 jaar worden vastgesteld, gedurende welken tijd het evenwel met toestemming der beide partijen vrij zal staan ter bevordering van den handel artikelen aan het verdrag toe te voegen, te schrappen of te verbeteren.

16. Dit verdrag moet bekrachtigd worden in 4 of 5 maanden of spoediger, zoo het kan geschieden, en de tijd, waarop het ingaat, zal van de onderteekening af worden gerekend.

Tweede bijlage. Project van een handelstractaat, zooals dat aan de Staten wordt voorgesteld. De inhoud komt met het voorgaande stuk overeen.

1706.

Januari—Oct. Relatiën en brieven van den Secretaris der Russische ambassade in Holland, Nicolaas Schwimmer.

6 Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van den klerk Leóntief, die aan de ambassade in Holland geattacheerd was geweest, om hem eene belooning te geven voor zijne diensten.

14 Febr. Over het geven van bezoldiging aan den priester Afanásij Afanásiëf, geattacheerd aan de ambassade in Holland.

27 April. Zaak betreffende het verzoekschrift van den klerk Ljef Gólosof, die aan de ambassade in Holland geattacheerd was geweest, om hem zijn tractement uit te betalen.

18 Juli. Zaak betreffende het verzoekschrift van den klerk Michaël Awrámof om bezoldiging. Hij was naar Holland gezonden om zich in de wetenschappen te oefenen.

Oct.—Dec. Concepten der brieven van den geheimen secretaris Sjafírof aan Matwéjef.

Oct. en volgende maanden. Brieven van Matwéjef aan Galófkien en Sjafírof (na Matwéjef's terugkeer uit Frankrijk). Het inzien van deze brieven was voldoende om mij te overtuigen, dat zij geen bijzonder onderzoek vereischen.

Vertaling van een brief der Staten aan Peter, waarin gevraagd wordt om den koopman van der Horst en zijne makkers in vrijheid te stellen, die te Moskou in arrest werden gehouden, en om hun het in beslag genomen geld en goed terug te geven.

Zaak betreffende het betalen van geld aan den agent van den Burgh voor 't onderhoud van 150 Russen, die in Holland de zeevaart leeren. Brieven aan Sjafírof dienaangaande.

Memorialen van den Resident van der Hulst.

Brieven van den Amsterdammer Dix en anderen aan Galawíen.

P. M. A., Bundel 122, bl. 296, 297, 446, 460. Stukken betreffende het plaatsen der uit Holland teruggekeerde 22 matrozen op scholen, waar zij het Russische schrift en de mathesis moeten leeren.

P. M. A., Bundel 136, bl. 5, 9, 14, 19, 48. Stukken betreffende het geven van bezoldiging aan scheepsbouwmeesters, werklieden en timmerlieden, over hun verlof om naar hun vaderland terug te keeren en over het ontbieden van nieuwe uit Holland.

1707.

27 Febr. Zaak betreffende een verzoekschrift van den klerk Leóntiëf om bezoldiging.

7 Maart. Zaak betreffende een verzoekschrift van den priester Afanásiëf om bezoldiging.

19 Mei. Zending van Osiep Salawióf en Peter Beklemiesjef naar Holland om zich in de wetenschappen te oefenen.

6 Juni. Zending van den klerk Semjón Smiernóf naar Holland.

Brieven aan den Tsaar van de Staten.

Concepten der brieven van Galófkien aan den Russischen agent in Holland, van den Burgh.

Brieven van den agent van den Burgh aan Galófkien en Sjafírof.

Memorialen van den Resident van der Hulst.

Brieven aan den Tsaar en Galófkien van de Amsterdamsche kooplieden Brandt, Houtman en Lups met de concepten van de antwoorden daarop over het zenden van geld aan hen, opdat zij klokken, wapenen, drukpersen enz. voor den Tsaar koopen.

Brieven aan den Tsaar en Sjafírof van de Hollandsche kooplieden Arnold Dix, enz.

Zaak betreffende het verzoekschrift van den Hollander Elisa Kloek om een lijst te maken van den inboedel van den overleden buitenlander Jan Rijnevelt, zijne schuldenaars tot betaling te nopen enz.

P. M. A., Bundel 170. Mededeelingen van 27 matrozen, in 1707 uit Engeland en Holland teruggekeerd, waarheen zij in 1701, 1702, 1703

en 1704 waren gezonden, betreffende hunne vaart op oorlog- en koopvaardijschepen enz.
Brieven aan Sjafirof van Nicolaas Schwimmer.

Relatiën van Matwéjef tot zijn vertrek naar Engeland.
's-Gravenhage, 10 Januari. „Thans is...., zooals U bekend is, het werkelijke tractement voor dit jaar 1707, voor het vervullen van de gezantschapsbetrekking alhier, mij tot dit oogenblik nog niet toegezonden, noch eenige andere geldsom tot het leven aan zulk een aanzienlijk en rijk Hof en de groote staatszaken van dit gezantschap gegeven, zonder hetgeen 't mij wegens mijn uiterst bekrompen omstandigheden onmogelijk is er aan te denken vanhier weg te gaan, laat staan eene zaak van zulk gewicht op geheime en loffelijke wijze ten uitvoer te brengen."
's-Gravenhage, 24 Januari. „De Heer van den Burgh valt mij voortdurend lastig over het voldoen van de gelden, die hij aan de Moscovische matrozen heeft besteed, over hetgeen ik vele malen aan Uwe Hoogmogendheid heb geschreven en ook heb ik U een wissel gezonden. Ik twijfel niet, of gij zult gelieven dezen te voldoen, daar gij weet, dat hij niet tot de rijke Amsterdamsche kooplieden behoort en dat zijne diensten aan Z. Ts. Majesteit, bewezen in het onderhoud en onderricht dier matrozen, werkelijk zeer talrijk zijn, ja, zelfs van dien aard, dat een geboren Moscovisch onderdaan die niet zoude hebben gedragen."
's-Gravenhage, 7 Febr. „Op alle wijzen zal ik een kapitein voor de artillerie te Smalénsk zoeken en hem, na volgens Uwen brief een contract met hem te hebben gesloten, tot U zenden, maar mij daarmede te haasten is onmogelijk." „Ik denk, dat de Heer kolonel Krook tevreden zal zijn met den rang van Generaal-Majoor." „Eveneens heb ik, op bevel van Z. Ts. Majesteit en volgens Uwe vroegere brieven aan mij, hier den Luitenant-Generaal Scholts gevonden voor den dienst van den Monarch, die thans in Deenschen dienst de eerste generaal der infanterie is en met Deensche troepen bij de Staten-Generaal dient." „Dezer dagen zond de Heer Houtman tot mij een verzoekschrift aan Zijne Ts. Majesteit, om dat op te zenden, hetgeen ik hem niet konde weigeren, en hiernevens zend ik het U, in zijn naam vragende om Uwe alvermogende welwillendheid aan hem te betoonen." „Wees nl. zoo goed mij de conditiën te schrijven, waarop hoofd- en subalterne ingenieurs in dienst moeten worden genomen, aangezien men aan goede ingenieurs veel betaalt."
's-Gravenhage, 21 Febr. „Ik ben Uwer Hoogmogendheid, mijn Heer, met onderdanige dankbetuiging oneindig verplicht voor Uwe onbetaalbare genade jegens mij, dat gij, gedachtig aan mijn gebrek, geliefd hebt mij te helpen door mij eenig geld te verschaffen door Uwe recommandatie aan den Heer Jan Lups, totdat mij uit Moskou het tractement van onzen Grooten Souverein zal worden toegezonden. Dienaangaande heeft de Heer Lups aan den Heer Christoffel Brandt te Amsterdam geschreven en

Brandt heeft zich dezer dagen reeds tegenover mij uitgelaten, dat hij mij uit zijn middelen het benoodigde geld zal verschaffen."

's-Gravenhage, 28 Febr. „Volgens het bevel van Zijne bovengenoemde Majesteit zal ik onmiddellijk vanhier naar Engeland op reis gaan, ten minste als de volgende, zeer belangrijke redenen mij er niet toe nopen bij deze Staten te blijven. De eerste daarvan is, dat ik in elk geval vóór mijn vertrek vanhier de zonder antwoord van Engeland nog niet vastgestelde zaak over het erkennen van Leszczynski als koning van Polen en over het aannemen der garantie, welke koning August omtrent zijn met Zweden gesloten vrede verzoekt, in veiligen toestand moet achterlaten." Hoewel de Staten-Generaal bij de hulp des Heeren en door mijne aanhoudende inspanning, door het indienen van mijn laatste memoriaal, zich in goede gezindheid en bedoelingen ten bate van Z. Majesteit bevinden, toch is het nog niet bekend, welk besluit er in die zaken van de Engelsche koningin zal volgen." „Indien ik mij met mijne reis vanhier naar Engeland haast, zonder die zaken in goeden toestand ten voordeele van Z. Majesteit achter te laten, ben ik zeer bevreesd, dat ik hier de vijandelijke ministers, den Zweedschen, den Saksischen en den Hanoveraanschen tegen mij zal hebben, welke in mijne afwezigheid alle zaken bij de Staten kunnen omverwerpen en hen tot hun voordeel geneigd maken."

's Gravenhage, 14 Maart. Gisteren ben ik nog met den Amsterdamschen Pensionaris Buys in gesprek geweest en heb ik van hem een snel besluit en antwoord op mijn laatste memoriaal gevorderd. Hij heeft mij in korte woorden geantwoord, dat hun antwoord en besluit niet zoo spoedig kan geschieden, zonder de toestemming en de algemeene gezindheid daartoe van al hunne zeven provinciën. Maar hij gaf mij de zekere hoop, dat er tot nog toe bij hen niet de minste geneigdheid tot datgene bestond, waarover ik in mijn memoriaal van hen om antwoord vraagde en dat zij zich niet zouden haasten, al mocht ook Engeland daartoe geneigd zijn; zij weten zelve, in welk opzicht en waar zij voor hun belang moeten zorgen en beloofde mij alle mogelijke moeite in uw voordeel aan te wenden. Ik achtte het nog mijn plicht om dezer dagen naar Amsterdam te gaan tot discours over die zaken met den Amsterdamschen Burgemeester Corver, die nu de machtigste is van die geheele stad."

's Gravenhage, 4 April. „Ik deel u mede, dat mijn vastgestelde reis naar Engeland niet door nukken van mijne zijde, noch door achteloosheid ten opzichte van den tijd wordt uitgesteld, maar slechts door het afwachten van den Hertog van Marlborough met wien ik bij zijne aankomst, gezamenlijk met de Staten-Generaal, in connectie moet treden." „Ik twijfel er niet aan, dat de Hertog dezer dagen hier zal aankomen. En, wanneer ik dan reeds vertrokken was, zoude ik een zeer door mij gewenschte gelegenheid laten voorbijgaan en indien ik hem zal kunnen ontmoeten en tot de zijde van Z. Ts. Majesteit, onzen Grooten Souverein, overhalen, waartoe ik al mijn kracht en inspanning zal aanwenden, dan twijfel ik niet, of ik zal ook bij mijne aankomst in Engeland sneller van de koningin alles gedaan krijgen naar den wil van onzen Monarch." „Naar waarheid rapporteer ik u, mijn Heer, dat het voortduren van mijn

verblijf alhier en het vermeerderen dier beslommeringen, als ook het gemis van mijn huis, dat ik reeds van de hand heb gedaan, behalve de u aanhoudende bittere moeilijkheden, mij geen rust geeft en, daar Engeland noch Holland ons vaderland of wingewest is, zoo is dit slechts mijn eenige genoegen, in alles den wil van Z. Ts. Majesteit te kunnen vervullen." „Uwe brieven, mijn Heer, herinneren er mij eveneens onophoudelijk aan, dat ik het erkennen van Leszczynski, zoowel in Engeland als bij de Staten, met alle middelen moet tegenwerken, welke zaak ik in geen geval onvoleindigd hier kan achterlaten; indien ik tot dit oogenblik niet, door den nood gedwongen, hier ware gebleven, dan zouden de Zweedsche en Fransche ministers, dit op alle wijzen, door hun aanhoudende intrigues, bij de Staten gedaan hebben gekregen, maar dit is thans geheel door mijne voortdurende pogingen verhinderd." „Onlangs hebben de Hollandsche Staten in hunne vergadering voorgesteld om 14.000 ..... (?) in gereedheid te brengen tot het afzenden hunner IJszeevloot, hetgeen zeer geheim wordt gehouden en zij, zoowel als Marlborough, zijn zeer geneigd in uw voordeel te handelen. Ik kan u, mijn Heer, naar waarheid aangaande hen schrijven, dat ik meer hoop op hen heb dan op Engeland, aangezien men, hoewel de koningin zeer welgezind is, van haar ministerie zegt, dat het weinig standvastigheid bezit."

's Gravenhage, 11 April. „Na het vertrek van de post van 6 April is de Hertog van Marlborough gelukkig uit Engeland aangekomen." „Daarna heeft hij mij den 8sten dezer maand des ochtends de eer aangedaan van een bezoek. Daarbij was alleen de Engelsche gezant aanwezig." „Bij die eerste gelegenheid heb ik hem den brief van Z. Ts. Majesteit, onzen Allerhoogsten Souverein aan hem, den Hertog van Marlborough gericht, zelf met waardigheid overhandigd, welken brief de Hertog van Marlborough met groote nederigheid en zeer veel eerbied van mij in ontvangst nam en waarvoor hij zeer nederig Z. Ts. Majesteit bedankte. Daarna heb ik den Hertog ook het kleinood (kljejnot) van Z. Majesteit met het portret overhandigd." „De Hertog van Marlborough was eerst in twijfeling en verontschuldigde zich eenigen tijd, daar hij wist, dat hij zulke hooge genade en dit groote geschenk niet waardig was en die niet verdiend had. Maar ik trachtte hem met allen aandrang ertoe over te halen om het aan te nemen en zeide hem, dat het Z. Majesteit niet zoude behagen, indien hij deze eer afwees." „Toen nam de Hertog van Marlborough dat kleinood van mij eveneens met groot respect aan en hij verklaarde zich met allernederigste dankbetuiging, in alle mogelijke zaken gedurende alle dagen zijns levens, eindeloos aan Z. Ts. Majesteit verplicht." „De Hertog gaf mij met alle vriendschappelijkheid de hoop, dat zijne koningin geneigd zal zijn om alles te doen, wat slechts binnen haar macht en bereik ligt, en dat mijn gezantschap tot haar H. Majesteit zeer aangenaam zal wezen." „Mondeling gaf hij mij bij dit bezoek ten antwoord, dat die geruchten, welke eerst uit Saksen hierheen waren gekomen over het erkennen van Leszczynski als koning door de koningin, geheel en al ongegrond waren en dat de koningin dat zonder den raad der Staten-Generaal en andere bondgenooten uit zich zelf niet zal doen."

's Gravenhage, 14 April. „Over alle berichten en zaken alhier heb ik bevolen, gedurende mijne afwezigheid vanhier correspondentie te houden met den Heer, den geheimen Secretaris van den Burgh, die een ordentelijk man is en dat alles op duidelijke wijze zal ten uitvoer brengen en trouw Z. Ts. Majesteit zal dienen. Hij belooft dat van ganscher harte ten uitvoer te brengen."

1708.

16 Januari. Brief van de Staten aan den Tsaar over 't heffen van lastgeld van de koopvaardijschepen. Eveneens concept van het antwoord daarop.

2 Mei. Brief van Nicolaas Witsen aan den Tsaar, waarin hij het lange verblijf van Winius in Holland verontschuldigt en zich met lof over hem uitlaat.

22 Mei. Zaak over het zenden van tractement aan Matwéjef enz.

4 Sept. Zending van sabelvellen aan Matwéjef.

Rapport van Hollandsche linnenwevers (in het Hollandsch).

Brieven aan den Tsaar, aan Galófkien en aan Sjafírof van den Hollandschen koopman Christoffel Brandt.

Brieven aan Prins Dalgaróekij van den agent van den Burgh.

Brieven aan Galófkien en aan Sjafírof van den agent van den Burgh.

Brieven aan Prins Dalgaróekij (gezant in Denemarken) van Prins Wolf, zich te Amsterdam bevindende, waar hij met het toezicht was belast over de Russische edellieden, die in Holland en Engeland de scheepvaart leerden.

Memorialen en brieven van den Resident van der Hulst.

Brieven van Matwéjef aan Dalgaróekij.

Concepten der rescripten aan Matwéjef.

Brieven van Matwéjef aan Galófkien.

's Gravenhage, 27 Aug. „Ik heb het bezoek geretourneerd aan den ersten minister der Staten-Generaal, den Heer Raad-Pensionaris, door welken ik bijzonder vriendelijk werd ontvangen met alle beleefdheid en veel blijken van zijne openlijke genegenheid jegens mij: het doel van mijne visite was hem mijn verschuldigden dank te betuigen wegens zijne bijzondere welwillendheid in de zaken van Z. Ts. Majesteit, onzen allergenadigsten Souverein, betoond gedurende mijn verblijf in Engeland volgens mijne brieven, aan hem geschreven, en in het bijzonder voor dat alles, dat de Heeren Staten, hun onwankelbare vriendschap met Z. Ts. Majesteit trouw bewarende, Stanislaf Leszczynski tot nog toe niet als Poolsch koning hebben erkend en de garantie voor den Saksischen vrede, die eerloos tusschen den Zweed en den koning August is gesloten, niet op zich hebben genomen, en dienaangaande vorderde ik, zoo dringend als mij mogelijk was, van den Raad-Pensionaris, dat zij in elk geval zouden voortgaan en zich van die stappen zouden onthouden."

„De Raad-Pensionaris beloofde met allen ijver en kracht hiernaar te streven en daarin zoo veel mogelijk met vastheid te volharden." „Bij deze gelegenheid herhaal ik nog in het kort, dat ik op mijn krachtige pogingen — volgens het bovengenoemde bevel Z. Majesteit en Uwen brief — bij den Staats-secretaris van dat hof en den Hertog van Marlborough, door middel van brieven, aangaande het onmiddellijk opnemen van Z. Majesteit in het groote verbond, op voorbeeld van het opnemen van den koning van Portugal, geen ander werkelijk antwoord dan eene beleefde weigering heb ontvangen." Aangaande den vrede tusschen Saksen en Zweden. „Maar volgens het bevel van Z. Ts. en uwen brief zal ik thans tot mijn laatste krachten moeite doen bij de Heeren Staten om hen te weerhouden de garantie van zulk een roemloozen en voor Z. Majesteit nadeeligen vrede aan te nemen." Na zijn terugkeer uit Londen hierheen vernam ik, dat de Zweedsche minister nog meer dan te voren bij de Staten op het erkennen van Stanislaf en het aannemen der garantie aandringt, en hij heeft door aanmerkelijke geldsommen te geven vele provinciën daartoe weten te bewegen, maar Holland en de stad Amsterdam zijn tot nog toe volkomen standvastig om ter wille van Z. Ts. Majesteit en hun handel met Moskou het ten uitvoer brengen dier punten in elk geval te verhinderen.

Heden heb ik op raad van den Raad-Pensionaris onzen agent opzettelijk met mijne instructiën naar Amsterdam gezonden om er bij de regeerende burgemeesters dier stad op aan te dringen, dat zij in hun vast voornemen volharden. Eveneens heb ik niet nagelaten zoowel aan den Raad-Pensionaris als aan de burgemeesters mede te deelen, dat Z. Majesteit, indien zij die garantie van zulk een eerloozen en voor de belangen van Z. M. nadeeligen vrede op zich nemen, dat alles als een bijzonder bewijs van vijandelijke gezindheid jegens hem zal beschouwen." „Aangaande het Engelsche hof — zooals ik aan Uwe Excellentie op Uwe informatie heb gerapporteerd — kan ik bij het zien van de buitensporige intrigues van Marlborough en zijne geneigdheid tot de Zweedsche en Hannoversche hoven niet den minsten waarborg van succes in deze zaak en vriendschap voor Z. Ts. Majesteit voor het vervolg beloven; in het bijzonder ben ik hiervan ingelicht, dat Marlborough reeds aan den Zweed beloofd heeft te zullen bewerken, dat de koningin die garantie op zich neemt en indien de Hertog in het belegeren der stad Rijssel en in zijn voornemen om in Vlaanderen met de troepen der bondgenooten tegen de Franschen slag te leveren eenigen voorspoed heeft, dan zal ik zeer bevreesd zijn, dat ook de Staten-Generaal door Engeland genoopt zullen worden om dat voorbeeld te volgen." „In alle opzichten is het noodig van de zijde Zijner Majesteit een handelsverdrag met deze Republiek te sluiten om daardoor vasten voet in dezen staat te krijgen..... evenals de Zweed zelf en de overige vorsten zich door hunne handelsverdragen een vast verbond met de Staten hebben verworven."

's-Gravenhage, 24 Sept. „In dit verbond (nl. het Noordsche verbond tegen Zweden) is deze Nederlandsche Republiek zeer noodig. Indien zij krachtens de oude verdragen met den Zweed, die niet zonder werkelijke redenen wil verbreken en zich in openlijken oorlog met Zweden begeven,

toch kan zij door haar heimelijke toestemming en innerlijke eensgezindheid met de bovengenoemde vorsten zich aan de Zweedsche belangen onttrekken en den Zweed in die zaken op geenerlei wijze verdedigen." „In het bijzonder zal de Republiek, wanneer zij na het einde van dezen algemeenen oorlog openlijk Z. Ts. Majesteit's belangen wil steunen en den Zweed straffen, zeer degelijke redenen vinden in haar eigen zaken, waarin de Zweed gedurende den algemeenen oorlog volgens zijne intieme verplichting aan Frankrijk in het belang van dezen staat en zeer in het nadeel van alle gealliëerden, zooveel als hem slechts mogelijk was, heeft gehandeld, zooals duidelijk blijkt uit den onbeschaamden inval der Zweden in het jaar 1706 in 't Keizerrijk, nl. in Saksen." „Maar zooals het Uwer Exc. alleszins bekend is, zal deze Republiek zonder er zelve belang bij te hebben (zooals dat bij allen natuurlijk is, maar bij Holland vooral is deze trek aangeboren) niet met grooten lust, na zulk een fellen oorlog te hebben gevoerd, in deze nieuwe plannen van onze zijde treden. Wees daarom zoo goed, na werkelijk maatregelen tot het onderzoeken dezer zaken te hebben genomen, mij met een volmacht voor al die zaken te voorzien, nl. wat ik van de zijde Zijner Ts. Majesteit aan de Staten alhier moet voorslaan in het voordeel van Z. M. en ook van henzelf en hunne onderdanen, om hen door zulke voordeelige voorwaarden te gemakkelijker over te halen tot het belang van Z. M. en tot nadeel van den vijand met ijver te doen optreden." „De Staten zijn zeer ontevreden over hun Resident te Moskou, omdat hij hun over onze belangen geenerlei bericht zendt en zelfs zeer zelden een brief schrijft."

's-Gravenhage, 5 Nov. „Over het sluiten van een handelsverdrag heb ik volgens de vroegere rapporten van den agent met den Raad-Pensionaris uitgebreide gesprekken gehad, opdat dit verdrag (zooals gij dat in Uw brief aan mij hebt bepaald) voor het gemak door den Resident of een anderen afgevaardigde der Staten aan ons hof te Moskou mocht gesloten worden, aangaande hetwelk ik alle moeite bij den Raad-Pensionaris heb aangewend. Uit de woorden van den Raad-Pensionaris begreep ik, dat zoowel de voorzitter der Staten als de Raad-Pensionaris zelf ten zeerste verheugd en tevreden waren over dezen brief van Z. Ts. Majesteit, waarin hij zijne genegenheid jegens de Staten betuigt; zij verklaarden zich namelijk voor het vervolg met allen ijver bereid in het belang van Z. Ts. Majesteit te handelen. Dit punt, dat Z. Ts. M. verder niet meer met de bondgenooten in een algemeene groote alliantie wil treden, beschouwde de Raad-Pensionaris als een grootmoedig woord." „Door het afschaffen van het lastgeld op de schepen voor dit jaar zijn niet alleen de Staten, maar is ook geheel Amsterdam ten zeerste bevredigd wegens de bijzondere genade van den Souverein jegens hen. Wat het sluiten van een handelsverdrag betreft, heeft de Raad-Pensionaris uitvoerig met mij en den agent gesproken en wilde hij zich in alles bij het oordeel van den Amsterdamschen Pensionaris Buys neerleggen, die in handelszaken, in 't bijzonder van zijne eigen stad Amsterdam, meer op de hoogte is en voor die zaken gebruikt wordt. Daarom heb ik, volgens die gesprekken met den Raad-Pensionaris en den algemeenen raad, dezer dagen den

agent naar Amsterdam gezonden tot eene bijzondere conferentie met de burgemeesters en den Pensionaris dier stad." „Evenwel heb ik uit het discours van den Raad-Pensionaris met mij en den agent gezien, dat hij weinig er toe geneigd is om een zaak van zoo groote gevolgen aan hun Resident, die niet geheel en al op de hoogte is van politieke onderhandelingen, toe te vertrouwen; ook schijnen de Staten, daar zij wegens het voortduren van onzen oorlog met den Zweed hunne innerlijke genegenheid voor Z. Ts. Majesteit niet openlijk willen toonen, niet gezind om een buitengewonen minister voor die zaak naar 't hof Zijner Ts. Majesteit te zenden, om daardoor geen openlijken achterdocht bij den Zweed op te wekken, maar zij willen die zaak volkomen in 't geheim met gesloten deuren ten einde brengen, opdat de Zweed er door zijne ministers niet het minste bericht van moge ontvangen.

's-Gravenhage, 19 Nov. „Wegens de drukke bezigheden van den Raad-Pensionaris en den Pensionaris van Amsterdam is bij de tegenwoordige vergadering der Staten de zaak aangaande den handel volgens Uwer Exc.'s vorigen brief aan mij nog niet op vasten voet gebracht en er is ook geenerlei directe belofte van hunne zijde gedaan, aangaande hetwelk ik en de agent ijverig moeite doen. Eveneens hebben de Amsterdamsche burgemeesters, die nog niet met hun Pensionaris en de voorname kooplieden hierover hadden geraadpleegd, nog geenerlei declaratie op mijne pogingen aan den agent gedaan."

's-Gravenhage, 10 Dec. „De Heer Raad-Pensionaris heeft mij, na met de Hollandsche Staten gesproken te hebben, door middel van onzen agent geantwoord, dat het den Staten van harte leed doet Zijner Ts. M. niet van dienst te kunnen zijn door het toestaan eener geldleening, en dat wel om de volgende, werkelijke redenen: 1° dat zij zelve in de directe noodzakelijkheid verkeeren om geld van hunne onderdanen te leenen, zoowel tot het voortzetten van den tegenwoordigen oorlog als tot het vermeerderen hunner troepen, 2° dat zij volgens hunne oude verdragen met den Zweedschen koning zijn vijand direct noch indirect in welk opzicht ook kunnen ondersteunen." enz.

Bijlage bij een brief van Matwéjef. „Rapport van den agent van den Burgh, dat hij na zijn terugkeer uit Amsterdam aan Zijner Ts. Majesteit's gezant, den Heer Matwéjef, den eersten Sept., volgens den ouden kalender, van het jaar 1708 heeft overgegeven." „Op den bovengenoemden dag heb ik op bevel van Z. Exc. den Heer gezant Matwéjef en eveneens op raad van den Heer Raad-Pensionaris, den 28sten der vorige maand met den Heer President-Burgemeester Pancras gesproken en hem gezegd, dat Z. Ts. Majesteit reeds aan zijn gezant heeft bevolen, als teeken van Z. M.'s vriendschap en genegenheid tot de Staten, een handelsverdrag met Hunne Hoogmogendheden, de Heeren Staten-Generaal, te sluiten, in de hoop, dat zij van hunne zijde dien Stanislaf niet als koning zullen erkennen en de garantie van den Saksischen vrede in 't vervolg niet op zich zullen nemen." „Vervolgens ben ik nog eens bij den Heer Burgemeester Pancras geweest, die mij als antwoord op mijn verzoeken zeide, dat voor hunne stad een toekomstig handelsverdrag zeer verblijdend is

n dat de Burgemeesters hunne voornaamste kooplieden, die op Moskou han-
lel drijven, voor zich zullen roepen om over die zaak met hen te spreken."
„Ook heb ik nog aan den Heer Burgemeester gevraagd, in hoeverre wij
er op kunnen vertrouwen, dat zij Stanislaf niet zullen erkennen. Daarop
heeft hij mij geantwoord: „Wij hebben ons tot nog toe tegen die zaak
verzet, niettegenstaande de dringende verzoeken van den Zweed en het
voorbeeld van Engeland en andere vorsten, doch zullen uit eerbied voor
Z. Ts. Majesteit dezelfde bedoelingen blijven behouden." "

1709.

4 Januari. Zaak betreffende het uitbetalen van tractement aan Matwéjef enz.

6 Mei. Concept van een brief van Galófkien aan den Hollandschen koopman Brandt, om dezen te verzoeken een tuinier uit Holland te zenden.

P. M. A., Bundel 291, bl. 39—41. 20 Sept. Brief van Prins Ljwóf aan Apráksien. Over het dienen van Russische jongelieden op Hollandsche en Deensche schepen tot het leeren der scheepvaart.

14 Nov. Brief van de Staten aan den Tsaar. Felicitatie met de overwinning bij Paltáwa.

Zaak over het sluiten van een handelstractaat met Holland.

Rescripten aan Matwéjef en Koerákien dienaangaande (sedert 1709); hunne relatiën; het oordeel der Russische kooplieden enz.

Brieven van den agent van den Burgh aan Galófkien.

Brieven van Prins Ljwóf aan Prins Dalgaróeki.

Brieven van Matwéjef aan Prins Dalgaróeki.

Concepten der rescripten aan Matwéjef.

Brieven van Matwéjef aan Galófkien.

's Gravenhage, 7 Januari. „Door de Russische matrozen zijn dezer dagen te Amsterdam aan de inwoners dier stad ten aanschouwen van al het volk groote onbetamelijkheden en wanordelijkheden aangedaan, in 't bijzonder des nachts door opzettelijk hen in de wangen te snijden, waarover de Magistraat zeer ontevreden is en van onzen agent geëischt heeft die matrozen op de beschuldiging aan het Amsterdamsche gerecht over te geven, ter onderzoeking van de zaak. Aangezien ik inzag, dat dit voorval een schadelijk antecedent voor ons hof bij deze Republiek zoude kunnen worden, heb ik den agent bevolen de aanklagers over te halen en de matrozen naar eene andere stad te zenden en hen daar in de gevangenis te doen wachten op de schepen en die schurken op schepen naar de Archangelsche haven te expedieeren. En als ik niet zoo gehandeld had, dan zouden die matrozen ongetwijfeld wegens zoo groote vergrijpen en het verstoren der openbare rust volgens hunne wetten in het publiek te Amsterdam zijn opgehangen."

's Gravenhage, 26 Mei. Na over de vredesonderhandelingen tusschen

Frankrijk en de geallieerden te hebben geschreven, gaat Matwéjef aldus voort: „Ik twijfel er niet aan, of het zal Uwer Exc. uit mijne vorige brieven eveneens bekend zijn, dat de vijandelijke minister alhier het voornemen heeft na het sluiten van dien vrede de overtollige troepen der vreemde vorsten in den dienst van zijn koning over te nemen. Wees zoo goed hierin krachtige voorzorg en maatregelen te nemen en mij van Z. Majesteit's oekazen te voorzien." „Nadat ik van die arglistige intrigues van dien alhier resideerenden minister had vernomen, heb ik geen geschikt middel nagelaten, maar vooraf met den Heer Raad-Pensionaris en de overige machtige leden dezer Republiek hierover gesproken, ter beveiliging der algemeene belangen. In dit alles vond ik hen volkomen geneigd tot de partij Zijner Ts. Majesteit en ook zeiden zij mij, dat de Staten ook na het sluiten van den vrede niet spoedig een resolutie kunnen nemen over het ontslaan der buitenlandsche troepen, die thans in hun dienst zijn, zoolang niet alle steden der Zuidelijke Nederlanden, welke door de Franschen zijn afgestaan, met voldoende garnizoenen zijn voorzien, omdat bij de vroegere ook nog een groot aantal steden volgens het tegenwoordige gedrag bij dat gebied is gevoegd, en tot dit alles zullen zij zeer veel tijd noodig hebben. Dezer dagen ben ik te weten gekomen, dat die vijandelijke minister met al zijne listen hier heimelijk van de ministers der Koningin van Groot-Brittanje, den Hertog van Marlborough en Lord Townsend, en van Staatsche personen met ijver zoekt gedaan te krijgen, dat er krachtens de vorige verbonden en de verdragen, in vroeger jaren tusschen de bovengenoemde zeemogendheden en Zweden gesloten, in het vervolg hulp aan zijn koning wordt gezonden. Aangezien de kracht van dat verbond en die verdragen van vroeger tijd daarin bestaat, dat zij den Zweed tegen zijne vijanden in tijd van oorlog met schepen, volk en geld moeten ondersteunen, zullen Engeland en Holland — hoewel zij gedurende hun oorlog met Frankrijk van dit tractaat waren vrijgesteld — na den tegenwoordigen vrede verplicht zijn aan die verdragen gevolg te geven. Om die onaangename zaken te voorkomen, heb ik niet nagelaten die bij den Hertog van Marlborough te trachten tegen te houden. Aangezien ik echter dien Hertog volkomen ken en weet, dat hij in alles met de Zweden verbonden is en dat de vijandelijke gezant dagelijks bij den anderen minister alhier, nl. Lord Townsend, pleegt te komen en hem in zijn belang tracht over te halen, kan ik in die zaken geen groote hoop op Engeland vestigen, vooral op grond van hunne vroegere stappen ten nadeele van Z. Ts. Majesteit. Eveneens zal ook Frankrijk de weldaden, aan haar gedurende dezen algemeenen oorlog bewezen, in het geheugen houden en niet nalaten na het sluiten van den vrede op alle wijze alle mogelijke voordeelen voor den Zweed te verwerven en hem tot de laatste krachten bijstand te verleenen. Van de zijde Zijner Ts. Majesteit zal het niet onnoodig zijn te trachten troepen van den Duitschen Keizer te krijgen, welke er in Italië en hier genoeg zijn en na het sluiten van den vrede met Frankrijk in staat zullen wezen om er niet alleen de Hongaren mede tot rust te brengen, maar er ook nog veel van over te houden en die overtollige troepen kunnen zonder moeielijkheid door den Keizer aan

Z. Ts. Majesteit tot hulp worden gegeven." „Heden heb ik eene zeer uitvoerige conferentie met den Hertog van Marlborough gehad. Ik heb den Hertog dringend gevraagd om mij in alles een onbewimpeld en helder gedefinieerd antwoord te geven op de volgende punten: 1°. welke bedoeling hun hof heeft aangaande de herhaalde verzoeken van den vijandelijken, Zweedschen minister om na het sluiten van den algemeenen vrede, krachtens het verbond en de verdragen tusschen Engeland en Zweden hulp aan zijn koning te verleenen, 2°. dat (indien koning August of andere verbonden vorsten Z. Ts. Majesteit zullen bijstaan) er van de zijde der koningin geenerlei inmenging of belemmering dier vorsten moge plaats hebben, 3°. dat mij alhier door de ministers der koningin inderdaad en zonder uitstel een feitelijk besluit worde medegedeeld tot eene behoorlijke satisfactie aan Z. Ts Majesteit voor 't mij aangedane affront." „Op het eerste punt van mijn eisch gaf hij mij als mededeeling de goede hoop, dat zijne koningin, zelfs al werd de vrede gesloten, zeer welgezind blijft voor de belangen Zijner Ts. Majesteit en dat, hoewel er in waarheid een verbond en verdrag van wederzijdsche hulp tusschen Engeland en Zweden bestaat, door den koning van Zweden vele punten van dat verdrag niet zóó zijn nagekomen, als hij in dezen oorlog dat had moeten doen, en dat hij, Marlborough, er op alle wijzen naar zal streven Z. Ts. Majesteit van dienst te zijn." „Op het tweede punt: Aangaande den koning August antwoordde hij mij in uitermate vriendelijke en korte woorden in dien geest, dat zij, wat er ook gemeenschappelijk tusschen Z. Ts. Majesteit en dien koning zal geschieden, dat door de vingers zullen zien." „Op 3°. Aangaande het geven van satisfactie voor de mij aangedane beleediging zeide hij, dat ik dat talmen niet ten kwade moest duiden" enz.

's-Gravenhage, 19 Juli. „Aangezien volgens alle tegenwoordige geheime berichten, zoover als ik er in heb kunnen doordringen tusschen Frankrijk en deze Republiek weder een zeer geheime correspondentie over het tot stand brengen van dien algemeenen vrede wordt gevoerd en 't geheele volk alhier zonder uitzondering tot dien vrede geneigd is, bestaat er groot gevaar, dat er volgens die vroegere, als het ware reeds beklonken, artikelen tusschen de ministers der bondgenooten en die der Franschen, welke hier zijn geweest, een plotselinge beslissing tot het sluiten van dien algemeenen vrede zal plaats hebben. En ik twijfel niet, of het is Uwer Exc. uit mijne vorige brieven, in 't bijzonder uit mijn uitvoerig bericht van 26 Mei, met schepen verzonden, alleszins bekend en zelfs in particulariteiten, dat de vijandelijke, Zweedsche minister en zijne medestanders alhier gestookt en geïntrigeerd hebben bij de vorige onderhandelingen over den algemeenen vrede en zonder aflaten Engeland en de Staten zoeken te bewegen om na het sluiten van dien algemeenen vrede de door die beide zeemogendheden verschuldigde hulp aan zijn thans in oorlog zijnden koning te geven, krachtens hunne vroegere verbonden en verdragen, met Zweden gesloten, en om een behoorlijk aantal troepen na dienzelfden vrede van de buitenlandsche vorsten naar Polen te zenden tot bijstand van den Zweed." „Uit de tegenwoordige omstandigheden en

mijne vorige berichten over de talrijke gesprekken, door den Hertog van Marlborough en den Engelschen gezant, Lord Townsend en den secretaris Derol (?) met mij gehouden, zult gij gelieven in alle opzichten te zien, dat bij hen niet de minste neiging of directe bedoeling bestaat om satisfactie te geven; zij pogen er zich slechts met allerlei uitvluchten af te maken en hebben de ijdele hoop mij door geldgeschenken in den strik te laten loopen of ons door alle mogelijke finesses hunner arglist van tijd tot tijd in slaap te sussen en zonder een werkelijke uitvoering aan die zaak te geven als kleine kinderen ver van ons doel te leiden en tegelijkertijd, ons door zulke vriendelijke woorden paaiende, den loop van onze zaken aan te zien" enz. „De beleediging, hem van Engelsche zijde aangedaan, noemt Matwéjef „de beleediging zonder voorbeeld, niet alleen aan een gezant, maar zelfs aan een gezantschapslakei in alle tijden ongehoord, zoowel bij de Barbaren als in Marokko zelf." „Niet door persoonlijken hartstocht en die mij zonder reden aangedane onmenschelijke verminking en de particuliere beleediging word ik tot wraak aangespoord, maar door de werkelijke verplichting van mijn knechtschap jegens Z. Ts. Majesteit ben ik genoodzaakt aan Uwe Excellentie te rapporteeren, dat gij moet gelieven met ijver in het wezen dezer zaak te dringen en de vroegere scherpe maatregelen te nemen tot het verwerven dier satisfactie."

Bijlage bij een brief van Matwéjef. „An act for preserving the Priviledges of Ambassadors and other publick Ministers of Foreign Princes and States." „Whereas severall turbulent and disorderly Persons having in a most outragious manner insulted the person of his Excellency Andrew Artemonowitz Mattueof Ambassador Extraordinary of his Czarish Majesty Emperour of Great Russia, Her Majesties good Friend and ally by arresting him and taking him by violence out of his coach in the publick street and detaining him in custody for severall hours in contempt of the Protection granted by her Majesty, contrary to the Law of Nations and in prejudice of the Rights and Privileges, which Ambassadors and other Publick Ministers authorized and received as such have at all times been thereby possessed of and ought to be kept sacred and inviolable, Be it therefore declared by the Queens most Excellent Majesty by and with the Advice and Consent of the Lords Spiritual and Temporal and Commons in Parliament assembled and by the Authority of the same, that all actions and Suits-writts and Processes commenced, sued or prosecuted against the said Ambassador by any Person or Persons whatsoever and all Bail Bonds given by the said Ambassador or any other Person or Persons on his behalf and all recognizances of Bail given or acknowledged in any such action or suite and all proceedings upon or by pretext or Colour of any such action or Suite Writt or Process and all Judgments had thereupon are utterly null and void to all intents, constructions and Purposes whatsoever and be it enarted by the authority aforesaid, that all entries, proceedings and records against the said Ambassador or his Bail shall be vacated and cancelled and to prevent the like insolences for the future be it further declared by the authority aforesaid, that all writts and Processes, that shall at any time

hereafter be sued forth or prosecuted whereby the Person of any Ambassador or other Publick Minister of any Foreign Prince or State authorized and received as such by her Majesty, her Heirs or Successors or the Domestick or Domestick Servant of any such Ambassador or other Publick Minister may be arrested or imprisoned or his or their Goods or Chattells may be destrained, seized or attached shall be deemed and adjudged to be utterly null and void to all Intents Constructions and Purposes whatsoever and be it further enacted by the authority aforesaid that in case any Person or Persons shall presume to sue forth or prosecute any such writt or Process such Person and Persons and all attorneys and Sollicitors prosecuting and solliciting in such case and all officers executing any such writt or Process being thereof convicted by the Confession of the Party or by the oath of one or more credible witness or wittnesses before the Lord Chancellor or Lord Keeper of the Great Seal of Great-Britain the Chief Justice of the Court of Common Pleas for the time being or any two of them shall be deemed violators of the Laws of Nations and Disturbers of the Publick Repose and shall suffer such Pains, Penaltys and Corporal Punishment as the said Lord Chancellor, Lord Keeper and the said Chief Justices or any two of them shall judge fit to be imposed and inflicted Provided and be it declared, that no Merchant or other Traeler whatsoever within the description of any of the Statutes against Bankrupts, who hath or shall put himself into the Service of such Ambr or Publick Minister shall have or take any manner of benefitt by this act, and that no Person shall be proceeded against as having arrested the Servant of an Ambassador or Publick Minister by virtue of this act, unless the name of such servant be first registred in the Office of one of the Principal Secretarys of State and by such Secretary transmitted to the Sheriffs of London and Middlesex for the time being or their undersheriffs or Deputys, who shall upon the Receipt thereof hang up the same in some publick place in their Offices, whereto all Persons may resort and take copys thereof without Fee or Reward and be it further enacted by the authority aforesaid, that this act shall be taken and allowed in all Courts within the Kingdom as a publick act, and that all judges and Justices shall take notice of it without speciall pleading and all Sheriffs Bayliffs and other officers and Ministers of Justice concerned in the Execution of Process are hereby required to have regard to this act as they will answer the contrary at their perill."

P. M. A., Bundel 279. Hierin wordt hier en daar gesproken over het zenden der jonge edellieden naar Holland en Engeland om daar eene zeemansopleiding te ontvangen.

1710.

27 Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van Jacob en Iwán

Grámotien, die in Holland hunne opleiding ontvangen, om tractement.

P. M. A., Bundel 398, bl. 62—65. Tractaten van 15 Juni 1710 met Holland en Denemarken over de saluten tusschen oorlogsschepen onderling en tusschen oorlogsschepen en vestingen.

12 Dec. Concept van een brief van den Tsaar aan de Staten.

P. M. A., Bundel 291, bl. 60, 61. Copie van een bevelschrift, door Prins Ljwóf uitgevaardigd aan de jongelieden, welke in Holland de zeevaart moeten leeren, om hen tot het volbrengen hunner plichten aan te manen; Amsterdam, 12 Dec. 1710. Van denzelfden bundel bl. 36—37. Brieven van Kapt Isaäc Brandt aan Apráksien, voor Kopenhagen, Dec. 1710, Jan. 1711.

Eenige bijlagen bij de (niet meer aanwezige) relatiën van Matwéjef.

Brieven van Matwéjef aan Dalgaróekij.

Brieven van Ljwóf aan Dalgaróekij.

Brieven van den in Holland vertoevenden edelman Aládïien aan den gezant in Denemarken, Dalgaróekij.

Brieven van Lups en van den Burgh aan Baron Sjafírof.

P. M. A., Bundel 208, bl. 599—651. Over het zenden van leerlingen naar Engeland en Holland voor de zeevaart.

P. M. A., Bundel 547. „Ingekommen Brieven so van S. Keiz. Majt., den Heer Groot-Admirael, d' Heer Kiekin, als v. diverse andere Russe Heeren," van Cornelis Cruys.

1711.

De documenten uit dit jaar, welke zich in het P. M. A. bevinden zijn in de volgende afdeeling vermeld.

12 Febr. Over het tractement van Matwéjef.

4 Maart. Zaak betreffende het verzoekschrift van Matwéjef om hem met vrijstelling van tol over Archangel een korenvoorraad toe te zenden.

April (tot Januari 1712). Over de aankomst in Polen van den Hollandschen gezant Haersolte v. d. Kranenburg om met Rusland een commertietractaat te sluiten enz.

1 Mei. Over het zenden van leerlingen der Mathematische School naar Amsterdam voor het leeren der zeevaart.

Sept. Over de aankomst in Rusland van den Resident Jacob de Bie. Zijne memorialen.

Brieven van Nicolaas Witsen aan Galófkien. Concept van een brief van den Tsaar aan Witsen (recommandatie van Prins Koerákien.

Brieven van den Hollandschen koopman Jan Lups aan Galófkien over de door dezen uit Holland bestelde portretten, diamanten enz. De antwoorden daarop.

Brieven van den Hollandschen koopman Christoffel Brandt aan Galófkien.

Brieven van den agent van den Burgh aan den gezant in Denemarken, Dalgaróekij.

Concepten van brieven van den Tsaar aan de Staten.

Brieven van de Staten aan den Tsaar.

Concepten van brieven van Galófkien aan Matwéjef.
Brieven van Matwéjef aan Galófkien.
Brieven van Matwéjef aan Dalgaróekij.
Concepten der brieven van Galófkien aan Mevrouw Matwéjef te 's Gravenhage.
Concepten der brieven van Galófkien aan den agent van den Burgh.
Brieven van den agent van den Burgh aan Galófkien.
Brieven van Ljwóf aan Galófkien.
Brieven van Ljwóf aan Dalgaróekij.
Concept van een brief van Galófkien aan de tot het leeren der zeevaart in Holland vertoevende jonge edellieden Alexander en Iwán Narysjkien over geldzaken.
Concepten der brieven van Galófkien aan O'siep Salawióf met de antwoorden daarop.

AFDEELING III.

Het tijdperk van Koerákiens verblijf hier te lande.

„Hoezeer men over het algemeen, door den loop der omstandigheden, weinig in de onderhandelingen met hem slaagde, was men ten hoogste over hem tevreden, door dat zijn gedrag in alles met dat van zijnen voorganger verschilde."

JAC. SCHELTEMA.

1711.

Oct. Zending van Prins Baríes Koerákien naar Holland als gevolmachtigd minister. Concepten en copieën der brieven von Galófkien aan Koerákien. Deze bundel bevat o. a. de instructie aan den nieuwen gezant medegegeven. Koerákien moest nl. den Staten mededeelen, dat, indien zij willen beloven zich niet in de zaken van den Noordschen oorlog te zullen mengen, de Tsaar van zijn kant belooft zich niet met den Franschen oorlog te zullen bemoeien: zoo de Staten vrede sluiten met Frankrijk en de Noordsche oorlog nog niet is geëindigd, zullen de Hollanders den Tsaar in het voeren van den krijg niet hinderlijk zijn, en zoo de Tsaar vrede sluit met Zweden en de Fransche oorlog nog niet is afgeloopen, zal hij den Hollanders in het voeren daarvan niets in den weg leggen. Dezelfde voorslag moet door Koerákien ook aan de andere geällieerden worden gedaan. Deze instructie is van 17 Oct. 1711. Het volgende is uit de brieven van Galófkien aan Koerákien (met de bijlagen).

Riga, 6 Dec. Koerákien moet zich op de hoogte stellen van den vredehandel tusschen Holland en Frankrijk en daarover schrijven. Als bijlage vindt men, in twee kolommen hieraan toegevoegd, het volgende stuk:

„In de door den Secretaris Gregorius Wólkof bij zijn brief van 5 Oct. uit Parijs gezonden artikelen is geschreven, wat Torcy op zijn voorstel heeft geantwoord:

1. Hebben de bondgenooten, die tegen Frankrijk oorlog voeren de mediatie van Z. Ts. Majesteit aangenomen?

2. Indien zij die nog niet hebben aangenomen, kan men dan met zekerheid verwachten, dat zij die zullen aannemen?

3. Wat is Z. Ts. Majesteit in zulk een geval voornemens te doen om hen tot het aannemen zijner mediatie te nopen?

4. Verlangt Z. Ts. Majesteit werkelijk, dat die mediaties wederkeerig zullen zijn, nl. dat, als Z. K. Majesteit van Frankrijk Z. Ts. Majesteit als mediateur erkent, hij noodzakelijk bemiddelaar moet wezen tusschen Z. Ts. Majesteit en diens bondgenooten aan de eene zijde en de Zweedsche kroon aan de andere, en dat eveneens, als de Fransche koning mediateur wordt tusschen Z. Ts. Majesteit en diens bondgenooten en de Zweedsche kroon, Z. Ts. Majesteit mediateur moet wezen tusschen Frankrijk en de geällieerden?

5. Welke overeenkomst bestaat er over dit alles tusschen Z. Ts. Majesteit en zijne bondgenooten: moet Frankrijk, indien het Z. Ts. Majesteit als mediateur aanneemt, ook de Poolsche en Deensche koningen als zoodanig aannemen?

In de tweede kolom staat: „Op die artikelen moet Prins Koerákien aan den Secretaris Wólkof antwoorden, opdat deze het mondeling en schriftelijk aan Torcy bekend make:

1. Z. Ts. Majesteit heeft, daar hij de werkelijke bedoeling van Z. K. Majesteit van Frankrijk in deze zaak niet kent, de mediatie aan de tegen hem oorlogvoerende bondgenooten niet voorgeslagen, want eerst moet men weten, dat de bemiddeling van Z. Ts. Majesteit Zijner K. Majesteit aangenaam zal wezen.

2. Dienaangaande kan men geene hoop koesteren, eer men het voornemen des konings in deze zaak kent.

3. Het is ongepast vóór het geschikte oogenblik dwang aan te wenden, want men moet eerst de meening Zijner K. Majesteit kennen en eerst dan een voorstel doen aan de hooge bondgenooten.

4. Z. Ts. Majesteit wenscht eerst de bedoeling Zijner K. Majesteit te kennen, zooals hierboven is vermeld, en eerst dan kan er een besluit worden genomen ook over de bemiddeling van Z. K. Majesteit tusschen Z. Ts. Majesteit en zijne bondgenooten aan de eene zijde en de Zweedsche kroon aan de andere, wanneer hij ziet, dat Z. K. Majesteit hem welwillend is gezind en eene verklaring aflegt, waarmede hij, de Tsaar, bij het sluiten van den vrede tevreden kan zijn."

Reval, 21 Dec. „De Heer gezant Matwéjef heeft in zijne brieven meermalen aan mij geschreven, dat de koningin van Groot-Brittanje in hare geheime correspondentie met haar broeder, den Prins van Wales, in Frankrijk, zoo vriendschappelijk jegens hem is gezind, dat zij hem alleszins belooft volgens haar eigen wil over de kroon van 't koninkrijk te zullen beschikken door de erfopvolging van het Huis Hanover te vernietigen, en dienaangaande heeft Z. Ts. Majesteit mij bevolen aan Uwe genade te schrijven, opdat gij, indien dat waar is, den Hanoveraanschen ministers hierover de meening zoudt inboezemen, dat het van Engelsche

zijde geschiedt tot nadeel van hen, betoogende, dat wanneer hierin geringe hoop voor hen schijnt te wezen, het ten zeerste noodzakelijk is, dat zij met Z. Ts. Majesteit en diens bondgenooten in een zeer nauw en hecht verbond treden."

Reval, 26 Dec. „En wat de artikelen betreft, welke de Heer Matwéjef in overleg met U heeft opgesteld om die aan de Staten voor te slaan en hierheen heeft gezonden, heb ik die aan Z. Ts. Majesteit voorgelegd: deze heeft geliefd die artikelen goed te keuren en zijn volgenden oekáz in dit alles vast te stellen. Uwe Genade zal zoo goed zijn, gezamenlijk met den Heer Matwéjef naar dien oekáz te handelen." „Uwe Genade moet thans trachten de Hollanders nader aan zich te verbinden door hun de goede gezindheid van Z. Ts. Majesteit voor te houden, dat hij overal, waar het vereischt wordt, hun alle vriendschap en hulp van zijn kant wil betoonen, ja zelfs, indien zij dit van Z. Ts. Majesteit verlangen, zich met hen door eene alliantie zal verbinden en dat hij als blijk van zijne genegenheid en vriendschap tot hen zeer gaarne met hen een handelstractaat wil sluiten tot het voordeel van beide volken." Ook met den Duitschen Keizer wil hij in verbond treden en, zoodra hij te St. Petersburg is aangekomen en het project van 't handelstractaat heeft opgesteld, zal hij het aan Koerákien zenden. „Wees zoo goed den Staten in dit opzicht eene vaste hoop in te boezemen en hen intusschen volgens het bovenvermelde bevel Zijner Ts. Majesteit en Uw tegenwoordig voorstel er toe geneigd te maken om met den Tsaar in vriendschap en verbond te treden." „Indien gij ziet, dat Engeland voornemens is den Keizer, de Hollanders en de overige vorsten van dat verbond in den steek te laten en alléén vrede te sluiten met de Fransche kroon, dan kunt gij bij voorbaat de Hollanders en den Keizer van zulk eene verzoening met Frankrijk, gemeenschappelijk met Engeland, trachten te weerhouden en aan de Hollandsche Staten en de Keizerlijke ministers voorslaan, dat, indien zij in zulk een geval hulp verlangen van Z. Ts. Majesteit, deze zich bereid verklaart die te geven en slechts van hen verlangt te weten, hoeveel troepen zij van Z. Ts. Majesteit als hulp zullen vragen en op welke voorwaarden zij die willen aannemen. Maar indien zij hun wensch uiten, dat Z. Ts. Majesteit gelieve mede te deelen met hoeveel troepen hij hun zal bijstaan, dan kan Uwe Genade bekend maken, dat Z. Ts. Majesteit hun hulp wil geven van 10000 tot 15000 man." „Uwe Genade kan hun ook mededeelen, dat Z. Ts. Majesteit heeft goedgevonden dat bovengenoemde aantal troepen tot hulp te zenden, zonder eenig geld voor hen te vorderen, en dat zij niets anders behoeven te doen dan die troepen op hunne kosten te onderhouden." „Indien zij echter meer dan dat aantal troepen van Z. Ts. Majesteit mochten vragen, dan zult gij zoo goed zijn mede te deelen, dat Z. Ts. Majesteit ook meer dan dat aantal zal gelieven te geven."

Verder betreffende de zaken in het noorden: „Maar aangaande het voorstel van de bondgenooten om vrede te sluiten heb ik U volgens den oekáz van Z. Ts. Majesteit den 22sten November uit Memel geschreven (welken brief gij reeds hebt ontvangen), dat Uwe Genade moest ant-

woorden, dat Z. Ts. Majesteit wel vroeger met de van zijn kant bekend gemaakte voorwaarden tevreden was, toen de Turksche oorlog tegen Z. Ts. Majesteit, op aanstoken van den Zweedschen koning ontstaan, nog niet ten einde was, op welke van de zijde der hooge bondgenooten nooit eenige bekendmaking is gedaan omtrent de conditiën, op welke zij een vrede voor Z. Ts. Majesteit met den Zweedschen koning wilden trachten te bewerken, maar dat hij, nu hij aanmerkelijke schade heeft geleden door dien Turkschen oorlog (bestaande in het afstaan van Azof en in het verwoesten der groote vestingwerken van Taganróg....), wel bezwaarlijk met die voorwaarden kan tevreden zijn." „Maar over de mediatie der hooge geällieerden is het U bevolen het stilzwijgen te bewaren en, wanneer de Deensche en Poolsche ministers volgens bevelen hunner hoven op die condities antwoorden, dan moet Uwe Genade dienaangaande volgens het bovenvermelde bevel Zijner Ts. Majesteit antwoord geven en intusschen van hen eischen, wanneer zij hunne mediatie aan Z. Ts. Majesteit aanbieden (welke mediatie Z. M. te voren zelf van hen heeft gevraagd...., waarop zij niet zijn ingegaan), dat zij aan U mededeelen op welke voorwaarden zij voor Z. Ts. Majesteit en zijne bondgenooten een vrede met den Zweed willen trachten te bewerken."

Een boek, bevattende de protocollen van Koerákien's verblijf in de Nederlanden.

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij, gezant in Denemarken.

1711—1723. Excerpt uit de relatiën van de Russische ministers te Constantinopel over de aldaar aan het Russische hof door den Hollandschen gezant Coljers bewezen diensten en 't hem daarvoor toegewezen pensioen.

Brieven van Koerákien aan Galófkien.

's-Gravenhage, 6/17 Nov. „Eergisteren heeft de post uit Engeland nieuws gebracht: de keizerlijke minister aan dat hof, graaf Gallas, heeft, de geneigdheid van dat hof bespeurende om vrede met Frankrijk te sluiten, zichzelf willen beveiligen en aan zijn hof gevraagd om hem terug te roepen en, als gewoonlijk bevel ontvangen hebbende, aan den Staatssecretaris eene afscheidsaudientie verzocht, waarop hem niet het minste antwoord werd gegeven, en den volgenden dag werd de Ceremoniemeester tot hem gezonden en deelde hem op bevel der koningin mede, dat hij zich nooit meer aan 't hof moest vertoonen, omdat zijn persoon Harer Majesteit onaangenaam is, en dat, indien hij uit Engeland wil vertrekken, hem de gewone paspoorten, zooals men die aan een minister geeft, niet zullen worden gegeven." „Bij het ontvangen van zulke berichten trekken de Hollanders en de andere geällieerden daar deze conclusie uit, dat Engeland opzettelijk redenen van oneenigheid zoekt, om volgens

zijn bedoeling de geällieerden spoediger tot een vrede te dwingen en in 't bijzonder met het Keizerlijk hof in oneenigheid te komen, daar de bovengenoemde Keizerlijke gezant Gallas niet den minsten aanstoot heeft gegeven. Men maakt in Holland hieruit ook op, dat Frankrijk en de Torypartij zich in 't Engelsche hof hebben weten te dringen. Eergisteren is Lord Strafford met de Hollandsche gedeputeerden in conferentie geweest, aan welke hij twee punten heeft voorgeslagen: 1°. dat er een plaats uit de vroegere vier voor het congres der ministers tot den algemeenen vrede zoude bepaald worden, 2°. dat aan de Fransche ministers paspoorten zouden worden gegeven. Hierop hebben zij hem geantwoord, dat zij aan de verschillende provinciën zouden schrijven om de algemeene bedoeling te leeren kennen, of alle daarin toestemmen, maar de Engelsche minister heeft in korte woorden gezegd, dat zijne koningin inderdaad zulke maatregelen heeft genomen, dat dit congres zal plaats hebben." „Indien gij blijft talmen en dit niet toestaat — zeide Lord Strafford —, dan zal Engeland alléén een plaats aanwijzen en paspoorten geven en een congres houden met de Fransche ministers" en daarna vorderde hij van hen een snel besluit en dienzelfden avond hebben zij koeriers met die voorstellen naar alle provinciën gezonden. Maar de Heeren Staten en anderen bevinden zich in groote verwarring en verwachten antwoord van hun gezant in Engeland, Buys, maar, naar men verneemt, is hem reeds heimelijk van hier bevel gezonden, om, indien hij het Engelsche hof niet langer kan weerhouden, zijne toestemming te geven aangaande de paspoorten en het congres, en ik denk, dat dit wel te Aken zal plaats hebben." „Naar ik meen zullen de Staten, indien de oneenigheid tusschen deze mogendheden toeneemt, ons inderdaad noodig hebben en in zulk een geval moeten wij, na maatregelen te hebben genomen, die met onze belangen in overeenstemming zijn, den tijd niet laten voorbijgaan en een tractaat met hen sluiten, al is het ook maar defensief." Verder raadt Koerákien der Russische regeering aan om den Heer Lit niet van het Engelsche hof terug te roepen, doch af te wachten, of er werkelijk een particuliere vrede tusschen Engeland en Frankrijk zal worden gesloten. „Maar indien Engeland een particulieren vrede sluit, dan, meen ik, zullen wij eveneens als de anderen genoodzaakt zijn dezen minister terug te roepen, omdat die particuliere vrede veel meer in het belang van Zweden dan in ons belang is; het is waar, dat het voor den Heer Lit onaangenaam is, dat hij reeds vele dagen niet tot de audiëntie is toegelaten, en indien gij het besluit gelieft te nemen om hem terug te roepen, zoo herinner ik U aan mijne vroegere berichten omtrent zekeren Heer Beke, die, zooals ik kan verzekeren, een ervaren en braaf man is." „Ik ben van oordeel, dat al wat er thans in Engeland gaande is, klaarblijkelijke kuiperij is van den Toryschen Prins van Wales, maar men maakt er uit op, dat er reeds een heimelijke overeenkomst bestaat om hem naar Engeland te doen terugkeeren en daarom is de Hanoveraansche troonsopvolging nog iets onzekers" „indien de Engelschen vrede maken met Frankrijk, dan zal dit alles, naar men meent, geschieden; bovendien zegt het gerucht, dat de koningin zelve reeds heimelijk aan haar broeder beloofd heeft

hem te zullen bijstaan; evenwel kan men op dit nieuws niet met zekerheid afgaan."

's Gravenhage, 13/24 Nov. „Eergisteren zij wij wegens het talmen van de ministers der bondgenooten met een antwoord op ons, U bekend, voorstel, in conferentie geweest, ten huize van den Raad-Pensionaris, met de Keizerlijke en Engelsche ministers. En op dat alles eischten wij (Koerákien en Matwéjef) antwoord van hen, maar de Keizerlijke minister, graaf Goes, en de Engelsche gezant, Lord Strafford, hebben op zich genomen het aan hunne hoven te rapporteeren en wilden, na bevelen dienaangaande te hebben ontvangen, gemeenschappelijk antwoord geven; daarbij zeide de Engelsche gezant dat hij noch van zijn hof, noch van den Heer gezant Whitford over zulk een voorstel eenig bericht had ontvangen." „Bovendien eischten wij van hen, gezanten der bondgenooten, dat wij zonder lang tijdsverloop antwoord van hen mochten ontvangen." Zie de instructie aan Koerákien. „Thans zal ik bericht doen over de correspondentie van het Fransche hof. Drie dagen geleden heb ik een brief uit Parijs ontvangen van den Heer Wólkof, van 2 Nov., waarin hij schrijft, dat hij de twee U bekende punten op oekáz van 't hof aan den Heer de Torcy heeft voorgesteld en ook schrijft hij het antwoord, dat hij daarop heeft ontvangen."

Als bijlage bij dezen brief is een uittreksel van Wólkof's schrijven aan Koerákien (2 Nov.) „de koningin van Engeland heeft van haar kant nog geen gevolmachtigden aangewezen, waardoor dus het ons hier gegeven bericht over drie door H. M. benoemde gezanten wordt omver geworpen; er komen hier veel geruchten en gissingen op, over den particulieren vrede met Engeland, maar daaruit is niets zekers af te leiden; van het ministerie alhier heb ik in verschillende gesprekken niets anders gehoord, dan dat de Engelschen van alle bondgenooten de meeste geneigdheid tot den vrede toonen en dat de Hollanders hardnekkig vasthouden aan het tegenovergestelde voornemen. Maar op een particulieren vrede wordt door het ministerie niet de minste toespeling gemaakt; indien daar werkelijk sprake van is, zoo wordt het zeer geheim gehouden." „Ik twijfel er niet aan, of het hof alhier zal bij het vredesverdrag de Zweedsche belangen behartigen; eveneens zijn er eenige berichten, dat ook Engeland den Zweed met zulk een bijstand vleit, welke bijstand inderdaad meer van de bondgenooten zal afhangen."

's Gravenhage, 19/30 Nov. Men heeft het gerucht verspreid, dat de Engelschen reeds paspoorten aan de Fransche ministers hebben gegeven, maar dit schijnt niet waar te wezen. De Staten hebben der Engelsche regeering kennis gegeven, dat zij tot een eervollen en voordeeligen vrede genegen zijn en dat de koningin eene plaats moet aanwijzen voor het congres. Als die plaats is bepaald, zullen ook de paspoorten worden gegeven. De Staten willen de zaak rekken tot de opening van het nieuwe parlement: dan zal er wel niets van komen. Bovendien is er een gerucht, dat de ministers van den keizer, zelfs als er een congres te zamen zal komen, daar toch niet zullen aanwezig zijn.

's Gravenhage, 27 Nov. (8 Dec.). Eergisteren zijn Matwéjef en Koerákien

bij den Raad-Pensionaris geweest; zij hebben met ophef over des Tsaars gunstige gezindheid jegens de Staten gesproken: de Tsaar is zelfs bereid hun hulp te bieden. Verder o. a. „Hoewel het de hoop van velen was, dat er geen vrede tusschen Engeland en Frankrijk tot stand zou komen, aangezien de Hollanders daarvan zoo afkeerig zijn, thans is hunne zwakheid reeds zichtbaar en ook, dat zij niet alleen in oorlog met Frankrijk willen blijven en daarom gedwongen zijn Engeland te volgen" „en de laatste post uit Engeland heeft medegedeeld, dat de koningin als plaats voor dat algemeene congres Utrecht heeft aangewezen." „Maar toen de Keizerlijke ministers dat vernamen, hebben zij weder mondeling geprotesteerd, nog buiten den brief des Keizers, en gezegd, dat de Keizer naar dat congres zijne ministers niet zal zenden; eveneens hopen zij, dat ook de Duitsche vorsten hetzelfde zullen doen, en thans brengen zij hier aan allen visites en hooren hen daarover uit en trachten er anderen toe over te halen om niet op dat congres te komen." „De ministers der Duitsche vorsten verklaren zich nog niet over dat congres, maar elk stelt dit uit totdat hij bevelen van zijn hof heeft ontvangen." „Als Engelsche ministers tot dat congres worden aangewezen de bisschop van Bristol, Lord Strafford en anderen, die zoo goed onze belangen zullen behartigen, dat men er Palmquist zeer goed bij kan ontberen."

's Gravenhage, 30 Nov. (10 Dec.). „De Poolsche minister heeft op het voorstel der geällieerden over den vrede op bevel van zijn hof geantwoord" „thans heeft ook de Deensche minister bevel ontvangen den geällieerden op het voorstel over den vrede te antwoorden." „Bij het tegenwoordige congres over den vrede tusschen de geällieerden en Frankrijk vind ik slechts twee punten gevaarlijk voor de belangen van Z. Ts. Majesteit en zijne bondgenooten, 1°. vrees ik, dat zij hunne openlijke mediatie tusschen de oorlogvoerende Noordsche mogendheden zullen voorslaan, en zoo de Zweedsche minister nog geen bevel van zijn hof heeft om die mediatie aan te nemen, zoo komt dat slechts door de tegenwoordige afwezigheid van den Zweedschen koning; ik geloof niet, dat men van hunne zijde, behalve het voorstel, ook dwangmiddelen moet verwachten, omdat, zoolang zij de bedoeling van den Zweed niet kennen, of hij die bemiddeling wil aannemen of bij zijn vroegere eerzuchtige plannen blijft, het niet met hunne belangen overeenkomt ons met geweld tot het aannemen dier mediatie te dwingen. Dat zij gedwongen zijn te wachten, totdat zij de bedoeling van Zweden kennen, zal veel tijd vereischen en ondertusschen kunnen wij onze maatregelen nemen." „Het 2de punt vind ik gevaarlijker dan het eerste, nl. dat zij Denemarken en Polen niet dwingen om een wapenstilstand te sluiten om den Noordschen oorlog te staken totdat het algemeene besluit is genomen de mediatie aan te nemen." „Nog verklaren de ministers der neutrale vorsten zich niet omtrent dat congres, alleen de Venetiaansche Resident is onder de hand reeds begonnen daarvoor moeite te doen, dat een minister van Venetië op dat congres zal aanwezig zijn, maar ik verneem in gesprekken met velen, en vooral van den Engelschen gezant, dat zij op dat congres de ministers der neutrale mogendheden, die niet aan de alliantie tegen

Frankrijk hebben deelgenomen, niet willen toelaten; evenwel kan men daarop geen hoop vestigen, maar indien eene mogendheid voor hare belangen wil zorgen, zoo zal zij eene gelegenheid zoeken om er bij te wezen, om welke reden ook in vroeger jaren bij dergelijke vredestractaten, zooals te Nijmegen en te Rijswijk, neutrale mogendheden zijn toegelaten, hoewel men hun dit eerst weigerde." „In eenige gezelschappen hebben lieden uit de voornaamste personen der Staten in gesprek gezegd, dat, indien het Oostenrijksche huis zijne troepen, ten getale van 30000 in Brabant plaatste en al zijne inkomsten — behalve het voor de hofhouding benoodigde — tot den krijg wilde gebruiken, zij den oorlog met Frankrijk nog wel zouden kunnen voortzetten. Dit gezegde is hier door velen in overweging genomen en men hoopt, dat er eene overeenkomst tusschen de Staten en 't Oostenrijksche huis zal kunnen getroffen worden, met uitsluiting van Engeland."

's-Gravenhage, 10/21 Dec. „Na zijne aankomst alhier is Prins Eugenius, hoewel hij vier dagen geleden op de uitnoodiging der Staten niet in conferentie wilde treden en zeide, dat hij van den Keizer in Holland geenerlei commissie heeft, maar wel in Engeland, er den volgenden dag toch in getreden en denzelfden dag is door de Hollandsche Staten eene resolutie genomen en zijn voor het congres, dat met de Fransche ministers zal worden gehouden, de twee vorige afgevaardigden .... aangewezen, niet als gevolmachtigde ministers, maar als gewone commissarissen."

's-Gravenhage, 14/25 Dec. „Het schijnt door vele omstandigheden en het oordeel der Hollanders, dat de vrede met Frankrijk niet tot stand zal komen, maar anderen twijfelen er zelfs aan, of het voorgenomen congres wel zal kunnen plaats hebben, zooals uit brieven uit Engeland blijkt. Naar ik onderstel, is het U bekend, dat velen de partij der Whigs omhelzen en geen vrede met Frankrijk willen, waarbij de Spaansche monarchie wordt verdeeld." „Uit Parijs schrijft men hierheen, dat het Fransche hof naar Engeland heeft geschreven en paspoorten tot het voorgenomen congres voor de Spaansche ministers vraagt, waarin de Hertog van Anjou koning van Spanje wordt genoemd. Men meent dienaangaande, dat Frankrijk zwakheid in Engeland heeft opgemerkt en daardoor meer hoop voor zich heeft opgevat."

's-Gravenhage, 18/29 Dec. „Na het vertrek der vorige post heb ik met Lord Strafford gesproken, opdat zij ons op het voorstel betreffende de bekende zaak antwoord zouden geven: hij zeide, dat hij nog geenerlei bericht van zijn hof had ontvangen en geen antwoord konde geven ...., maar hij beloofde in acht of negen dagen antwoord te geven, na met het Keizerlijke hof te hebben geraadpleegd."

's-Gravenhage, 21 Dec. (1711, d. i. 1 Jan. 1712). De Hanoveraansche Resident is bij Koerákien geweest: hij heeft gezegd, dat de Keurvorst het, evenals de Tsaar, in zijn belang acht op het congres de vredesonderhandelingen tegen te werken, opdat Frankrijk en de zeemogendheden de handen niet vrij mogen hebben om in het belang van Zweden te handelen.

's-Gravenhage, 25 Dec. „De Heer Wólkof schrijft uit Parijs dat de

gevolmachtigde ministers den eersten Januari van den nieuwen stijl o reis zullen gaan. De bisschop van Bristol is nog niet uit Engeland aangekomen, maar wordt deze week te Utrecht verwacht; tot nog toe zijn te Utrecht alleen voor de Fransche, Engelsche, Saksische en Portugeesche ministers huizen gehuurd, maar voor de anderen nog niet."

's-Gravenhage, 28 Dec. „Maar aangaande de U bekende zaak van ons voorstel alhier moet gij er niet op rekenen, dat die tot een einde zal komen: met verloop van tijd zal die zoo blijven en dit is reeds daaruit op te maken, dat de op ons voorstel bepaalde termijn om antwoord te ontvangen, nl. twee maanden, is verloopen." Zie de instructie aan Koerákien.

P. M. A., Bundel 291. In dezen bundel zijn verscheidene brieven, die voor onze handelsgeschiedenis belang hebben. In chronologische volgorde zijn zij hier opgesomd. (1711).

bl. 170, 171. Brief van Christoffel Brandt aan Apraksien, Amsterdam, 2 Januari, (in Russische vertaling). Betreffende den neef van graaf Apráksien.

bl. 28, 29. Brief van Christoffel Brandt „aen den Hoog Ed. Heer Grootadmirael Apraksien," Amsterdam, 8 Januari. „Monseigneur, met het aenkomen van UE. Hooggraeffelijcke Exell. Sijn E. Cousijn den Hoog Ed. geboorne Heer Alexander Petrowits hebbe met Eerbiedigheijt Sijn Ed. verwelkomt. Op UE. Hoogg. Exell. gunstige beveelen hebbe hem soo lang sijn Ed. sig alhier bevont met mijn goede raet geassisteert" „zoo meede hebbe een wissel van driehondert Roebels getrocken ten laste van UE. hoogg. Exell. Sijn Ed. Heer Broeder Peuter Matfewits, zijnde hetselve voor stoelen, spiegels, schilderijen als anders dat al in den voorleedene Jaere 1703 onder meerder beloop door mij voor Sijn Excellentie uijtgegeven is."

bl. 80, 81. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 9 Januari. „doordien zijn grootmagtigste czaarse May^{t}. heeft laaten presenteeren de vrije handel op Ingermanlant, en dat de Tol daar eeven eens zal gevordert werden, als tot Archangel, soo ben daarover hier alle daagen in conferentie met de Heeren — en nu de Pest in Sweeden wat begint te minderen soo hoopt men vandaar haast antwoordt te sullen hebben dat sij de vrije vaart op Petersburgh en Nerva ook meede sullen toestaan, en doen daar toe zeer groote devoiren, ook ben ik daarover uijt, met eenige van mijne goede vrienden om van dit jaar nogh met eenige scheepen tot Petersburgh te coomen, indien de moscovise coopliedens daar nu ook goederen bragten, en dat men daarvan verseekert was, dat men daar een ladinge voor de schepen soude vinde, dan was wel, maar daar niets cunnende becoomen, soo soude het een seer considerable schaade veroorsaaken, daarom soo heeft het in den beginne seer veel moeijte in, om de coopliedens en de schippers daar toe te disponeeren en als de schippers daar nu coomen, en wat civiel gehandelt werden

voor de eerste reijse, soo soude dat bijsonder animatie geeven. indien UE. H. G. Ex. cost resolveeren, om eenige Rogge, Teer off Hennip, van St. Petersburgh of Archangel op Amsterdam voor sijne Reeckeninge over te zende, ik zoude vertrouwen datter wel wat bij te avanceeren sou sijn, en dat het principaalste is, dan sou UE. H. G. Ex. nooyt niet verleegen behoeven te weesen, om eenige wissels over te maaken, en sou hier soo veel gelden cunnen crijgen als maar desidereerde."

bl. 64, 65. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 25 Januari. Over de navigatoren (de Russische jongelieden, die in Engeland en Holland de scheepvaart leeren, onder het toezicht van Ljwóf).

bl. 90, 91. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 27 Januari. „en daarna ben ik in den Haag geweest en heb ik mijn best gedaan aangaande den vrijen handel op St. Petersburg, Narva en Wyborg en ik heb 't zóó ver gebracht, dat de Hollanders zich de vrije doorvaart vast in 't hoofd hebben gezet."

bl. 58, 59. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 30 Januari. Over de navigatoren.

bl. 92, 93. Duplicaat van een brief door van den Burgh aan Apráksien geschreven, Amsterdam, 30 Januari. „Ik ben eenige daagen in den Haage geweest, en hebbe de Hollanders gedisponeert, dat sij een vigoureuse resolutie hebben genoomen, weegens de vrije vaart op Petersburg, Nerva, en alle andere plaatsen van sijne Grootmagtigste Czaarse Majesteyte, en hebben sij aan haare Resident tot Stockholm sulke serieuse ordres gegeven, daar over dat sy niet twijfelen, off men sal in het corte het effect daarvan coomen te sien, het moest juijst weesen dat de Coninck van Sweeden het expres hadde verbooden, en dat den Senaat, de expresse ordre van de Conink niet dorst overtreeden, daar op ik antwoorde, wel als sij dan seggen de Conink van Sweeden die wil het niet hebben, hoe soude de goederen die daar sijn, en nu nogh coomen mogte daer van daan coomen, daer op hij seijde, als dat moghte coomen te gebeuren, dan soude wij de Hollandse schepen wel een goed convooij van Oorloghscheepen cunnen geeven, om onse Commertie te bevrijden, soo dat ik goede hope hebbe van effect, en hebbe de Hollandsche coopliedens daar toe ook al gedisponeert, als de vaart vrij comt, dat sij met scheepen genoeg sullen comen, om al de goederen af te haalen, indien der nu maar goederen mogte weesen, maar soo de passagie van de Sweeden niet toegestaan werd, soo moest mijn dat niet te laste coomen, en doen ik mijn devoir om alles te bevoorderen, indien U. E. H. G. Ex. nu eenige goederen hadde, om die te willen vercoopen, of op hier over te senden en U. E. H. G. Excell. geneegen is, off mijn daar van iets te schrijven, soo sal ik aan U. E. H. G. Ex. daar van nette informatie connen geeven."

bl. 94. Duplicaat van een brief, door den agent van den Burgh aan Apráksien geschreven, Amsterdam, 6 Febr.

bl. 95. Duplicaat van een brief, door van den Burgh aan Apráksien, geschreven, Amsterdam, 13 Febr. „met het aanneemen van de geordineerde manschap begint nu wat meerder difficulteijt te maaken, als voor deese, door dien ze hier niet zeer geneegen sijn om tegens de Turcken

te vegten door dien sij seer bevreest sijn om in slavernije te coomen, en ook dat Asoph soo verre is, en dat zij daar haare vrouwe en kinderen niet cunnen meede neemen en vandaar ook geen gelt aan haar vrouwen als die hier blijven, cunnen overmaecken, dogh ik doen mijn best om het haar smaakelijck voor te stellen en met bij mijn somtijts te eeten en te drincken, en hoope het geordineerde haast compleet te hebben die dan alle met discrete geleegentheijt op Archangel sal sende neevens de goederen die geordineert sijn volgens de ordre van U. E. H. G. Excellentie. Het is mijn zeer leet om de commertie van St. Petersburgh, en andere plaatsen in de Oostzee, dat U. E. H. G. nu zoo schielijk van daar moet dewijle ik weet, dat U. E. H. G. Ex. seer genegen was om de vrije commertie daar voorts te setten, nu verwagte int corte antwoordt uijt Stokholm wat daarop sullen geresolveert hebben."

bl. 66, 67. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 15 Febr. Over de navigatoren.

bl. 96, 97. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 24 Febr. „ik continueeren nu ik de wissels ontfangen om daar soo veel goederen voor in te coopen, en is alles al bestelt, en sal het volgens de ordres van U. E. Ho. G. Ex. in diverse scheepen op Archangel senden, met verscheijde officieren ben meede al gereet en sal mijn devoir doen om het geordineerde getal te besorgen. Heer Hertogh van Marlborough wert van deese weeck nogh hier verwagt, om den oorloghspreparatien ten eersten voorts te setten — daar behoort al vrij wat toe, om alles te prepareeren dat tot soo een groot leeger vereijst wert, te meer dat bestaat uijt Troupen van soo veel vreemde Troupen en Natien, en iedereen heeft vrij wat te zeggen en te pretendeeren, insonderheijt de Pruijsise die alle jaaren pretentie maacken tzij van haare Troupen, of van derffenisse van de overleedene Conink William en moet men dan alle jaaren wat geeven, om die Troupen te moge behouden, men presenteert aande Conink van Polen soo veel gelt voor 15000 mannen saxise Troupen te willen geeven, dat hij die dan soude cunnen laaten gebruijken als neutrale Troupen en dat men sigh dan van dat Corps dat van de geallieerde daar toe gedestineert is, hier in St. Vlaanderen teegen Vrankrijk soude cunnen bedienen, alsoo de franse dit jaar alle haare cragten sullen inspannen om was het moogelijk offencive te cunnen oorloogen, en daarom zou niet vreemt zijn dat men zoohaast als de Campagne aangaat wel van een bloedige batallie mogt hooren — want men wil de couragie en lust van de officieren en soldaten niet laten passeeren — sij hebben van de winter in de steeden getragt de Magazijnen in de brant te steecken, en bij die occasie die steeden te overrompelen en dat de geallieerden haar inde vroege Campagne daar niet van soude cunnen bedienen maar het is God loff alles misluckt. Uyt Sweeden coomen nogh seer wijnige brieven door de Pest die nogh niet geheel ophout, en sal men nu haast verwagten, wat resolutie de Senaat tot Stokholm sal genoomen hebben om de vrije Zeevaart naar St. Petersburgh."

bl. 98. „Reeckeningh van Incoop van 10 Brandspuijten, die alhier gecoght hebbe op ordre van Sijn Hoog Graaffelijke Excellentie de Heer

Groot Amiraal Feodor Matuevits d'Apraksin en aen sijne Hoogh Graaffelijke Excellenties ordre op Archangel gesonden, deselve costen, volgens Reeck. van Jan van der Heijden, en Soon, als volght," get. „van den Burgh." Amsterdam, 27 Febr.

bl. 101—104. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 27 Febr. „U. E. H. G. Ex. is ook wel bekent dat ik geen officieren ofte volk can aanneemen, of het cost mijn gelt 't sij in mijn Huys of in de Herbergen want dat volk voor mijn niet cunnen betaalen en sijn sij altemaal niet geinclineert om naar Moscouien te willen gaan, en coomen zij dan met haare vrienden, vrouwen en kinderen bij mijn aan huys, wel 10: 12 of meer malen, eer dat ik haar alles can beduijden en daar toe disponeeren en can ik haar altijt niets sonder iets te geeven laaten weghgaan en coomen der wel 10 somtijts eer dat ik een goede vinden can, en moet haar soo wat geeven en aan discours houden, om alles uijt haar te hooren, of sij wel bequaam sijn, en als sij dan aangenoomen, dan dunken sij een vrijen en eijgen aangangh bij mijn te hebben, om haar in haare reijse en anders te onderrigten en moet ik haar als dan diverse maalen bij mijn houden, om te eeten" „indien U. E. H. G. Ex. wist wat moeijte dat ick hadde om het volck aan te neemen, men soude mijn voor ieder persoon wat toeleggen, want ik met iedereen daar soo moeten zitten drinken."

bl. 74. Brief van Prins Galítetsyn aan Apráksien, Amsterdam, 2 Maart. Evenals de brieven van Ljwóf betrekking hebbende op de jongelieden, welke in Holland de zeevaart leeren.

bl. 110, 111. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 6 Maart. „en ben ik gisteren uijt den Haage weeder geretourneert, alwaar geweest ben, om de vrije commertie met St. Petersburgh en andere plaatsen, en is men nu in 2 weke de finaale Resolutie van den Senaat van Stockholm verwagtende." „Hier te lande nu de winter gepasseert is, staat ten eersten de Armee te doen cantonneeren, om dat men siet dat de franse soo sterck, en met soo groote magt beginnen af te coomen, jaa zij dreijgen en geeven voor als of sij de geallieerden aanstonts sullen attacqueeren, en eenige steeden beleegeren, dogh men weet wel dat de franse ordinair wel wat hoogh cunnen opgeeven, maar het is seecker dat dit jaar een seer scherpe campagne sal sijn door dien men van beijde zeijde soo lange jaaren geoorlogt heeft. Bij naar ten eijnde van de geltfinantiën is, en dat men langer niet meerder weet te praktiseeren — in Spagne gaan de affaires voor den Conink Caarel hoe langer hoe erger, en vreest men dat de franse per manquement van secours de stadt Barcelona eerlangh sullen beleegeren."

bl. 112—114. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 13 Maart. „ik hebbe de officieren die U. E. H. G. Ex. mijn heeft gelieven te ordineeren, ook ten naasten bij compleet, die meede op Archangel sal sende, daarover U. E. H. G. Ex. aldaar gelieve ordre te stellen dat daar ontfangen, en aan haar de 4 maanden volgens contract moge betaalt worden, en gaat daar van hier nevens een lijst bedraagende Roebel 1344. U. E. H. G. Ex. can wel considereeren, als sij geen gelt

coomen te ontfangen, dat de vrouwen en kinderen die hier zijn, dan ook geen wissels cunnen crijgen, en niet aan de Cost cunnen coomen, en dan addresseeren zij haar door groote noot bij de Diaconije om aliementatie, dat de beste menschen een vreese doet hebben, en hebbe ik haar wel gesegt, dat sij gelt van te vooren crijgen, en dat wel met wissels cunnen overmaacken, maar soo sij nu naar Azoph gaan, dan cunnen sij vandaar onmoogelijk geen gelt overmaacken, en dan cunnen de vrouwen en kinderen hier te lande niet leeven, en sal seer groot ongenoegen veroorsaacken" „ik hebben voor deese eens aan U. E. H. G. Ex. een propositie gedaan, als de officieren als zij haar gelt quaamen te ontfangen in Moscouien dat sij dan voor haare vrouwen, kinderen of anders 1, 2 a 3 maanden in het jaar costen laaten staan, die men hier dan in Hollant tot soodanige cours van wissel cost betaalen, als U. E. H. G. Ex. raadzaam vint" „weegens de vrije scheepvaart op Petersburgh en Nerva, daar over is nogh geen antwoort van Stockholm."

bl. 123, 124. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 21 Maart. „int corte staan van hier meede diverse scheepen te gaan, naar Riga en Reval, maar van St. Petersburgh hebben nog niet gehoort, van de Sweeden is nogh geen uijtslagh, dogh men weet hier nogh niet offer eenige Houtwaaren gereet sijn, en offer vrijheijt is, datter Rogge sou moogen uijtgevoert werden, men sou van die Houtwaaren hier veel geldt cunnen becoomen, en voornaamentlijk als men eenige masten van daar op hier sont, die hier hoogh in prijs sijn, en nu dogh niets van comt en daar door zou men de scheepvaart weeder in traijn brengen."

bl. 130. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 23 Maart. Over de arrestatie van den Markies de Guiscart te Londen.

bl. 84. „Lijste van de officieren, soo A° 1711 met de Vroeghscheepen naar Archangel hebben gesonden," get. „van den Burgh." Amsterdam, 17 April.

bl. 131. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 24 April. „de scheepen naar Archangel sijn met de groenlantsvaarders op 19 deeser in zee geloopen, de heere wil haar geleijde."

bl. 134. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 1 Mei. „den Senaat tot Stockholm heeft aande Engelse en Hollandse ministers geantwoort weegens de vrije handel op St. Petersburgh, Nerva en andere plaatsen, dat sij niet compleet ware en dat sij daarom over een saak van soo groote consideratie niet costen disponeeren, & hebben d'engelse en Hollandse Ministers daar over seer harde expressien gebruykt dogh die hebbe bij de Sweeden geene ingressie cunnen vinden — ik sal niet manqueeren, om deese affaires vorder te pousseeren en U. E. H. G. Ex. daar van advijs geven."

bl. 69, 71. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Brielle, 4 Mei. Over de navigatoren.

bl. 141—143. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 22 Mei.

bl. 147, 148. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 3 Juli.

bl. 149. „Notitie van de Meester Timmerliedens die ick aangenoomen hebben en A° 1711 met de vloot naar Archangel sijn vertrocken daar aan 4 maanden gagie moeten betaalt worden." get. „Johannes van den Burgh." Amsterdam, 11 Juli.

bl. 150. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 31 Juli. „niettegenstaande dat de senaat van Stockholm met de Engelse en de Hollanders positive geaccordeert is om de vrije vaart op Lijflant, soo hebben de Sweeden 11 scheepen die van Riga quaamen genoomen, en tot Carelscroon en in Gotland opgebragt, en nogh 5 andere Hollandse scheepen die naar Riga wilden gaan hebben sij gedwongen om weeder te rugh te moeten keeren" „en wert deese affaires soo hoogh opgenoomen van haar Hoogh Moog. bij naar als een vreedens Breuck, en hebbe op soo een manier daarover haar ook beclaagt, bij de Sweedse envoyé die in den Haage is, en sijnde gedeputeerde vande Provintie van Hollant, daarover nogh expres een weecke bij malcanderen gebleeven om de Resolutie te neemen, wat men in soo eene Affaire sal resolveeren om te doen en heeft men hier verscheijdene Projecten gemaackt als dat men alle de Sweedse scheepen hier te lande soude cunnen arresteeren, alle haare scheepen die naar Vrankrijk en Spanje gaan wegh te neemen, te beletten dat (men) geen sout, off graanen naar Sweeden gebragt werden, off dat men alle sweedse scheepen soude neemen, en alle andere beletten om derwaarts te gaan."

bl. 156—159. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 7 Aug. Over het arresteeren der Hollandsche schepen door de Zweden, over den Spaanschen successieoorlog enz.

bl. 162. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 14 Aug. „men is inden Haage nogh beesigh om te resolveeren, op wat maniere dat men de vrije commertie op Riga sal mainteneeren en hebbe ik aldaar voorgestelt de groote schaade, die Moscouien ook daar door comt te lijden, sij hebben aan de sweedse Envoyé inden Haage voorgestelt dat het weghneemen van de masten en hennip uijt de Hollantse scheepen sonder te betaelen, rooverije was, en dat sij genootsaakt sijn, om haare mesures daar naar te neemen, en spreekt men sterk om een esquadre oorloghscheepen naar de Oost Zee te sende of om 2 oorloghscheepen tot convooij naar Riga te sende, daar van men op morgen den uijtslagh sal hooren. Bij de Hollandse Admiraliteijten is geen ofte wijnig gelt, dat is de reeden dat het soo lange tardeert. anders die van Amsterdam sijn nu soo sterk geporteert teegens de Sweeden, en ik nimere haar continueel dat het nu de regte tijt is om de geheele vrije andel op alle de plaatse van sijne Czaarse Majesteijt te vercrijge en oope dat het door de Tijt daar nogh wel toe sal crijgen, en versuijme geene occasie om het te bevorderen." Verder over den Spaanschen ccessieoorlog. Daarna „in de Provintie van Holland heeft men gere- lveert het incoomen van alle de franse wijnen te verbieden, en ook t men alle de franse wijnen die hier sijn binnen 6 maanden moest nsumeeren, of het land uijtsenden."

bl. 168. Briefje van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 18 Aug.

bl. 166. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 1 Oct.

bl. 169. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 2 Oct.

bl. 152. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 30 Oct. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden.

bl. 155. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 6 Nov. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden.

bl. 52, 53. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 22 Dec. Ljwóf klaagt zeer over zijn gezondheidstoestand en over de ongehoorzaamheid der jongelieden, welke onder zijn toezicht in Holland zijn om de zeevaart te leeren. „Zij volbrengen hunne zaken niet, zooals dat onzen Souverein behaagt." Daarom vraagt hij, of Apráksien wil bewerken, dat hij onder Koerákien of Matwéjef wordt gesteld: als dit geschiedt, zegt hij, dan zal de toestand wel beter worden.

P. M. A., Bundel 297. Hierin vindt men zeer veel brieven van Cruijs aan Apráksien, alle uit het jaar 1711, waaruit men veel kan putten aangaande verschillende Hollanders, welke in de Russische marine dienden. bl. 100. „Nieuws uyt Hollandt."

P. M. A., Bundel 298, bl. 25—30, 34, 358. Over het koopen van een in Holland gebouwd fregat.

P. M. A., Bundel 312, bl. 25, 28—30, 35, 37, 103, 111, 113, 158, 165, 166. Verscheidene stukken betreffende het zenden van jonge Russen naar Engeland en Holland tot het leeren van de scheepvaart, hun verblijf buitenslands en hun terugkeer naar Rusland.

In P. M. A., Bundel 336, zijn eenige papieren uit het jaar 1711.

bl. 29, 30. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Londen, 25 Juni.

bl. 172. „Notitie van de Meester Timmerliedens, die ik aangenoomen hebbe, en A°. 1711, met de Vloot naar Archangel sijn vertrocken, daar aan 4 maanden gagie moeten betaalt worden." get. van den Burgh, Amsterdam, 11 Juli.

bl. 173. Briefje van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 13 Juli.

bl. 220—222. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 21 Aug. Over den oorlog tusschen Rusland en Turkije, over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 257. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 20 Nov.

bl. 240—256. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien,

Amsterdam, 11 Dec. Klachten over Ljwóf: „en hebbe hem vertoont dat de ordre van U. E. H. G. Ex. was, dat wij deese affaires van de Navigateurs tsaamen als in Compagnie souden doen en hebben ik hem naast 3 a 4 weeken dat ik verstaan hebben dat van Archangel gecoomen waaren noch 43 navigateurs om mede als aadelborsten te vaaren op de Hollandse oorloghscheepen gelijk de andere Navigateurs gesegt, dewijle nu soo veel volk gecoomen was, ende alles alleen moet bij naar verantwoorden, en seer veel moeijte en arbeijt is, om dat alles te bevorderen — daarom soo hebben aan de hr. Prince de Luow gesegt dat hij dogh niets te doen hebbende alleen maar met mijn gaan soude, om te hooren en te sien, wat dat ik in deese Affaires arrebeijde, en dat hij hetselvige dan meede soude cunnen verantwoorden." „daarop die Prince doen geliefde te antwoorden dat hij een ordre heeft van sijne Czaarse Majesteijt selfs, dat hij nergens in het publijcq sal hebben te verschijnen en dat sijne Majesteijt soude geordineert hebben, omdat hij de Tale niet en cost dat ik het alles voor hem doen en verrigten soude, ik hebbe hem nu 3 jaren geassisteert, want indien ik het niet gedaan hadde, soo soude hij onmoogelijk daar in hebben cunnen reusseeren, ik hebbe hem telkens versogt, en voorgestelt, dat hij mijn eenige gelden geliefde te geeven, om de daagelijkse depences te betaalen" „en hij doet mijn altijd maar hoopen." „hij heeft sigh tot mijne groote verwonderinge beclaagt bij de hr. Prince de Kurakin, dat ik hem niet behoorlijk meer wilde assisteeren, etc. etc. etc. maar doen ik eens antwoorde, aan de hr. Prince de Kurakin, al wat ik gedaan hadde, en dat doordien de hr. Prince de Luow, de capiteijns niet ordentelijk betaalde, in veele affaires sijne parole niet en observeerde, en dat daardoor de meeste Capiteijns niet begeerde dat eenige Moscoviters op haare scheepen soude vaaren enz."

1712.

16 Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van Schwimmer, gewezen gezantschapssecretaris in Holland, om tractement enz.

10 Juli. Project van een handelstractaat tusschen Rusland en de Republiek.

Aug. en Sept. Het verblijf van Koerákien in Pommeren, bij den Tsaar; verschillende voorstellen en de antwoorden daarop.

8 Oct.(—2 Oct. 1713). Boek, bevattende de protocollen van 't verblijf in Holland van Koerákien.

Concepten der brieven des Tsaars aan de Staten.

Brieven van de Staten aan den Tsaar.

Afschriften van de brieven van Galófkien aan Matwéjef.

Concepten van de brieven van Galófkien aan Matwéjef tot zijn vertrek uit 's Gravenhage naar Rusland.

Brieven van Matwéjef aan Galófkien.

Duplicaten van brieven van Matwéjef aan Galófkien.

Brieven van Matwéjef en zijn tolk Lantsjienskij aan Dalgaróekij.

Concepten der brieven van Galófkien aan Koerákien.

Duplicaten van brieven van Koerákien aan Galófkien.

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.
Brieven van den agent van den Burgh aan Galófkien.
Brieven van Ljwóf aan Galófkien.
Brieven van Ljwóf aan Dalgaróekij.
Brieven van den Tsaar, van Ménsjikof en anderen aan Osiep Salawjóf. De antwoorden daarop.
Brieven van Christoffel Brandt aan den Tsaar en Galófkien. De antwoorden daarop. Concept van 't hem aan Salawjóf verleende patent om een degen te mogen dragen.
Brieven van Nicolaas Witsen en den koopman Jan Tammes aan den Tsaar en Galófkien.
P. M. A., Bundel 227, bl. 162. Over den aanvoer van linden uit Holland in 1712 en 1713.
P. M. A., Bundel 327, bl. 136. Over de belofte der Hollanders om een convooi voor de schepen te zenden.
P. M. A., Bundel 328, bl. 3 e. v. Over den treurigen toestand der navigatoren in Holland en Engeland.
P. M. A., Bundel 332, bl. 41 e. v. Over de aankomst van navigatoren in Engeland en Holland.
P. M. A., Bundel 333, bl. 233 e. v. Lijst der jonge Russen, welke naar Holland moeten worden gezonden.
P. M. A., Bundel 334, bl. 177. De vaste prijzen voor het begeleiden der schepen door loodsen in Holland.

Afschriften der brieven van Galófkien aan Koerákien. St. Petersburg, 22 Januari. „De Heer gezant Matwéjef heeft mij hierheen geschreven, dat de Deensche minister, Baron Alefeld, in gesprekken aan hem heeft gezegd, dat hij door vele geruchten in twijfel is gebracht, of er soms tusschen Z. Ts. Majesteit en den Zweed onderhandelingen plaats hebben over een particulieren vrede, aangaande hetwelk aan den Heer gezant is geschreven, dat hij aan hem zoowel als aan den Deenschen minister moest verklaren, dat dit onwaarheid is en slechts lasterlijke leugen, blijkbaar van de Zweedsche ministers. Uwe Genade moet eveneens zoo goed zijn hen daarvan te verzekeren, dat dit een allerlasterlijkste leugen van de zijde des vijands is, want noch van de zijde des Zweedschen konings, noch zelfs van wien ook uit hen (nl. de Zweden) is dienaangaande eene propositie gedaan. Maar indien er slechts het geringste voorstel daarover van de zijde des Zweedschen konings of van wien ook alhier ware geschied, dan zouden Z. Ts. Majesteit onmiddellijk daarvan bericht hebben gegeven aan Hunne K. Majesteiten, als aan zijne bondgenooten en zij kunnen er hunne koningen van verzekeren, dat Z. Ts. Majesteit nooit zonder hen met den gemeenschappelijken vijand een vrede zal sluiten.'

St. Petersburg, 5 Febr. „Maar daarna zijn er noch brieven van U noch van den Heer gezant Matwéjef gekomen, maar wat betreft, dat Uwe Genade in Uwe vorige brieven heeft geschreven, dat de Engelsche gezant

te 's Gravenhage, de heer Strafford, U gezegd heeft, dat de gezant, de heer Whitford, hem geschreven heeft, dat hij zulk een voorstel, als in Uwe instructie is geschreven, niet aan 't hof van Z. Ts. Majesteit heeft gedaan, aangaande hetwelk Uwe Genade den raad gaf om met Whitford te spreken, moet Uwe Genade — aangezien hijzelf, met mij in conferentie zijnde, heeft gezegd, dat hij niet op die wijze dat voorstel heeft gedaan, als gij volgens de gegeven instructie het hebt bekend gemaakt, maar die woorden als minister met minister heeft gesproken, maar toch de verzekering gaf, dat zij nooit iets ten nadeele van Z. Ts. Majesteit's belangen zullen doen en, indien zij door hunne bemiddeling geen goeden vrede kunnen bewerken, zich in geen opzicht in onze zaken zullen mengen — niet meer gewag maken van Whitford's voorstel" enz.

St. Petersburg, 26 Febr. „De heer Kranenburg, buitengewoon gezant der Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden, die aan 't hof Zijner Ts. Majesteit zal resideeren, heeft door een ingediend memoriaal voorgesteld, dat Z. Ts. Majesteit zoo goed zoude wezen in de nieuwverworven Oostzeehavens den handel vrij te laten en eveneens te Riga, te Reval en te Pirnau de tollen te verminderen en op denzelfden voet vast te stellen, als die — zooals de H. M. Heeren hebben vernomen — te Narva en St. Petersburg zijn ingevoerd, gelijk aan de tollen in de Archangelsche haven." „En Zijne Ts. Majesteit heeft U bevolen in 't geheim dienaangaande aan den Raad-Pensionaris en nog meer aan personen uit hen, welke dien handel drijven en hun belang daarbij hebben, mede te deelen, dat Z. Majesteit geneigd is aan dat voorstel van Kranenburg het oor te leenen en, hoewel Z. Ts. Majesteit door het verminderen der tollen in de bovengenoemde steden van de onderdanen Hunner Hoogmogendheden geen geringe schade zal lijden in zijne inkomsten en 't niet zonder bezwaar zal wezen om die verandering te maken, daar Riga zich aan Z. Majesteit's macht door capitulatie heeft overgegeven, waarbij hun door Z. Ts. Majesteit is beloofd, dat zij in alles zoo zouden blijven, als hunne privilegiën dat medebrachten, hetgeen daarna reeds is bekrachtigd, en het aldus moeilijk is daarin wijziging te brengen, en bovendien die steden hunne bijzondere waren, maten en gewichten, reglementen en gebruiken hebben en de handel in die steden grootendeels van Polen en Litauen uitgaat en het door al die omstandigheden niet gemakkelijk zal zijn die verandering in te voeren, toch heeft Z. Ts. Majesteit volgens zijne voortdurende vriendschap jegens Hunne Hoogmogendheden om al de bovengenoemde redenen die zaak niet op de lange baan willende schuiven, bevolen het volgende mede te deelen, 1°. dat Z. Ts. Majesteit, aangezien uit zulk eene groote concessie aangaande de tollen in al die steden groot nut en voordeel voor de onderdanen Hunner Hoogmogendheden kan voortvloeien, voor eene zóó groote concessie van zijn kant en 't voordeel, dat de onderdanen Hunner Hoogmogendheden daarvan zullen hebben, verlangt, dat de Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden aan Z. Ts. Majesteit beloven en zich door een tractaat daartoe verplichten te garandeeren, dat de provinciën Izjorië en Karelië, welke vroeger bij 't Russische Rijk hebben behoord en er thans weder aan zijn toegevoegd, en

de in den tegenwoordigen oorlog op de Zweedsche Kroon veroverde gewesten Lyfland en Estland en de stad Wijborg eeuwig onder de macht Zijner Tsaarsche Majesteit zullen blijven; en dat Z. Ts. Majesteit, indien de Heeren Staten die garantie op zich nemen en zich door een tractaat daartoe verplichten, daarvoor zal bevelen in al die steden, in Riga, in Reval, in Pirnau, in Narva en in St. Petersburg van de onderdanen Hunner Hoogmogendheden tot de eischen volgens het Tolreglement van de Archangelsche haven; 2°. maar indien de Staten dit niet verkiezen, wenscht Z. Ts. Majesteit dat de Heeren Staten der Vereenigde Nederlanden hem beloven borg te staan, dat de in den tegenwoordigen oorlog op de Zweedsche kroon heroverde, Russische erfprovinciën Izjorië en Karelië en de veroverde steden Narva en Reval en Wijborg met 't daarbij behoorende gebied eeuwig onder de macht Zijner Ts. Majesteit zullen blijven, en ook deze verplichting met een tractaat bekrachtigen; 3°. indien zij tot dit tweede punt geen geneigdheid toonen, dan wenscht Z. Ts. Majesteit, dat zij zich door een tractaat verplichten te garandeeren, dat de heroverde provinciën Izjorië en Karelië en de veroverde steden Narva en Wijborg eeuwig onder de macht Zijner Ts. Majesteit zullen blijven, zonder daarbij Lijfland en Estland in te sluiten, en dat zij, zoo zij zich al niet willen verplichten daarvoor borg te staan, de pretentie op die gewesten niet zullen tegenwerken" enz. „Maar wees zoo goed, om het antwoord, dat gij op dit voorstel zult ontvangen, onmiddellijk te schrijven en, indien zij zich geneigd toonen een van deze punten in te willigen, vertoon dan Uwe plenipotentie, hiernevens gezonden, en sluit het tractaat met Gods hulp."

St. Petersburg, 8 Maart. „Z. Ts. Majesteit's buitengewone gezant, de Heer de Lit, heeft uit Londen geschreven, dat vele der leerlingen, die de navigatie leeren, niet ordentelijk leven en schulden hebben gemaakt, zoodat niemand meer geld geeft en Stels, die hun tot nog toe geld placht te geven, weigert hun dat thans en vreest, dat zij in de gevangenis zullen worden gezet en dit ons volk tot oneer zal strekken. Daarom heeft Z. Ts. Majesteit mij bevolen aan Uwe Genade te schrijven, opdat gij aan die leerlingen, welke zich in Holland en Engeland bevinden, zoowel mondeling als schriftelijk mededeelt, dat zij ordentelijk moeten leven en niet losbandig, en in alles den Heer Prins Ljwóf gehoorzamen en handelen naar diens bevel."

St. Petersburg, 22 Maart. „Wees zoo goed te schrijven, volgens de tot U gezonden oekazen Zijner Ts. Majesteit uit Reval en van hier, over het mededeelen aan den Keizerlijken minister in de Hollandsche Staten van de geneigdheid Zijner Ts. Majesteit tot een verbond, (welke oekazen gij, naar gij schrijft, reeds hebt ontvangen), wat er bij Uwe Genade geschiedt en wat gij dienaangaande hebt voorgesteld en aan wien. Z. Ts. Majesteit heeft aan den gezant, den Heer Matwéjef, bevolen om na het eindigen van het Utrechtsche congres tusschen de bondgenooten en den Franschen koning onmiddelijk naar Elbing te gaan en daar de aankomst Zijner Ts. Majesteit af te wachten."

St. Petersburg, 25 Maart. „Uit Uwe thans aangekomen brieven van

22 Febr. hebt gij ons doen vernemen, dat de vice-kanselier, de Heer Baron Sjafírof in zijn brief aan den agent van den Burgh heeft geschreven, dat hij de Engelsche en Hollandsche gezanten als mediatoren heeft gebruikt, aangaande hetwelk gij bij eene ontmoeting met den Raad-Pensionaris hem gesproken hebt over het zenden van bevelen aan hun minister, dat hij daarin onzen gezanten van hulp zoude zijn, maar over bemiddeling hebt gij, daar gij geen oekáz hadt, niet gesproken, en daar wij nu hier brieven van den Heer Baron Sjafírof van 10 Januari uit Constantinopel hebben ontvangen (welke hij heimelijk door middel van vrienden heeft gezonden) en daarin over dit onderwerp schrijft, dat hij die gezanten niet als mediateurs, maar als vrienden om bijstand heeft gevraagd en zich tevreden stelt met hun bijstand en aanraadt om aan hunne principalen te schrijven, hen vragende om hun bevelen te zenden, dat zij ook in 't vervolg door hunne bemiddeling van dienst mogen zijn, omdat de sultan hun bevolen heeft hem op zijn veldtocht te volgen, aangezien hij zelf voornemens was met het leger op te trekken, en hoewel al deze brieven nog vóór het ontvangen van het bericht der overgave van Azof en der verwoesting van Taganróg zijn gekomen, het toch niet zonder gevaar is, wegens hunne nieuwe overdreven eischen boven de condities van het verdrag, dat wij weder met hen in oorlog komen, daarom heeft Z. Ts. Majesteit mij bevolen met zijn oekáz aan Uwe Genade te schrijven, dat gij eerst de Heeren Staten moet bedanken voor de hulp van hun gezant in de zaken van Z. Ts. Majesteit aan onze gezanten te Constantinopel en tevens moet vragen, dat zij hun gezant door hun bevel op dien weg doen voortgaan om onze gezanten te ondersteunen bij het weerhouden van de Turken om een oorlog te beginnen, door der Porte voor te houden, dát van de zijde Zijner Ts. Majesteit alles volgens het verdrag is ten uitvoer gebracht." „En als zij mochten vragen, of Z. Ts. Majesteit hen aanneemt als mediateurs, dan moet Uwe Genade zoo goed zijn te antwoorden, dat Z. Ts. Majesteit hunne mediatie in het tot rust brengen en sussen der thans aanhangige verschillen met de Turken zal aannemen en het tractaat in dien vorm, als het luidt, wil behouden en dat zij moeten schrijven aan hun minister, dat, indien de Turken daarbij mochten zeggen, dat hun mediatie ook tusschen den koning van Zweden en hen gewenscht is, dit onmogelijk kan geschieden, want, indien zij in onderhandelingen tot verzoening met den Zweedschen koning willen treden, dan kunnen zij dat direct van hun eigen zijde doen, en dat zij dit aan hunne gezanten verbieden, maar hun alléén bevelen moeite te doen aangaande de mediatie met de Turken."

St. Petersburg, 6 April. „Z. Ts. Majesteit heeft geliefd het project van een handelstractaat, U door de Heeren Staten gegeven en door de Russische kooplieden ingediende bericht over den toestand van den Russischen handel aan te hooren en, hoewel hij zeer gaarne wenschte middelen te vinden om het tot stand te brengen, toch konden wij geen middelen bedenken om het naar het verlangen der Staten te sluiten en, waarom dit onmogelijk is, volgt hier beneden." „Wat 2 en 3.....

betreft, stemt Z. Ts. Majesteit er in toe, dat de Russische kooplieden ter zee naar de Vereenigde Nederlanden zullen gaan en daar handel drijven, en dat eveneens de Hollandsche kooplieden ter zee naar alle rijken, gebieden en landen Zijner Ts. Majesteit zullen gaan en daar handel drijven, maar dat de Hollandsche kooplieden in hun handel dezelfde vrijheden en voordeelen zullen genieten als de eigen onderdanen Zijner Ts. Majesteit, dat kan niet geschieden, omdat 1°. het in strijd is met het van ouds vastgestelde handelsreglement, waarin bepaald is, dat de vreemdelingen niet alleen met de vreemdelingen, maar ook met de Russen — de eene aangekomene met den anderen — mogen handel drijven en hunne waren afzonderlijk verkoopen. Maar het is den vreemdelingen verboden de jaarmarkten in de steden te bezoeken en daar handel te drijven. 2°. Indien dit werd toegestaan, dat zij vrijen handel hadden in alle steden van het Russische Rijk, zoo zoude daaruit niet alleen groote belemmering voor de onderdanen Z. Ts. Majesteit, maar zelfs een volslagen ruïne kunnen voortvloeien, zoodat het den Russen geheel nutteloos en onmogelijk zoude zijn naar de stad Archangel te gaan handel drijven en zij hunne voordeelen zouden verliezen, uit welke zij alle belastingen betalen, omdat de vreemdelingen dan al hun koopmanschap in de Russische steden zouden kunnen drijven" enz. „En Z. Ts. Majesteit gelieft, dat het worde vastgesteld volgens het project, U van hieruit in 1710 gezonden. Maar dat de tol en alle andere belastingen, hoe zij ook mogen heeten, op gelijke wijze van de Hollanders als van de Russen zouden worden gevorderd, kan onmogelijk geschieden, omdat de onderdanen Zijner Ts. Majesteit, de Russische kooplieden, behalve den gewonen tol van hun handel, nog den tienden penning van hunne eigen goederen betalen, volgens de Russische gewoonte, en eveneens van hunne huizen en werkplaatsen eene bij hoofdelijken omslag bepaalde belasting en naar hun vermogen recruten, uniformen, proviand, dragonderpaarden, fourage en wagengelden leveren en allerlei andere voorkomende belastingen en onophoudelijk dienst doen, hetgeen de Hollandsche kooplieden zelve niet zouden willen, en al vonden zij het goed, dan zoude dit toch niet kunnen geschieden, aangezien de vreemdelingen, hoewel zij in 't geheele rijk en vele duizenden in aantal hun handel drijven, toch, doordat zij agenten hebben, in klein getal zijn, zooals zij ook nu hunne waren naar Archangel aan weinigen in commissie zenden, en zij kunnen beurtelings aankomen en vertrekken, steeds naar hun eigen wil en, daar men niet het minste weet van de eigendommen dier lieden, zal het volslagen onmogelijk zijn hen billijk naar hun vermogen in de bovengenoemde cijnzen en belastingen aan te slaan. Daarom gelieft Z. Ts. Majesteit aangaande het betalen der tollen, dat zij evenveel betalen als vroeger en als de onderdanen van andere mogendheden betalen volgens het bestaande reglement Zijner Ts. Majesteit."

Op 5. „Z. Ts. Majesteit vindt goed, dat het aan de onderdanen van beide partijen vrij zal staan allerlei waren en handelsartikelen in de gebieden en landen van beide partijen te koopen en te verkoopen, aan wien zij dat verkiezen, eveneens de verkochte en aangenomen goederen zonder eenige belemmering uit te voeren, behalve die waren, welke van beide

kanten verboden zijn uit te voeren." „De onderdanen Zijner Ts. Majesteit zullen van hunne waren, waarmede zij in Holland zullen handel drijven, tol betalen op denzelfden voet, als de kooplieden uit andere rijken betalen." „Dit onuitvoerbare project schrijf ik voor u over, opdat gij er kennis van kunt nemen, en zend ik U: gij kunt het voorstellen. Maar wat de overige artikelen betreft gelieft Z. Ts. Majesteit, dat zij blijven als in het aan Uwe Genade in 't jaar 1710 gezonden project" „indien zij soms andere middelen vinden om 't hierboven geschreven project te wijzigen, dan moeten zij U een nieuw project geven, hetgeen gij zoo goed zult wezen over te zenden."

St. Petersburg, 9 April. De Tsaar wacht bericht op het voorstel, dat Koerakien aan de Staten en den Duitschen gezant moet doen. „Het blijkt uit Uwe brieven, dat het thans het geschiktste oogenblik is tot het doen van dat voorstel, over hetwelk Z. Ts. M. mij dikwijls gelieft te vragen."

St. Petersburg, 20 April. „Wij verwachten steeds van u, dat gij zult handelen naar Z. Ts. Majesteits oekáz, U uit Reval gezonden, dien gij ontvangen hebt, en die oekáz is U gezonden op den gemeenschappelijken raad van Uzelf en den heer gezant Matwéjef, ons toegezonden, maar wij verwonderen ons zeer, dat Uwe Genade na het ontvangen van dien oekáz tot nog toe geen voorstel heeft gedaan, noch aan de Hollandsche Staten, noch aan den Keizerlijken minister, en volgens Uwe brieven schijnt het er een geschikte tijd toe te wezen, en ook gelieft gij niets daarover te schrijven, waarom gij geliefd hebt dat voorstel nog niet te doen, waarover Z. Ts. Majesteit mij gelieft te vragen, zooals ik U in mijne vorige brieven meermalen heb geschreven [1]).

St. Petersburg, 12 Mei. Na eenige mededeelingen over Turksche zaken: „aangaande dit ontvangen bericht zult gij zoo goed zijn mededeeling te doen aan de Heeren Staten en daarbij tevens hen te bedanken, uit naam Zijner Ts. Majesteit voor de bemoeiingen van hun gezant te Constantinopel bij het sluiten van dien vrede en hun ook te verklaren, dat Z. M. dit bewijs hunner genegenheid met dankbaarheid zal gedenken en hun van zijn kant wederkeerig verzekert alle bewijzen van vriendschap en genegenheid te betoonen, aangaande hetwelk Z. Ts. Majesteit geliefd heeft hun gezant aan 't hof alhier zijn dank te betuigen."

St. Petersburg, 11 Juli. „Er is hier bericht ontvangen uit Amsterdam van Prins Ljwóf, dat door de Russische navigatoren, welke zich in Engeland bevinden veel onaangenaams geschiedt en door hun overmoed en wispelturigheid hebben zij veel schulden gemaakt, om welke reden zij in de gevangenis worden gezet, en anderen zijn begonnen te deserteeren; daarom is er nu op oekáz Zijner Ts. Majesteit naar Londen aan den heer Lit geschreven, dat hij aan H. K. Majesteit moet verzoeken zulke losbandigen op schepen naar Archangel te zenden, aangaande hetwelk alhier schriftelijk mededeeling is gedaan aan den Engelschen gezant den heer Whitford" „en ook Uwe Genade zal zoo goed zijn Lit door Uwe

---

1) Die herhaling van 't woord *gelieven* (*iezwóliet*) komt aldus in het origineel voor.

brieven er toe aan te sporen, dat hij er op alle wijzen moeite voor doet om deze losbandige navigatoren uit Engeland op schepen definitief in dezen zomer naar Archangel te zenden, en dat met geweld, niettegenstaande alle uitvluchten."

Riga, 20 Juni. „Uit Uw laatsten brief uit 's Gravenhage van den 17den dezer maand Juni .... hebben wij gezien, dat de Keizerlijke ministers te 's Gravenhage vernemen, dat de Keizer incognito te Frankfort zal komen, waar de Keurvorsten zelve zullen komen om hem te ontmoeten, en Z. Ts. Majesteit heeft mij bevolen U te schrijven, dat, wanneer gij verneemt, dat Z. Ts. Majesteit in Frankfort zal aankomen, gij naar Z. Ts. Majesteit in Pommeren moet reizen met de postgelegenheid, zoo snel als mogelijk, al Uwe bagage in Holland achterlatende."

Königsberg, 7 Juli. Begeleidend schrijven bij een duplicaat van den vorigen brief. „Uit den brief Uwer Genade van den 6den der afgeloopen maand Juni heb ik gezien, dat het Uwer Genade niet aangenaam zal zijn, indien gij aan 't Keizerlijk hof zult moeten vertoeven, en hoewel ik den 24sten der vorige maand Juni op bevel Zijner Ts. Majesteit heb geschreven, dat gij, wanneer gij bericht van des Keizers aankomst te Frankfort ontvangt, naar 't hof Zijner Ts. Majesteit moet gaan,.... gelieve Uwe Genade daarvan ingelicht te wezen, dat die oproeping van U naar 't hof niet daartoe strekt om U aan 't Keizerlijk hof te gebruiken, maar, wanneer de Keizer te Frankfort zal wezen, dan wil Z. Ts. Majesteit U voor korten tijd naar Frankfort tot den Keizer zenden, slechts om den Keizer van de genegenheid en vriendschap des Tsaars te verzekeren, maar voor 't onderhandelen over de bekende zaak wordt het zenden van een Keizerlijken minister naar ons hof vereischt."

Elbing, 11 Juli. „Maar nu heeft Z. Ts. Majesteit bevolen aan U te schrijven, dat gij na het ontvangen van dezen brief, terstond zonder eenig vertoef en al Uwe bagage in Holland achterlatende, per postgelegenheid tot Z. Ts. Majesteit in Pommeren moet komen, zonder des Keizers aankomst te Frankfort af te wachten."

Stettin, 27 Juli. „Ik hoop, dat deze mijn brief U nog in Holland zal aantreffen en daarom gelieve Uwe Genade volgens den met deze post gezonden oekáz Zijner Ts. Majesteit...., ingesloten bij den brief aan den heer gezant Matwéjef, samen met den heer gezant Matwéjef een voorstel aan de Heeren Staten te doen en na daarop eene resolutie te hebben ontvangen, moet gij volgens Z. Ts. Majesteit's bevel per postgelegenheid hierheen tot hem komen. Indien de Heeren Staten met die resolutie talmen, dan moet gij ook zonder die resolutie ontvangen te hebben hierheen komen en dan kan de heer gezant Matwéjef na uw vertrek die resolutie in ontvangst nemen en hierheen, naar 't hof Zijner Ts. Majesteit, zenden." Verder andere documenten, o. a. de volmachten aan Koerákien, brieven van Galófkien, aan Brandt en Lups enz.

Berlin, 2 Oct. Z. Ts. Majesteit heeft Uwe Genade bevolen om voor de reis van den Haag naar Utrecht in geval van vredesonderhandelingen aldaar tusschen de hooge bondgenooten en Frankrijk, wanneer het U volgens het door Z. Ts. Majesteit gegeven bevel zal gebeuren daarheen

te gaan, voor Uwe uitgaven te nemen uit de van de stad Archangel naar U overgebrachte tolgelden de som van 5000 jefiemki en Uwe Genade zal zoo goed zijn dienaangaande te handelen volgens Z. Ts. Majesteit's bovengenoemden oekáz."

Karlsbad, 30 Oct. „Hierbij deel ik U als kennisgeving mede, dat de Heer Narysjkien voor eenige dagen hierheen is teruggekeerd en heeft medegedeeld, dat zij met Urbich het U bekende defensieve verbond, waarvan hem het project is gegeven, niet willen sluiten, maar Graaf Wiltschik (?) hierheen zouden sturen en hem dienaangaande een instructie zouden geven, welke na hem hier is aangekomen en op audiëntie bij Z. Ts. Majesteit bij het overgeven van den brief de felicitatie van den Keizer overbracht en daarna met mij in conferentie is geweest, waarin hij geenerlei voorstellen heeft gedaan, maar alleen over dat project van een defensief verbond heeft gezegd, dat het hem daar niet is medegedeeld, maar hem slechts is bevolen daarover alles te hooren en dat naar 't hof te schrijven; evenwel meent hij niet, dat aan hem een volmacht zal worden gezonden tot de onderhandeling daartoe en het sluiten daarvan, maar dat er iemand van Z. Ts. Majesteit naar 't Keizerlijke hof zal moeten worden gezonden om het te sluiten, en volgens bevel van Z. Ts. Majesteit is dat project hem medegedeeld, opdat hij het naar zijn hof zende en een bevel van zijn hof vrage, dat wij met hem alhier tot eene overeenkomst kunnen geraken, en dan zoude Z. Ts. Majesteit eerst tot het sluiten daarvan iemand aan Z. K. Majesteit gelieven te zenden, wat hij ook gedaan heeft."

Gistrau (?), 4 Dec. „Volgens Z. Ts. Majesteit's bevel zijn uit de regimenten 29 Russische officieren gekozen, en vanhier naar Holland gezonden om zich beter voor de officiersfunctie te prepareeren onder de buitenlandsche troepen, over welke Z. Ts. M. mij bevolen heeft aan Uwe Genade te schrijven, opdat gij hun aanwijst, bij welke troepen zij hun verblijf moeten houden. Wees zoo goed hen, zoo gij het noodig oordeelt, aan Prins Eugenius of andere generaals te recommandeeren."

Brieven van Koerákien aan Galófkien.

's-Gravenhage, 1/12 Januari. „Over den vrede met Frankrijk, zooals ik ook in mijne vorige brieven heb vermeld, wordt nog bevestigd, dat door vele omstandigheden bij het voorgenomen congres het tot stand komen van den vrede niet te verwachten is," „zooals gij zult gelieven te zien uit eenige teekenen van lauwheid en onwilligheid daartoe, zoowel in Engeland als in Holland; in Engeland heeft het Hoogerhuis een adres aan de koningin ingediend, waarin het vraagt, dat hare (H. Majesteit's) gevolmachtigde ministers in alles in overeenstemming met de overige geallieerden mogen handelen, maar hier is men er van ingelicht, dat de koningin het besluit heeft genomen aan die kamer te antwoorden, dat zij zulk een bevel aan hare gevolmachtigden zal geven." „De Poolsche minister heeft gezegd, dat zijn koning nog niemand heeft aangewezen....

maar in dat alles zoo zal handelen, als het met de belangen van den Keizer en het geheele Keizerrijk overeenkomt; en daarna hebben die van Pruisen, van de Palts en andere ministers van Duitsche Staten eveneens geantwoord. Maar de Portugeesche minister heeft verklaard, dat hij wegens den grooten afstand nog geen bevel heeft ontvangen en daarom niet kan antwoorden, maar behalve den Engelschen minister hebben die van Saksen en Lotharingen hunne bereidwilligheid tot dat congres verklaard. Maar bij al die gesprekken toonde de Engelsche minister zich zeer bedroefd bij het zien der algemeene geringe geneigdheid tot dien vrede." „Hoewel men het op 't eerste bericht niet kan aannemen, heb ik echter gehoord, dat de heeren alhier 34 linieschepen onder verschillende pretexten reeds tegen de lente gereed maken, daar zij in gevaar zouden verkeeren, indien Engeland een particulieren vrede sloot."

's-Gravenhage, 13 Januari. „De bisschop van Bristol, de gevolmachtigde gezant uit Engeland, is drie dagen geleden te Rotterdam aangekomen en met hem de Heer Buys, en ik hoop, dat hij van zijn hof een besluit in onze zaak heeft medegebracht; daarom ben ik gisteren en eergisteren bij Lord Strafford aan huis geweest, die voorgaf niet te huis te wezen; dat heeft geen andere bedoeling, dan dat hij zonder antwoord gegeven te hebben naar Utrecht kan gaan." „Maar ik zal de gelegenheid zoeken den bisschop en Lord Strafford te ontmoeten en werkelijk antwoord van hen te ontvangen." „De genoemde bisschop zal uit Rotterdam niet hierheen komen, maar direct naar Utrecht gaan; dit heeft velen tot het gevoelen gebracht, dat hij de Staten ontwijkt, om hun zijne instructie niet te behoeven mede te deelen, zooals het hem betaamde te doen, daar het een zaak van algemeen belang is." „Na de aankomst van den Heer Buys zijn de Staten voortdurend met hem in conferentie en over hetgeen hij heeft gerapporteerd is nog niet het minste bericht; alleen hooren wij, dat de Staten ontevreden over hem zijn, dat hij zonder werkelijk bericht, aangaande de bedoelingen van dat hof tot den vrede, is teruggekeerd." Hier verspreidt men het gerucht, dat de koning van Zweden den Engelschen Resident Jeffreys zijne bedoeling heeft medegedeeld, dat hij zijne koningin als mediatrice wil aannemen tot den vrede met Denemarken en Polen."

's-Gravenhage, 8/19 Januari. „Den vorigen Zaterdag is Lord Strafford, de Engelsche gezant, bij mij geweest en heeft hij gezegd, dat hij antwoord van zijn hof op het voorstel over de bekende zaak heeft ontvangen nl. dat van het hof aan hun gezant Whitford over zoodanig voorstel geen bevel was gezonden, maar aan Whitford is een bevel gezonden, om bericht te zenden aan 't hof welke voorstellen en hoe hij die heeft gedaan." „Hierop heb ik hem gezegd, dat ik niet twijfel, dat de Heer Whitford reeds lang, in denzelfden tijd, dat hij in Karlsbad en Saksen aan 't hof Zijner Ts. Majesteit was, zijn hof van alles rapport heeft gedaan" enz. „De afwezigheid van 't geheele gevolg van Lord Marlborough, zoowel van hovelingen als militairen (waarvan ik meen, dat gij reeds zijt ingelicht), heeft hier grooten twijfel doen ontstaan en men toont zich hier zeer ontevreden en, als de volgende campagne een aanvang zal nemen, dan willen de Hollanders hunne troepen niet aan het commando van den

Hertog van Ormond toevertrouwen, die in plaats van den Hertog van Marlborough is benoemd en daarom zijn zij voornemens een van de vorsten van het Duitsche Rijk te kiezen en dezen tot hun bijzonderen veldmaarschalk te maken. Zooals hier velen van oordeel zijn, moet men van het vervangen van Marlborough en verschillende generaals in de op handen zijnde campagne allerlei ongeluk verwachten, hetgeen zeer goed het einde van den oorlog in het voordeel van Frankrijk kan veroorzaken." „Omtrent den genoemden Marlborough schrijft men in brieven uit Engeland, dat hij nog tot groot ongeluk zal komen en niet alleen zijne rangen en waardigheden, maar ook zijn hoofd zal verliezen. Dit ongeluk van Marlborough is geen gering verdriet voor 't Hanoveraansche hof, en in 't bijzonder, nu men verspreidt, dat de Hertog van Marlborough zich Protector des volks wilde maken, het voorbeeld van Cromwell volgende." „Baron Hems, de gezant des Keizers, heeft mij bij eene ontmoeting onder andere gesprekken gezegd, dat hij er zeker van is ingelicht, dat het Hollandsche hof een bevel aan zijn minister te Constantinopel heeft gegeven, dat hij allen bijstand in de Zweedsche belangen moet bieden."

's-Gravenhage, 15/26 Januari. „Maar in Utrecht op het congres der Engelsche en Fransche ministers zijn de conferenties nog niet begonnen en, hoewel de Engelschen spoedig tot die zaken willen overgaan, heeft dit door het niet aankomen der Hollandsche gedeputeerden geen aanvang kunnen nemen." „En daarom heb ik nu niets uitgebreid over dat congres mede te deelen, behalve den aangenamen omgang tusschen de Fransche en Engelsche ministers." „In andere discours hebben de Fransche ministers aan den Saksischen minister gezegd dat zij zijn ingelicht van den tegenzin tot den vrede bij de Hollandsche Staten betreffende het tegenwoordige congres, daar zij eene andere verklaring van Frankrijk willen, nl. dat de eerste preliminaire artikelen als grondslag zullen worden genomen en niet die, welke aan Engeland zijn gegeven, en daarom verklaren de Fransche gezanten van hunne zijde in algemeene termen, dat de koning hen met die bedoeling heeft gezonden om werkelijk vrede te sluiten en dat, indien die voorstellen, welke zij in 7 artikelen aan Engeland hebben voorgelegd, den Staten onaangenaam zijn en zij (de Fransche ministers) die laten varen, zij eene verklaring der condities van de zijde der Staten verlangen." „Engeland en Frankrijk streven daarnaar, dat de Hollanders hunne toestemming geven tot de verdeeling der Spaansche monarchie.

's-Gravenhage, 25 Januari. „Maar de post van gisteren uit Engeland is niet zonder aangenaam bericht gekomen; zij berichtte nl. den Hollanders, dat de koningin zoowel aan 't Hooger- als aan 't Lagerhuis heeft verklaard, dat zij nimmer een particulieren vrede met Frankrijk wil sluiten," „men verneemt, dat Prins Eugenius, volgens bevelen van zijn hof, zich niet verzet tegen het verdeelen der Spaansche monarchie, en daarom thans met 't Engelsche hof in goede verstandhouding is." „De Heer Alefeld heeft mij zijne meening medegedeeld, dat zijn koning hem of iemand anders zal bevelen bij dat congres te wezen als gevolmachtigd minister." „Maar de Deensche minister zal nooit een publiek karakter aannemen, omdat hij neutraal is, en dat nog te meer, daar bij den vorigen Rijswijk-

schen vrede hun minister een publiek karakter had, maar dit slechts tot verwarring in de ceremoniën en twist met velen heeft geleid, waaruit meer schade dan voordeel voor de belangen zijns konings is voortgevloeid. Daarbij verklaarde hij zeker te weten, dat niet alleen de ministers der neutrale vorsten, maar ook vele gezanten der geällieerde mogendheden geen publiek karakter willen aannemen wegens den voorrang van plaats, behalve de Keizerlijke, Fransche en Hollandsche omdat deze van oudsher onder elkander gelijk staan."

's-Gravenhage, 29 Januari (9 Februari). „Bij de aankomst van de laatste post uit Engeland hebben wij nu zeker bericht ontvangen, dat er twee koeriers zijn afgezonden, de een aan den koning van Zweden en de ander naar Constantinopel, met geheime zaken, maar vervolgens is hier door sommigen 't heimelijk gerucht verspreid, dat het Engelsche hof bevel heeft gegeven aan zijn minister bij de Porte niet alleen om moeite te doen in het belang van Zweden, maar ook om het Oostenrijksche huis met oorlog te omringen en daardoor den Keizer op 't tegenwoordige congres tot den vrede te noodzaken. Toen heb ik gemeenschappelijk met den Heer Matwéjef besloten dit aan de Keizerlijke ministers te zeggen, maar hij heeft het aan Graaf Zinzendorf gezegd, waarover hij zelf rapport zal doen, doch ik van mijn kant heb 't aan Baron Hems gezegd, die het als eene aangename mededeeling opnam." „Door Engelsche brieven vernemen wij, dat de koningin beloofd heeft bevel te geven aan haar gevolmachtigden, dat het congres niet langer dan tot 12 April (nieuwe stijl) mag duren, evenwel hebben de Engelsche ministers dat nog niet in de vergadering medegedeeld."

's Gravenhage, 12/23 Febr. „Maar de laatste post uit Engeland heeft het bericht gebracht, dat het Lagerhuis na alle alliantie-tractaten ontvangen te hebben, heeft onderzocht, wie zich aan zijne beloften heeft gehouden en zij bevonden, dat de Keizer zoowel als de koning van Portugal het vierde deel der beloofde troepen niet geleverd hadden, maar alle jaren subsidie van Engeland hadden genoten, maar vooral van Holland bevonden zij, dat het zijne belofte niet had gehouden, en dat het reeds eenige jaren geen vloot en troepen naar Spanje had gestuurd; en dit alles hebben zij opzettelijk bevolen zoowel te Londen als hier in de dagbladen te drukken. Uit dit heeft men inderdaad begrepen, dat de Torypartij zeer veel sterker is geworden en het Lagerhuis daartoe heeft gebracht, om aan alle geällieerden te toonen, dat zij een groot deel van de troepen niet hadden geleverd van het aantal, waartoe zij door tractaten verplicht waren, maar dat Engeland alle beloften gehouden heeft en groote schade van de subsidies heeft gehad, om welke reden zij openlijk in een adres aan de koningin zouden kunnen vragen om vrede met Frankrijk te sluiten." „Bij nadenken ziet men hieraan in Holland, dat Engeland in elk geval gereed is om vrede te sluiten, niet alleen gezamenlijk met de geällieerden, maar ook, indien bij hen geene geneigdheid daartoe bestaat, afzonderlijk, omdat, zooals wij hooren, Frankrijk aan Engeland uit de Spaansche monarchie geen geringe belooning wil geven." „Daarom schijnt het op dit oogenblik zeer, dat de vrede tot stand zal

komen, evenwel kan men er nog niet zeker van zijn, omdat er nog hoop is, dat in Engeland de partij der Toreys het overwicht zal verliezen; eveneens zien ook de Staten alhier reeds in, dat zij Engeland zullen volgen en vrede sluiten." „Lord Strafford is eergisteren hier aangekomen, maar bij zijne ontmoeting met mij zeide hij, dat zij er niet weinig moeilijkheid in vinden, hoe alle geällieerden een gemeenschappelijk antwoord op de Fransche voorstellen zullen kunnen geven, en lachende zeide hij mij, dat hij het geschikter zoude achten, dat elk een afzonderlijk antwoord gaf, waarvoor de Keizerlijken reeds in groote vrees zijn, en zij wenschen, dat er een gemeenschappelijk antwoord gegeven wordt." „Een uur na middernacht is hier een koerier uit Frankfort aangekomen met het plotselinge bericht, dat de Dauphin, de kleinzoon van den Franschen koning, aan de pokken is overleden, acht dagen na den dood zijner echtgenoote. Dit is ons medegedeeld door den Raad-Pensionaris, dien ik in niet bedroefden, maar eerder blijden toestand heb gezien. Deze dood zal vele veranderingen veroorzaken en in 't bijzonder diegenen, welke Frankrijk welgezind zijn, van neiging doen veranderen, omdat deze koning oud is, van wien men meent, dat hij spoedig ook daarheen zal volgen."

Bijlage bij dezen brief: „Uitvoerige verklaring der voorstellen van Frankrijk tot een algemeenen vrede ter bevrediging van allen, die belang hebben in den tegenwoordigen oorlog." Met kantteekeningen.

's Gravenhage, 19 Febr. „het geeft niet weinig wantrouwen, dat Frankrijk zich zoo zorgeloos onbedekt laat aan de zijde van Savoije en men meent, dat dit inderdaad geschiedt door overeenstemming tusschen Engeland en Savoije."

's Gravanhage, 26 Febr. „Wat betreft, dat van de vijandelijke zijde was verzonnen en in de couranten gedrukt, dat Z. Ts. Majesteit een particulieren vrede met den Zweed sloot, zagen de ministers onzer bondgenooten dadelijk in, dat dit een verzinsel was; evenwel heb ik den Poolschen en Deenschen minister terstond van allen twijfel ontheven." „Palmquist, de Zweedsche minister, is op Donderdag van de vorige week in particuliere conferentie met de gedeputeerden, met den Raad-Pensionaris en den Heer Latmar geweest, aan welke hij de klacht van zijn koning tegen alle geällieerden openbaarde, dat zij volgens hunne belofte de neutraliteit in het Duitsche Rijk niet bewaarden." „Maar zooals ik het gehoord heb, schrijf ik het ook, nl. dat de beide gedeputeerden hem lachend een kort, weigerend antwoord gaven" enz. „evenwel verneem ik, dat Palmquist brieven van zijn koning heeft ontvangen en er nu vaak ook in andere vertrekken private conferenties plaats hebben."

's Gravenhage, 29 Febr. „Eergisteren hebben de Fransche ministers aan die der geällieerden den termijn gesteld, dat zij op al die voorstellen den 30sten Maart (nieuwe stijl) zullen antwoorden, maar naar alle verwachting zullen zij spoedig antwoord geven, doch men begint dezen voortgang op eene andere wijze te verklaren, en wel niet daardoor, dat dit alles in overeenstemming met Engeland geschiedt. Maar uit dit wantrouwen is veel op te maken en men vermoedt, dat Lord Strafford eigenmachtig voor zijn persoonlijk voordeel zich jegens Frankrijk genegen

betoont en niet op bevel van zijn hof." „Dezer dagen hebben sommigen mij verzekerd, dat de Keizer en het Rijk met de Hollanders onderhandelen en zij willen een offensief en defensief verbond sluiten wegens het vele wantrouwen tegen Engeland."

's Gravenhage, 14/25 Maart. „Eergisteren heeft de Poolsche minister, Baron Gerzdorf, mij een bezoek gebracht en mij en den heer Matwéjef medegedeeld, dat hij den vorigen dag van een vriend aangaande de zaken van "t Deensche hof had vernomen, dat Engeland ten nadeele van onze belangen dat hof zeer tracht te bewegen tot een particulieren vrede met den Zweed, en eergisteren is de Baron Gerzdorf des ochtens bij den Raad-Pensionaris geweest, die hem niet alleen in 't geheim mondeling van deze zaak inlichtte, maar hem ook een brief van den Hollandschen minister aan 't Deensche hof toonde, waarin werd medegedeeld, dat Engeland dat hof tot een particulieren vrede met den Zweed tracht te brengen er aan dat hof reeds allerlei veranderingen plaats hebben, dat het ministerie zich van het Deensche volk verwijdert" enz. „Maar Baron Gerzdorf deelde ons o. a. mede, dat hij door een expressen koerier dienaangaande rapport wil doen aan zijn hof en geen ander middel aan zijn hof weet aan te raden, dan dat zij in aller ijl een minister naar dat hof zenden om het nieuwe ministerie tot het belang van zijn koning over te halen en daarvan terug te houden." „Wij zijn gemeenschappelijk van plan er zelf in discours met den Raad-Pensionaris over te spreken" enz. „En wat het Poolsche hof betreft, hebben wij gehoord, hoewel ik het niet zeker durf zeggen, dat ook dit hof er naar streeft, dat, indien bij het tegenwoordige congres de vrede met Frankrijk tot stand zal komen, ook de Noordsche oorlog bij die gelegenheid tot een einde komt."

's Gravenhage, 25 Maart (5 April). „De intrigues van het Pruisische ministerie te Utrecht zijn zoo openlijk en in werkelijkheid grof en weerzinwekkend voor allen, dat zij weinig vrienden voor de toekomst hebben overgehouden, en vooral denk ik niet, dat de Hollanders eene gunstige meening van dat hof zullen hebben, en in 't bijzonder heeft het terugroepen van 10 bataillons uit den dienst der geällieerden velen achterdocht gegeven, dat dit volkomen in het belang van Frankrijk is geschied, hoewel onder pretext, dat zij in Pommeren hun land tegen den oorlog moeten bewaren."

's Gravenhage, 28 Maart (8 April). „In deze conferentie hebben reeds velen opgemerkt, dat Frankrijk den tijd rekt, terwijl men eerst meende, dat het een snel einde verlangde op dat congres; daarom is men van oordeel, 1°. dat het alleen door Engeland reden heeft om den tijd te rekken (daar hunne zaken hopeloos en krachteloos staan) en daarom op alle wijzen trachten tusschen de Hollandsche provincien tweedracht te stoken en reeds geheime missionairs met groote geldsommen hebben rondgezonden en tevens onder de andere geällieerden allerlei oneensgezindheid zoeken op te wekken, 2°. dat dit rekken van den tijd in verstandhouding met het Engelsche hof geschiedt om dit congres niet uiteen te doen gaan vóór het sluiten van het Engelsche Parlement, omdat de koningin daarna meer kracht zal hebben" enz.

's Gravenhage, 11 April. „De ministers onzer bondgenooten beschuldigen elkander in gesprek met ons onophoudelijk van onstandvastigheid. De Deensche minister heeft argwaan tegen de Polen en is gisteren bij mij aan huis geweest: hij zeide, dat de Zweedsche koning gemakkelijker met den Pool dan met zijne andere vijanden vrede zal kunnen sluiten." „Maar de Poolsche Graaf Werdern zeide, dat zij bericht hebben ontvangen van eenige geneigdheid tot den vrede bij het Deensche hof."

's Gravenhage, 24 Mei. „Evenals in mijne vorige brieven rapporteer ik ook thans, dat wij reeds volgens den oekáz een voorstel hebben gedaan aan de Keizerlijke ministers en den Raad-Pensionaris over het geven van hulptroepen aan hen en geenerlei antwoord hebben kunnen ontvangen."

's Gravenhage, 27 Mei. „Hoewel wij tot dezen datum op onze vroegere voorstellen aan de geällieerden om met hen in verbond te treden en hun hulptroepen te geven, nog geen antwoord hebben ontvangen, toch zien wij in deze omstandigheden duidelijk, dat zij, indien zij voornemens zijn zonder Engeland den oorlog te vervolgen, ons noodig zullen hebben." „En de Deensche gezant heeft mij tegen het verzenden dezer post van zijn kant medegedeeld, dat hij de Keizerlijke ministers daartoe zeer genegen had bevonden." „De Poolsche minister Gerzdorf heeft mij van zijn kant medegedeeld, wat hij met den Pensionaris van Amsterdam ..... en met den Groot-Thesaurier Hop had gesproken, die gaarne op die woorden ingingen en hem na vele gesprekken zeiden, dat, indien het besloten zal worden den krijg voort te zetten, zij zich hiertoe geneigd gevoelen."

's Gravenhage, 20 Juni. „Toen de Staten hier bericht kregen, dat Engeland bevel heeft gegeven aan zijn gezant te Constantinopel om veel moeite te doen in het belang van Zweden en den met Z. Ts. Majesteit gesloten vrede te verbreken, hebben zij hun gezant daarentegen bevolen om ijverig te waken voor het belang Zijner Ts. Majesteit en dien vrede in stand te houden."

's Gravenhage, 11 Juli. „Tegen aller verwachting heeft Engeland den wapenstilstand verklaard, waaruit velen opmaken, dat de Engelsche zaken zwak staan of dat men eenige vrees heeft voor het volk om openlijk een particulieren vrede te sluiten."

's Gravenhage, 8 Nov. „En aan alle omstandigheden der zaken kan men reeds zien, dat de vrede of het voortzetten van den oorlog thans in de hand van Frankrijk is en niet van Holland, daar men van het begin dezer onderhandeling de traagheid der Staten alhier heeft gezien."

's Gravenhage, 14 Nov. „Hier is tusschen de provinciën groote oneensgezindheid, daar onlangs de provinciën Utrecht, Friesland en Groningen hebben verklaard inderdaad vrede te willen sluiten, maar de andere provinciën zich hierover nog niet uitlaten en uitzien, of het met hunne belangen overeenkomt vrede te sluiten, en al wilden zij het ook, dan nog zijn velen van oordeel, dat Frankrijk zelf den tegenwoordigen veldtocht wil voortzetten en daarom meenen velen, dat Amsterdam uit politiek zoo handelt, alsof het zich niet geneigd betoont tot het voortzetten van den oorlog, hoewel het ziet, dat de geheele provincie Holland daartoe wel

geneigd is, maar met deze oneensgezindheid of dat dralen gaan zij een tijdlang voort en ondertusschen zoeken zij vrede met Frankrijk te verwerven en aan alle omstandigheden van de zaken alhier is het te zien, dat de Utrechtsche negotiatie zal voortduren."

's Gravenhage, 21 Nov. „Hier, evenals in Utrecht, rusten alle zaken tot de aankomst van Lord Strafford, dien men spoedig hier verwacht, en men meent, dat hij zal komen met het laatste vredeproject, dat hij bij zijne aankomst aan de geällieerden zal voorleggen, en indien zij het niet aannemen, dan zal Engeland de geällieerden verlaten en zijn particulieren vrede sluiten."

P. M. A., Bundel 336, bevat hoofdzakelijk brieven uit het jaar 1712.

bl. 131, 132. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 1 Januari. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden.

bl. 125. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 15 Januari. „ik manqueeren niet in al het geene de hr. Prince de Luow mijn weegens de navigateurs, en anders comt te ordineeren, en te observeeren, dogh nu is het in het wintersaisoen, dogh als het voorjaar is, dan sullen sij wel meest op de oorloghscheepen geplaast werden, ik soude het alles geerne in ordre doen, dat daar goede officieren van coomen mogten, en dat is de Reeden, waarom dat ik daerover aan U. E. H. G. Ex. eens soo largo hebbe geschreeven, daar op in 't corte antwoort ben verwagtende."

bl. 126, 127. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 29 Januari. „op gisteren soo ben met de hr. Prince de Kurakin alhier uijt den Hage terugh gecoomen, alwaar expres geweest ben, om te spreecken, dat alle de navigateurs, op de Hollandse oorloghscheepen soude vaaren, daar is een seer groot getall en sijnder soo veele nooijt op de vloot geweest van geene natien, soo dat het al een groote Commissie is, die al wat moet gedirigeert werden."

bl. 12—14. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 5 Maart. „Ik wil thans Uwe Hooggrafelijke Excellentie niet veel lastig vallen met mijne tranenrijke en bittere regels." Klachten over de jongelieden, welke in Holland de zeevaart leeren.

bl. 161—164. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 11 Maart. Over den Spaanschen successie-oorlog.

bl. 16—19. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 15 Maart.

bl. 20—22. Verslag van Ljwóf aan Apráksien aangaande de jongelieden, welke in Holland de zeevaart leeren, hunne vorderingen, bezigheden, ongehoorzaamheid en onbehoorlijk gedrag.

bl. 33, 34. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 8 April. Het valt Ljwóf zeer moeilijk de navigatoren te besturen, inzonderheid die, welke in Engeland vertoeven: daarom vraagt hij, of de Russische gezant te Londen de leiding over hen niet op zich zoude kunnen nemen.

bl. 1. Briefje van Koerákien aan Apráksien, 's-Gravenhage, 22 April.
bl. 35, 36. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 8 Mei.
bl. 37, 38. Verslag van Ljwóf aangaande de navigatoren. „Het is bekend aan Z. Ts. Majesteit, dat ik naar Holland ben gezonden om toezicht te houden over de kinderen van aanzienlijke personen, welke voor de zeevaart worden opgeleid, en dat ik te dien einde eene opdracht heb en verschillende punten, en hen, hoewel ik geenerlei credensiaal heb, geheim houdende, placht ik hen uit te zenden en doe dit nog onder den schijn, dat het hun eigen verlangen is zich voor die zaken op de schepen te begeven, en ik heb hen er toe gedwongen zich in te schrijven voor den volontairsdienst, in welken zij niet van de schepen mogen gaan, totdat die schepen, waarop zij zich bevinden, naar de havens terugkeeren, hetgeen reeds velen hebben gedaan, en nu bevinden zij zich op de schepen, zonder die ooit te verlaten, reeds 15 maanden en langer, en hoewel ik in mijne zwakheid en ziekten ben, toch zal ik tot mijn laatsten ademtocht hen hiertoe dwingen, geen acht slaande op de voortdurende verbittering en op mijn volslagen geldgebrek. Daarna zijn leerlingen in het stuurmansvak tot mij gezonden, eerst 27 man, welke ik op geenerlei wijze geheim kan houden, en als publiek persoon dit te doen is mij onmogelijk, omdat ik geen vreemde taal ken en er geen tolken zijn noch te vinden zijn en ik bovendien geen eigen huis heb en geen middelen daartoe bezit, en om deze redenen, die het voor mij onmogelijk maken, heb ik de gunst gevraagd die zaak van mij af te nemen en aan een waardig inwoner van dit land of Moscoviet toe te vertrouwen, die de Hollandsche taal machtig is en niet alleen hen kan besturen, maar ook 't geld kan beheeren, de uitgaven opteekenende met werkelijke verantwoording, en die in zijn handelscommissies vijf of meer klerken en schrijvers kan hebben en dat niet slechts bij zulke talrijke en dagelijksche uitgaven, waarbij ik alléén zooveel moeite heb aangewend, als mij mogelijk was, waardoor ik nog meer tot ziekte en zwakheid ben vervallen; en op dit mijn eerste verzoek ontving ik 't antwoord van den Groot-Admiraal, dat die zaak van mij zal worden afgenomen en aan een ander zal worden toevertrouwd, en hierop wachtende vraag ik steeds en zoo ook nu om eene genadige beschikking in deze zaak. Doch in het tegenwoordige jaar, 1712, zijn opnieuw 43 man tot mij naar Holland gezonden om het stuurmansvak te leeren, aangaande welke ik heb geschreven en een genadig bevel heb gevraagd, hoe ik mij in die zaak moet gedragen, terwijl ik volstrekt geen instrumenten daartoe heb, en hen op de schepen te plaatsen als matrozen of soldaten zoude niet alleen niet bevorderlijk zijn voor hun vak, maar zij zouden ook nog vergeten, wat zij op de „Maskwá" geleerd hebben, omdat het stuurmansvak en de praktijk daarvan ruimte vereischt om te schrijven, te lezen, kaarten te meten en journaal te houden en aan de matrozen en soldaten is dit niet veroorloofd. Daarom heb ik hen allen eveneens bij de volontairs geplaatst, waar zij in het bijzonder voor dronkenschap zijn behoed en spoedig praktijk kunnen verkrijgen, en op bevel heb ik een aanmerkelijk aantal uit hen, die bij vroegere gelegenheden hierheen waren gezonden, naar Moskou laten

gaan. Maar nu bij de reeds aanwezigen nog de 43 nieuwgezondenen waren gekomen, was het mij volgens het hierboven geschreven rapport onmogelijk zulk een groot aantal te plaatsen, maar den agent van den Burgh, wien het volgens de verplichtingen van zijn ambt betaamde die zaak te regelen — en bovendien waren hem door den Groot-Admiraal bevelen daartoe gezonden — werd vertoornd en onttrok zich uit baatzucht aan die zaak en de hem door den Groot-Admiraal gezonden brieven verloochende hij en hij gaf mij door den heer Christoffel Brandt zijne volslagen weigering te kennen, nl. dat hij die zaken niet zoude verrichten, en de heer Brandt drong, met groote genegenheid jegens mij en ziende, dat de zaak op geene wijze konde worden geregeld, er sterk bij van den Burgh op aan, dat hij ter wille van de genade des Grooten Souvereins toch niet zoude weigeren, maar hij wilde er zelfs niet van hooren en liet mij door den heer Brandt zeggen, dat ik voor die zaken een man moest huren, bekend met de wetten en de taal des lands en in staat om het bestuur over de navigatoren op de schepen waar te nemen, en ik, hierin zijne arglist bespeurende, vraagde hem, van den Burgh, door den Heer Brandt, dat, indien zulk een man mocht gevonden worden, hij hem dan niet hinderlijk zoude zijn, en hij beloofde en deed alles om de zaak spoedig ten einde te doen komen. Daarom was ik gedwongen zulk een deugdelijk persoon te zoeken, die mij een hulp konde wezen in die groote en zeer noodige zaak, en er werd zulk een man gevonden, een inwoner van Amsterdam, de Heer Dezaguls (?), welke geen geld of huurcontract, maar slechts de gunst van den Grooten Souverein verlangende, dezen dienst op zich nam en door zijn ijver die zaak in orde bracht en al die drie en veertig man wist geplaatst te krijgen als volontairs, doordat hij veel crediet heeft in de Hollandsche admiraliteit en vele jaren als luitenant heeft gediend, en thans is hij een voornaam onderwijzer in de scheepvaartkunde, de geheele mathesis en vele andere vrije (swabodnych) wetenschappen en hij heeft een druk kantoor en door mijne bemoediging en nog meer wegens den belangrijken dienst, dien hij bewijst, verwacht hij de genade van den Grooten Souverein en hij wenscht en belooft ook in het vervolg van dienst te zullen zijn, indien het Z. M. zal behagen hem door zijn hoog bevel en zijne gunst daartoe uit te kiezen." Het slot van dit verslag heeft geen betrekking op ons land, om welke reden ik het heb weggelaten.

bl. 165, 166. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 24 Mei. Over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 167. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 27 Mei.

bl. 39, 40. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 6 Juni.

bl. 42, 43. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 7 Juni.

bl. 176, 179. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 17 Juni. „met dat wij hier schrijvens becoomen hebben dat den Senaat van Stockholm aan de Sweedse oorloghscheepen ordre gegeeven heeft om geene Hollandse en Engelse ofte andere natien met haare scheepen naar Riga ofte andere Moscovise Plaatsen te laaten passeeren

ofte repasseeren, en dewijle nu reets seer veele Hollandse scheepen aldaar gearriveert sijn, en sij ook aldaar seer veele goederen gecogt ende reets betaalt hebben, soo hebben de coopliedens alhier bij de Regeeringe geclaagt die haar met brieven van voorschrijvinge gesonden naar den Hage bij haar Hoogh Moog. en is daarop geresolveert, doordien de Sweeden de Engelse scheepen alsoo wel sullen neemen als de Hollanders en andere natien, dat men voor eerst soude schrijve aan den Hollandse envoye de hr. van Borssele tot London, om aldaar met d' Engelse Ministers te overleggen, op wat voor een manier dat men de Sweeden tot reeden sal brengen en gelooft men niet dat deese Affaires sonder een esquader oorloghscheepen sullen getermineert en de Sweeden tot reeden gebragt werden, en sijn de Hollanders daar over seer geanimeert, om dat het haare geheele commertie stremt."

bl. 45—47. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 20 Juni.

bl. 177, 178. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 24 Juni. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden.

bl. 186—189. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 1 Juli. Over de onderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden enz.

bl. 180—182. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 5 Juli. Over de onderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden enz.

bl. 183—185. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 8 Juli. Over de onderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden enz.

bl. 193—196. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 19 Juli. „met dat ik eenige tijt inden Haage ben geweest over eene Resolutie dat de Capiteijns geene scheepen onder haare Convooij wilde meedeneeme ende beschermen die naar Riga en andere Moscovise Plaatsen in de Oost Zee gingen ofte vandaar coomen, soo hebben daar met alle de Heeren die daar in belangh hebben gesprooken en hebbe haar diverse projecten aan de handt gegeeven, op welke manier dat sij sulks soude cunnen doen en hope daar van eenige tot perfektie sullen coomen, maar dat is maar tot aan de Sont toe, en vandaar naa Amsterdam. nu sal op morgen hier met de Heeren van de Admiraliteijt spreeken op wat vaste voet dat sulx soude cunnen gereguleert werden. men is hier wel seer geinclineert om deese commertie voorts te setten, alsoo het tot groote dienst van de Hollanders is, maar de Hollanders haare Admiraliteijtscasse is seer slegt gestelt." Verder over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden enz.

bl. 197—200. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 22 Juli. „weegens het belemmeren van de scheepvaert op Riga" „men heeft wel gesprooken of sijne Czaarse Maijesteijt ende Conink van Deenemarken niet eenige oorloghscheepen hadden, die alle de coopvaardijescheepen, van de Sondt naar Riga en de andere Moscovise steeden costen convoijeeren en weederom daar brengen en haar voor de

sweedse oorloghscheepen beschermen." Verder over den Spaanschen successieoorlog enz.

bl. 201, 202. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 26 Juli. Over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 203—206. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 29 Juli. „Seedert mijne laesten soo hebben hier bij de heeren Burgemeesteren seer sterck aengehouden dat zij dog bij deese vergaderinge van de staet van Hollandt het dog soo geliefde te derigeeren, dat de hollanse scheepen die tot Riga en Reval present laagen door eenige Hollandse oorlogscheepen moogen afgehaelt werden en soo d' Hrn Burgemeesteren dat niet soo ernstelijk pouseerde de andere Proventien, die daer geen ofte wijnigh intrest daer bij hadden, souden het nog veel minder doen, ik hebbe haere gesegt doen zij zijde dat d' Admiraliteijt geene oorlogscheepen hadde dat in gevalle de scheepen van Oostindien quamen te retourneeren, daar wel 10 grooten oorloghscheepe bij waaren, dat sij daervan dan eenige soude cunnen neemen en die derwaerts sende." Verder over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 49, 50. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 5 Aug.

bl. 207. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 5 Aug. „door continueele sollicitatien weegens den handel op Riga en alle andere moscovise steeden in de Oost Zee, soo geven wij wat hoope ende aparentie, als offer wel eenige Hollandse oorloghschepen van hier naar Riga souden gaan, om de schepen af te halen" enz. Verder over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden.

bl. 208—211. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 9 Aug. „door het continueel solliciteeren van de coopliedens en van mijn, soo hebben de Heeren Burgermeesteren van Amsterdam geresolveert, om bij Provisie het soodanigh te dirigeeren bij de Provintie van Hollant, dat men een esquadre van 6: 7 of 8 Hollantse oorloghscheepen naar Riga sou sende, om de Hollandse Coopvaardijevloot derwaerts brengen, nu hebbe ik verstaan dat een van de Hollandse Capiteijns soude gezegt hebben dat bij Riga soo wijnigh water was, ende soo periculeus weegens de swaare stormen dat men daar met geen oorloghscheepen van 40 of 50 stucken canon secuur soude cunnen leggen en hebben de Heeren van de Admiraliteijt sulx selfs teegens mijn gesegt, en daarom soo hebben mijn daarnaar geinformeert en bevonden dat men daar secuur en wel sou cunnen leggen." Verder over den Spaanschen successieoorlog enz.

bl. 212, 213. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 11 Aug. Over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 214, 215. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 12 Aug. „Seedert mijne vooriege, soo hebben in den Haage seer lange gesprooken over de Resoulutie van haar hoog: moog: om een Esquader hollandse oorloghscheepen naar Riga te senden en hebben alle diffiqulteijten dan ook wegh genoomen."

bl. 216, 219. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 19 Augustus. „Weegens het vertreck van de Hollandse oorloghschepen, vallen hier en in den Hage soo veele besoignes voor als

over wijnige hooftsaken geschiedt" „aan de andere zeide soo maken de Capiteijnen alderhande difficulteijten ende swarigheden, dat soo laat in het saisoen, daar onmogelijk cunnen leggen" „de tijdt die passeert te sterk soo dat ik al in de vreese ben off het dit jaar wel sal succedeeren." Verder over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden, enz.

bl. 51, 52. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 5 Dec.

bl. 224—227. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 26 Aug. „men is alle daagen alhier in conferentie geweest of men de Hollandse oorloghscheepen, dit jaar nogh naar Riga soude sende, maar daarover is soolange gedelibereert, dat het soolange getraijneert heeft, dat het saisoen verloopen is," „nu geloove dat sij op gisteren geresolveert hebben dat het Esquadre dit jaar niet gaan sal, sij geeven ook voor reedenen datter seer veele scheepen met granen inde Sont leggen, en dat die graanen door het lange uijtblijven als de scheepen naar Riga gingen geheel soude bederven, en dat sij daar ook voor moesten sorge draagen en dewijle sij nu niet meerder oorloghscheepen bij der hant hadde, soo costen sij dit jaar geene oorloghscheepen naar Riga sende, maar sij soude dat nu op het voorjaar doen." Verder over den inval der Franschen in Zeeland enz.

bl. 235, 236. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 30 Aug. Over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 234, 237. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 2 Sept. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de gëallieerden enz.

bl. 238, 239. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 9 Sept. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden enz.

bl. 262, 263. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 7 Oct. (in Russische vertaling).

bl. 137, 138. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 28 Oct. Over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 143, 144. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 4 Nov. Over den Spaanschen successieoorlog.

bl. 53, 54. Brief van Ljwóf aan Apráksien, Amsterdam, 5 Dec. Ongedateerd.

bl. 129, 130. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam (Januari of Februari). Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden „weegens de navigateurs die nu weeder sijn overgecoomen, solliciteeren ik alle daagen bij de hrn van de Admiraliteijt."

bl. 232, 233. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam. „nu zijn present in Holland twee partijen, de eene voor de vreede en de andere om den oorlog te continueeren, en een ieder heeft daar over zijne consideratien, die voor den oorlog zijn geven voor dat het de reputatie van de Republijck en van alle de geällieerde te naa is so eene gedwongen vreede aanteneemen; en dat men goede geallieerdens

heeft, daar men zig op verlaaten kan, en datmen een goede armee heeft, en nog veele voornaame steden voor hem heeft, en dat het nog aan geen geld manqueert" enz.

1713.

28 Juni. Het besluit der Staten aangaande aanmerkingen op het project van 't handelstractaat.

27 Juli. Punten, door Koerákien aan Galófkien gezonden, met de beslissing, daarop door de Russische regeering genomen, over het in onderhandeling treden met de zeemogendheden betreffende den vrede in het Noorden.

Aug. Over de schade, door de Russische soldaten aan Lambert Rutgers aangedaan, bij het wegnemen van zijn hout uit Wijborg.

18 Oct. (—13 Mei 1715). Boek bevattende de protocollen van Koerákien's verblijf in Holland en Engeland.

Nov. Vertaling van een brief aan den Tsaar van den Hollandschen koopman Christoffel Brandt over een door hem naar St. Petersburg gezonden jacht.

Brief van de Staten aan den Tsaar.

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.

Concepten der brieven van Galófkien aan den agent van den Burgh.

Brieven van den agent van den Burgh aan Galófkien.

Brieven aan Dalgaróekij van den aan de ambassade in Holland geattacheerden Aládjien.

Memorialen van den Resident de Bie.

Memorialen en verzoekschriften van den Hollandschen koopman Jan Palm.

Aangaande vijf Hollandsche schepen, te Helsingfors door de Russen verbrand.

P. M. A., Bundel 238. O. a. eene lijst van minderjarigen, naar Holland gezonden.

P. M. A., Bundel 347, bl. 7, 8, 12—14. Over het ontvangen te Reval van uit Holland gezonden linden.

P. M. A., Bundel 348, bl. 92, 119, 146, 163, 168, 169, 174, 184. Over het terugzenden der navigatoren uit Engeland en Holland.

In P. M. A., Bundel 336 is het volgende uit 1713 van eenig belang voor onze geschiedenis:

bl. 95, 96. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 31 Maart. Over de vredesonderhandelingen tusschen Frankrijk en de geällieerden enz. „De engelse die willen een esquadre van 15 oorloghscheepen naar de Oost Zee sende, om de Deenen te forceeren om met de Sweeden vreede te maaken sij wilde ook wel dat de Hollanders ook 10 oorloghschepen daar wilde bij doen, maar die hebben daar toe niet veel inclinatie, en die soude liever haare commertie met Moscovien wille voortzetten in de Oost Zee daar toe sij seer geinclineert sijn maar

omdat die Affaires van het Commertie tractaat soo lange duuren, soo sou de lust daarvan wel haast wat beginne over te gaan."

bl. 119, 120. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 7 April. Over de vredesonderhandelingen te Utrecht.

bl. 28. Brief van Ljwóf aan Apráksien, St. Petersburg, 30 Mei.

In P. M. A., Bundel 367 vindt men eveneens het een en ander uit dit jaar.

bl. 13—17. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 21 Maart (in Russische vertaling).

bl. 106, 107. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 14 April.

bl. 58, 59. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 19 Mei (in Russische vertaling).

bl. 197, 198. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 26 Mei.

bl. 274, 275, 279, 280. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 23 Juni. „met dat hier nu soo veele navigateurs sijn aangecoomen, soo hebben op gisteren nogh mijne dienste aangepresenteert aan dhr. Prince de Luow in Presentie van dhr. Feodor Soltikoff om hem in alles te assisteeren."

bl. 3—5. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 9 Nov. (in Russische vertaling).

Afschriften der brieven van Galófkien aan Koerákien.

Duplicaten der brieven van Koerákien aan Galófkien.

Concepten der brieven van Galófkien aan Koerákien.

Rensburg, 15 Januari. „Z. Ts. Majesteit heeft mij bevolen aan Uwe Genade te schrijven, dat, aangezien er wellicht bij de vredesonderhandelingen met den Zweed groote moeilijkheid omtrent Riga zal wezen, hetgeen de zeemogendheden, en in 't bijzonder Holland, ons volstrekt niet willen laten behouden of nog minder aan de Polen overgeven (zooals hun reeds is voorgesteld), en zij daardoor het sluiten van den vrede in den weg kunnen staan. Uwe Genade daarom moet gelieven in gesprekken met den Raad-Pensionaris over deze zaken hem op behoorlijke wijze mede te deelen, uit Uzelf en alsof gij geen bevel daarover hadt van Z. Ts. Majesteit, noch de bedoeling dienaangaande van Z. Ts. Majesteit kendet, of, als men die stad Riga om alle moeilijkheden, welke aangaande deze stad konden opkomen, af te snijden, vrij zoude laten, onder Poolsche protectie, dit aan de Heeren Staten aangenaam zoude zijn, en of zij voor zulk eene

concessie van Z. Ts. Majesteit (daar deze zeer groot voordeel voor Holland en vermeerdering van hun handel zal ten gevolge hebben) bij den toekomstigen vrede met den Zweed in 't belang Zijner Ts. Majesteit kunnen handelen. En indien de Raad-Pensionaris dit goed opneemt en zich daartoe geneigd betoont, dan moet Uwe Genade daarbij mededeelen, dat, wanneer hij dit geschikt acht, gij aan Z. Ts. Majesteit zult schrijven, die wellicht daarin een goed en voor niemand argwaanwekkend middel zal zien en het veroorloven, maar hen daarvan verzekeren kunt gij niet, opdat hij daaruit niet bemerke, dat dit van onze zijde gewenscht wordt."

Berlijn, 2 Maart. „Gedurende het verblijf van Z. Ts. Majesteit te Hanover is thans van de zijde van dat hof in gesprekken voorgesteld, dat Z. Ts. Majesteit na het eindigen in Holstein van de operaties bij Toning zoude gelieven eenige infanterie uit zijn leger in den dienst van Holland te doen overgaan, hetgeen Holland bij de tegenwoordige verwikkelingen als een groot bewijs van vriendschap van Z. Ts. M. kan opnemen, en hoewel hij dit niet openlijk zeide, toch kan men uit alles zien, dat zij dit op wensch van Holland gezegd hebben, waarop Z. Ts. Majesteit geliefd heeft hun te zeggen, dat, indien er geen gevaar van de Turken zal wezen en eveneens het Zweedsche corps onder Stenbock in Holstein zal te gronde gaan, Z. Ts. Majesteit dan tot hen in zulk een geval zooveel, als mogelijk is, uit zijne troepen, op hunne soldij, kan doen overgaan, en daarom heeft Z. Ts. M. mij bevolen aan U te schrijven, dat, wanneer U hierover rechtstreeks van de zijde van Holland of door het Hanoveraansche hof een voorstel zal worden gedaan, gij moet gelieven hun mede te deelen, dat, indien de Turken zich geheel onthouden van het aanvangen van een oorlog en het Zweedsche corps van Stenbock in Holstein zal worden vernield, Z. Ts. Majesteit dan gelieft van zijn leger, dat thans in Holstein staat, 6000 man infanterie en 2000 man cavalerie in Hollandschen dienst te doen overgaan, niet de minste subsidie daarvoor vragende, maar slechts op voorwaarde, dat zij hun de gewone soldij en kwartier geven" „en voor het doen overgaan dier troepen moet gij daarbij eischen, dat de Staten in een tractaat zich verbinden (zooals dat in Uwe instructie is geschreven) om na het eindigen van hun tegenwoordigen oorlog met Frankrijk de heroverde erflanden voor Z. Ts. Majesteit te behouden en eveneens er voor in te staan, dat de Zweedsche koning de veroverde steden bij de vredesverdragen zal afstaan aan Z. Ts. Majesteit, maar Z. Majesteit verbindt zich dan om krachtens het tractaat, tusschen Z. Majesteit en den Poolschen koning gesloten, Lijfland aan de Poolsche kroon af te staan; eveneens moeten de Staten zich verbinden om noch bij het tegenwoordige algemeene congres, noch daarna iets ten nadeele van Z. Ts. Majesteit en Z. Ts. Majesteit's bondgenooten te doen en in het bijzonder Z. Ts Majesteit en diens bondgenooten althans bij de Pommersche zaak niets in den weg te leggen, maar zelfs hulp daarin te verleenen, doch, indien wij het boven geschrevene in het tractaat wenschten op te nemen, zoo zullen zij dit niet willen. Maar althans moet gij trachten te verkrijgen, dat in dat tractaat worde opgenomen, dat de Staten zich na het aannemen dier troepen van

Z. Ts. Majesteit in hun dienst verplichten om de nieuwe vijanden van Z. Ts. Majesteit en diens bondgenooten, wie dan den Zweed zal helpen, eerst met goede middelen daarvan trachten af te brengen, maar, indien het onmogelijk is hen daardoor terug te houden, aan Z. Ts. Majesteit en diens bondgenooten allen bijstand te bieden."

St. Petersburg, 5 Sept. 1713. „Den brief van Uwe Genade aan mij te 's Gravenhage geschreven, van 1 Aug..... heb ik hier ontvangen, uit welken ik heb verstaan, dat Uwe Genade eene conferentie met den Raad-Pensionaris heeft gehad over het voorstellen der Keizerlijke mediatie aan de oorlogvoerenden in het Noorden, over welke hij zich ontevreden betoonde, omdat de Keizer de Staten niet tot die mediatie had uitgenoodigd, en te kennen gaf, dat zij wegens hun handel verplicht waren aan die mediatie deel te nemen, maar aangezien wij van oordeel zijn, dat de mediatie van den Keizer en 't geheele Keizerrijk ons nuttiger zal wezen dan die der zeemogendheden...., daarom moet ik aan Uwe Genade schrijven...., dat Uwe Genade, indien gij tegen verwachting, volgens de aan U gezonden bevelen Zijner Ts. Majesteit, nog niet met Lord Strafford en den Raad-Pensionaris over hunne goede middelen hebt gesproken, moet gelieven zich naar den stand van zaken aldaar van een verklaring dienaangaande te onthouden en zich te verontschuldigen, dat gij nog geen oekáz van Z. Ts. Majesteit dienaangaande hebt ontvangen."

St. Petersburg, 3 Nov. „Wat betreft het laten vervoeren van graan uit Riga naar Holland, heeft de Gouverneur van Riga.... aan Z. Ts. Majesteit geschreven, dat niet alleen de Hollandsche kooplieden..... geenerlei oponthoud is geschied, maar dat men tot nu toe schepen met graan laat vertrekken, en eveneens de Revalsche commandant" enz.

St. Petersburg, 19 Nov. „Z. Ts. Majesteit heeft mij bevolen aan Uwe Genade hierover te schrijven, dat Z. Majesteit het gesloten tractaat over het afstaan van de Pommersche sequestratie en Wismar.... niet gunstig heeft opgenomen" enz.

Brieven van Koerákien aan Galófkien.

's Gravenhage, 16 Januari. „Aangezien de Deensche troepen uit den dienst der Staten worden teruggeroepen, daarom wenschen de Staten (zooals ik begrepen heb uit de gesprekken van den Raad-Pensionaris en de andere gedeputeerden), dat Z. Ts. Majesteit door goede middelen het Deensche hof daartoe zal brengen, dat die troepen in hun dienst blijven, hetgeen zij als een bewijs van goede vriendschap van Z. Ts. Majesteit zullen aannemen."

's Gravenhage, 10 Febr. „Ik hoor hier van de intrigues en projecten van Engeland met Frankrijk in het belang van Zweden. Daar zij in het tegenwoordige geval Stenbock met de Zweedsche troepen in uiterst beknelden toestand zien en meenen, dat hij geheel zal worden vernield, slaan zij aan het Pruisische hof voor, tot ondersteuning van genoemden Stenbock, om eenige duizenden hunner troepen bijeen te brengen ten behoeve der Zweden, hen te helpen en Stenbock met zijne troepen te be-

vrijden, en daarvoor beloven Frankrijk en Engeland aan den Pruisischen koning iets in den algemeenen vrede naar zijn pretenties te regelen en hierover hebben de Fransche ministers met den Engelschen minister een voorstel aan de Pruisen gedaan. Ik heb door dit voorstel en de Fransche intrigues geen ongerustheid, omdat het Pruisische hof zich niet tot zulk eene onzekere zaak zal verbinden."

's Gravenhage, 14 Febr. „Over het koopen van proviand en fourage om die naar het Zweedsche leger te zenden .... hebben de Amsterdamsche burgemeesters geantwoord, dat zij tot dezen dag van niets vernomen hadden, maar nu hadden gehoord, dat de genoemde koopman Pels, welke die commissie heeft, 200 last rogge heeft gekocht, waarvan hij reeds een deel naar Hamburg en Holstein heeft gezonden voor zijn voordeel, uit eigen beweging handel drijvende, daar hij weet, dat in die streken bij de tegenwoordige omstandigheden een groote duurte is, maar van de Zweden heeft hij dienaangaande niet de minste commissie." „De Poolsche minister, Baron Gerzdorf, is gisteren bij mij geweest en heeft mij in het geheim medegedeeld, dat de Hollandsche Staten in hunne geheime vergadering de resolutie hebben genomen bevel te geven aan hunne gevolmachtigden te Utrecht, dat zij in overeenstemming met de Keizerlijke ministers moeten trachten op alle mogelijke wijzen bij het Utrechtsche congres de noordelijke oorlogvoerenden te verzoenen, waarop ik van hem wilde weten, of die resolutie der Staten op voorstel van hem, Baron Gerzdorf, was genomen, en hij zeide, dat de Staten dit gedaan hadden, omdat zij er hun eigen voordeel in zagen, en niet op zijn voorstel. Hoewel ik te Utrecht reeds vernomen had, dat de Poolsche ministers er naar trachten, dat op 't tegenwoordige congres te Utrecht een voorstel wordt gedaan over den vrede van den Noordschen oorlog, thans is het duidelijk te zien, dat dit op hun voorstel geschiedt, omdat mij van de vergadering der Staten tot dezen datum dienaangaande niets is medegedeeld, maar, indien de Hollandsche Staten uit eigen wil die bedoeling hadden, dan zoude mij dit evenzoo zijn medegedeeld als aan Gerzdorf." „Maar mijne meening over deze vredeszaak is deze, dat Frankrijk het thans niet geheel tot een einde van den Noordschen oorlog zal laten komen en koning August niet op den Poolschen troon zal willen laten, waarbij Frankrijk geen gering belang ziet, maar eerder zal wenschen, dat de Noordsche oorlog wordt voortgezet.

's-Gravenhage, 17 Febr. „Op bevel van Z. Ts. Majesteit, door Uwen brief tot mij gezonden, heb ik vele malen de gelegenheid gezocht uitvoerig met den Raad-Pensionaris over Riga te spreken en daarover hunne bedoeling te leeren kennen, maar zijn gewoon talmen in zulke delicate zaken heeft mij tot nog toe niet veroorloofd rapport aan het hof te doen, maar gisteren was ik gedwongen een conferentie met den Raad-Pensionaris te hebben, betreffende de bedoeling van Engeland tot het zenden van een eskader en het bevel aan Lord Strafford om hier een voorstel te doen, over hetgeen gij uitvoeriger bericht zult ontvangen in een anderen brief en onder alle gesprekken over dit en andere onderwerpen had ik een uitvoerig discours met hem over Riga; zooals de oekáz mij

beval, heb ik uit mijzelf en alsof mij dat niet door 't hof was bevolen, gezegd, of het den zeemogendheden en in het bijzonder den Heeren Staten aangenaam zoude wezen, indien.... de stad Riga op zulk eene wijze vrij werd gelaten, onder Poolsche protectie, als Danzig enz. Zie Galófkien's brief aan Koerákien, van 15 Januari. „En hierop zeide mij de Raad-Pensionaris, „Aan alle omstandigheden der tegenwoordige zaken kan men zien, dat de zeemogendheden niet onderling zoo eensgezind zijn als vroeger en het moeilijk is Engeland's bedoeling ten opzichte dezer zaak te kennen; maar wat de Hollanders betreft, zij van hun kant zien hier zeer hun belang in" „en hij zeide dat men eerst moet trachten, indien de tijd zelf dat zal toelaten, om zulk een vrede te sluiten, dat de Zweed afstand doet van Riga en Lijfland, waarover hij in twijfel is en niet gelooft, dat de Zweedsche koning zonder Lijfland vrede zal sluiten en in het bijzonder bij de verandering der tegenwoordige zaken tusschen hen en Frankrijk en Engeland; hoewel zij het niet met zekerheid kunnen weten, toch is er een gerucht, dat tusschen genoemde mogendheden en den Zweed een project gemaakt is van zaken van groote gevolgen, hetgeen mettertijd kan blijken niet alleen tot nadeel der belangen van de noordelijke geällieerden maar ook van anderen te wezen."

's-Gravenhage, 27 Febr. (10 Maart). „Wat betreft om van terzijde met de Engelsche ministers over Riga te spreken, zooals die oekáz mij gelast, heb ik de gelegenheid gehad uitvoerig met den bisschop van Bristol over zaken te spreken, maar aan al zijne woorden ziende dat zij er tegen zijn gekant, heb ik thans nagelaten verder over dat onderwerp te spreken."

's-Gravenhage, 6 Maart. „En aan alles kan men zien, dat Frankrijk en Engeland niet voornemens zijn ons gezamenlijk hunne mediatie aan te bieden, maar onze bondgenooten aan ons te onttrekken, ons in oorlog te laten en voor hun eigen belang zoowel den Zweed als Polen tot grooter macht te brengen voor de toekomst."

Zonder datum, doch 24 April te St. Petersburg ontvangen. „Ik hoor dat de Keizerlijke en Duitsche ministers het Utrechtsche congres willen afbreken, naar hunne hoven terugkeeren en den oorlog voortzetten, zooveel als zij kunnen, maar ik geloof niet, dat dit zal gebeuren, en inderdaad zullen de Keizer en het geheele Keizerrijk gedwongen zijn vrede te sluiten op zulke condities, als Frankrijk dat wenscht, omdat er geen ander middel is. Na het sluiten van dezen vrede zien wij onder het volk meer bedroefden dan verblijden en allen meenen, dat de oorlog spoedig zal worden begonnen." „Deze onstandvastigheid der Hollanders.... brengt er mij toe om op hen in onze zaken geringe hoop te vestigen en bovendien meen ik, dat zij thans na het sluiten van hun vrede niet zoo gunstig gezind zijn voor onze belangen als vroeger, omdat zij gedurende hun oorlog meer behoefte aan ons hadden dan thans, en, hoewel zij zich niet als anderen ons vijandig betoonen, toch houden zij zich neutraal en ik geloof werkelijk niet, dat zij ons openlijk zullen bijstaan."

Zonder datum. „De Heer Baron Latmar, President van Buitenlandsche Zaken, heeft de geheime commissie van de Staten gehad om als uit zich-

zelf in gesprek den Zweedschen Minister te kennen te geven, dat de Staten op zijn voorstel volgens het verdedigend verbond nimmer troepen aan zijn Koning zullen geven en dat Palmquist nooit eenige hoop kan hebben op het ontvangen dier troepen, omdat de noordelijke geällieerden reeds zoo lang eensgezind hunne geneigdheid tot den vrede toonen, maar zijn Koning zich daar steeds tegen kant en alleen uit hardnekkigheid den oorlog voortzet; daarom zijn zij niet verplicht om hèm bij te staan, die alleen om zijn eigen geneigdheid en lust den oorlog voortzet; en bovendien zeide hij aan Palmquist, dat hij aan den Senaat moest schrijven om zijn Koning meer tot den vrede te stemmen. De Heer Goes (de Holl. gezant in Denemarken) heeft na zijne aankomst in Holland, terwijl hij reeds eenige weken in zijn huis was, geen rapport aan de Staten gedaan, maar in de vorige week heeft hij over zijne zaken rapport aan de Staten gedaan, in wier midden hij in eene geheime vergadering rapporteerde, dat hij de gelegenheid had gehad om met Z. Ts. Majesteit in particulier gesprek te wezen en volgens dit discours bestaat de bedoeling Zijner Ts. Majesteit in het volgende: Op zijn tijd, wanneer de tijd er toe roept om over den vrede van den Noordschen oorlog te onderhandelen, dan wenscht Z. Ts. Majesteit, dat de Keizer en de Hollandsche heeren bemiddelaars zullen wezen, om welke reden Z. Ts. Majesteit hoopt, dat genoemde mogendheden zonder eenige partijdigheid zullen te werk gaan; wat Engeland betreft, hiervan wil hij niet weten; volgens eenige handelingen en dreigementen van Engeland is het niet zonder gevaar zijne bemiddeling aan te nemen, en bovendien zeide Z. Ts. Majesteit in gesprek met Goes, dat hij van zijn kant bereid is alle zekerheid en geneigdheid tot den vrede te geven...., maar indien alle genoemde mogendheden gemeenschappelijk met bedreigingen en vijandelijkheid willen te werk gaan, dan is in zulk een geval Z. Ts. Majesteit voornemens om geheel Lijfland en de andere veroverde provinciën te verwoesten, zoodat er niet één steen op den anderen blijft."

's Gravenhage, 28 April (9 Mei). „In mijn brief met de vorige post heb ik melding gemaakt van een project tot den vrede in het Noorden, dat der Staten door den heer Goes is voorgelegd en hem door het Deensche Hof is gegeven: ik voeg eene vertaling er van hierbij."

Bijlagen. Vertaling van het project van den Deenschen Koning, dat aan de Staten door hun minister Goes is overhandigd, vertoefd hebbende aan 't Deensche hof, in het tegenwoordige jaar 1713, den 27sten April. „Protocol, gehouden betreffende de volgende conferentie van dezen 7^{den} April (8 Mei) 1713." „Vertaling van het tractaat, tusschen Polen en de Porte gesloten, dat hier is bekend geworden." Uit het Deensche project: „Aangezien de Gottorpsche ministers Toning aan de Zweden hebben overgegeven, niettegenstaande dat zij van de zijde huns vorsten beloofd hadden ongeschonden neutraliteit te bewaren en in 't bijzonder Toning niet aan de Zweden over te geven, is het duidelijk te zien, dat het Gottorpsche hof in alle opzichten door het Zweedsche wordt bestuurd, hetgeen zal toenemen naarmate de jonge Hertog ouder wordt, omdat hij te Stockholm is grootgebracht en gevoed is met welwillendheid jegens de Zweden.

Indien de Zweedsche Koning zonder kinderen zal sterven, dan zal de jonge Hertog Koning van Zweden worden." „Het is bekend, dat er een natuurlijke haat tusschen de Denen en Zweden bestaat; daarom, indien het Zweedsche hof het Gottorpsche zal beheerschen, zooals dat thans inderdaad blijkt te geschieden, of indien Zweden en Sleeswijk-Holstein in ééne hand komen...., zal het Deensche land dan zijn erfelijken en natuurlijken vijand niet in zijn eigen gebied hebben?" „Het is hoog tijd, dat niet alleen Denemarken, maar ook al zijne bondgenooten, nl. het Keizerrijk, de zeemogendheden en andere rijken, die belang hebben bij het evenwicht in het Noorden, er aan denken maatregelen te nemen om deze ongeschikte zaken te voorkomen, aangezien het 't belang van geene dezer mogendheden is, dat het Deensche land vertreden wordt en dat één hoofd over de drie Noordsche koninkrijken heerscht." „Men moet aan de Zweden het eiland Rugen, Stralsund en de andere plaatsen van Zweedsch Pommeren tot aan de rivier Peene zelf afstaan en de overige eilanden zullen tot Stettin behooren." „Het Hanoveraansche huis zal het hertogdom Verden hebben." „De koning van Zweden zal aan den Deenschen koning de eilanden Gotland, Oeland, Oesel en Dagö afstaan." „De Tsaar zal Estland, St. Petersburg, Narwa en Wyborg en Kexholm behouden, bovendien ook dat, wat vroeger tot Rusland behoorde." „De koning van Polen zal Polen en Lijfland behouden, behalve Riga, dat eene vrije stad zal worden enz. „Alle Europeesche vorsten en in het bijzonder de naburige en in de eerste plaats de zeemogendheden zullen uitgenoodigd worden om in dit project te treden en, indien de genoemde zeemogendheden dat willen aannemen en medewerken tot de uitvoering ervan, dan zal de Deensche koning te hunnen bate den tol verminderen, die in den Sond wordt betaald," „maar zoo dat de Zweden en andere volken den gewonen tol moeten betalen." „De Tsaar zal hun eveneens in zijne gewesten eenige voordeelen in hun navigatie en handel toestaan; eveneens de koning van Polen in Denemarken."

Uit het protocol der conferentie van 27 April. „Denzelfden dag te één ure in den namiddag werden door de Statenvergadering de ministers van Z. Ts. Majesteit, Prins Koerákien, en Van Polen, Baron Gerzdorf ter conferentie geroepen met de gedeputeerden der Staten voor Buitenlandsche Zaken." Ook de Engelsche gezant was hierbij aanwezig. „Lord Strafford zeide: „Hare Koninklijke Majesteit heeft gemeenschappelijk met de Hoogmogende Heeren Staten-Generaal het geschikt geacht in de tegenwoordige omstandigheden aan de Noordelijke oorlogvoerenden een voorstel te doen. Aangezien H. Majesteit en de Heeren Staten de rust in Holstein wenschen te herstellen.... en dienaangaande moeite aan te wenden en zij nu met genoegen hebben vernomen, dat de noordelijke geällieerden met generaal Stenbock in onderhandelingen zijn getreden, welke tot dit oogenblik voortgaan, daarom wenschen de genoemde mogendheden, dat die onderhandeling zoo spoedig mogelijk ten einde mag worden gebracht" „daarbij vragen zij de genoemde ministers der noordelijke bondgenooten om rapport te doen aan hunne hoven en elk in 't bijzonder wegens den grooten afstand hunner hoven thans te schrijven

aan zijn commandeerenden generaal over de legers, die zich in Holstein bevinden, nl. aan den veldmaarschalk, Prins Ménsjikof, en aan Graaf Fleming, opdat zij, gemeenschappelijk met de ministers en generaals van Z. K. Majesteit van Denemarken die genoemde negotiatie tot een spoedig einde trachten te brengen, en de genoemde Lord Strafford en de gedeputeerden vraagden om van dit voorstel mededeeling te doen aan den gezantschapssecretaris van Z. K. Majesteit van Denemarken, den heer Von Stekin, omdat zich hier geen andere minister van Deensche zijde bevindt." „Over dit voorstel heeft Prins Koerákien beloofd rapport te doen aan zijn hof en eveneens aan den veldmaarschalk, Prins Ménsjikof te schrijven." „De Poolsche minister heeft beloofd hetzelfde te zullen doen en daarbij gezegd, dat, zooals hij, Baron Gerzdorf, vernomen had, die negotiatie niet ten einde was gekomen door de ontoegefelijkheid van Stenbock." „En daarna is de Zweedsche gezant, Palmquist, in conferentie geroepen, aan wien een voorstel is gedaan van dezelfde kracht."

Uit het tractaat tusschen Polen en Turkije. „De vrede van Karlowitz wordt aan dit tractaat ten grondslag gelegd" „den Zweedschen Koning wordt de vrije doorreis door Polen vergund." „Het getal der begeleiders Zijner Majesteit zal uit 6000 Turken bestaan, die gedurende hun geheelen marsch verplicht zullen zijn voor al, wat zij noodig zullen hebben, met contant geld te betalen." In het Postcriptum: „De Ottomanische Porte pretendeerde een deel van de Oekrájna te moeten hebben." De sultan slaat zijne mediatie voor tot het herstellen der goede vriendschap tusschen den Koning van Zweden en onzen Landdag."

's Gravenhage, 5/16 Mei. „Op Vrijdag van de vorige week is Lord Strafford, de Engelsche gezant, in conferentie geweest met de gedeputeerden der Staten, bij welke ook de minister van den keurvorst, Baron Batmar, werd geroepen" „en in die conferentie heeft Lord Strafford aan de Staten voorgeslagen om — aangezien zijne koningin, zooals Mylord over hare bedoeling aan de Staten in de vorige conferentie had medegedeeld, na het sluiten van den tegenwoordigen vrede met Frankrijk wenscht rust in Europa te zien — door goede middelen en negotiatie tusschen de noordelijke oorlogvoerenden vrede te bewerken, en daarbij vraagde Lord Strafford de meening der Staatsche gedeputeerden, hoe men in die noordelijke zaken moest treden." „Daarna zeide Lord Strafford, dat, indien men in die Noordsche zaken wil treden om een algemeenen vrede te bewerken, men de meening en de geneigdheid tot den vrede van alle in het Noorden oorlogvoerenden moet te weten komen, en wegens de verre afwezigheid van den Zweedschen Koning is het moeilijk daar spoedig bericht over te krijgen in het bijzonder door de Turksche zaken aldaar, welke eenigszins met dezen oorlog zijn verbonden, en zonder uitvoerig van al deze zaken te zijn ingelicht, is het thans onmogelijk zich in die Noordsche zaken te mengen tot het bevorderen van een algemeenen vrede, maar Mylord houdt het voor het allergeschiktst om te beginnen moeite te doen om de rust in het Keizerrijk te herstellen en in het bijzonder in Holstein, daar Engeland en de Staten door vele tractaten met den Holsteinschen hertog verplicht zijn diens belang te behartigen." „Daarna

zeiden uit de genoemde gedeputeerden der Staten Baron Latmar (van de prov. Gelderland) en de Heer van Alphen (van de prov. Holland) dat, indien men een spoedig einde van den Noordschen oorlog wenscht, waarin ten zeerste het gemeenschappelijk belang der zeemogendheden is gelegen, men dan nu in die zaken moet treden tot het bewerken van een algemeenen vrede, en in de afwezigheid van den Zweedschen Koning vinden zij niet het minste bezwaar, omdat, wanneer hier aan de ministers der in het Noorden oorlogvoerende mogendheden een voorstel is gedaan over de goede middelen of de mediatie der zeemogendheden en een plaats tot het congres voor de vredestractaten zal zijn aangewezen, de beide zeemogendheden tegelijkertijd door een expressen koerier bevelen aan hunne gezanten in Constantinopel moeten zenden om bij de Porte te verklaren, dat de zeemogendheden hier gemeenschappelijk aan de Noordsche oorlogvoerenden hunne mediatie of goede middelen hebben aangeboden en een plaats voor het congres hebben bepaald en het goed hebben geöordeeld aan haar, de Porte, daarvan bericht te geven en bovendien hunne mediatie voor te stellen tusschen de Porte en Z. Ts. Majesteit en de Poolsche kroon, en eveneens meenen Baron Latmar en Van Alphen, dat de geheele Noordsche oorlog zonder lang gerekt te worden zal eindigen en tot vrede komen, maar, indien de zeemogendheden zich niet in die Turksche zaken mengen en den Koning van Zweden vandaar niet doen weggaan, dan zal het moeilijk zijn een algemeenen vrede in het Noorden te bewerken en moet men steeds van dien kant onrust verwachten." „Met dit oordeel der genoemde twee gedeputeerden toonden Lord Strafford en eenige der personen zich niet instemmend en zij zeiden, dat dit eene zaak van langen duur is en het belang der beide zeemogendheden thans vereischt, dat de rust spoedig in Holstein en in het Keizerrijk wordt hersteld en daarna eerst kan men in onderhandeling tot een algemeenen vrede gaan treden." „En, na vele gesprekken van de eene en de andere zijde, kwamen de Staatsche gedeputeerden en Lord Strafford overeen, om den Zweedschen minister te vragen en door aan hem gezondene gedeputeerden werd de Zweedsche minister ondervraagd, of hij, Palmquist, of Graaf Fleming volle instructies heeft van zijn koning tot het aanvangen eener onderhandeling tot vredestractaten, op hetgeen Palmquist den Staten antwoordde, dat noch Graaf Fleming, noch Palmquist meer dan die instructies heeft, welke hij eenigen tijd geleden aan hen had medegedeeld over de bedoeling zijns konings, nl. op welke condities zijn koning vrede wil sluiten en welke preliminaire artikelen hij voor de vredesonderhandelingen wil vaststellen, in de eerste plaats, dat de provinciën welke in het Duitsche rijk aan de Zweedsche kroon toebehooren, daarvoor behouden blijven volgens den Westfaalschen vrede; in de tweede plaats, dat Z. Ts. Majesteit al het in dezen oorlog veroverde teruggeeft, in de derde plaats, dat de Deensche koning den vrede van Travendal houdt, in de vierde plaats, dat koning August den vrede van Altranstadt houdt, maar wat de vergoeding betreft van de in dezen oorlog aangedane schade, daarover zal later worden onderhandeld op het congres, op de plaats, die men daarvoor zal aanwijzen." „En na vele gesprekken kwamen alle ge-

deputeerden overeen met Lord Strafford om eerst te beginnen zich moeite te geven aangaande de Holsteinsche zaken en stelden vast om aan de ministers voor te stellen om de onderhandeling met Stenbock spoedig ten einde te brengen." „Thans zal ik rapport doen over de conferenties van den Heer Goes, welke met hem in de geheime Staten-vergadering zijn gehouden." „Wat betreft het houden der Oostzeehavens door Z. Ts. Majesteit, daartoe toonden zij eenige geneigdheid, zooals de Heer Goes zelf mij dienaangaande heeft gezegd, en vooral de gedeputeerden der stad Amsterdam en de burgemeester van Rotterdam." „Eindelijk besloten zij al deze gesprekken daarmede, wat men eerst behoort te doen in die geheele bedoeling van Engeland, indien het in die zaken zal willen treden." „En in de eerste plaats heeft Goes mij gevraagd, of ik van mijn kant voornemens ben mijne instemming te betuigen met het project, dat hij uit naam van het Deensche hof had medegedeeld, waarop ik hem mijne meening zeide, dat ik niets aanstootelijks in dat project vind, maar het beter zoude achten het niet zoo uitvoerig te schrijven, maar kort in algemeene termen." „In de mij gegeven instructie, in het 6de artikel, is gezegd, dat, indien de geällieerden hunne mediatie zullen voorslaan en de Deensche en Poolsche ministers die aannemen, het van de zijde Zijner Ts. Majesteit bevolen is eerst de geruststelling te eischen, dat zij bij die vredesonderhandeling welwillend jegens Z. Ts. Majesteit zullen handelen en, indien zij dan zullen verlangen, dat ik mij duidelijker uitlaat, of men hunne mediatie aanneemt, dan is het mij bevolen te verklaren, dat, indien zij de geruststelling geven, dat de erflanden, thans in den oorlog heroverd, bij hun vaderland zullen blijven en niet als schadevergoeding zullen worden gegeven (en dit als fundament der onderhandeling zal worden beschouwd), Z. Ts. Majesteit hunne mediatie zal aannemen, maar van de andere pretenties op schadevergoeding zal op het voorgenomen congres verklaring worden afgelegd. En ik zal mij aan de vroegere oekazen en aan mijne instructie houden en die ten uitvoer brengen en thans zoek ik ijverig een middel om de mogendheden alhier tot zulk een geruststellende verklaring te brengen of op andere wijze de preliminaire artikelen vast te stellen en te onderteekenen. En, wel is waar, men is hier nog niet direct in deze zaak getreden, maar wanneer zij daar in treden, vind ik het niet zonder moeite om die zaak naar onze bedoeling te leiden, het oordeel van den bovengenoemden heer Goes e. a. in aanmerking nemende; evenwel zal ik geheel volgens het mij in het 16de artikel van mijne instructie gegeven bevel handelen." „Hierbij voeg ik ter kennisgeving op één blad het Deensche vredeproject en een ander, van dat hof gezonden, welke beide niet het minst verschillen, en daarbij het 16de artikel.

Uit de bijlage. „Project tot den vrede, van het (Deensche) hof gezonden."

1°. De Poolsche koning moet rustig beheerscher van zijn land wezen en zonder eenige tegenspraak op zijn troon blijven.

2°. Z. Ts. Majesteit moet, behalve hetgeen vroeger aan de Russische kroon heeft toebehoord, Estland hebben en alles, wat hij in den tegen-

voordigen oorlog heeft veroverd .... onder deze conditie, dat de Engelchen en Hollanders vrij hun handel kunnen uitoefenen,

3°. De koning van Denemarken zal in ruil voor het hertogdom Sleeswijk-Holstein Bremen en Verden geven.

4°. Pommeren moet aan de macht van den Keizer worden overgegeven, welke met die provincie zal kunnen handelen, zooals hij dat goed zal vinden."

„In de mij gegeven instructie is het 16de artikel: „Maar indien de ministers van Z. Ts. Majesteit's bondgenooten, nl. de Poolsche en de Deensche, tengevolge van een voorstel van Frankrijk en Engeland alléén, aan de ééne zijde, of van alle geallieerden, aan de andere zijde, hem mededeelen, dat zij zeer geneigd zijn om de mediatie van de eene of de andere zijde aan te nemen en die mediatoren zich niet tot het in art. 6 der instructie genoemde willen verplichten, dan moet gij, zonder die geruststelling als eersten grondslag, de preliminairen niet aannemen."

's Gravenhage, 2/13 Juni. „Gisteren werd ik door de Staten-vergadering tot eene conferentie uitgenoodigd en eveneens de Poolsche minister, Baron Gerzdorf, en van het voorstel, dat door de gedeputeerden uit de Staten is gedaan, zend ik U hiernevens het protocol. Ten gevolge van dit alles wordt vereischt moeite aan te wenden bij het Deensche hof om op goede wijze alle oneenigheden met den Holsteinschen hertog te doen ophouden en daardoor de rust in Holstein te herstellen en daarom heb ik aan den heer gezant Dalgaróekij geschreven, hem dit alles uitvoerig mededeelende." „Bovendien moet ik hierbij van mijne zijde rapporteeren ...., dat, indien de Deensche koning de landen van den Holsteinschen hertog niet spoedig zal teruggeven of volgens zijne bedoeling dezen zomer de vesting Toning blokkeeren en, na die te hebben veroverd, verwoesten, het zeer is te vreezen, dat de zeemogendheden gemeenschappelijk, eveneens de Hanoveraansche keurvorst en vooral de Pruisische koning maatregelen tegen de bedoeling des Deenschen konings zullen nemen, uit welk begin voor alle Noordsche geallieerden schadelijke gevolgen kunnen voortvloeien." „Hoewel het Engelsche hof de bedoeling had en heeft om zich in de Noordsche zaken te mengen, kan het geen middel daartoe vinden, daar het ziet, dat de koning van Zweden er geen geneigdheid toe betoont." „Wat het aanwijzen van een plaats voor het vredecongres betreft, doe ik, zooveel als ik kan, door een derden persoon moeite om Danzig daarvoor te doen bestemmen, maar ik zelf kan niet openlijk in die zaak optreden, omdat, als ik met hen over het kiezen van een plaats zoude spreken en er van mijn kant een voorslaan, de mediatie dan reeds zoude geäccepteerd zijn en het daarna moeilijk zoude wezen van de mediatoren eene geruststelling te verkrijgen over de erflanden."

's Gravenhage, 5/16 Juni. „De Poolsche minister, Baron Gerzdorf, heeft mij een bevel van zijn koning medegedeeld, nl. dat het hem is bevolen aan de Staten te vragen, of, indien hij zijn contingent zal geven en bovendien hulptroepen aan den Keizer tegen Frankrijk, dit den Staten niet nadeelig zoude wezen, omdat de Staten reeds vrede met Frankrijk hebben gesloten," „waarop zij aan Gerzdorf hebben geantwoord, dat zij

thans in even goede vriendschap met den Keizer als met Frankrijk zijn en, om geen naijver te veroorzaken, niet in die zaken willen treden." „De Deensche minister heeft gisteren, na zijn terugkeer hierheen van het hof, met mij eene particuliere conferentie gehad, waarin hij mij mededeeling deed van de instructie van zijn hof en mij bovendien de bedoeling van zijn koning te kennen gaf, dat, indien de zeemogendheden hunne mediatie zullen voorslaan en verlangen, dat er eene plaats voor het congres zal worden aangewezen, Z. K. Majesteit het dan goed acht daartoe de stad Lubeck te bestemmen, bovendien deelde hij mij in het diepste geheim mede, dat zijn koning hem bevel en permissie had gegeven om, de tijdsomstandigheden in aanmerking nemende, Lord Strafford, den bisschop van Bristol en eveneens andere invloedrijke personen in deze Republiek tot de Deensche belangen over te halen en geldgeschenken aan hen te beloven, in 't bijzonder aan Lord Strafford, die alle macht in deze zaken heeft, en hij deelde mij mede, dat zij van hun kant voornemens zijn aan hem alléén 20000 thaler te beloven, welke hij met de andere ministers van zijn hof zal deelen enz. Alefeld vertelde ook aan Koerákien, dat de Poolsche minister bevel van zijn hof had ontvangen om op dezelfde wijze genoemde heeren om te koopen. „En genoemde Alefeld vraagde mij, of ik ook een oekáz van 't hof heb om zulke geldgeschenken te geven, waarin hij voordeel meent te zien, en hij zeide, dat alle partijen bij overeenkomst gelijke geschenken moesten geven en in het bijzonder aan Lord Strafford, zoodat de drie mogendheden gemeenschappelijk 60000 thaler geven, omdat de Engelsche ministers met een kleine som niet tevreden kunnen worden gesteld." „Ik heb op al die voorstellen aan Alefeld gezegd, dat ik geen oekáz heb, en daarop vraagde hij mij om naar mijn hof te schrijven." „Wat mij betreft, geloof ik, dat zonder geldgeschenken het zeer moeilijk zal wezen om de Engelsche ministers, die alle macht in zaken hebben, en zoo ook de anderen tot ons belang over te halen, aangezien ik nu te Utrecht genoeg heb gezien, dat er geen geringe geldsommen door de handen der Engelsche gezanten gingen." Over de aan te wijzen plaats tot het congres: „Mij beveelt de oekáz, dat het te Danzig moet wezen; Baron Alefeld heeft bevel van het Deensche hof, zooals hierboven in dezen brief is vermeld, dat het Lubeck moet zijn; de Poolsche minister Gerzdorf stelt Hamburg voor en verzet zich zeer tegen mijne bedoeling en doet alles om te verhinderen, dat het Danzig zal wezen; genoemde Gerzdorf handelt betreffende het vredesvoorstel en het congres zoo snel, dat hij geenerlei geruststellende verklaring verlangt en geene moeite doet omtrent de preliminaire artikelen, en hij haast zich zooveel mogelijk en tracht allen er toe te brengen, om spoedig in negotiatie te treden, maar Baron Alefeld is het met mij eens en wil niet op zulk een snelle wijze handelen." „De Poolsche minister De l'Orme heeft een brief aan den Poolschen gezant alhier geschreven, waarin hij mededeelt, dat de koningin door den Staatssecretaris aan de ministers der noordelijke, oorlogvoerende mogendheden heeft verklaard, dat zij de ernstige bedoeling heeft om gezamenlijk met Frankrijk en Holland den vrede in 't Noorden te bewerken."

Bijlage: Een Fransche brief van De l'Orme, Londen, 29 Mei (9 Juni). 's Gravenhage, 16/27 Juni. „Hier is met de vorige post in geheime brieven uit Frankrijk het bericht gekomen, dat de Russische koning in alliantie is getreden met Frankrijk, Zweden e. a." „evenwel kan ik niet verzekeren, dat dit werkelijk tusschen die hoven is geschied."

Bijlage. „Plan der alliantie, die gesloten zoude wezen tusschen Frankrijk, Zweden en het Pruisische hof, waarin ook de hertogen van Holstein, Mecklenburg en Hessen-Kassel zijn opgenomen." De korte inhoud hiervan is: De koning van Pruisen verbindt zich om de Denen te dwingen het hertogdom Holstein terug te geven, Bremen aan zijn vroegeren bezitter af te staan en vrede met Zweden te sluiten; te Wismar en elders zal Pruisisch garnizoen worden gelegd en geheel Pommeren zal tot het einde van den Noordschen oorlog door Pruisen worden behouden. Frankrijk en Holstein garandeeren dit. Frankrijk zal aan Pruisen troepen geven om eenige Poolsche plaatsen in bezit te nemen. Zweden zal Stettin aan Pruisen afstaan. De landgraaf van Hessen-Kassel zal aan Pruisen hulptroepen geven; Pruisen en Zweden zullen een der zoons van den Landgraaf tot hertog van Koerland maken."

's Gravenhage, 24 Juni (5 Juli). Frankrijk en Engeland hebben gezamenlijk het plan gemaakt een vrede in het Noorden te bewerken. Zoo het niet gelukte een algemeenen vrede tot stand te brengen, wilden zij althans maken, dat Denemarken een particulieren vrede met Zweden sloot. Frankrijk en Engeland willen maken, dat de Prins van Wales naar Engeland terug kan keeren. Zij worden gedwarsboomd door den voortdurenden oorlog tusschen Frankrijk en den Keizer en meenen hunne belangen te kunnen bevorderen door Zweden machtiger te maken. Daartoe willen zij den vrede tusschen Zweden en althans één der geällieerden bewerken; als er een vrede tusschen Zweden en Denemarken tot stand komt, zal — volgens het plan van Frankrijk en Engeland — Bremen en Verden in de macht der Denen blijven (of door Denemarken met Holstein-Gottorp worden geruild), maar daarvoor moet de koning van Denemarken zich verbinden tweedracht in het Duitsche Rijk te stoken en Hanover in toom te houden. Frankrijk en Engeland garandeeren den afstand van Bremen en Verden aan Denemarken en zullen ook Holland tot die garantie dwingen."

's-Gravenhage, 25 Juni (6 Juli). Er is eene conferentie geweest tusschen Strafford en de gedeputeerden der Staten. Strafford heeft voorgeslagen, dat de beide zeemogendheden gezamenlijk een plan zullen maken van een vrede in het Noorden; indien de ééne partij dit plan aanneemt en de andere het verwerpt, dan zouden Engeland en Holland tezamen de weigerende partij tot dien vrede dwingen. De Hollandsche gedeputeerden zeiden, dat de Staten zeer gaarne met H. K. Majesteit zich willen mengen in de zaken van het Noorden, maar niet anders dan door onderhandelingen en volstrekt niet op gewelddadige wijze. „En gij zult uit deze bovenvermelde verklaring der gedeputeerden uit de Staten gelieven te zien, welk een goede en welwillende bedoeling de Heeren Staten ten opzichte van Z. Ts. Majesteit's belangen hebben." De Keizerlijke en Hanoveraansche

gezanten zijn niet tot deze conferentie uitgenoodigd, daarom vermoedt men, dat Engeland alléén met Holland zich in de Noordsche zaken wil mengen.

's-Gravenhage, 27 Juni (8 Juli). „Nog moet ik Uwe Excellentie vragen om Z. Ts. Majesteit te verzoeken, dat de genomen schepen der Hollandsche kooplieden in vrijheid worden gesteld en daardoor aan de Heeren Staten genoegdoening wordt gegeven, maar in 't vervolg is het beter zulke twisten te vermijden en den Hollanders volkomen vrijheid te geven, omdat het bij de tegenwoordige omstandigheden zeer gevaarlijk is, door zulke handelingen hier wantrouwen te verwekken."

Bijlage bij dezen brief: Protocol van de conferentie tusschen de gedeputeerden der Staten, Koerákien, de Poolsche en Deensche ministers, gehouden 26 Juni (7 Juli) in het locaal „De Tref". De Engelsche gezant en onze gedeputeerden zeggen aan Koerákien, Alefeld en Gerzdorf, dat de zeemogendheden reeds vaak hunne goede middelen tot het bevorderen van een vrede in het Noorden hebben aangeboden, dat zij, de ministers der Noordsche geällieerden, steeds hunne geneigdheid tot den vrede hadden betoond en beloofd het aanbod der zeemogendheden aan hunne hoven te rapporteeren, maar nog nooit hadden geantwoord, of men de goede middelen der zeemogendheden aanneemt. Maar nu had Strafford, op bevel van zijn hof, opnieuw met de Staten over deze zaak gesproken en hunne instemming verworven om weder hunne goede middelen aan de in het Noorden oorlogvoerenden aan te bieden. Op dit voorstel gaf de Prins Koerákien ten antwoord, dat hij er niet aan twijfelde, of die goede middelen zouden zijn meester aangenaam zijn. De Poolsche minister nam de goede middelen der zeemogendheden aan, eveneens Alefeld.

Tweede bijlage: Aanmerkingen op het protocol.

Derde bijlage: Rapport aangaande de zaken van den Noordschen oorlog. O. a. „Volgens de mij gegeven instructie is het mij verboden de mediatie of goede middelen aan te nemen, indien de zeemogendheden niet, zonder dispuut, instaan voor het eeuwige bezit der erflanden door Z. Ts. Majesteit . . . ., aangaande hetwelk ik herhaaldelijk aan de gedeputeerden der Heeren Staten en Lord Strafford heb voorgesteld, dat zij zulk eene geruststelling zouden geven en ons daardoor grooter lust of geneigdheid tot het treden in vredesonderhandelingen zouden geven, waarop zij mij hebben geantwoord, dat zij zulk een geruststelling vóór het in onderhandeling treden niet kunnen geven, omdat mediatoren zich neutraal moeten houden."

's Gravenhage, 30 Juni (11 Juli). „Gisteren heb ik vóór het vertrek dezer post getracht met de eerste personen in deze Republiek te spreken en hunne werkelijke bedoeling aangaande de Noordsche zaken te weten te komen." Koerákien vraagde hen, waarom zij zoo overhaast in de Noordsche zaken wilden handelen en welk belang zij daarbij hadden „waarop zij mij antwoordden, dat zij dit alleen voor den schijn doen, om Engeland genoegen te geven, en niet met ernstige bedoelingen, maar hunne werkelijke bedoeling is om zich geenszins in die Noordsche zaken te haasten, en bovendien verzekerden zij mij, dat zij in deze geheel zaak

zullen talmen en dat het zeer wel mogelijk zal wezen haar van tijd tot tijd te verschuiven, hetgeen tevens met Z. Ts. Majesteit's belangen zal overeenkomen, en zij vraagden mij, dit in het diepste geheim te bewaren."

's Gravenhage, 3/14 Juli. „hier komen vele klachten van kooplieden, die op de Oostzee handelen, tot de Staten, dat hunne koopvaardijschepen door Russische kapers zijn genomen."

's Gravenhage, 7/18 Juli. „En eergisteren is de Pensionaris der stad Amsterdam, Bas, bij mij geweest, opzettelijk door zijne stad gezonden om over deze zaak een gesprek te voeren en in de eerste plaats zeide hij, dat zij zich in alle zaken niet alleen welwillend voor de belangen Zijner Ts. Majesteit hadden betoond, maar zelfs als zijne bijzondere vrienden, maar daarentegen van den vijand Zijner Ts. Majesteit in den handel veel schade hadden geleden" enz. Ook zeide Bas, dat er in 't vervolg een oorlog tusschen Zweden en de Republiek te voorzien is, en dat de Staten niet hadden verwacht, „dat zulk eene vijandelijkheid aan de Hollandsche Staten zoude bewezen zijn en de schepen hunner onderdanen verbrand en de daarop dienenden gedood zouden wezen en de overige in arrest genomen."

's Gravenhage, 11/22 Juli. Onderhandelingen over een handelstractaat met Holland. Met bijlagen, o. a. „Project van een defensief verbond tusschen Z. Ts. Majesteit en Hunne Hoogmogendheden, de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden." 11/22 Juli. Uit dit project: Art. 2. „Zooveel eenigszins mogelijk is zal elke der contracteerende partijen zich met al hare krachten inspannen het nut en voordeel der andere en harer onderdanen te zoeken, evenals haar eigen (voordeel)" enz. Art. 5. „Indien de vrijheid van handel en navigatie op de Noord- en Oostzee zal verontrust worden, of indien de genoemde contracteerende partijen Z. Ts. Majesteit en Hunne Hoogmogendheden, hunne gebieden en onderdanen zullen verontrust worden en belemmerd in den vrijen handel en navigatie op de Noord- en Oostzee tegen de gewoonte en de rechten der volken, dan zal de beleedigde partij daarvan kennis geven aan haar bondgenoot en vervolgens zullen zij gezamenlijk den aanvaller op goede wijze vermanen daarmede op te houden en de vrijheid van handel en negotiatie te herstellen, opdat het niet noodig zij geweld en wapenen te gebruiken, maar indien de aanvaller en belemmeraar de genoemde commertie en navigatie niet vrij laat en zich niet door vriendschappelijke vermaningen laat bewegen, dan is tusschen Zijne genoemde Majesteit en Hunne Hoogmogendheden de overeenkomst gesloten om van hunne zijde alle mogelijke krachten aan te wenden tot herstel en behoud der bovengenoemde commertie en navigatie en de wapenen neder te leggen, eer een waardige satisfactie aan de beleedigde partij zal gegeven zijn en de vrijheid van de commertie en navigatie hersteld en tot den ouden toestand gebracht wezen." Art. 6. „Indien het mocht gebeuren, dat Z. Ts. Majesteit en Hunne Hoogmogendheden om andere redenen in oorlog komen, dan die, welke hierboven zijn genoemd, met welke mogendheid het ook zij, en het onmogelijk bleek dien oorlog door goede middelen te doen ophouden, dan zullen beide contracteerende partijen elkander helpen op die wijze,

welke later meer in bijzonderheden zal worden bepaald" enz. Zooals uit den brief blijkt, zendt Koerákien dit door hemzelf opgestelde ontwerp aan Galófkien, opdat — wanneer het handelstractaat tot stand is gekomen — dit door een defensief verbond zoude bevestigd worden.

's Gravenhage, 3/12 Aug. „De Deensche minister, Baron Alefeld is bij mij geweest en heeft mij kennis gegeven van een brief van den Deenschen minister te Weenen aan het Keizerlijk hof, dat dien Deenschen en ook den Poolschen minister de mediatie van den Keizer is voorgeslagen tot een vrede in het Noorden, maar in 't bijzonder tot het herstellen der rust in het Keizerrijk, en dat de Keizer aan allen, die er belang bij hebben, Brunswijk als plaats voor het congres voorslaat." „Eergisteren ben ik opzettelijk over deze zaak in conferentie geweest met den Raad-Pensionaris en in de eerste plaats verlangde ik van hem te weten, of den Staten hiervan door 't Keizerlijke hof mededeeling is gedaan en of de Keizer hen daartoe uitnoodigt tot algemeene overeenstemming. Hierop zeide mij de Raad-Pensionaris, dat hij door de correspondentie der Hollandsche ministers van die zaak was ingelicht, maar dat hun van den Keizer dienaangaande geenerlei verklaring was gedaan. Bovendien wenschte ik ook van den Raad-Pensionaris hunne bedoeling te vernemen, of de Staten — indien de in het Noorden oorlogvoerende mogendheden des Keizers bemiddeling aannemen — hun minister naar de aangewezen plaats Brunswijk zullen zenden en of deze gemeenschappelijk met de Keizerlijke ministers mediateur kan wezen, aangezien de zeemogendheden eveneens hunne goede middelen hebben voorgeslagen. Op mijn vraag antwoordde de Raad-Pensionaris mij, dat hij mij thans zijne werkelijke meening in deze zaak niet kan mededeelen, eer hij de bedoeling der Heeren Staten kent" enz. „wat het zenden van hun minister naar Brunswijk betreft, daarover kan hij nog niets weten, maar, zooals hij meent, zullen de Staten zoowel als Engeland gedwongen zijn zich tegen hun wil in die Noordsche zaken te mengen ter wille van hunne commertie op de Oostzee." „Bovendien zeide hij, dat er nooit een geschikter gelegenheid geweest was of wezen zal voor Frankrijk om zich in de Noordsche zaken te mengen, als nu door dit voorstel van den Keizer, omdat Frankrijk thans beter de gelegenheid zal hebben op dezelfde wijze zijne bemiddeling aan de Noordsche mogendheden voor te slaan, en indien deze door een wordt geäccepteerd, dan kan dit voorbeeld navolging vinden; maar, wanneer Frankrijk — zeide hij — zich in die zaken mengt, dan heeft men niet veel goeds te verwachten voor de belangen der noordelijke geällieerden en om dit te voorkomen ware het beter een middel te zoeken om de inmenging van den Keizer en van Frankrijk te vermijden en dan zouden de zeemogendheden die zaken geschikter tot een goed einde kunnen brengen." „Naar den toestand van al deze zaken deel ik U hierbij mijne meening mede, dat, indien Zijne Ts. Majesteit de Keizerlijke mediatie gelieft aan te nemen, de Zeemogendheden daarvan niet worden uitgesloten."

Bijlage: „Kayserl: Rescripti an den Fürsten zu Löwenstein," 20 Juli 1713.

's Gravenhage, 8/19 Aug. „ik kan U de verzekering geven, dat de Heeren Staten van dit land zich geenszins gewelddadig in de zaken van het Noorden zullen mengen en zich tot goede middelen door negotiatie zullen beperken." „maar, wanneer deze Republiek zich voortdurend van elke gewelddadige inmenging in de Noordsche zaken onthoudt, dan meen ik, dat Engeland alleen, ook al had het vijandige bedoelingen tegen het Noordsche verbond, toch niet werkelijk in die zaak zal kunnen treden." O. a. een gesprek tusschen Strafford en Koerákien. „En daarna sprak hij met mij over een vrede in het Noorden en in de eerste plaats zeide hij, dat van de zijde van Z. Ts. Majesteit en zijne geällieerden voorstellen gedaan waren, volgens welke zij in die zaken konden treden, omdat de Zweedsche minister reeds voorstellen van zijn kant had gedaan. Daarop heb ik hem geantwoord, dat er niet het minste uitzicht is, dat de vrede in 't Noorden tot stand zal komen volgens de door den Zweedschen gezant gedane voorstellen en, al waren er van de zijde Zijner Ts. Majesteit en zijne geällieerden ook voorstellen, dan zoude het toch onmogelijk zijn in die negotiatie te treden, indien van de Zweedsche zijde geen andere voorstellen werden gedaan met concessies aan elk der geällieerden tot hun genoegen." „Wat het onderhandelen over de preliminaire artikelen tot een vrede in het Noorden betreft, zal ik met allen ijver nu en later mijn best doen, doch ik zie aan alle handelingen van den Zweedschen minister, dat hij zonder instructies en volmacht van zijn koning niet in die zaken kan treden."

's Gravenhage, 29 Aug. „Doordat de Poolsche minister, Baron Gerzdorf, uit den Haag afwezig is, hebben wij nog geen gemeenschappelijk overleg gehouden, welk antwoord wij aan de zeemogendheden moeten geven op hunne voorstellen, en wanneer ik met de Poolsche en Deensche ministers overeen ben gekomen, dan zullen wij eenstemmig antwoorden." Volgens het van Z. Ts. Majesteit gezonden bevel belooft Koerákien er naar te trachten, dat hij de mediatie kan verwerpen, maar de goede middelen aannemen, „doch — schrijft hij — dit is niet zonder bezwaar, omdat Z. Keizerlijke Majesteit zijne mediatie heeft voorgeslagen en ik weet niet, of dat hof in zijn voorstel dezen term wil veranderen en slechts zijne goede middelen aanbieden. En indien dat hof zich hieraan wil houden, dan zullen ook anderen zijn voorbeeld volgen en zal ook Frankrijk zonder twijfel door Engeland en Zweden tot die zaken worden toegelaten."

's Gravenhage, 8/19 Sept. Den vorigen Woensdag waren de minister van den Keizer en de gezanten van Duitsche vorsten tot een conferentie geroepen, in het locaal de Tref, met de gedeputeerden der Staten, in tegenwoordigheid van Lord Strafford. De zeemogendheden boden den Keizer en het Keizerrijk hunne goede middelen aan tot het bewerken van den vrede met Frankrijk. De Duitsche gezant, Baron Heems, antwoordde, dat hij bevel van zijn hof had ontvangen om op het voorstel der zeemogendheden te antwoorden, „dat de Keizer en het Keizerrijk noch hier noch op eenige andere plaats door het voorstel der zeemogendheden in eenige negotiatie met Frankrijk zullen treden en geen goede middelen van de zeemogendheden verlangen, omdat zij, Z. Keizerlijke

Majesteit, hun voornaamsten bondgenoot, en het Keizerrijk in oorlog latende, een particulieren vrede hebben gesloten." „Dit voorstel is gedaan op wensch van het Engelsche hof, maar de Heeren Staten hebben er volstrekt geene ingenomenheid mede en wenschen eerder, dat de Keizer door het voortzetten van den oorlog een eervollen en voordeeligen vrede met Frankrijk zal kunnen sluiten." „Ook zal ik mededeelen, dat dit verbod te Reval van den graanhandel groote ontevredenheid tegen ons zal veroorzaken, en zeker zal de slechte meening toenemen, en in het bijzonder moet de stad Amsterdam zich over dit verbod van graanhandel ontevreden toonen; daarom vraag ik dienaangaande om den zeer genadigen Souverein te verzoeken den graanhandel te Reval aan de Hollandsche kooplieden te veroorloven." Een paar weken geleden heeft Koerákien, na daartoe van 't hof bevel te hebben ontvangen, zoowel den Raad-Pensionaris als Lord Strafford, in het bijzonder medegedeeld, dat hij op het voorstel der zeemogendheden moet antwoorden, dat Z. Ts. Majesteit niet zal weigeren hunne goede middelen gemeenschappelijk met zijne bondgenooten aan te nemen, maar dat de Poolsche en Deensche ministers hunne toestemming daartoe nog niet hebben gegeven.

's Gravenhage, 22 Sept. (3 Oct.). De zeemogendheden hebben den 19den Sept. in eene conferentie aan Koerákien en den Poolschen gezant een wapenstilstand voorgeslagen. De Deensche gezant was ongesteld. Prins Koerákien zeide dit voorstel niet aan zijn hof te willen overbrengen, „maar, indien zij dit aan Z. Ts. Majesteit willen voorslaan, dan moeten zij dit door hunnen daar resideerenden minister doen. Baron Gerzdorf nam op zich het voorstel aan zijn hof te rapporteeren.

's Gravenhage, 29 Sept. (10 Oct.). „Ik heb Uwer Excellentie's schrijven, onder no. 22, van den 5den Sept. uit St. Petersburg ontvangen en den inhoud daarvan aldus begrepen, dat het beter is, dat ik den Raad-Pensionaris niet opzettelijk over de Keizerlijke mediatie spreek, want dat die nuttiger is voor Z. Ts. Majesteit's belangen dan de Fransche en Engelsche en Hollandsche, en dat ik thans moet zien, welke stappen Zweden hierin zal nemen en wat het op het voorstel van den Keizer zal antwoorden." „Behalve al deze goede diensten der Heeren Staten aan de belangen Zijner Tsaarsche Majesteit hebben zij ook nog, op het vele aandringen van Engeland, reeds schriftelijk aan Lord Strafford verklaard — als antwoord op zijn memoriaal, — dat zij besloten zijn zich op geenerlei gewelddadige wijze in de zaken van het Noorden te mengen." Verder schrijft Koerákien, dat deze handelwijze der Staten ook in hun eigen belang is, omdat zij door Engeland genoodzaakt zijn geweest een nadeeligen vrede met Frankrijk te sluiten en daarom zeer bevreesd zijn, dat Frankrijk en Engeland hun dwang zullen aandoen, aangezien deze mogendheden er gemeenschappelijk naar streven afbreuk te doen aan den handel der Republiek en er intrigues aan het licht zijn gekomen, dat Spanje in verstandhouding met Engeland nog geen vrede sluit met de Staatsche ministers en aan Engeland eerst den tijd wil geven zijne commertie in het Spaansche rijk op goeden grondslag te vestigen. „Eveneens zijn de Hollandsche Heeren Staten ten zeerste in openlijke vijand-

p met den Zweedschen koning door hun vele bewijzen van genegen-
jegens de belangen Zijner Ts. Majesteit en in het bijzonder door de
tsche zaak." „Het aannemen der Keizerlijke mediatie is in de macht
Noordsche geällieerden bij algemeene overeenstemming en in die van
egenpartij, en ik twijfel er aan, of de geällieerden van Z. Ts. Maje-
wel alleen de mediatie van den Keizer zouden willen aannemen,
at zij zien, dat de Keizer niet in staat en bij krachten is om die zaak
ich te nemen, en de zeemogendheden niet willen verbitteren." Boven-
hebben de Poolsche en Deensche ministers reeds de goede middelen
zeemogendheden geaccepteerd. Verder schrijft Koerákien, dat Zweden
in die vredesonderhandelingen zal treden, zonder de mediatie of
e middelen van Frankrijk en zijne ministers slechts naar zulk eene
ts tot een congres zal zenden, waar ook de Fransche ministers kun-
komen. „Gelief te bedenken, dat de zeemogendheden een verdedigend
ond met de Zweedsche kroon hebben en dat zij, indien men hunne
e middelen afslaat, wel tegen ons in verbittering kunnen geraken en
hunne verplichting door genoemde tractaten in alles kunnen na-
en." „Ik zoude wel aan iemand willen vragen, wie of beter in staat
an een der noordelijke oorlogvoerende partijen voordeel of nadeel te
, de Keizer of de zeemogendheden. Ik twijfel er niet aan, dat elk
zoude antwoorden, dat niet de Keizer, maar de zeemogendheden in
t zijn voordeel of nadeel te doen, omdat zij de handen vrij hebben
niet, als de Keizer, in oorlog zijn betrokken: bovendien kunnen de
ogendheden zoowel den Deenschen koning als anderen ter zee schade
kkenen." „Eveneens maak ik gewag van de bedoeling Zijner Ts.
esteit om met deze negotiatie geen haast te maken, maar aan te zien,
de zaken zullen loopen; dat de goede middelen der zeemogendheden
lijk met die van den Keizer worden aangenomen, is mijns inziens het
e middel om die negotiatie te rekken, omdat zij eerst nog een ge-
ien tijd zullen noodig hebben om het eens te worden over de plaats,
r het congres zal worden gehouden." „Niet alleen ik, maar ook de
nsche en Poolsche ministers hebben moeite gedaan om het vrede-
ect van den Zweedschen minister schriftelijk in handen te krijgen,
een ons niet is gelukt, omdat het alleen in handen van Lord Straf-
en niet van de Staten is. Lord Strafford heeft het aan de gedepu-
den getoond en zij, die het hebben gelezen, hebben ons medegedeeld,
de inhoud er van van die kracht is, dat van het Westfaalsche trac-
af alle tractaten, van Oliva, van Alten, van Travendal en Altran-
t hunne volle kracht behouden en dat alles, wat in den tegenwoor-
n oorlog door de Noordsche geällieerden is veroverd, aan de Zweed-
kroon wordt teruggegeven." „Het is mij bevolen te informeeren, of
Hollandsche kooplieden in Frankrijk, in Engeland en andere landen
veel tol betalen als de onderdanen dier landen, dit kan ons echter
tot voorbeeld strekken, omdat hier in alle rijken tarieven zijn vast-
eld, waarin de tol op de verschillende waren is bepaald, aangezien dit
den tijd verandert, naarmate van het toenemen der verschillende
rtbrengselen van industrie (manoefachtoer)."

's Gravenhage, 9/20 Oct. De heeren van Alphen, Raad-Pensionaris Heinsius en van Burmania hebben, als gedeputeerden uit de geheime Statenvergadering eene conferentie met Koerákien gehad. Zij betuigden hunne ontevredenheid over het overgeven van Stettin aan den koning van Pruisen en den hertog van Holstein. „Daarna kwamen ook de Keizerlijke, Deensche en Hanoveraansche ministers bij mij en spraken allen bijna in denzelfden geest en toonden zich zeer ontevreden, dat Stettin alleen aan den Pruisischen koning en den hertog van Holstein was overgegeven."

's Gravenhage, 16/27 Oct. Koerákien schrijft, dat de Tsaar, indien hij dit wil, zeer goed alleen de mediatie van den Keizer kan aannemen, daar de zeemogendheden slechts goede middelen en geen mediatie hebben voorgeslagen. „Maar, wanneer de Keizer als bemiddelaar zal aangenomen wezen, dan zal hij gebieder in die geheele onderhandeling zijn."

's Gravenhage, 24 Nov. (5 Dec.). „Lord Strafford zal in twee weken nog niet uit Engeland terugkeeren, maar men verwacht nog eer, dat hij tot Kerstmis zelf daar zal vertoeven, en gedurende zijne afwezigheid gewagen noch de Staten, noch de Keizerlijke minister iets verder over een algemeenen vrede in het Noorden."

's Gravenhage, 8 Dec. „In de Noordsche zaken gebeurt hier niets en is alles in stilzwijgen."

's Gravenhage, 15/26 Dec. „Betreffende het handelstractaat acht ik het niet meer noodig te schrijven en mijne meening te uiten, aangezien ik dat reeds voldoende heb gedaan en bij hetzelfde blijf, en ik geef mijn gevoelen te kennen, dat het — indien Z. Ts. Majesteit geen neiging er toe heeft om die zaak tot een goed einde te brengen — dan toch beter is bezwarende voorwaarden te stellen en te bevelen daarop toch de onderhandeling aan te vangen om den tijd te rekken en de Hollanders aan het lijntje te houden." „Ik zoude het werkelijk beter achten, dat dit handelstractaat met de Hollanders gesloten werd en men daardoor in een defensief verbond met hen konde treden, omdat de Heeren Staten na het sluiten van den vrede met Frankrijk met allen hunne alliantie hebben geëindigd."

1714.

24 April. Zending aan de Staten van den geheimraad Baron Schack, gevolmachtigd minister aan het Engelsche hof.

3 Mei. Concept van een brief van den Tsaar aan den Hollandschen koopman Lups, om hem te verzoeken 5000 jefiemki aan Prins Koerákien uit te betalen. 't Antwoord daarop.

Concepten der brieven van den Tsaar aan de Staten.

Brieven van de Staten aan den Tsaar.

Brieven van den kanselier Graaf Galófkien aan den agent van den Burgh.

Brief van den agent van den Burgh aan Galófkien.

Brieven van Ljwóf aan Dalgaróekij.

Memorialen van den Resident de Bie en den koopman Lups.

Ook de antwoorden daarop.

Brieven van den agent van den Burgh aan den vice-kanselier Baron Sjafírof.

Concepten der brieven van Galófkien aan Koerákien.

Duplicaten der brieven van Koerákien aan Galófkien.

Protocol, gehouden door den Geheimen Raad volgens brieven van Koerákien over het uitrusten van 6 Hollandsche schepen, over het voorstel van mediatie, door Frankrijk gedaan enz.

Except uit Koerákien's relatiën over de schade, door Russische troepen aan den Hollandschen koopman Lambert Rutgers aangedaan.

Excerpt uit de relatiën van Prins Koerákien over de pretentie der Staten op de Rigasche tollen.

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.

Brieven van Salawjóf te Amsterdam aan Dalgaróekij.

P. M. A., Bundel 276, bl. 160—170. Wissels, getrokken door Zijne Doorluchtigheid Prins Baríes Iwánowietsj Koerákien tot het werven van officieren enz.

P. M. A., Bundel 366, bl. 8. Over de verbanning van Cruys naar Kazán.

P. M. A., Bundel 377, bl. 1, 69, 74. Over het koopen van schepen in Holland en de aankomst daarvan te Reval. bl. 15, 64, 121, 232, 248. Over de navigatoren: bl. 232 is een brief van Apráksien aan Ljwóf van 10 Dec., waarin den laatsten de oekáz wordt medegedeeld over den terugkeer der navigatoren naar hun vaderland.

P. M. A., Bundel 378, bl. 165—167, 172—175. Over de hovelingen (tsaredwórtsy), wien het bevolen was in Holland te vertoeven om daar onderricht te ontvangen.

P. M. A., Bundel 18. Het proces van den Vice-Admiraal Cornelis Cruys.

De meeningen, resolutiën, brieven, aanmerkingen en het vonnis van den krijgsraad, met onderteekening van den Tsaar; eigenhandige brieven enz. van Z. Ts. Majesteit (orgineel en in copie); andere stukken betreffende de zaak van den Vice-Admiraal Cruys, de kapt.-commandeurs Scheltinga en Reis en kapt. de Gruijter. Het gerechtelijk onderzoek enz. in de Anno 1712 aangevangen zaak, op aangifte van Graaf Botsis, aangaande het laten ontsnappen van drie Zweedsche vaartuigen door een Russisch eskader onder bevel van Cruys, nabij Kroonslot, 24 Juli 1712. Cornelis Cruys werd beschuldigd van 1°. den ochtend van 24 Juli niet de noodige bevelen te hebben gegeven, 2°. twee uur getalmd te hebben met het sein tot den aanval, 3°. de vervolging van 25 en 26 Juli 1712 te hebben gestaakt (bl. 79—82, 229—590, 595—802). Van meer gewicht is het volgende: Het gerechtelijk onderzoek enz. in de Anno 1713 aangevangen zaak, op bevel van Admiraal Apráksien, aangaande 1°. het verlies van het schip Wijborg en het op een zandbank geraken van twee andere vaartuigen bij het vervolgen van Zweedsche schepen door een Russisch eskader, onder bevel van Cruys, in de nabijheid van Hel-

singfors, 10—12 Juli 1713, 2°. het laten ontsnappen der Zweedsche schepen enz. De Vice-Admiraal Cruys werd beschuldigd van 1°. geen schriftelijk bevel tot den aanval te hebben gegeven, 2°. geen buitengewoon sein tot den aanval te hebben gegeven door twee kanonschoten, 3°. niet op het juiste oogenblik de roode vlag te hebben neergelaten en 4°. niet na de schipbreuk van de Wijborg op een ander schip te zijn overgegaan. Kapt.-Commandant Scheltinga werd beschuldigd van de Zweedsche schepen niet te hebben aangevallen gedurende het uur, dat aan het geraken van zijn schip op een zandbank voorafging. Kapt.-Commandant Reis werd beschuldigd van zijn schip gewend te hebben en geweken te zijn na het ongeluk, dat met het Admiraalschip plaats had. Kapt. de Gruijter werd beschuldigd van getalmd te hebben met de vervolging, om een in het water gevallen matroos te redden (bl. 1—78, 83—228, 658—802). Het vellen van het vonnis in deze zaak (bl. 676—802). Meening van Apráksien aangaande de schuld der Heeren Cruys, Reis, Scheltinga en de Gruijter (bl. 750 e. v.). Extract uit de Sententie der leden van den Krijgsraad (bl. 761—777). Het vellen van het vonnis naar meerderheid van stemmen, het voorlezen daarvan aan de beschuldigden, het begenadigen van Cruys en Reis, waardoor de doodstraf in verbanning naar Tobolsk werd veranderd (bl. 787—802). Het vonnis, 22 Januari 1714, geteekend en gezegeld door den praeses Apráksien, door de assessoren Peter Michájlof (d. i. de Tsaar), Ménsjikof, Sievers, Zmajéwietsj, Kronenburg, Nelson, Bering, Zótof en Misjoekóf, loopt van bl. 777 tot 786. Zie over dit alles Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 278—282, 294.

P. M. A., Bundel 367 bevat hoofdzakelijk stukken uit het jaar 1714.

bl. 1, 2. Russische vertaling van een brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 2 Febr., welks origineel niet in dezen bundel aanwezig is.

bl. 87—90. „Extrait du Regitre des Resolutions de Leurs Hautes Puissances les Etats Generaux des Provinces Unies, die Saturni 24 Febr. 1714."

bl. 6, 7, 9. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 27 Maart. „Met het aanneemen van de Zee offichieren gaat het nogh heel wel de eerste 40 persoonen die gelooven met het galjoot d'Juff^r^ Anna Chatrina schipper Fredrich Pieters voor 2 a 3 daagen al uijt het Vlie sullen in zee gezeijlt zijn en al voor den ontfangh deeses tot Reval sullen sijn aangecoomen. D' hollandse coopliedens die op Riga en Reval negotieeren die hebben extra sterk gesolliciteert in den Hage om convooy te hebben, om haar teegens de Sweeden te cunnen protegeeren dog die van den admiralitijten die toonden aan dat sij nog wel 4 jaaren langh schuldig sijn aan haare Capitijns."

bl. 8. „Lijste van de offichieren die ik gesonden heb met het schip de Anna Catharina schipper Frederik Pieterse" enz.

bl. 31, 32. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 30 Maart. „met het aanneemen van de Zee officieren gaat het nog al heel wel voort, en hebbe nu nogh 5 van die soort naar Riga gesonden, met een schip van de Heer Lups en sal het schip van de Heer Zolovioff in 2 a 3 daagen claar sijn dat direct naar Pietersburgh sal gaan daar meede 40 persoonen sal senden," „en hope binnen 8 daagen nogh 40 persoonen of meerder af te senden," „weegens de Commertie op St. Pietersburgh sijn de Coopliedens nogh al vrij traagh, omdat veele eerst willen sien, hoe dat het gaan sal, of de Sweeden sterck in Zee sullen coomen met haare oorloghscheepen en caapers, en of het wel moogelijk sal sijn, om met Hollandse scheepen naar de Russe Haavens door te coomen, ick spreeke alhier met alle de coopliedens om haar te animeeren en te verseekeren, dat zij het tot St. Pietersburgh wel sullen vinden, en is het nu al soo verre, dat als de scheepvaart maar vrij van de Sweeden can geschieden, datter wel scheepen sullen coomen."

bl. 36. „Op 't subject van 't schip de Peerel, zijnde 7 jaaren oud."

bl. 37—42. Copie van een verzoekschrift aan de Staten van Holland en Westfriesland, ingediend door Catharina Taelmans. Over particuliere zaken.

bl. 44. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 2 April. „met dit schip de vliegende Admiraal schipper Meijndert Reitsz sende aan UE. Hooghgraaffelijke Excellentie 33 persone volgens neevensgaande monster Rolle, die alhier op ordre van d' Heer Prince de Kourakin aangenoomen hebben."

bl. 48. Extract uyt het Journaal gehouden in 't Galioot de Anna Catharina A° 1714.

bl. 62, 63. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 3 April. „nu hebben noch gehuurt een Extraordinarij bezeijlt galjootschip de Juff^r Maria schipper Tymon Jansz daar meede 60 mannen naar Reval sullen gaan die in 5 a 6 daagen nu ook sal vertrecken."

bl. 64, 65. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 6 April. „Ik hebbe nu al een 2^e schip met 40 see officieren gespidieert nu sal in 3 a 4 daagen nogh een schip met 60 Zee officieren sende."

bl. 362. Brief van Christoffel Brandt aan Apráksien, Amsterdam, 6 April.

bl. 66, 67. „Lijste van het volk gesonden met schipper Meindert Reits 't schip de Vliegende Admiraal gaande van Amsterdam naar St. Petersburg" enz.

bl. 76—82. Lijsten van Hollandsche zeelieden, in Russischen dienst genomen.

bl. 83—86. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, 10 April. „op morgen sal van hier het derde schip met 60 Zee officieren vertrecken, en dan hoope over 8 daagen nogh een schip met de Resteerende te sende."

bl. 91, 92. Een stuk van het nummer van 10 April 1714 der Amsterdamsche courant.

bl. 94—96. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 13 April.

bl. 98, 99. Een stuk van het nummer van 13 April 1714 der Amsterdamsche courant.

bl. 46, 47, 29, 30. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 17 April.

bl. 108, 109, 112, 113. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 20 April.

bl. 115, 116. Stuk van het nummer van 20 April 1714 der Amsterdamsche courant.

bl. 128—131. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 24 April.

bl. 132. Berichten over de Europeesche politiek, „la Haye, le 23 Avril 1714."

bl. 133, 134. Stuk van het nummer van 24 April 1714 der Amsterdamsche courant.

bl. 144, 145. Berichten over de Europeesche politiek, „la Haye, le 30 Avril 1714."

bl. 153—157. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 8 Mei. „en sal het galjoot de Mercurius nu over 2 daagen ook van hier vertrecken met de resteerende officieren."

bl. 160, 161. Stuk van het nummer van 8 Mei 1714 der Amsterdamsche courant.

bl. 149, 152. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 9 Mei.

bl. 167, 168. Brief van den agent van den Burgh, aan Apráksien, Amsterdam, 11 Mei, „deese dagh soo sal het galjoot de Mercurius met de laatste zeeofficieren vertrecken, en is alles conpleet op eenige weijnige onder Lieutenants en schippers naar."

bl. 273. Extract uit de Resolutiën van H. H. M. de Staten Generaal der Nederlanden, 14 Mei.

bl. 178, 179. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 15 Mei.

bl. 184. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, 18 Mei.

bl. 187. Brief van in Russischen zeedienst aangenomen Nederlanders aan Apráksien, Libau, 21 Mei.

bl. 189. Copie van een brief van H. H. M. „aan den Czaar van Moscoviën", 22 Mei. „Wij vinden ons verpligt aan Uwe Czaarse Majest. voor te draegen eene saeke die niet alleen voor ons en onse commercieerende onderdanen maar ook voor het behoud van de Commertie tusschen de onderdanen van Uwe Czaarse Mayest. en die van onsen Staedt vande uijtterste Importantie is, de saeke bestaedt hier in, dat wanneer de scheepen van de ingesetenen van onsen staedt inden voorleeden Jaeren tot Archangel sijn gearriveert de gouverneur van Uwe Czaarse Mayest. aldaar laatst teegen wil en dank van de schippers een nederl. matroos van jder van haar scheepen heeft afgenoomen en die gebruykt op de scheepen van oorloge van Uwe Czaarse Maijesteijt dese daat kan niet anders

aangesien werden als strijdig tegens het reght der volkeren hetwelke in geenen deele toelaat dat de eene Souverain de onderdanen van een ander tegen haar wil van de scheepen afneemt en in sijn dienst gebruijkt" enz.

bl. 203. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 25 Mei. „het gerugt dat een van onse galjoots met volk genoomen is, continueert nog al."

bl. 205, 206. Copieën van brieven van den kapitein Freerick Pieterse aan Nicolaes Wittepaert, Carlscrona, 5 April, 7 Mei, 25 Mei, waarin hij meldt, dat zijn schip door de Zweden is genomen.

bl. 158. Brief van de luitenants Melles en Moules, de behouden aankomst van het schip de Vliegende Admiraal aan Apráksien (?) meldende.

bl. 212, 213. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, 29 Mei. „seedert mijne laatste soo ben in den Haage geweest en sal men over 2 daagen daar een conferentie houde weegens de hollandse scheepen die de Sweeden genoome hebben die van Coningsbergen naar Amsterdam gingen, en meest met graanen gelaaden sijnde die sij pretendeeren heel noodigh van doen te hebben om magasijnen voor haare armee in poomeren te hebben, dogh men gelooft dat het aparent nogh wel een andere oorsaak sal hebben, want sij sien wel dat de Hollanders ten versoecke van de Engelse haar niet hebben willen declareeren, om neevens haar een Esquader oorloghscheepen naar de Oostzee te sende soo gelooft men dat dit neemen van de hollandse scheepen, meest door de directie van de Engelse comt."

bl. 366. Brief van Christoffel Brandt aan Apráksien, Amsterdam, 29 Mei (ook bl. 371). Over inkoopen, op last van Apráksien gedaan.

bl. 217. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 1 Juni.

bl. 218, 219, 222, 223, 224. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 5 Juni. „nu hebbe de seeckere naarigt dat ons de eerste galjoot met officieren genoomen is, en tot Carelscroon opgebragt is." „nu can UE. Hooghgraaffelijke (Ex.) heel ligt denken wat opschuddinge dat onder de hollandse vrouwen maackt die hier in dit vrije lant segge durven aldat haar te vooren comt, en doordien datter op dit schip wel 18 mannen sijn die van de stadt Edam sijn die niet alleen in die stadt maar ook hier een seer groot rumoer teegens mijn soude cunnen maaken, dat ik niet alleen verbooden wiert om geen meerder volk hier te moogen aanneemen maar dat men teegens mijn soude cunnen procedeeren naar de wetten dat hier niemant niet eenigh volk magh aanneemen voor een ander Souverain of hij moet daar toe permissie hebbe van de magistraat, en die is niet te optineeren en die laaten het wel passeeren aan die geene die sij kennen, en hebben haar wel wat kennis gegeeven, maar dat willen sij niet voor blank staan en sou mijn daar niet op derven beroepen." „ik ben wel daar nogh niet bevreest voor, want ik verlaate mijn op de gunst en vrientschap van de Regeeringe." „ben God lof al soo ver dat het meeste volk al versonden is, maar nu ben ik daar nogh niet door, want meest alle daagen 10 : 12 en meerder

vrouwen bij mijn coomen om te vraagen waar dat de mans al sijn, en of sij niet haast wat gelt sullen hebben, en maake sij mijn een Correspondentie van alle plaatsen met brieven te schrijven en te ontfangen, en moet ik de porte van brieven ook nogh betaalen, en hebbe haar ook belooft om te helpen dat de vrouwen wissels sulle overcrijgen, en als die nu langh weghblijven, dan ben ik hier genootsaackt om aan eenige vrouwen wat gelt te moeten anticipieeren om met haare kinderen daar van te cunnen (leeven) en als ik dat niet doen wil, soo moet ik alle daagen publijcq het schelden, raasen, en importuneeren van die vrouwen verwagten — ik schrijve dit altemaal om dat U. E. H. G. Ex. daar uijt sal gelieve te sien dat hier te lande veel wercks is met het engageeren van het volk en hoope met der tijt U. E. H. G. Ex. dit wel sal considereeren — nu hebbe ik gehoort dat die vrouwen van Edam haar aldaar bij de Regeeringe geaddresseert hadde, om over mijn te willen claagen, daarom soo ben ten eerste daar naar toegereijst, en met de Heeren Burgemeesteren aldaar gesprooken, die mijn seer instantelijk versogt hebbe om aan U. E. H. G. Ex. te wille versoeken dat de vrouwen van die mans die nu gevangen sijn, jaarlijks eenige maanden van haar mans gagie alhier ontfangen moogen."

bl. 229, 230. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 8 Juni. „nu crijge ik hier sulk een oneijndigh geloop van de vrouwen, die claagen en huijlen, om haare mans" „die willen met de haagse ministers in geene deele niet te doen hebbe, omdat sij in de beginne wel heele civiele en goede woorden geeven, maar daarnaar soo cunnen sij haar niet eens te sien crijgen soodat het hier te lande alles dan op mijn aancomt, en hebbe sij de eere, dan van alles, dat het gedaan hebben — daar hebbe ik in het minste niet teegen al hadde sij nogh 10 maal meerder, maar sij geeven mijn die Commissies om volk aan te neemen en niet alleen dat daar niets voor crijgen maar ick moet hierom een Extraordinaire depence doen, want ik het volk niet op de straat aanneemen can, en daardoor een Extraordinaire en veel grooter taafel moet houde, als ik altijt gewoon ben, de hr. Prince de Kourakin heeft ook al besogt om selfs eenige officieren te willen aanneemen, maar soo veel gelt als hij aan die persoonen moest geeven die hij daartoe employeerde, geloove hij qualijk sal derven inde Reeckeningh brengen."

bl. 231—234. De condities, op welke Hollandsche zeelieden in Russischen dienst werden genomen (Russisch en Hollandsch). Alle officieren, welke wenschen te dienen, moeten zich verbinden voor twee jaar en dan nog voor één jaar naar believen van den Keizer. Zoodra iemand is aangenomen en zijn handgeld heeft ontvangen, moet hij zich gereed houden om „op de eerste order en sonder eenigh uijtstel" te vertrekken. „Alle persoonen die in Sijn Zaarse Maijesteijt dienste wille begeven die moeten dat verstaan daar voor haar hebben laaten aannemen en haare dienste vlijtigh en wel waarnemen" enz.

bl. 235—246. Lijsten van Hollandsche zeelieden, in Russischen dienst aangenomen.

bl. 247, 248. „Copije van een Brief geschreeven van de Heeren Bur-

germeesteren van Edam aan d' Heer van den Burg Agent van sijne Czaarse Mayt."

bl. 253, 254. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 12 Juni. „seedert soo hebben hier advijs van Elseneur, dat het 4de schip met volk ook genoome soude sijn, de Copia van de Brief gaat hier bij, het is soo duijster geschreeven dat daar niet cloek uijt can werden," „onder wijlen soo is een groot geloop en gevraagh bij mijn, een ieder naar de sijne, en moet die driftige en haastige vrouwen altemaal met sagte woorden te vreeden setten maar liever hadden sij gelt om van te cunnen leeven."

bl. 255, 257. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 15 Juni. „Weegens de weghneeminge van de Hollandse Scheepen door de Sweeden heeft de Sweedse Envoyé Monsieur Palmquist gesegt teegens haare Hoog Moogh: dat alle de scheepen, die naar de Russe haavens gingen, met regt genoomen waaren, om dat die steeden door de Sweeden bij tractaat nogh niet gecedeert waaren, en aangaande de andere scheepen, die met graanen van neutraale plaatsen quaamen, deede sij maar uijt gebreck en dat sij de graanen noodig van doen hebbende en presenteerende die tot Stockholm te sulle betaalen, sustineerende, dat sulcks meede wel geschieden mogt, en dat de Hollanders voor deese oock wel graanen gebreck hebbende, van haare Sweedse scheepen, die naar Vrankrijk gongen, op deselve manier genoomen hadden. Men heeft hier in Amsterdam met ongeinteresseerde coopliedens ooverwoogen, op wat voor een manier dat men de Sweeden tot reeden en gevoel soude cunnen brengen, daar sijn eenige die voorstelde van repressalies, maar als men daarteegens considereerde, dat de Hollanders wel 50 maal meerder effecten in Sweeden hebben, als de Sweeden in Hollant en oock wel 50 coopvaardijescheepen in de zee hebben teegens dat de Sweeden daar nu een schip hebben, want haare scheepvaart is al vrij wat gediminueert en cost men daartoe niet wel verstaan. Maar men oordeelde dat men de scheepvaart op Sweeden behoorde te verbieden, daardoor de Sweeden wel wat gebreck soude crijgen en wiert dit nogh het beste geoordeelt." „Nu hebbe wij hier tijdinge becoomen, dat 4 Sweedse oorloghscheepen in het Schaagerrack omtrent Gothenburg cruijssen en alle scheepen visiteeren, die naar de Oost Zee gaan, om of sij oock eenige officieren, die in Russe dienste sijn, daarop vinden, die maackt alhier weederop een groote beweeginge en seer difficil om het volck te cunnen versenden en hebben die 4 Sweedse oorloghscheepen nu oock genoomen een Hollands schip, dat van Coppenhaagen naar Archangel gingh."

bl. 264—272, 277, 278, 281—316. Uittreksels en vertalingen van diverse brieven van den agent van den Burgh aan Apráksien (19, 22, 23, 26, 29 Juni, 3, 6, 13, 17, 18, 20, 27, 31 Juli, 3, 7 Aug.).

bl. 317, 318. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 27 Nov. „de Sweeden die hebbe op nieuws weeder 5 hollandse coopvaardije scheepen genoomen, die van Dantzig met graanen naar Amst. wilde gaan, en tot Straalsont opgebragt."

bl. 321, 322. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, 30

Nov. „De coopliedens hier die beginnen goede hoop te krijgen, dat op het aanstaande jaar een suffisant convoij van Hollandse oorlogh scheepen naar de Oost Zee sal gaan, want men siet wel, dat de Sweeden nu sij clijn en onmagtig sijn de Hollandse scheepen sonder eenig regt of reeden weg (te) neemen, en daarom soo gelooft men, dat sij nogh al meerder desperaate dingen sullen onderneemen, als haar Coning eens te rugge mogt coomen."

bl. 324, 325. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 4 Dec. „Seedert het vertreck van de Hr. Prinse de Kourakin naar Engelant hebbe niet een brief van hem ontfangen, onderwijlen soo coomen de vrouwen, die haare mans als officieren in onse dienste hebbe aangenoomen, alle daagen van den morgen tot den avont huylen en claagen, dat geen broot hebben, om van te eeten, en schrijven alle de mans, dat sij nogh niet meerder als 2 maanden gagie in Ruslandt hebben ontfangen en daar van haar eijgen cost moeten doen." „en gelooft men dat de Sweedsgesinten deese vrouwen seer oprooijen." „indien d Heer Prinse de Kourakin in den Haage was, hij sou weeder grote last lijden, dat sij hem soude aanspreecken, nu comt het alles alleen op mijn."

bl. 323. Berichten over de Europeesche politiek, „la Haye, 10 Dec. 1714."

bl. 337, 340. Berichten over de Europeesche politiek, „Londres, 11 Dec. 1714."

bl. 319. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 12 Dec.

bl. 330, 331. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 14 Dec. „nu sijn die dreijgementen van die vrouwen seedert mijne voorige nogh veel verergert, jaa dreijgen mijn als mijn maar coomen te vinden, soodanigh te sullen attacqueeren, al soude sij op het schavot daarom coomen ende groote schandaalen geniete" „en segge sij dat haare mannen soo vroom en goedt sijn, dat sij voor haar anders wel soude sorgen ik weete wel dat sulx wel meest niet waar is maar ik can het niet bewijsen. nu houde ik mijn volgens de Raat van d Heer Burgermeester Witsen wat incognito, dat de vrouwen mijn maar niet cunnen coomen te vinden, ik gelove vast dat de Sweeden deese vrouwens soo ophitsen en aansetten en heeft d Heer Raat Pensionaris selfs teegens mijn gesegt dat hij dat ook wel geloofde, en dat ick mijn wat voorsigtich hier in moest draagen. ik hebbe in den Hage ook gehoort van een voornaam minister aldaar dat de Sweedse Envoye Mons. Palmquist teegens hem verhaalt hadt, dat hij niet cost bedenken hoedat de Amsterdammers nogh soo continueerde om de Russe alle dienste ende assistentie te bewijsen, en datter nu nogh oorloghschepe voor getimmert wierden, en of sij om die Reeden geen gelijck hadde om de Hollandse Coopvaardijeschcepen wegh te neemen, daar de hollandse coopliedens niet wijnigh meede geembarrasseert en op nieuws bij deese vergaaderinge van de staat in Hollant versogt de seekerheijt te moogen hebben offer het aanstaande jaar een esquadre Hollandse oorloghscheepen naar de Oost Zee soude gaan ofte niet, maar hebbe die cooplieden onverrigter saake weeder moeten reverteeren."

bl. 332. Berichten over de Europeesche politiek, „la Haye 17 Dec. 1714."
bl. 338, 339. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 18 Dec.
bl. 356—357. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 21 Dec.
bl. 341—344. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 25 Dec. „men segt hier ook dat de sweedse Envoije Mons. Palmquist naar Stockholm soude vertrecken en dat de generaal Ranck die om de mariagie van Erf Prinse van Hessen Cassel naar den Coning van Sweeden tot Bender gereijst is, met de sweedse Princesse Ulrica te bevorderen, dan hier in sijn plaats soude coomen resideeren — en is die generaal Ranck hier heel wel gesien en soude de Envoije Palmquist in den Senaat dan sessie neemen." „de onrusten met de vrouwen en van de officieren, die ik aangenoomen hebben, die continueert niet alleen teegens mijn, maar die wert daagelijks hoe langer hoe grooter en heftiger teegens mijn persoon, want dat volk is door de honger tot de uijterste armoede ende desperatie gebragt, dat sij niet langer weeten hoe dat van den eene dagh tot den anderen sullen coomen soodat sij alle daagen aan mijn huijs coomen sien of ik al thuijs gecoomen ben, en doen dan seer groote dreijgementen, van dit en dat teegens mijn te sullen doen, die haare mannen soo schandelijk vervoert en haar daar van berooft hebben."

Afschriften der brieven van Galófkien aan Koerákien.

In de brieven van Januari zijn bevelen aan Koerákien om het zenden van een Engelsch-Hollandsch eskader naar de Oostzee te trachten te voorkomen.

18 Januari. „Aangezien het volgens berichten uit verschillende plaatsen te vreezen is dat de bondgenooten van Z. Ts. Majesteit, de koningen van Denemarken en Polen, een particulieren vrede zullen sluiten (want de gezant Prins Dalgaróekij heeft geschreven, dat hij eenig vermoeden heeft, dat Fleming en Görtz moeite doen om een vrede tusschen Polen en Zweden te bewerken), daarom heeft Z. Ts. Majesteit mij bevolen aan Uwe Genade te schrijven, dat gij, wanneer de Zweedsche ministers te Brunswijk aankomen, daarheen incognito moet gaan, al gingen de Engelsche en Hollandsche en Zweedsche minister daar niet heen, en na Uwe aankomst het belang Zijner Ts. Majesteit moet behartigen en zooveel mogelijk een particulieren vrede moet trachten tegen te houden."

5 Febr. „ik heb nog brieven van den agent van den Burgh ontvangen, van 19 en 23 Januari, waarin hij uitvoerig heeft geschreven over de moeielijkheden voor de Hollandsche kooplieden om hier te St. Petersburg hun handel uit te oefenen. En intusschen zond hij het oordeel der kooplieden in Holland over dien handel." „Gij zult zoo goed zijn aan de Hollandsche kooplieden te kennen te geven, dat al die toebereidselen gereed zijn en er in niets oponthoud zal wezen, en hen, volgens de vroegere

oekazen, er toe trachten over te halen tot het zenden der koopvaardijschepen."

Bijlage. Het oordeel der Hollandsche kooplieden, gezonden door den agent van den Burgh, met kantteekeningen van Galófkien. O. a. „Zoolang een buitenlandsch koopman niet zeker weet, dat er waren te St. Petersburg zijn gebracht, dan kan hij geen schip in Holland huren of daarheen zenden. En met het wachten daarop zal het beste deel van den zomer voorbijgaan, maar in den herfst is het op de Oostzee te gevaarlijk." De notitie van Galófkien hierbij luidt: „In vier brieven is over den zekeren aanvoer van waren geschreven .... er is geschreven, dat de Russische kooplieden in elk geval hunne waren zullen aanvoeren en dat reeds veel is aangevoerd" enz. In het stuk der kooplieden: „Is het mogelijk met fluiten van 200 of 300 last en 14, 16 en 17 voet diepgang naar St. Petersburg te gaan?" Galófkien's kantteekening: „Men kan daarmede te St. Petersburg komen en er zal voldoende diepte wezen, maar op een mijl afstands moeten de schepen blijven liggen en voor het uitladen zijn er vaartuigen gereed." De kooplieden vragen: „Is er genoeg ruimte in de ambaren te St. Petersburg om den hennep te bergen?" Galofkien's aanteekening: „Over het deponeeren der waren is geschreven, dat hier twee koopmanshoven (gastjínyje dwará) zijn ingericht, omtrent hetwelk thans wordt bevestigd, dat er genoeg plaats is om de waren te bergen." De kooplieden stellen de vraag: „Zal men daar tol betalen als in de stad Archangel?" Galófkien's aanteekening: „Over den tol is geschreven, dat tol zal worden geheven als in de stad Archangel zonder verhooging en hierbij wordt dit bevestigd." Vraag der kooplieden: „Zal het Perzische volk te St. Petersburg zulk eene vrijheid genieten als in de stad Archangel, zooals zij hier overal vertellen?" Galófkien's aanteekening: „Zij zullen handel drijven als vroeger in de stad Archangel."

27 Febr. Bevel aan Koerákien om den Franschen gezant de ontevredenheid des Tsaars te betuigen over de handelwijze van Maarschalk de Villars, die op het congres te Rastadt Prins Eugenius trachtte te winnen voor het plan, dat Frankrijk en Duitschland den Tsaar gemeenschappelijk zouden noodzaken om de veroverde provinciën aan Zweden terug te geven, als ook over het aanhitsen der Turken tegen den Tsaar door den koning van Frankrijk.

23 Maart. „Op Uwe brieven over de commertie is tot heden met het antwoord getalmd, doordat wij ons moeite hebben gegeven op welke wijze die te regelen tot het voordeel van beide volken, en, aangezien de grootste moeilijkheid daarin bestond, dat de Hollanders overal in het rijk Zijner Ts. Majesteit vrij wenschen handel te drijven, hebben wij ons thans het geheele handelsreglement laten voorlezen, dat den vrijen handel veroorlooft, maar met die beperking, dat zij hunne waren moeten verkoopen aan de kooplieden der stad, waar zij handel drijven en eveneens van hen allerlei waren moeten koopen onder een behoorlijken, door dat reglement bepaalden tol, maar niet met aankomelingen of lieden uit de dorpen mogen handelen, zooals dienaangaande in het 60ste artikel van het handelsreglement is bepaald." „Daarom zult gij zoo goed zijn op grond

van dit reglement het handelstractaat te sluiten." Zoo het tot stand komt, dan zal de Tsaar den tol op den wijn verminderen, de tollen, welke buiten het reglement worden geheven, afschaffen en opnieuw den graanhandel veroorloven." „Wanneer zij zich geneigd toonen tot het sluiten van een defensief verbond in plaats daarvan, zoo heeft Z. Ts. Majesteit het door U onder letter F. gezonden project van een defensief verbond geliefd aan te hooren en in alles goed te keuren, maar gij moet er een afzonderlijk artikel aan toevoegen over den bijstand met een bepaald aantal troepen en schepen." „Deze handelstractaten en eveneens het verdedigend verbond moeten slechts voor 7 jaar gesloten worden."

Bijlage. „Extract uit het handelsreglement van 1667." Hierna volgt: „Concessies, welke Z. Ts. Majesteit heeft geliefd te doen." Uit deze concessies (oestóepki): „tol zal worden geheven van die waren, welke op den oever zijn uitgeladen, maar niet van die, welke op de schepen zijn." „aan alle kooplieden wordt toegestaan vrij voor hun handelszaken door Rusland te reizen en zonder begenadigingsbrieven (zjálowannych grámot)." Verder vermindering van den tol op den wijn enz.

10 April. „Z. Majesteit.... heeft bevolen aan U te schrijven, dat Uwe Genade niet naar het Brunswijksche congres moet gaan, voordat de ministers, door den Zweedschen koning of zijne ministers gezonden, tot het onderhandelen over een vrede tusschen de noordelijke oorlogvoerenden, aldaar zijn aangekomen of de Keizer niet met zekerheid verklaart, dat hij ook zonder goedvinden van Zweden zijne toestemming wil geven tot een vrede in het Noorden en dien vrede, gemeenschappelijk met de Noordsche geällieerden tegen Zweden wil handhaven, wanneer deze staat dien niet wil accepteeren; gij moet evenwel U volkomen gereed houden.... om naar dat congres te gaan." „Maar intusschen heeft Z. Ts. Majesteit thans aan Baron Schleinitz bevolen naar het congres te Brunswijk te gaan." „Maar wanneer Uwe Genade uit den Haag zal afwezig zijn, heeft Z. Ts. Majesteit bevolen, dat Baron Schack uit Engeland moet overkomen om bij de Staten te vertoeven."

24 April. Hanover slaat herhaaldelijk aan Rusland voor om een defensief verbond met Duitschland te sluiten. Matwéjef heeft aan 't Keizerlijk hof een project dienaangaande ingediend, maar de Keizer maakt moeilijkheden, waaraan de Tsaar niet kan toegeven.

8 Mei. „De hier vertoevende Hanoveraansche secretaris Weber.... heeft medegedeeld, dat, aangezien de koning van Pruisen door verschillende middelen tracht Stettin en Pommeren voor zich te behouden, deze aan den keurvorst heeft bevolen voor te stellen om de Zweden geheel en al uit het Keizerrijk uit te sluiten, en dat de keurvorst hier niet afkeerig van is en meent, dat ook de Keizer in die zaak zal treden" „de keurvorst meent, dat de Zweedsche provinciën in Duitschland zóó zullen verdeeld kunnen worden, dat den Deenschen koning een deel van 't hertogdom Sleeswijk en bovendien Stralsund met het eiland Rugen wordt gegeven, maar aan den Holsteinschen hertog als vergoeding voor het Sleeswijksche een deel van het Bremensche wordt afgestaan en het overige deel van Bremen aan den Keurvorst komt; de koning van Pruisen

zoude Stettin en het district daarvan krijgen, Wismar verwoesten en tot eene vrije Rijksstad maken, want zóó zoude ook de Keizer hier eenig voordeel van hebben." „En Uwe Genade zal gelieven gedurende Uw verblijf op het congres te Brunswijk dienaangaande met de ministers van den Keurvorst, van Pruisen en van Denemarken overeen te komen en hun, indien zij die onderhandeling willen beginnen, daarin behulpzaam te zijn."

21 Juni. „Z. K. Majesteit van Denemarken heeft thans aan Z. Ts. Majesteit geschreven, dat hij zijne met de Russische en Hanoveraansche huizen aangevangen onderhandeling over eene nauwe verbintenis spoedig tot het gewenschte einde hoopt te brengen . . . .; eveneens heeft de secretaris van den Hanoveraanschen Keurvorst, Weber, hier dienaangaande een geheim voorstel gedaan, nl. dat de Keurvorst geneigd is in onderhandeling te treden, indien hij voor zich Bremen en Verden kan krijgen, en in dat geval met zijn eigen troepen en krachten Wismar wil nemen, terwijl de koningen van Denemarken en Pruisen intusschen Stralsund en het eiland Rugen kunnen aanvallen en veroveren, om welke reden hij Z. Ts. Majesteit heeft bevolen te vragen om den Deenschen koning over te halen tot dit plan: aan den Deenschen koning beloven zij hiervoor Sleeswijk te geven."

25 Juni. „Den 21sten van deze maand Juni heb ik aan Uwe Genade geschreven met den oekáz van Z. Ts. Majesteit, dat gij gedurende Uw verblijf te Brunswijk in de door de Deensche, Pruisische en Hanoveraansche huizen aangevangen onderhandeling om Zweden uit het Keizerrijk uit te sluiten den ministers van die hoven hulp moet verleenen . . . . en bovendien schrijf ik thans nog aan Uwe Genade, dat gij, wanneer de zaak tusschen die hoven haar beslag krijgt en zij de garantie van Z. Ts. Majesteit vragen, van hen wederkeerig garantie moet eischen voor de heroverde erflanden en de op Zweden gemaakte conquêtes (konkéty), zoodat ook Z. Ts. Majesteit uit die overeenkomst voordeel kan hebben."

23 Juli. „En aangaande het voorstellen dier goede middelen door Frankrijk en de armistitie heb ik hier met de Poolsche en Deensche ministers gesproken, opdat de ministers hunner Souvereinen daarin in overeenstemming met U mogen handelen en zij zich mogen onthouden van het aannemen der goede middelen van Frankrijk en niet in de armistitie mogen toestemmen, en zijzelve en in het bijzonder de Deensche minister erkenden, dat die goede middelen en in het bijzonder eene armistitie voor korten tijd schadelijk zullen wezen en het onmogelijk zal zijn die aan te nemen."

29 Nov. Koerákien had geschreven en ook van andere zijde was te St. Petersburg vernomen, dat de Engelsche minister te Parijs een memoriaal had ingediend om het vernielen van de haven van Duinkerken en het staken van den aanbouw van nieuwe vestingwerken aldaar te eischen. Baron Schack heeft uit Londen geschreven, dat het antwoord der Franschen aldus luidde, dat de Fransche koning het recht had om die vestingwerken bij Duinkerken te bouwen, en zij daarna nog meer werklieden naar Duinkerken hadden gezonden. Koerákien moet te weten zien te komen,

wat het Engelsche hof in deze zaak zal doen en of het bericht van Schleinitz juist is, dat Engeland dienaangaande in overeenstemming met Holland handelt.

10 Dec. Het gouvernement zendt aan Koerákien 15000 jefiemki om die aan de Staten te geven voor de genomen schepen, maar draagt hem op er naar te trachten, dat de eisch der Staten verminderd wordt. Secretaris Weber heeft medegedeeld, dat Denemarken nieuwe voorstellen heeft gedaan, die voor zijn hof volkomen onaannemelijk zijn, en volgens de hem gezonden bevelen gevraagd, of het niet mogelijk zoude zijn die zaak zonder Denemarken te beklinken: daarvoor was reeds Baron Els naar Berlijn gezonden om over die zaak eene overeenkomst te treffen. Galófkien meldt aan Koerákien, dat de Tsaar bereid is ook zonder Denemarken het verbond met Pruisen te sluiten.

17 Dec. Weber heeft in een mondgesprek met den Tsaar medegedeeld dat zijn Souverein wel het verbond aangaande de uitsluiting van Zweden uit het Keizerrijk wil sluiten, doch slechts op voorwaarde, dat hij Bremen en Verden krijgt.

31 Dec. „Over het handelstractaat en de plannen volgens Uwer Genade's vorige brieven is U tot heden nog geen oekáz gezonden. Evenwel hebben wij heden volgens Uwer Genade's brieven rapport gedaan dienaangaande aan Z. Ts. Majesteit en deze heeft reeds bijna alles geregeld; maar wij hebben nog geen tijd gehad die resolutie nauwkeurig op het papier te brengen, doch, zoo spoedig als dit gebeurd is, zullen wij die onmiddelijk aan Uwe Genade toezenden. Ondertusschen moet gij hun in algemeene termen zeggen, dat Z. Ts. Majesteit alle mogelijke gematigdheid daarbij zal betoonen en ook in het handelstractaat, in vergelijking met de vroegere bepalingen, groote concessies aan Holland — en daarna ook aan Engeland zal doen —, maar dan moeten zij ook van hun kant aan Z. Ts. Majesteit toegevendheid bij de vredesvoorwaarden betoonen." Wanneer Engeland en Holland kunnen bewerken, dat reeds vóór den vrede Lijfland bij declaratie aan Rusland wordt afgestaan, zal de Tsaar hun aanmerkelijke handelsvoordeelen geven.

P. M. A., Bundel 385 bevat verscheidene brieven van Koerákien en Ljwóf aan Apráksien uit dit jaar 1714.

Brieven van Koerákien aan Apráksien.

bl. 1. 's Gravenhage, 12/23 Febr. (in copie).

bl. 2. 's Gravenhage, 21 Febr. (4 Maart). „op bevel van Z. Ts. Majesteit worden hier thans officieren en andere lieden voor den zeedienst gehuurd en bij verschillende gelegenheden zullen zij op schepen naar de havens van Z. Ts. Majesteit, naar Riga, Reval en St. Petersburg, eveneens naar Koerland worden gezonden."

bl. 3. 's Gravenhage, 9/20 Maart.

bl. 4, 5. Lijst van Hollanders, in Russischen zeedienst aangenomen, get. Koerákien, Amsterdam, 10 Maart.

bl. 9—12. Inkomsten en uitgaven betr. den scheepsbouw, get. Koerákien
bl. 13. 's Gravenhage, 2/13 Juli.
bl. 14. 's Gravenhage, 15/26 Sept.
bl. 15. 's Gravenhage, 26 Oct. (6 Nov.) „Het is U, mijn Heer, niet onbekend, dat volgens bevel van Z. Ts. Majesteit hier in den vorigen winter vele officieren en andere zeelieden in dienst zijn genomen, van welke een gedeelte door de Zweden is krijgsgevangen gemaakt, maar een ander deel heeft de Russische havens bereikt en deze zijn reeds op de vloot van Z. Ts. Majesteit, maar van deze officieren zijn er vele gehuwd en hunne vrouwen, zoowel die van hen, welke in Zweden zijn, als van hen, welke zich op de vloot van Z. Ts. Majesteit bevinden, vragen om aan hunne mannen, die in Zweden gevangen zijn, het maandelijksch tractement te geven, totdat zij vandaar zullen bevrijd zijn, en van dat tractement voor 3 of 4 maanden een deel aan haar, hunne vrouwen in Holland tot onderhoud te geven; eveneens vragen de vrouwen van die officieren welke op de vloot van Z. Ts. Majesteit zijn, om aan die mannen het tractement voor 8 of 9 maanden uit te keeren en aan haar, hier in Holland, voor 3 of 4 maanden onderhoud te verschaffen. Verder wil ik hier niet over uitweiden, maar ik voeg hierbij de copie van een brief van den agent van den Burgh, die mij over deze zaak heeft geschreven, en wil U uit dien brief meer uitgebreid hiervan op de hoogte stellen. In waarheid deel ik U mede, mijn Heer, dat deze zaak mij zeer heeft verveeld en dat ik reeds uit Amsterdam ben weggegaan, omdat ik door die wijven voortdurend gedwongen was in toestand van belegering te huis te zitten. Op dit alles hoop ik, dat gij, mijn Heer, door een oekáz van Z. Ts. Majesteit eene beschikking zult maken en die aan mij per brief zult melden en eveneens bevelen aan van den Burgh zult geven."
bl. 20—23. Rekeningen voor gekochte schepen.

Brieven van Ljwóf aan Apráksien.

bl. 29. Amsterdam, datum afgescheurd. „Ik heb den oekáz van den Grooten Souverein door het schrijven van Uwe Hooggraf. Exc. uit St. Petersburg van 7 April ontvangen en dienovereenkomstig heb ik aan alle heeren, welke zich thans in Holland bevinden, mondeling, en aan hen, die zich in Engeland en Denemarken bevinden, schriftelijk medegedeeld, dat zij dezen zomer allen in elk geval op verre tochten in de praktijk moeten zijn en het streng verboden is, dat een van hen naar de stad Archangel gaat."
bl. 31—33. Amsterdam, 19/31 Mei.
bl. 34—36. Amsterdam, 16 Aug.
bl. 38—39. Amsterdam, 25 Nov.
bl. 40—41. Amsterdam, datum afgescheurd.
bl. 42—43. Amsterdam, datum afgescheurd.

Brieven van Koerákien aan Galófkien tot zijn vertrek naar Londen.
's Gravenhage, 1 Januari. „Eergisteren is mij door een voornaam per-

soon, die goed op de hoogte is, in diep geheim mededeeling gedaan aangaande het nieuwe tractaat aan 't Pruisische hof en alle intrigues van Graaf Fleming en hij kon mij geen copie van zijne brieven geven, maar ik heb om ze goed te onthouden in zijne tegenwoordigheid al die berichten opgeschreven en den inhoud ervan maak ik thans hierbij van woord tot woord aan U bekend. Er is, zooals hij mij in groot vertrouwen en onder 't diepste geheim mededeelde, bericht ontvangen van een vertrouwbaar persoon, die het werkelijke tractaat heeft gezien, dat het Gottorpsche huis nu met het Pruisische hof heeft gesloten. Het Pruisische hof verbindt zich door genoemd tractaat den Zweedschen koning na zijn terugkeer met een corps van 48000 man te ondersteunen, op kosten van den Pruisischen koning, totdat Z. Ts. Majesteit en de koning van Denemarken gedwongen zullen zijn alles aan Zweden terug te geven, wat zij daarvan hebben afgenomen, en totdat de koning van Zweden bovendien van den Deenschen koning geheel Noorwegen zal genomen hebben als schadevergoeding voor alle nadeelen, welke de koning van Denemarken aan Zweden heeft aangedaan, en dat alles onder de volgende voorwaarden:

1°. dat Z. Zweedsche Majesteit aan den Pruisischen koning de stad Stettin afstaat en het geheele deel van Pommeren, dat zij thans in bezit heeft.

2°. dat Z. Zweedsche Majesteit koning August als koning van Polen erkent enz.

3°. dat aan Z. Pruisische Majesteit de stad Elbing en Poolsch Pruisen wordt afgestaan.

Over dit alles is men met den Poolschen koning overeengekomen door den Heer Graaf Fleming." Fleming had de onderhandeling met Stanislaus en Graaf Stenbock aangevangen. De kooplieden in Engeland en Holland wenschen, dat de koningin en de Staten gemeenschappelijk een eskader naar de Oostzee zullen zenden om den handel te beschermen. Koerákien, te 's Gravenhage, en Schack, te Londen, trachten dit te verhinderen.

's Gravenhage, 19/30 Januari. De heer Devenport is bij Koerákien geweest en heeft hem in diep geheim medegedeeld, dat hij er met zekerheid van is ingelicht door zijne particuliere correspondentie, dat er over een particulieren vrede tusschen Zweden en Polen wordt onderhandeld, maar dat de onderhandeling slepende is, doordat Zweden eischt, dat Polen niet alleen vrede zal sluiten, maar ook een aanvallend verbond tegen Z. Ts. Majesteit. En dit alles zoude door Fransche intrigues geschieden.

's Gravenhage, 6/17 Febr. Het wordt bewaarheid, dat Villars aan Prins Eugenius heeft voorgesteld, dat Duitschland zich tegenover Frankrijk zoude verbinden om alle, door andere mogendheden op Zweden veroverde, gewesten, binnen en buiten het Keizerrijk, aan Zweden te doen teruggeven. Prins Eugenius heeft zich over dit voorstel verwonderd getoond en opgemerkt, dat de oorlog in het Noorden geheel buiten hunne onderhandelingen stond.

's Gravenhage, 12/23 Febr. Koerákien heeft in een brief van Galófkien van 24 Dec. 1713 bevel ontvangen om aan alle Hollandsche kooplieden,

die op Rusland handel drijven, mede te deelen, dat den Russischen kooplieden is veroorloofd in dezen winter juchten en hennep naar St. Petersburg te voeren, dat verder ook waren, die voor rekening van den Tsaar worden verkocht, daarheen zullen worden gevoerd, opdat de kooplieden hunne schepen naar St. Petersburg mogen zenden om die waren te koopen, en dat daar kleine vaartuigen in gereedheid zijn voor het uitladen en twee koopmanshoven zijn gemaakt om de waren te deponeeren. Dientengevolge heeft Koerákien aan den agent van den Burgh opgedragen om den kooplieden voor te stellen hunne koopvaardijschepen naar St. Petersburg te zenden en van hen schriftelijk antwoord te vragen, hetgeen echter achterwege is gebleven. „Behalve dit formeele voorstel, door den agent gedaan, ben ik zelf dezer dagen tweemaal te Amsterdam geweest en heb ik de aanzienlijkste kooplieden, die handel op Rusland drijven, pogen te overreden om hun handel op St. Petersburg aan te vangen; en daarop hebben zij mij geantwoord, dat zij daar groote moeilijkheid in zien wegens den tegenwoordigen oorlog en dat de Zweden reeds den voorgaanden en dezen zomer zooveel schepen van hen hadden genomen, waardoor zij groote schade hadden geleden, dat zij bovendien met zekerheid hebben vernomen door de publieke declaratie van den Zweedschen Senaat, dat alle koopvaardijschepen, van welke natie ook, indien zij gaan naar de havens van Z. Ts. Majesteit, op de Zweedsche kroon veroverd, zullen genomen worden en met hunne waren goede prijs zullen worden verklaard, en dat daarom uit groote vrees geen uit hen gedurende den oorlog op die havens handel durft drijven." Ook legden de kooplieden de nadeelen bloot, die zij zouden lijden, indien zij handel op St. Petersburg dreven gedurende den oorlog, terwijl zij nu op vasten grondslag hun handel op Archangel gevestigd hebben. „En daarbij zeiden zij, dat er in vredestijd genoeg liefhebbers zouden wezen om op St. Petersburg handel te drijven en die handel zich vanzelf ten koste van dien op Archangel zoude uitbreiden, omdat het wegens het transport enz. voordeeliger zal zijn op St. Petersburg handel te drijven dan op Archangel en ook om nog vele andere redenen, maar in het bijzonder omdat één schip des zomers gemakkelijk twee reizen (naar St. Petersburg) kan maken. Maar thans vragen de kooplieden Z. Ts. Majesteit onderdanig om te bevelen den geheelen handel als van ouds te Archangel te laten, daar de Noordsche oorlog thans geheel en al verbiedt den handel op genoemde plaats voort te zetten. Bovendien zeiden zij, dat hun dit jaar door het plotselinge overbrengen van den handel naar St. Petersburg groote schade zal worden berokkend en den onderdanen Zijner Tsaarsche Majesteit geen geringe ruïne (razorénië), omdat de Hollandsche kooplieden hunne waren aan de Russische toevertrouwen om die te verkoopen, daar de Russische kooplieden grootendeels niet in staat zijn op rekening voor geld van de Hollanders te koopen: de Russische kooplieden nemen dan die Hollandsche waren tot zich, verkoopen ze en drijven handel met de winsten gedurende een geheel jaar en voor dat geld koopen zij voor rekening der Hollandsche kooplieden Russische waren en brengen die op de volgende jaarmarkt te Archangel; maar thans kunnen de Russische

lieden door den oekáz die waren niet volgens de overeenkomst naar
ad Archangel voeren, doch zullen zij die naar St. Petersburg brengen,
heen de Hollandsche kooplieden om de bovengenoemde redenen thans
e schepen niet kunnen zenden, en daardoor zullen blijven liggen,
en het bankroet der Russische kooplieden zoude kunnen veroorzaken.
eens verklaarden de kooplieden alhier, dat velen, daar zij reeds
ht uit Archangel van hunne commissarissen hadden ontvangen over
arkmarkt, hebben bevolen waren in gereedheid te brengen en dat de
gelden (zadátki) reeds gegeven zijn: maar thans, bij deze verandering,
velen gedwongen hunne zaken te doen stilstaan, omdat alle belang-
e waren naar St. Petersburg zijn overgebracht en het kleinste deel
rchangel is achtergebleven." Zoo heeft b. v. de Heer Thesing zijne
industrie moeten staken. Ook met den Pensionaris van Amsterdam,
ecour, en den Raad-Pensionaris heeft Koerákien in de afgeloopen
over deze zaken gesprekken gevoerd. „Genoemde Heer Bassecour
, dat zij, toen zij met zekerheid uit een brief van hun Resident de
vernomen hadden, dat de handel, grootendeels, plotseling van Ar-
gel naar St. Petersburg was overgebracht, dit nieuws met niet
ge bevreemding hadden ontvangen, omdat deze zóó gewichtige zaak
den handel niet in korten tijd van de eene plaats naar de andere
worden overgebracht" enz. enz. „En daarbij sprak de Pensionaris
ecour met niet geringe verbittering en somde hij alle welwillende
elingen dezer Republiek jegens Z. Ts. Majesteit op." In denzelfden
sprak ook de Raad-Pensionaris; eveneens de Heer Goes, welke uit
van vele aanzienlijke personen uit de Republiek aan Koerákien
e grieven kwam blootleggen. Koerákien wijst er in zijn brief op,
de vriendschap van de Staten in de tegenwoordige omstandigheden
noodig is voor Z. Ts. Majesteit, „ik twijfel of men ergens elders
hter vriendschap zoude kunnen hebben dan met deze Republiek."
schijnt onvermijdelijk, dat Holland buiten de vredesonderhandelingen
ffende den Noordschen oorlog wordt gehouden, maar „daarom is het
noodig deze Republiek in volkomen eensgezindheid met Z. Ts. Ma-
t te houden en haar alle mogelijke genoegen te bewijzen (waarvoor
thans de meest geschikte tijd is, daar wij haar in oneenigheid met
land en, na het sluiten van den vrede te Utrecht, eenigermate in
al zien) en haar daardoor aan ons te verbinden tot vriendschap en
tie met Z. Ts. Majesteit, maar wanneer de zaken in Engeland
nderen, de Whigpartij de macht in handen krijgt en deze Republiek
r tot de oude eensgezindheid met Engeland terugkeert, dan zullen
oorzeker ons niet zoo noodig hebben."
lage A. „Het antwoord, dat de Hollandsche kooplieden te Amster-
op het voorstel over den handel te St. Petersburg hebben gegeven."
, aangewezen commissarissen voor den Archangelschen handel, ...
ing, Abraham Houtman, Anton Timmerman, hebben de aan den
ngewonen gezant Prins Koerákien gezonden resolutie van Zijne
rsche Majesteit, over het gedeeltelijk overbrengen van den handel van
angel naar St. Petersburg, aangehoord en die resolutie is ons en

een groot aantal kooplieden door den agent van den Burgh voorgelezen; daarop antwoordden wij van onzen kant, ook uit naam van genoemde kooplieden, in de eerste plaats, dat wij Prins Koerákien bedanken voor zulk eene mededeeling, die hij heeft bevolen aan ons te doen; daarbij bedanken wij ook den Heer agent voor de gedane declaratie en wij deelen mede, dat wij daarover rijpelijk hebben nagedacht en die zeer gaarne zouden wenschen ten uitvoer te brengen, maar wij vinden daar zeer vele en groote bezwaren in, te meer, daar de Zweden den doortocht onzer schepen zoo zeer belemmeren, dat het hun bijna onmogelijk is naar St. Petersburg te varen; evenwel stellen wij onze personen, schepen en waren alhier tot de dispositie van Z. Ts. Majesteit's onderdanen, indien zij op hunne rekening schepen willen huren, welke dan op hun risico (strach) zouden worden gezonden. In dit geval zullen wij trachten zulke schepen te vinden en hun zooveel mogelijk daarin te helpen, maar wat ons zelf betreft, wij wagen het wegens het groote gevaar in den tegenwoordigen tijd niet schepen te zenden, doch zoo spoedig wij veilig kunnen reizen, zullen wij niet nalaten daarheen onze schepen te expedieeren en daarom vragen wij allerondersdanigst Z. Ts. Majesteit, dat de handel mag blijven, zoo als die te voren is geweest, opdat daardoor de te vreezen nadeelen voor ons en Z. Ts. Majesteit's onderdanen mogen worden voorkomen."

Bijlage B. Rapport der Hollandsche kooplieden over het verschil in den handel tusschen den stad Archangel en St. Petersburg.

Eene derde bijlage betreft een brief van den Hollandschen Resident van den Bosch te Hamburg over hetzelfde onderwerp.

's Gravenhage, 26 Febr. (9 Maart). Als antwoord op Koerákien's brief van 15 Dec. 1713 was hem het bevel gezonden Engeland en Holland van het voornemen af te brengen om een eskader naar de Oostzee te zenden, maar de Staten er toe te brengen om Zweden in harde termen te bedreigen: op deze wijze zoude ook zonder het zenden van een eskader de handel door de Zweden met rust worden gelaten. „Maar indien de Heeren Staten met Engeland hunne eskaders willen zenden, dan is mij bevolen krachtig daartegen te protesteeren, zoowel mondeling als schriftelijk, en te verklaren, dat Z. Ts. Majesteit in staat is andere maatregelen te nemen om die hem onaangename bedoeling tegen te gaan en dat daaruit het afbreken van den handel zoude kunnen voortvloeien. Maar bovendien is het mij bevolen — indien de uiterste noodzakelijkheid dit vereischt — om, als ik hunne openlijke wederspannigheid zie aan de zeemogendheden te verklaren, dat Z. Ts. Majesteit niet alleen den handel met hen kan afbreken," maar ook hunne schepen en waren in beslag kan nemen. „In den brief onder N°. 4 was mij gemeld, dat Z. Ts. Majesteit mij beval alleen naar Brunswijk te gaan voor de vredesonderhandelingen, wanneer de Zweedsche ministers daar gekomen zijn, maar dat Z. Ts. Majesteit, indien men te Brunswijk alleen over Holstein of andere zaken van het Keizerrijk zal onderhandelen, voornemens was een ander daarheen te zenden. En na het afzenden daarvan ontving Z. Ts. Majesteit een brief van den Keizer, waarin Z. Ts. Majesteit's minister werd uitge-

noodigd te Brunswijk te komen en is daarop geantwoord. En nu heeft Z. Ts. Majesteit mij bevolen naar Brunswijk te gaan, wanneer de Keizerlijke ministers daar zullen aankomen, en om incognito daarheen te reizen, ook al komen de Engelsche en Hollandsche en Zweedsche ministers daar niet" enz. Koerákien doet moeite om het zenden van een eskader tegen te werken, maar is in twijfel, op welk oogenblik hij gematigd of krachtig moet optreden, daar de Staten niet openlijk verklaren, of dat eskader tegen Denemarken of eene andere mogendheid wordt afgezonden, „maar hunne openlijke resolutie zal genomen worden voor de vrijheid van den handel, doch nog moeilijker vind ik het te weten, wanneer ik dienaangaande aan Baron Schack in Engeland moet kennis geven; wat echter betreft om in harde termen te verklaren, dat hunne waren schepen zullen worden gearresteerd, ben ik volkomen van deze meening, dat alléén door dit middel de bedoelingen der zeemogendheden kunnen verijdeld worden, maar ik weet niet en zoude er voor vreezen, of er aan 't hof van Z. Ts. Majesteit reeds een project is gemaakt om, wanneer die handel voor eenigen tijd wordt afgebroken, een middel te vinden, waardoor die toch eenigermate zoude kunnen voortgaan, voor het verkrijgen van noodige dingen en materialen, tot den oorlog geschikt, als lood, koper enz., aangezien zulke voorzorgen in de tegenwoordige dringende omstandigheden zeer noodig zijn, opdat het mogelijk zij, indien dit eenmaal is verklaard, zich daaraan te houden." „Aangaande het handelstractaat geef ik den Staten hoop, dat het mij gezonden zal worden, maar ik wensch, dat er een volledige beslissing in wordt genomen, zoodat ook iets tot hun genoegen wordt geregeld; daarbij zoude het ook niet onnut wezen, dat ook een project werd gezonden over het treden in een verdedigend verbond met de Staten.

's Gravenhage, 26 Febr. (9 Maart). Koerákien vindt het bevel des Tsaars, waarbij hem werd gelast alleen dan naar Brunswijk te gaan, als de Zweedsche ministers daar zijn aangekomen, een groote voorzorg, zoowel voor de eer van den Tsaar als voor diens belangen. „Toen de zeemogendheden hunne goede middelen voorsloegen, was het de wensch van Lord Strafford — en het is zijn wensch nog, — dat de onderhandelingen over de Noordsche zaken hier te 's Gravenhage of te Utrecht zouden plaats hebben. Maar van den anderen kant heeft ook de Keizer zijne mediatie voorgeslagen — en niet goede middelen — en tegelijkertijd als plaats voor het congres Brunswijk aangewezen, nl. voor die Noordsche zaken, welke betrekking hebben op 't Keizerrijk en daarbij heeft hij verklaard, dat het hem, den Keizer, aangenaam zal wezen, als op dat congres tevens over een algemeenen vrede in het Noorden wordt overhandeld." De Tsaar heeft het ongeschikt geacht, dat over de Noordsche zaken in Holland zoude worden onderhandeld, omdat, als dit geschiedde, Frankrijk er zich licht in zoude kunnen mengen en dan de Fransche minister en Strafford de leiding der zaken op zich zouden nemen, en heeft daarom aan de zeemogendheden Danzig als plaats voor het congres voorgeslagen en daarna Breslau. Maar de andere Noordsche geällieerden hadden bezwaar tegen deze plaatsen en daarom is men eindelijk overeen-

gekomen Danzig te kiezen." „En wanneer men aan alle omstandigheden niet kan zien, dat er te Brunswijk over den vrede zal worden onderhandeld (aangezien er niets kan geschieden zonder de ministers der tegenpartij), maar er iets over de zaken van het Keizerrijk begint verhandeld te worden, dan heb ik in mijn vorige brieven verzocht om Baron Schleinitz te bevelen naar Brunswijk te gaan en daar toe te zien, wat er in die zaken geschiedt, en tot heden blijf ik bij dezelfde meening en ik vraag onderdanig Z. Ts. Majesteit om aan Baron Schleinitz te bevelen naar Brunswijk te gaan." In geval dat Koerákien te Brunswijk of elders zal moeten vertoeven, zag hij gaarne, dat Baron Schack tijdelijk zijne functie waarnam.

's Gravenhage, 12/23 Maart. „Donderdag van de vorige week ben ik in conferentie geroepen met de gedeputeerden van de Staten," in welke de gedeputeerden mij het volgende voorsloegen: In het jaar 1702 heeft de Zweedsche koning in de 7 Provinciën der Staten van particuliere personen 750 000 gulden Holl.-geld geleend op voorwaarde dat geheele kapitaal in 12 jaar te zullen afbetalen, maar de interest was gesteld op 5 pct. en voor het betalen van dat kapitaal en die rente had de koning van Zweden de tolinkomsten der stad Riga bij die onderhandeling aan hen verpand en dientengevolge heeft die stad geen geringe som van dat kapitaal uitbetaald, maar nog is een zekere som overgebleven, en eveneens is de rente tot het jaar 1710 geheel uitbetaald, doch toen die stad Riga in de macht van Zijne Ts. Majesteit was gekomen, is er van dien datum tot dit oogenblik geen interest (5 pct.) van het resteerende kapitaal door de Rigasche overheid betaald; maar de Staten zijn borg in die negotiatie en daarom stellen die gedeputeerden mij voor en verzoeken zij mij aan Z. Ts. Majesteit dienaangaande rapport te doen, opdat hij moge bevelen de rente van het resteerende kapitaal over de afgeloopen 3 jaren te betalen." „ik ben van meening, dat men de Staten met toorn moet berispen en geen rente betalen, omdat die gelden aan den Zweedschen koning zijn gegeven gedurende den oorlog met Z. Ts. Majesteit, en ook niet door particuliere personen, maar uit de kamer van den ontvanger (zbórsjiek) der Staten."

Bijlage: De schuldbekentenis van Karel XII.

's Gravenhage, 16/27 Maart. „Uit Riga is mij bij oekáz van Zijne Ts. Majesteit bevolen aan de Staten voor te houden, dat onderdanen der Republiek te Riga en te Reval graan koopen en sommigen dat naar de vijandelijke provinciën voeren om het daar te verkoopen, opdat zij dit in het vervolg verbieden en om met zekerheid te voorkomen, dat hunne onderdanen dit doen, op elk schip, dat met koren uit de havens van Z. Ts. Majesteit komt, één man uit de onderdanen van Z. Ts. Majesteit plaatsen: wanneer die dan in Holland aankomen, dan zoude ik hen met een rapport van mij laten terugkeeren. En volgens dien oekáz van Z. Ts. Majesteit heb ik hier drie dagen geleden een voorstel gedaan en ben ik met de aangewezen gedeputeerden der Staten in conferentie geweest. Zij antwoordden mij, dat zij dit door de Amsterdamsche overheid streng zullen laten verbieden, en betwijfelen, of het wel naar waarheid aan Z. Ts.

Majesteit is bericht, dat hunne onderdanen graan uit Z. Ts. Majesteit's havens naar Zweden brengen, omdat de Zweden alle schepen, die naar die havens gaan, nemen en confisqueeren, en indien eenigen dit werkelijk hebben gedaan, dan kan dit niet zonder de toestemming van de Rigasche en Revalsche inwoners zelve zijn geschied. En daarbij eischten zij, dat ik zoude onderzoeken welke schepen en schippers dat koren naar Zweden hebben gebracht en op welke dagen, opdat men deze schippers mocht vinden en ook anderen van dit vergrijp overtuigen: dan zouden zij het ten strengste verbieden." Maar tegen het plaatsen van één Russisch onderdaan op elk schip hadden zij verscheidene bezwaren, 1°. dat het onderhoud dier lieden tot overlast zoude wezen, 2°. dat er licht twist zoude kunnen ontstaan tusschen de schippers en die Russische lieden, 3°. dat de Zweden, indien zij bij het arresteeren van Hollandsche schepen daar Russen op zouden vinden, die schepen zeker zouden confisqueeren.

's Gravenhage, 2/13 April. „Het Pruisische hof heeft aan het Fransche hof voorgesteld, door den Baron Spar, een Zweedsch generaal in Franschen dienst, dat de koning van Frankrijk den koning van Zweden er toe zoude bewegen om de stad Stettin voor altijd aan den Pruisischen koning af te staan; maar hij belooft daarvoor in alliantie te treden met de Zweedsche kroon om den oorlog voort te zetten tegen de Noordsche alliantie, totdat al het veroverde is teruggenomen; bovendien wenscht hij, dat Frankrijk 20000 à 30000 man hulptroepen zal geven" enz. Baron Spar en de Pruisische minister hebben met personen uit de Staten gesproken om te weten te komen, of de Staten aan die Fransche hulptroepen zouden toestaan door het grondgebied der Republiek te trekken, waarop zij tot antwoord ontvingen, dat dit volslagen onmogelijk is en dat de Staten dit nooit kunnen toestaan.

's Gravenhage, 25 Mei (5 Juni). Den vorigen dag is Koerákien in conferentie geweest met Strafford, ten huize van den Raad-Pensionaris; Koerákien vernam, dat Palmquist van de Prinses en den Senaat instructie en volmacht tot vredestractaten had gekregen, „waarop ik van mijn kant verklaarde, dat het de bedoeling Zijner Ts. Majesteit is formeel te Brunswijk met zijne bondgenooten te onderhandelen: daarom kan ik hier niet formeel in negotiatie treden, vooral omdat er van de zijde Zijner Ts. Majesteit's bondgenooten hier geen der daarbij geïnteresseerde ministers aanwezig is." Wel verklaarde Koerákien, dat hij met den Raad-Pensionaris en Strafford over de preliminaire artikelen wilde onderhandelen, maar slechts in verstandhouding met den Keizerlijken minister, wiens goede middelen door de Noordsche geëllieerden waren aangenomen.

's Gravenhage, 31 Mei (12 Juni). De Raad-Pensionaris en Strafford hebben aan Palmquist gevraagd, of hij in staat is om voorstellen te doen. Palmquist heeft geantwoord, dat hij door de Prinses en den Senaat is gevolmachtigd en hij bereid is in onderhandeling te treden, als de ministers der geëllieerden iets hebben voor te slaan. Het beste achtte Palmquist, dat er voorloopig een wapenstilstand werd gesloten. Hij wilde niet mededeelen, op welke voorwaarden hij in onderhandeling kan treden, en trachtte voortdurend het gesprek op een ander onderwerp over te brengen.

Hieruit maakt men op, dat hij geen instructie of bevel tot het in onderhandeling treden heeft."

's Gravenhage, 22 Juni (3 Juli). „De Hollandsche Staten hebben thans het besluit genomen zes oorlogschepen uit te rusten en die zullen in de eerste dagen van Augustus gereed zijn, zij zullen tot convooi dienen voor de koopvaardijschepen naar Riga en andere plaatsen, maar het is bevolen later een geheel eskader van 24 schepen in gereedheid te brengen, hetgeen niet vóór de volgende lente kan geschied zijn." Hoewel Koerákien volgens zijn oekáz hiertegen moest protesteeren, wil hij dit niet doen, eer hij er nogmaals bevel toe heeft ontvangen, aangezien hij niet inziet, dat het uitrusten dier schepen eenig nadeel aan de Noordsche alliantie veroorzaakt. Veeleer is het voordeelig, daar te Riga een groote menigte van waren is aangevoerd, die daar alle blijven liggen.

's Gravenhage, 25 Juni (6 Juli). Chateauneuf heeft uit naam zijns konings goede middelen aangeboden aan de Noordsche geällieerden tot het bevorderen van den vrede.

's Gravenhage, 29 Juni (10 Juli). Drie dagen geleden is Koerákien met de Deensche en Poolsche ministers tot eene conferentie uitgenoodigd in het locaal de Tref, met de gedeputeerden der Staten. Opnieuw werden aan Z. Ts. Majesteit de goede middelen der Staten aangeboden, maar thans tot het bewerken van een wapenstilstand. Koerákien antwoordde, dat de Noordsche geällieerden, in tegenstelling van Zweden, steeds hunne geneigdheid tot den vrede hadden getoond, maar dat hij aangaande een wapenstilstand niets konde zeggen en den voorslag alleen aan Z. Ts. Majesteit rapporteeren. In denzelfden geest antwoordden de Deensche en Poolsche ministers. Dienzelfden dag, na het diner, kreeg Koerákien een bezoek van Strafford en Chateauneuf, die in dezelfde termen een voorstel deden aangaande een wapenstilstand. Koerákien antwoordde Strafford op dezelfde wijze, als hij den Staten had gedaan, maar aan den Markies de de Chateauneuf zeide kij kortelijk, dat hij rapport zoude doen aan het hof. Ook aan de Poolsche en Deensche ministers werd dit voorstel door Strafford en Chateauneuf gedaan: ook zij namen op zich het aan hunne hoven te rapporteeren. „Den Zweedschen minister is dienzelfden dag door al de drie bovengenoemde mogendheden een voorstel gedaan aangaande een wapenstilstand, maar hij verklaarde, dat hij op persoonlijk bevel van zijn koning dien wapenstilstand zal aannemen en verder bevel heeft van de Prinses en den Senaat hier in vredestractaten te treden. En deze verklaring van den Zweedschen minister is geschied in verstandhouding met de intrigues van de Engelsche en Fransche ministers."

's Gravenhage, 30 Juli (10 Aug.) De Fransche gezant slaat aan Koerákien uit naam zijns konings voor om een particulieren vrede tusschen Zweden en Rusland te bemiddelen: daarna zouden Rusland en Frankrijk in enge vriendschapsbetrekkingen treden. Koerákien antwoordt ontwijkend.

's Gravenhage, 17/28 Aug. De Poolsche minister heeft aan Koerákien medegedeeld, dat hij van zijn hof bevel heeft ontvangen om op het voorstel der drie mogendheden aangaande den wapenstilstand in overeenstemming met Koerákien te antwoorden.

's Gravenhage, 31 Aug. (11 Sept.). Twee dagen geleden is Koerákien in het locaal de Tref, met de gedeputeerden der Staten in conferentie geweest over de vijf verbrande schepen en den handel op Archangel. Zij stelden voor, dat de handel op Archangel op vasten voet zoude geregeld worden en de tol op de granen zoude worden teruggebracht op den ouden voet. „En daarbij zeiden zij, dat velen uit hunne onderdanen door herhaaldelijke veranderingen van dien aard, die den handel veel schade doen, gedwongen zullen wezen om hun handel te verminderen en anderen zelfs om dien geheel te staken, aangezien handel vrijheid eischt."

's Gravenhage, 17/28 Sept. Bernsdorf heeft Koerákien een door de Staten opgesteld project tot den vrede medegedeeld: de Tsaar zoude Narwa, Ingrië, Karelië en Wijborg behouden; Lijfland en Riga moesten aan Zweden worden teruggegeven, daar de Republiek dit geschikter acht voor de vrijheid van haar handel.

Bijlagen: diverse vredesontwerpen, met elkander hierin overeenstemmend, dat Ingrië, Karelië, Narwa en Wijborg aan Rusland zullen komen; in I en II wordt Estland en Reval eveneens aan Rusland toegewezen; in III wordt voorgesteld om Reval tot eene vrije stad te maken. In I wordt gezegd, dat Finland, Lijfland, Riga aan Zweden moeten worden gerestitueerd; volgens II moet Lijfland met Riga echter aan Polen komen, terwijl III Riga tot eene vrije stad wil maken, maar Lijfland overigens aan Polen toewijst. In I krijgt Denemarken, Rugen, Stralsund en Pommeren tot de Peene: de andere helft van Pommeren zoude dan aan Pruisen komen, maar Bremen en Verden aan Hanover.

's Gravenhage, 8/19 Oct. „Volgens den oekáz zal ik in de volgende week den Franschen gezant antwoorden aangaande Frankrijk's goede middelen."

's Gravenhage, 12/23 Oct. „Volgens den oekáz heb ik den Franschen gezant op de twee u bekende voorstellen aangaande de goede middelen en particulieren vrede in die termen geantwoord, welke de oekáz mij beval, en wel: dat het voor Z. Ts. Majesteit niet zonder gevaar is om de goede middelen van zijn koning aan te nemen, aangezien de ministers van Z. Allerchristelijkste Majesteit zoowel bij de Porte, als bij de vredesonderhandeling met den Duitschen keizer en eveneens aan het Pruisische hof alle voorstellen in het belang van Zweden hebben gedaan en daarvoor steeds hebben geijverd; wat den particulieren vrede betreft, heeft Z. Ts. Majesteit zich er nooit afkeerig van betoond om een goeden en voordeeligen vrede met de Zweedsche kroon te sluiten, doch slechts gemeenschappelijk met zijne hooge bondgenooten. Chateauneuf zeide, dat hij over een particulieren vrede slechts op verlangen van den Zweedschen koning had gesproken en niet uit naam van Frankrijk."

Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 298 e. v. „Pogingen van den Czaar om den handel van Archangel naar Petersburg te verplaatsen. Gevolgen van deze poging." Wat de diplomatieke geschie-

denis van 1712, 1713 en 1714 betreft is Scheltema zeer beknopt. Men zie o. a. Dl. III, p. 264.

1715.

Brieven van de Staten aan den Tsaar.

Boek, bevattende de protocollen van Koerákiens verblijf in Holland, Engeland en Pruisen (tot Dec. 1717).

Project van een handelstractaat en defensief verbond tusschen Rusland en Holland, in Januari door Koerákien overgezonden, met bijbehoorende stukken.

Concepten der brieven van Galófkien en Sjafírof aan den agent van den Burgh.

Brieven van den agent van den Burgh aan den Tsaar, Galófkien, Sjafírof en Osterman.

Brieven van Osiep Salawjóf aan Dalgaróekij.

Brieven van Scheltinga aan Apráksien. Vgl. Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 315 e. v.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Bie.

Rapport der kooplieden Lups en Goes over de tollen, die in Rusland worden geheven.

Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof, Koerákien en Dalgaróekij.

P. M. A., Bundel 276, bl. 468, 469. Brief van Osiep Salawjóf aan Apráksien, Amsterdam, 15/26 Febr. Over het koopen van hout.

bl. 155. Brief van Koerákien aan Apráksien, 's Gravenhage, 26 April (6 Mei).

bl. 156, 157. Rapporten van Koerákien over het huren van vreemdelingen.

P. M. A., Bundel 389, bl. 98, 99. Over het huren van Hollanders voor den zeedienst.

P. M. A., Bundel 390, bl. 48, 62. Over het zenden van leerlingen naar Holland.

P. M. A., Bundel 398, bl. 175, 179, 186, 187, 199, 204, 205, 207. Over de aankomst te Reval van de Hollandsche en Engelsche koopvaardijschepen onder convooi. bl. 222—226, 237, 252, 279, 289—291, 323. Over het zenden van schepen, onder Engelsch en Hollandsch convooi, naar Holland om de in Holland bestelde schepen af te halen en waren te verkoopen.

P. M. A., Bundel 399. Hier en daar wordt gesproken over de aankomst van Hollandsche en Engelsche koopvaardijschepen te Reval.

P. M. A., Bundel 647, bl. 40, 75. Copieën eener notitie des Tsaars

aangaande de ambachten, welke men in Engeland en Holland leert, 7 Febr. P. M. A., Bundel 19, bl. 25, 26, 36, 83—85. Over het zenden van jonge lieden naar Engeland en Holland om daar verschillende ambachten te leeren.

P. M. A., Bundel 384. Hierin vindt men brieven van Salawjóf, Koerákien en Ljwóf aan Apráksien.

Brieven van Salawjóf, alle te Amsterdam geschreven, van 21 Januari (1 Febr., bl. 1, 2), 11/22 Febr. (bl. 3), 15/26 Febr. (bl. 4, 5), 4/15 Maart (bl. 9, 10), 25 Maart (5 April, bl. 7, 8), 15/26 April (bl. 11), 29 April (10 Mei, bl. 14, 15), 6/17 Mei (bl. 16), 24 Mei (4 Juni, bl. 17, 18), 3/14 Juni (bl. 33, 34), 14/25 Juni (bl. 35), 21 Juni (2 Juli, bl. 45), 19/30 Juli (bl. 36, 37), 21 Juli (1 Aug., bl. 41, 42), 29 Juli (9 Aug., bl. 47), 16/27 Aug. (bl. 49), 30 Aug. (10 Sept., bl. 51, 52), 11/22 Oct. (bl. 57), 18/29 Oct. (bl. 58), 6/17 Dec. (bl. 59, 62). Als bijlagen bij brieven van Salawjóf verschillende rekeningen bl. 19—31. Rekeningen betreffende de inkoopen, door Salawjóf te Amsterdam, op last van Apráksien, gedaan (spijkers, verf, hout enz.).

bl. 39, 40, 43, 44, 54—56, 60, 61. Dito.

Koerákien's brieven aan Apráksien.

bl. 65. Londen, 11/22 Febr. Over de vrouwen der officieren, welke in Russischen dienst waren aangenomen. Koerákien vraagt, of Apráksien niet eene beschikking wil maken, „opdat ik en van den Burgh aan het gesmeek dier wijven en aan alle boosaardige aanvallen mogen ontkomen."

bl. 66. 's Gravenhage, 29 April (9 Mei). Met een bijlage, betreffende den timmerman-boeiermaker Klaas Jan Tromp (bl. 67).

bl. 71. Berlijn, 22 Dec. (2 Januari 1716). Over het huren van Hollandsche zeelieden en de zending van Scheltinga voor dat doel naar Holland.

Ljwóf's brieven aan Apráksien.

bl. 75, 76. Amsterdam, 4 Januari. „Voor dezen heb ik reeds vaak aan Uwe Hooggrafelijke Excellentie, mijn genadigen Vader en Heer, geschreven, met mijne tranenrijke bede om mij wegens mijne ziekten, al ware het slechts voor eenigen tijd, verlof te geven om in de eenzaamheid te genezen," enz.

bl. 77, 78. Amsterdam, 8 Januari.

bl. 79, 80. Amsterdam, 11 Januari. „Met de vorige post van 8 Januari heb ik aan Uwe Grafelijke Excellentie geschreven en met dezen, mijn tweeden, brief meld ik, dat ik den 30sten Dec. twee oekazen van den Grooten Souverein heb ontvangen, den eersten van 27 November en een duplicaat daarvan van 1 December, waarin Z. Ts. Majesteit heeft geliefd te bevelen, dat ik onmiddellijk naar St. Petersburg moet gaan en mijne commissie aan den Heer Osiep Salawjóf overgeven, opdat hij die gedurende mijne afwezigheid mocht waarnemen." Daarna ontving ik een triplicaat gelijk aan het eerste en het tweede, met de onderteekening van Z. Ma-

jesteit, op den 5den Januari, en den tweeden December uit St. Petersburg gezonden en volgens die drie oekazen heb ik onmiddellijk, nog den 31sten December, mijne commissie aan den Heer Osiep Salawjóf overgegeven en zelf heb ik mij in alle waarheid tot de reis naar St. Petersburg gereed gemaakt om tegen 9 Januari zoo snel mogelijk op reis te gaan, ondanks mijne zware ziekte." „Maar den achtsten Januari ontving ik het vierde bevelschrift van den Grooten Souverein, met onderteekening van U, mijn Heer, verzonden uit St. Petersburg, 9 December," „waarin gij geliefdet te schrijven, mijn Heer, dat ik aan alle kinderen van edellieden uit de Russische natie, welke de navigatie hebben geleerd, alom schriftelijk moet bericht geven van hun terugkeer naar Rusland, maar U, mijn Heer, is het uit mijn vroegere brieven bekend, dat zij niet alleen in Engeland en Holland maar ook in Denemarken en elders, in de Spaansche en Middellandsche zee in de havens zijn verspreid, bezig met het beoefenen der praktijk, en volgens dit bevelschrift moet naar al deze plaatsen aan hen geschreven worden, en verder geliefdet gij te schrijven, dat ik een uitvoerig bericht moet overzenden, waar de verschillende jongelieden zich in de praktijk hebben geoefend. Indien ik (zooals ik thans begonnen ben te verrichten) dit alles ten uitvoer moet brengen, zal het mij weldra onmogelijk zijn" enz. enz. „evenwel, als God mij wil helpen, zal ik mij beijveren alles te volbrengen."

bl. 81, 82. Amsterdam, 14 Januari.

bl. 83, 84. Amsterdam, 21 Januari.

1716.

Brief van de Staten aan Peter.

Oekázen aan Koerákien.

Concepten der oekazen aan Koerákien.

Duplicaten der relatiën van Koerákien aan Galófkien.

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.

Relatiën van den agent van den Burgh.

Brieven van Osiep Salawjóf aan Dalgaróekij.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Bie.

Memorialen van Robert Goes, Hollandsch gezant te Kopenhagen, ingediend gedurende het verblijf van den Tsaar aldaar.

Brieven aan Baron Sjafírof van Christoffel Brandt en andere Hollandsche kooplieden. De antwoorden op enkele daarvan.

Brieven van den agent van den Burgh aan Baron Sjafírof.

Brieven van den Tsaar en Galófkien aan Osiep Salawjóf.

P. M. A., Bundel 550, bl. 11. „Lijst der waren, welke uit Holland en in dit jaar 1716 ontboden en vandaar langs den kortsten weg naar St. Petersburg gezonden moeten worden" [1]).

---

1) In P. M. A., Bundel 550 komen nog de volgende stukken voor:

bl. 14. Lijst, hoeveel geld er noodig is om lieden in dienst Zŷner Ts. Majesteit aan te nemen."

bl. 17. „Notitie der lieden, welke de Heer agent Johannes van den Burgh in

Januari. Zaak betreffende het verzoekschrift van den edelman Michaël Saltíjkof, die zich naar Holland begaf, aangaande zijne particuliere zaken.

Febr. Zaak betreffende het verzoekschrift van den diák Loeka Kalósjien om aan zijn zoon Michaël, klerk in Holland, tractement over te maken.

21 Febr. Brief van freule van Haersolte, dochter van den gezant Haersolte van den Kranenburg, aan Galófkien, om het recreditief van het Russische hof te zenden.

7 Maart. Brieven uit Dresden van den secretaris van Baron Haersolte van den Kranenburg, aangaande diens overlijden.

P. M. A., Bundel 153, bl. 177, 178. „Conventie tussen sijn Cz. Maytt. van Rusland en haar hoogmoogende de Heeren Staaten Generaal van holland en West Vriesland weegens het saluyt dat de Hollandse Oorlogscheepen fortressen en casteelen van sijn Cz. Maytt. soo wel in zee als op de rivieren stroomen en Havens" verplicht zijn; 14 Mei.

P. M A., Bundel 552, bl. 11. Brief van den secretaris Makarof aan Cruijs, Pyrmont, 5 Juni. „Osiep Salawjóf heeft hierheen uit Holland geschreven, dat hij naar St. Petersburg een tabakspinner heeft gezonden, en dien bevolen heeft zich bij U te vertoonen." „ook schreef Salawjóf, dat hij marmer en schilderijen heeft gezonden, welke voor Z. Ts. Majesteit zijn aangekocht."

15 Juni. Zending van den kanselarijraad Andréj Osterman naar Holland.

P. M. A., Bundel 552, bl. 147. Brief van den secretaris Makarof aan Cruijs, Kopenhagen, 12 Juli. „Op bevel van Z. Ts. Majesteit zijn in Holland gekocht en van daar naar St. Petersburg gezonden op het fregat St. Maria 180 vaten spijkers, 28 koperen scheepsketels met deksels, 16 slijpsteenen."

P. M. A., Bundel 405, bl. 97. Brief van Ménsjikof aan Apráksien, St. Petersburg, 12 Oct. „ook schrijven sommigen, dat Z. Ts. Majesteit voornemens is om gedurende den winter eenigen tijd in Holland te vertoeven, maar zekerheid is hieromtrent nog niet."

P. M. A., Bundel 417, bl. 66, 67. Brief van Wasílij Rzjefskoj aan Apráksien, St. Petersburg, 3 Nov. „Ik denk wel, dat Z. Ts. Majesteit reeds van Kopenhagen naar Holland is gegaan, en bij hem zijn de Heeren ministers Gawríla Iwánowietsj Sjafírof en Tolstój" enz.

---

den dienst Zijner Majesteit voor de St. Peterburgsche Admiraliteit moet aannemen, voor vier jaar zonder verlof." Twee jaren zijn naar verkiezing van den Tsaar. „En aan hen moet al het geld in Rusland worden gegeven, behalve het handgeld, dat zij ontvangen, wanneer zij in dienst treden, en ouder dan van 36 tot 40 jaar mogen er niet worden aangenomen en zij moeten niet aan den drank verslaafd zijn, maar hun vak verstaan."

bl. 163. In een brief van Cruijs aan Ménsjikof, St. Petersburg, 11 Juli, komt het volgende voor: „Wanneer Z. Ts. Majesteit gelieft zulk een prijs voor den hennep te betalen, als voor welken de Engelsche en Hollandsche kooplieden dien gekocht hebben, dan kan Z. Ts. Majesteit daarvoor den hennep nemen, ook al was die reeds geladen en verkocht, en daartoe heeft onze Allergenadigste Souverein, Z. Ts. Majesteit, de eerste macht: eene zoodanige macht bezitten alle eigenmachtige vorsten."

P. M. A., Bundel 417, bl. 71, 72. Brief van Wasílij Rzjefskoj aan Apráksien, St. Petersburg, 7 Nov. „Z. Ts. Majesteit en Mevrouw de Tsaríetsa en alle ministers zijn te Hamburg aangekomen en vandaar gelieft Z. Ts. Majesteit naar Holland te gaan.

P. M. A., Bundel 405, bl. 120, 121. Brief van Ménsjikof aan Apráksien, St. Petersburg, 18 Nov. Hierin wordt eveneens het voornemen van den Tsaar om naar Holland te gaan, doch als iets onzekers, aangeroerd.

P. M. A., Bundel 405, bl. 130. Brief van Ménsjikof aan Apráksien, St. Petersburg, 2 Dec. „niets bijzonders, alleen, dat Z. Ts. Majesteit zekerlijk naar Holland zal gaan."

Behalve deze verschillende getuigenissen over des Tsaars voornemen om naar Holland te gaan hebben wij in P. M. A., Bundel 405, bl. 133, 134. er een van den Tsaar zelf. Hij schrijft namelijk den 17den November uit Havelberg aan Apráksien: „Ik reis vanhier over Hamburg naar Holland en daar zal ik tot Maart vertoeven om dichter bij Engeland te zijn." Vgl. Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, bl. 319. Ook in P. M. A., Bundel 430, dien ik niet nader onderzocht heb, zijn brieven aangaande de reis van den Tsaar, als ook in P. M. A., Bundel 418, die wij hierbeneden zullen vermelden.

P. M. A., Bundels 407 en 418 bevatten vele brieven van belang voor onze handelsgeschiedenis. Men zie in Bundel 407 bl. 11, 12, 31—34, 73—75, 77, 84—86 (over het ontbieden van een ketelmaker uit Holland, over het koopen van scheepsvoorraad aldaar). Bundel 418 bevat brieven van Salawjóf, Koerákien en anderen aan Apráksien.

Brieven van Salawjóf, alle uit Amsterdam, van 10/21 Januari (bl. 1), 3/14 Febr. (bl. 3, 4), 14/25 Febr. (bl. 5), 17/28 Febr. (bl. 6), 24 Febr. (6 Maart, bl. 8, 9), 20/31 Maart (bl. 12, 13), 6/17 April (bl. 15), 27 April (8 Mei, bl. 16), 15/26 Mei (bl. 17): bl. 14 is eene rekening, betreffende inkoopen door Salawjóf, op last van Apráksien gedaan.

Brieven van Koerákien, van 6/17 Febr. ('s Gravenhage; bl. 28, 29), 24 April (5 Mei, Hamburg: bl. 34), 28 Mei (8 Juni, Hanover; bl. 35).

Eenige brieven betreffende Peter's reis: van Generaal Devker, Kopenhagen, 14 Januari (bl. 68, 69) en 28 Januari (bl. 77, 78); van Peter Tolstój, Danzig, 16 Maart (bl. 47, 48); van Zmajéwietsj, Rostock, 22 Dec. (bl. 129—132); van Gatóftsof, Danzig, 27 Dec. (bl. 38—41).

Protocollen der oekazen aan Koerákien.

Danzig, 11 April. Over het toetreden van Engeland tot de Noordsche alliantie.

Kopenhagen, 14 Juli. Over de Engelsche en Hollandsche eskaders in

de Oostzee enz. De Engelsche minister had er bij Koerákien op aangedrongen, dat de Tsaar zijne troepen uit Mecklenburg zoude doen wegtrekken. Thans krijgt Koerákien het bevel om aan den Engelschen minister en aan Bernsdorf te verklaren, dat het niet aan Z. Ts. Majesteit, maar aan Engeland zelf te wijten is, dat de Russische troepen daar nog vertoeven, aangezien het zijne belofte niet heeft gehouden om het overbrengen dier troepen met zijne vloot te dekken.

Kopenhagen, 4 Sept. Koerákien had twee projecten van een handelstractaat overgezonden, hem door Walpole gegeven. Deze zijn niet aannemelijk, vooral omdat Engeland geen geneigdheid toont tot een defensief verbond. Wat verder de gesprekken tusschen Koerákien en den Zweedschen Generaal Ranck betreft, moet Koerákien dezen mededeelen, dat Z. Ts. Majesteit steeds tot den vrede geneigd is en dat de koning van Zweden het beste zoude doen met direct iemand naar 't Russische hof af te vaardigen.

Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 324, 328.

Relatiën van Koerákien.

's Gravenhage, 10 Febr. Walpole is den vorigen dag bij Koerákien geweest: hij zeide, dat de Engelsche regeering zeer geneigd is om een handelstractaat te sluiten, en informeerde, of Z. Ts. Majesteit tegen de lente zijne vloot wilde uitrusten en uit hoeveel schepen die dan zoude bestaan. Koerákien antwoordde, dat de vloot zeker zoude worden uitgerust en dat die waarschijnlijk omstreeks 24 schepen zoude tellen.

Londen, 20 Maart. De Engelsche regeering heeft door Bernsdorf aan Koerákien bekend gemaakt, dat zij zeer geneigd is om een nauw verbond met Rusland te sluiten en Zweden tot den vrede te dwingen. In de volgende brieven van Koerákien, uit de maanden April, Mei, Juni gaan deze onderhandelingen voort.

's Gravenhage, 26 Juni. Weselófskij heeft aan Koerákien geschreven, dat het Engelsche project van een handelstractaat nog niet in het Handelscollege is voltooid, maar spoedig gereed zal wezen.

's Gravenhage, 3 Juli. „Volgens den oekáz van Uwe Majesteit heb ik alle moeite gedaan om te bewerken, dat de Heeren Staten zouden bevelen aan hun gezant te Constantinopel, Graaf Coljers, om zijne correspondentie met het hof Uwer Majesteit voort te zetten en iemand uit zijn gevolg naar de troepen of naar Adrianopel te zenden, opdat deze ons hof van alle zaken in Turkije op de hoogte konde houden." De Staten willen geen officieel bevel van dien aard aan Coljers zenden, maar onder de hand is dezen voldoende opgedragen Z. Ts. Majesteit van alles in te lichten. Men zegt, dat de Staten door Coljers, gemeenschappelijk met Engeland, hunne mediatie aan de Turken hebben voorgeslagen om een vrede met de Venetianen te bewerken, en dat, indien de Turken de Hollandsche en Engelsche mediatie aannemen, Graaf Coljers naar Adrianopel en wellicht nog verder zal reizen, in welk geval hij uitnemend in de gelegenheid zal wezen om den Tsaar van dienst te zijn. Maar indien

de Turken de mediatie niet aannemen, dan is het onmogelijk voor Coljers of iemand uit zijn gevolg om den vizier te vergezellen, want zoo zij dit deden, zouden zij argwaan verwekken. Koerákien stelt aan den Tsaar voor om de Turksche correspondentie aan den zoon van den Staatschen consul te Smyrna op te dragen.

's Gravenhage, 10 Juli. „De Zweedsche minister, Baron Görtz, heeft sedert zijne aankomst alhier tot heden zijne officiëele commissie niet aan de Staten medegedeeld, maar is eergisteren bij den Raad-Pensionaris en andere voorname personen dezer Republiek geweest; hij heeft hun den wil en de geneigdheid zijns konings tot den vrede betuigd en, dat tot nog toe geen begin met de onderhandeling is gemaakt, ligt niet aan het niet daartoe geneigd zijn van zijn koning, maar aan het talmen van den Keizer en Frankrijk in het nemen van een besluit."

's Gravenhage, 21 Juli. De Zweedsche minister, Baron Görtz, heeft hier aan de Staten voorgeslagen, dat zij een som gelds aan zijn koning te leen zouden geven, evenals in 't jaar 1700": hun zoude daarvoor de inkomsten van koper- en ijzermijnen worden verpand. De Staten hebben dit geweigerd. Ook een ander verzoek van Görtz, nl. dat de Staten borg zouden willen zijn voor geld, dat particuliere personen aan de Zweedsche kroon mochten leenen, werd afgeslagen. De Staten verwezen hem voor die garantie naar de stad Amsterdam, omdat daar de meeste kooplieden zijn, die geld op crediet zouden willen geven. Maar Koerákien meent, dat Görtz ook daar eene weigering zal ontvangen.

's Gravenhage, 28 Juli. Görtz is naar Lille gereisd om eene ontmoeting met Baron Spar te hebben. Men zegt, dat Görtz te 's Gravenhage eene woning zoekt om er te blijven vertoeven, hetgeen velen onaangenaam is. Görtz wordt te Weenen niet aan 't hof ontvangen.

's Gravenhage, 31 Juli. Baron Görtz is uit Lille teruggekeerd en zoekt eene woning: tot dezen dag heeft hij zijn geloofsbrief nog niet getoond en slechts onder de hand geïntrigeerd.

's Gravenhage, 4 Aug. Baron Görtz is voortdurend in conferentie met den Franschen minister, maar heeft nog geen voorstel aan de Staten gedaan.

's Gravenhage, 21 Aug. De Zweedsche Generaal Ranck, in Hessischen dienst, is den vorigen dag bij Koerákien geweest en heeft hem een vrede tusschen Rusland en Zweden voorgeslagen.

's Gravenhage, 6 Nov. Eergisteren is de Hessen-Casselsche minister, die den vorigen dag van zijn hof was teruggekeerd, bij Koerákien geweest: de Landgraaf had hem opzettelijk bevolen Koerákien te bezoeken en over een vrede tusschen Z. Ts. Majesteit en Zweden te spreken. Hij verklaarde, dat Zweden zeer geneigd was tot een vrede met Rusland, maar wilde weten, of Z. Ts. Majesteit tot een particulieren of algemeenen vrede overhelde."

Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 323 e. v.

1717.

Febr.—Aug. Memorialen der Amsterdamsche kooplieden aan den Tsaar,

ngediend gedurende zijn verblijf te 's Gravenhage, met de antwoorden laarop, waarbij den kooplieden o. a. werd vergund de aangevoerde, maar niet verkochte waren te Riga, Reval enz. in de magazijnen te deponeeren.

20, 27, 29, 30 Juli en 4, 12, 17 Aug. Verslag van de geheime conferenties, te 's Gravenhage en Amsterdam gehouden, tusschen Prins Koerákien, den Zweedschen generaal Poniatowski, den Secretaris Preis en Baron Görtz over een te houden congres in Finland om over den vrede tusschen Rusland en Zweden te onderhandelen. Daar dit verslag elders (door een Zweedsch geleerde) zal worden gepubliceerd, heb ik het niet nader onderzocht. Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 324.

Concepten der brieven van den Tsaar aan de Staten.

Brieven van de Staten aan den Tsaar.

Brieven van Christoffel Brandt aan Dalgaróekij.

Rescripten aan Koerákien.

Protocollen der rescripten aan Koerákien.

Concepten der rescripten aan Koerákien.

Duplicaten der relatiën van Koerákien.

Protocol van Koerákien's verblijf in Holland (loopende tot 1719).

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.

Brieven aan Galófkien en Koerákien van den gezantschapssecretaris Karadien.

Concepten der rescripten van Sjafírof aan van den Burgh.

Relatiën en brieven aan Galófkien, Sjafírof en andere ministers van en agent van den Burgh.

Brieven van de agenten van den Burgh en Brandt aan den kabinetssecretaris Alekséj Wasíeljewietsj Makarof.

P. M. A., Bundel 271, bl. 360, 678—683. Lijsten van ambachtslieden, uit Holland naar Rusland gezonden, met opgave van het loon, waarvoor zij in dienst zijn genomen.

P. M. A., Bundel 433, bl. 9, 10, 266—270. Over het koopen van medicamenten te Amsterdam.

P. M. A., Bundel 435, bl. 121, 122. Over eene bestelling van medische instrumenten uit Holland.

P. M. A., Bundel 495, bl. 246, 259. Over het verblijf van Z. Ts. Maiesteit in Holland en Frankrijk.

P. M. A., Bundel 446 bevat verscheidene brieven, die op Peter's reis naar Holland en 't aannemen van Hollanders voor den Russischen zeedienst betrekking hebben. Men zie in dezen bundel bl. 4, 10, 17—20, 25, 43—46, 49—52, 66—70, 72, 85—87, 105, 106, 193—196.

P. M. A., Bundel 434 behelst o. a. twee brieven van Zinajéwietsj aan Apráksien, beide uit Rostock, van 12 Januari en .... Febr. Uit den laatsten brief: „Aangaande de omstandigheden van deze streek rapporteer

ik u, dat in Engeland en Holland thans groote dingen geschieden, en de koning van Zweden wilde in Engeland een opstand veroorzaken en thans houdt men de Zweedsche gezanten, zoowel in Engeland als in Holland, onder arrest." Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. III, p. 347.

P. M. A., Bundel 441 bevat eveneens eenige stukken, die op ons land betrekking hebben: bl. 14, 29, 30, 31, 32, 34—42 zijn lijsten van ambachtslieden, door Z. Ts. Majesteit uit Holland gezonden; bl. 65 en 66 zijn twee brieven van Koerákien aan Apráksien ('s Gravenhage, 25 Jan., d. i. 5 Febr.; en Amsterdam, 29 Nov., d. i. 10 Dec.); bl. 70, 71, 77, 78 zijn twee brieven van Gatóftsof aan Apráksien uit Danzig (1 Febr. en 20 Juni) over de verzoening tusschen de Polen en Saksers en over het toelaten der Spanjaarden en Portugeezen tot het handelsverbond met Frankrijk, Engeland en Holland; bl. 94, 95 zijn lijsten van hen, welke als matroos in dienst zijn gekomen, doch het matrozenvak niet kennen (o. a. verscheidene wevers uit Amsterdam [1]).

Relatiën van Koerákien.

's Gravenhage, 23 Januari. De Engelsche en Hanoveraansche ministers hebben nog geen formeele voorstellen betreffende de zaken van het Noorden aan de Staten gedaan, maar spreken tegen hunne vrienden over het zoeken van een middel om een vrede te bewerken.

's Gravenhage, 24 Sept. De koning van Spanje heeft thans formeel zijne voorstellen herhaald, Engeland en Frankrijk als mediatoren en scheidsrechters tusschen hem en den Keizer aannemende, en verklaard, dat hij bij het begin der onderhandelingen zijne vloot zal doen terugtrekken. Frankrijk en Engeland hebben hiervan aan het Keizerlijk hof kennis gegeven. De Spaansche gezant alhier, Markies Barettilandi heeft den Staten schriftelijk verklaard, dat zijn koning de Republiek als mediator en scheidsrechter aanneemt. Men vermoedt, dat de Keizer noch Frankrijk en Engeland, noch de Staten als zoodanig zal accepteeren.

's Gravenhage, 4/15 October. Lord Cadogan heeft een memoriaal aan de Staten overhandigd aangaande de schade, die de handel der zeemogendheden gedurende den Noordschen oorlog heeft ondervonden: hij slaat hun voor gemeenschappelijke maatregelen te nemen tot het beschermen hunner commertie. De Staten hebben hierin nog geen besluit genomen. In de vorige week is Lord Cadogan te Amsterdam geweest om die stad geneigd te maken tot het zenden van een eskader. De magistraat van Amsterdam toont zich zeer gezind om dit te bevorderen. Dientengevolge hebben eenige kooplieden een memoriaal bij de Staten der Provincie Holland ingediend aangaande de nadeelen en beleedigingen, welke zij van de Zweden hebben ondervonden. Velen uit de machthebbenden dezer Repu-

---

1) Zie ook P. M. A., Bundel 555, bl. 150—157, 317—322, 374—377. Over het in dienst nemen van Hollanders.

bliek willen kaperbrieven aan Zeeuwen verleenen, „maar ik betwijfel, dat er liefhebbers daarvoor zullen worden gevonden, aangezien er voor de Hollandsche kapers niet het minste voordeel in kan wezen om Zweedsche kapers te nemen: Zweedsche koopvaardijschepen zijn er thans zeer weinig op zee." Men neemt het den Zweedschen koning zeer kwalijk, dat hij, na de declaratie, aan de Staten gedaan over het teruggeven der schepen en den vrijen handel, toch voortgaat de Hollandsche schepen te nemen. De Staten hebben aan Chateauneuf verzocht, dat de Fransche gezant te Stockholm dit den Zweedschen koning zal voorhouden.

's Gravenhage, 15 Oct. „De Engelsche ministers stellen aan de Provincie Holland voor en trachten deze vóór de andere gewesten daartoe te bewegen, dat zij tegen de lente aan hun koning twaalf oorlogsschepen zullen geven, waaraan Engeland er 24 zal toevoegen, om gezamenlijk de Noordzee (Séwernoje more) voor de Zweden te beveiligen en den handel vrij te houden, en bovendien verklaren zij slechts in algemeene termen, dat hun koning, vereenigd met deze Republiek, in staat zal wezen den Noordschen oorlog spoedig tot een einde te brengen." In denzelfden geest spreken de Engelsche ministers tot aanzienlijke personen in de Republiek, als den Raad-Pensionaris, Devenport, Slingelandt en Albemarle, terwijl zij hun voorhouden, hoe slechte gevolgen een particuliere vrede zoude kunnen hebben, waartoe — volgens hen — veel gevaar dreigt: dit moet men voorkomen, door gemeenschappelijk zijne kracht aan Zweden te toonen. Ook moest men eskaders naar de Oostzee zenden en in Engeland en Holland den handel met Zweden verbieden: in dat geval zoude de koning van Zweden gedwongen zijn vrede te zoeken en dien oorlog te staken. Eenige provinciën zijn hiertoe zeer geneigd, in het bijzonder de stad Amsterdam. Koerákien heeft zijn secretaris Karadien naar Bremen gezonden om met Welling te spreken. Deze verklaart geen volmacht te hebben, maar zich te verheugen in de vredelievende stemming van Z. Tsaarsche Majesteit. Deze zending van Karadien had plaats naar aanleiding van de onderhandelingen met Generaal Ranck.

's Gravenhage, 26 Nov. De Zweedsche secretaris Preis is bij Koerákien geweest en heeft de goede gezindheid zijns konings tot den vrede betuigd.

's Gravenhage, 26 Nov. Chateauneuf is ongesteld en heeft daardoor geene officieele conferentie met gedeputeerden kunnen houden; hij heeft echter Fagel bij zich aan huis genoodigd en hem het rapport van den Franschen gezant te Stockholm aan zijn hof medegedeeld, dat de koning van Zweden den gezant Rumpf niet wil ontvangen, eer hem satisfactie is gegeven en vergiffenis is gevraagd voor de hem door de Staten aangedane beleediging door het arresteeren van Baron Görtz.

's Gravenhage, 29 November. Uit Engeland is aan eenige aanzienlijke personen alhier bericht, dat het Engelsche hof door den Holsteinschen minister Fabricius aan Zweden heeft voorgesteld Bremen en Verden aan Engeland af te staan: dan zoude Engeland eene groote geldsom daarvoor geven en al zijne bondgenooten in den steek laten.

's Gravenhage, 31 Dec. Men is het er nog niet over eens, van waar

men het geld moet nemen tot de uitrusting dier vloot. Er zijn twee partijen: de eene is tegen Zweden en wil eene sterke vloot naar de Oostzee zenden en daarna eerst gedeputeerden afvaardigen naar het Zweedsche hof. Tot deze partij behooren de aanzienlijkste personen der Republiek. De andere partij, die de Fransche wordt genoemd, werkt dit plan tegen. De eerstgenoemde, anti-Zweedsche partij wil van Zweden eischen, dat het de genomen schepen restitueert, wier waarde op 15 millioen gulden wordt berekend, dat de geleden schade wordt vergoed en dat de vrije commertie op de Noord- en de Oostzee wordt hersteld: indien Zweden zijne toestemming niet geeft, zoude de vloot vijandelijk optreden. Een der regenten heeft twee dagen geleden aan Koerákien medegedeeld, dat hij van Chateauneuf had vernomen, dat de Zweedsche koning waarschijnlijk den Resident Rumpf weder ten hove zal ontvangen, hetgeen als een blijk van 's konings geneigdheid tot het herstellen der goede vriendschap moet worden beschouwd.

1718.

Relatiën van den te Amsterdam in dienst genomen officier Baraljon (?), die naar Zweden werd gezonden om zich van de zaken aldaar op de hoogte te stellen (uit 1718 en 1719).

Brieven en memorialen te Amsterdam, gedurende het verblijf van den Tsaar aldaar, ingediend door Dix en andere kooplieden.

Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof.

Concepten der brieven van den Tsaar aan de Staten.

Rescripten aan Koerákien.

Concepten der rescripten aan Koerákien.

Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.

Brieven van den agent van den Burgh aan Galófkien.

Brieven van Christoffel Brandt aan Dalgaróekij.

Memorialen van den Resident de Bie.

Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof met de concepten der antwoorden daarop.

Vertaling van een brief der Oost-Indische Compagnie over schelpen en hoorntjes, door den Tsaar gevraagd.

Excerpt aangaande het Hollandsche schip Vrouw Catharina door de Zweden genomen en thans vrijgelaten.

P. M. A., Bundel 8. Lijst van schepen, gebouwd in Rusland, aangebracht van over zee en genomen van de Zweden; Russisch en Hollandsch (1703—1718).

P. M. A., Bundel 557, bl. 126—128. Over het brengen van scheepsbenoodigdheden uit Amsterdam naar Rusland.

---

11 Maart. Zending van een priester aan Koerákien, in plaats van den overleden Iliá Bjelazerétski.

11 Maart. Copie van een Hollandschen brief van den Resident de Bie aan den Tsaar te Moskou.

In beslag genomen brieven (en copieën van eenige daarvan) van den Resident de Bie aan de Staten en particuliere personen in Holland betreffende de zaak van den Tsaréwietsj Alexis. Ook de ondervraging van de Bie, van dokter Hovy en eene vroedvrouw. Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. IV, p. 16 e. v.

15 Maart. (— 1723). Over het in dienst nemen van zeeofficieren en matrozen in Holland en te Hamburg.

Mei. Brief van den kapt. Bredal te Amsterdam.

24 Mei. Brieven aan Galófkien met bijlage van een project aangaande den handel op Perzië. De schrijver der brieven wordt Barboet genoemd. Deze bundel schijnt nader onderzoek waardig te zijn.

26 Mei. Brief aan den kanselarijraad Wasílij Wasieljewietsj Stepánof van Iwán Jóeriëf uit Moskou.

17 Juni. Zaak betreffende de arrestatie van den Hollandschen koopman Boriest (?), gemengd in de zaak van den Tsaréwietsj.

Juni. Zaak betreffende de arrestatie van den gewezen klerk der ambassade in Holland, Nikifórof.

19 Aug. Zending van Russische leerlingen in verschillende wetenschappen, met den monnik Króliek, naar Holland, Engeland, Frankrijk en Praag.

23 Aug. Ondervraging van den Hollander Johan Wolmar enz.

25 Sept. Zaak betreffende het tractement van Koerákien en zijn gevolg.

24 Nov. Zaak betreffende het vermeerderen van 't tractement van den klerk Tilarétof in Holland.

P. M. A., Bundel 469, bl. 85, 86. Copie van een brief van Blaruy aan den agent van den Burgh, geschreven op het schip Ormond voor Bergen, 15 Dec. „wij sijn op den 17den November nieuwe stijl door veel storm en onweer opt liedt van Bergen gekoomen, na dat wij 17 daegen in de Noord Zee hadden gekruijst met harde Z. O. winden, en hat het nog maar een vat water en vier daegen proviand in 't schip, en tegenwoordig ben zeer verleegen om gelt, so dat ik seer genoodsaekt ben om een wissel op UEd. te trekken voor Sijn Czaarse Maijesteijts Reekening."

Protocollen der rescripten aan Koerákien.

Moskou, 6 Januari. Baron Görtz heeft na zijne aankomst in Zweden aan de Russische ministers te Moskou geschreven, dat hij aan zijn koning de geneigdheid des Tsaars tot den vrede heeft medegedeeld en dat Karel XII zelf zeer tot den vrede geneigd is en zijne ministers naar een congres in de nabijheid van Finland zal zenden, zoodra hij verneemt, dat er gevolmachtigden zijn benoemd van Russische zijde en eveneens daarheen zullen worden gezonden. De Russische regeering heeft besloten Generaal Jacob

Bruce en den kanselarijraad Osterman naar dat congres af te vaardigen.

Moskou, 20 Febr. „Uit Uwe allerondersdanigste relatiën, uit 's Gravenhage gezonden den 17den en 21sten Januari hebben wij kennis gekregen van de resolutie der Staten om hunne Hollandsche vloot uit te rusten tot het herstellen van hun vrijen handel ter zee en hebben wij tevens vernomen, dat zij hunne vloot willen zenden in dat geval, dat de Zweden door de mediatie van Frankrijk en eveneens de koning van Denemarken niet op hun verlangen den vrijen handel willen toestaan" „wij bevelen U er voor te zorgen, dat de Staten bij hunne onderhandeling met Zweden niet de geheele Oostzee uitsluiten en in het bijzonder onze havens, door hun uit onzen naam voor te houden, dat wij, indien zij met Zweden overeenkomen, dat onze havens worden uitgesloten en niet van den Zweedschen koning vorderen, dat hij den vrijen handel op onze havens toestaat, wederkeerig, zooveel als ons slechts mogelijk is, hun handel met Zweden zullen fnuiken."

Moskou, 26 Mei. Er is bij het doorzoeken van oude papieren een brief van Keizer Maximiliaan aan den Tsaar en Grootvorst Wasílij Iwánowietsj gevonden, waarin deze Russische vorst „Keizer van geheel Rusland" wordt genoemd. Het stuk is door Maximiliaan zelf onderteekend. De Tsaar heeft bevolen dit document „als een oud en curieus stuk" (jako wjesj drewnjaja i koerioznaja) in het Hoogduitsch en Kerkslavisch te doen drukken en aan de verschillende Russische gezanten te zenden. „Gij moet over dezen brief en den inhoud daarvan bij eene geschikte gelegenheid met de Staten spreken en daarna, als zij hem verlangen te lezen, hun dien in druk, in het Hoogduitsch te lezen geven, opdat zij over de kracht er van naar waarheid mogen ingelicht wezen" [1]).

St. Petersburg, 26 Mei. Bevel aan Koerákien om uit naam van den Tsaar bij de Staten eene klacht in te brengen tegen den Resident de Bie. O. a. „thans hebben wij opnieuw gezien uit zijne relatiën, ons door eenige vrienden medegedeeld, dat hij, te Moskou vertoevende, zulke valsche berichten aan de Staten heeft gegeven over onze zaken en handelingen en hij dit met zulk een lasterzucht heeft gedaan, die niet te overtreffen is, en dat hij in alle omstandigheden getracht heeft om niet de vriendschap tusschen ons en de Staten te bevorderen, maar om twisten te verwekken." Ook wordt van de Bie in dezen oekáz gezegd, dat hij met meer laster over den Tsaar en zijne ministers heeft geschreven, dan dit eenigen paskwilschrijver en vijand mogelijk zoude wezen."

St. Petersburg, 5 Juli. „Wij hadden reeds vóór eenigen tijd uit goede bron vernomen, dat de Bie gedurende al den tijd van zijn verblijf aan ons hof niets anders heeft gedaan, dan slechts allerlei ongegronde en voor onzen roem en ons belang zeer nadeelige berichten deels aan zijne principalen, deels aan zijne vrienden en correspondenten te schrijven, welke berichten wij nog beter zouden kunnen verdragen, als zij slechts

---

1) Deze brief, waarop de Russische Tsaren hun keizerstitel gronden, wordt nog met andere oude brieven van Souvereinen aan de Moscovische Tsaren in het Archief van Buitenlandsche zaken te Moskou bewaard, alwaar hij mij werd getoond.

de waarheid bevatten — al waren zij dan ook tot ons nadeel — maar zij zijn alle leugenachtig of op leugenachtige wijze tot ons nadeel vervalscht en bestemd om onze vijanden aan te moedigen en twist tusschen ons en de Staten te verwekken, hetgeen ons alles zeer gevoelig is. Onder andere zaken heeft hij vele malen vermeld, dat onze onderdanen zeer geneigd zijn tot muiterij en opstand tegen ons; daarom is die zaak op ons bevel nader onderzocht en dientengevolge zijn ons eenig copieën zijner brieven en eindelijk ook origineele brieven over dit onderwerp in onze handen gekomen, waarin hij niet alleen waagde die bovengenoemde ongegronde en leugenachtige, maar zeer gewichtige, berichten te schrijven, doch dat op die wijze, alsof er spoedig een opstand tegen ons zoude plaats hebben en hij, de Resident, vreesde daardoor om te komen, om welke reden hij zijne terugroeping vraagde, en aangezien hij in andere brieven er van gewag maakt, dat hij al deze berichten van eenige vrienden ontvangt, en dit eene zaak van groote consequentie is en wij er niets anders uit hebben kunnen opmaken, dan dat bovengenoemde Resident eenig bericht van een voorgenomen opstand tegen ons heeft gekregen of met den een of ander in zulk een plan betrokken is en uit vrees dat hij bij het ontdekken daarvan zoude beschuldigd worden, zijne terugroeping heeft gevraagd, hetgeen men uit zijne brieven kan begrijpen, daarom hebben wij, in overweging nemende, dat genoemde Resident door zijne dusdanige verdachtige handelingen en zijne blijkbare gemeenschap met onze ongetrouwe onderdanen zijne, aan zijn publiek karakter volgens het recht van alle volken toebehoorende, privilegiën zelf heeft verbroken en zich daarvan heeft beroofd, en aangezien het gevaarlijk is in zaken betreffende rebellie te talmen, ons daardoor genoodzaakt gezien het besluit te nemen om aan onze ministers te bevelen bovengenoemden Resident voor zich te roepen, hem mondeling al zijne ongegronde en vijandige handelingen, volgens het bovengeschrevene, voor te houden en over die omstandigheden te ondervragen." „Hij konde dit zelf niet loochenen, maar bekende, dat die brieven van hem waren en hij ze geschreven had volgens eenige teekenen en berichten, van sommige personen ontvangen. Enkelen daarvan heeft hij genoemd, maar andere, voornamere personen hield hij verborgen en hij beloofde ons in alles volgens onze vraagpunten antwoord te zullen geven, onder eerewoord en volgens zijn geweten."

Bijlage: „Afschrift der vraagpunten, aan den Hollandschen Resident de Bie voorgelegd."

„1°. Op welken grond heeft de Resident uit Moskou geschreven, dat uit het afstand doen van de erfopvolging door Prins Alexis zeer kwade gevolgen te verwachten zijn; eveneens, op welken grond had hij reeds vroeger geschreven, dat alles in het rijk van Z. Ts. Majesteit zich tot den opstand voorbereidt, niettegenstaande, dat tot dit oogenblik aan niemand eenige schijn daarvan bekend is; en van wien en onder welke omstandigheden heeft hij zulke berichten gekregen?

2°. Volgens welke berichten heeft hij aan eenige zijner vrienden geschreven, dat bij bevreesd is voor de volgende tijden en dat dit rijk zich in een zeer slechten toestand bevindt en dat de plotselinge dood van

Prins Alexis groote beweging en beroering onder het volk zal veroorzaken, aangezien men niet gelooft, dat die dood een natuurlijke is geweest" enz.

„4°. Hoe kan hij weten, dat Z. Ts. Majesteit behalve Prins Ménsjikof en eenige gemeene lieden niemand heeft, die hem getrouw en genegen is, zooals hij schrijft?"

„8°. Op welken grond heeft hij van het hof Zijner Ts. Majesteit kunnen schrijven, dat de Hollandsche natie hier gehaat is" enz.

Tweede bijlage: „Afschrift van het antwoord op de genoemde punten van den Hollandschen Resident de Bie.

„Op 1°. Op grond, dat overal het gerucht liep, dat Prins Alexis bij het gemeene volk bemind was, was ik — zooals ik moet bekennen — bevreesd voor de volgende tijden."

„Op 2°. Ik twijfelde er niet aan, dat de Prins zijn natuurlijken dood was gestorven, zooals Z. Exc. de Heer Baron Sjaffrof op den gedenkdag der bataille van Paltáwa aan den Heer gezant Westphal zeide; evenwel is het niet anders dan de waarheid, dat het gemeene volk andere gedachten had."

„Op 4°. God beware mij, dat ik zoude gedacht hebben, dat Z. Majesteit geen andere getrouwe lieden dan Prins Ménsjikof heeft, maar ik vreesde dat bij eene rebellie velen Z. Majesteit zouden verlaten en dientengevolge de partij van den Prins zoude toenemen."

„Op 8°. Dat de Hollandsche natie in dit rijk weinig in eere is, meende ik te mogen opmaken uit het verbod tot den invoer der beste en rijkste Hollandsche industrievoortbrengselen en uit het overbrengen van den handel van Archangel naar St. Petersburg gedurende den oorlog, welke onzen onderdanen (God betere het) zooveel millioenen heeft gekost en onzen handel aanmerkelijk heeft geruïneerd" enz.

St. Petersburg, 13 Oct. „En wat de van de Staten gevorderde satisfactie aangaande hem betreft, hebt gij te handelen naar den stand van zaken aldaar en naar Uw eigen oordeel, onze eer en ons belang behartigende, en indien gij het betamelijk acht satisfactie aangaande hem te vorderen, zoo moet gij dat toch met gematigdheid doen; indien het beter is de zaak te laten loopen, zoo moet gij verklaren, dat wij, de geneigdheid Hunner Hoogmogenden ziende om ons satisfactie aangaande hem te geven, ons daarmede tevreden stellen en, om onze vriendschap jegens hen te toonen, de vervolging dier zaak achterwege laten en dit alles aan hun goedvinden toevertrouwen; of indien gij weet, dat een der aanzienlijke personen hem welgezind is en zijne voorspraak zal wezen, dan moet gij verklaren, dat wij om hem te verplichten, het vorderen van satisfactie zullen nalaten."

Relatiën van Koerákien.

's Gravenhage, 3 Januari. De Fransche gezant te 's Gravenhage heeft weder brieven van zijn ambtgenoot te Stockholm ontvangen, waarin

deze schrijft, dat de Zweedsche koning zeer geneigd is om den vrijen handel aan de Republiek toe te staan.

's Gravenhage, 17 Januari. Koerákien heeft 3 dagen geleden eene conferentie gehad met den Raad-Pensionaris en hem gezegd, dat, indien bij de onderhandelingen met Zweden aangaande de vrije commertie de havens Zijner Ts. Majesteit werden uitgesloten, dit niet anders dan als een blijk van vijandschap konde worden opgevat, „waarop de Raad-Pensionaris mij antwoordde, dat de bedoeling der Staten inderdaad is door onderhandeling of door hunne uitgeruste vloot den handel hunner onderdanen op de Noord- en Oostzee te handhaven en vrij te maken, alom en op alle havens zonder uitzondering, en daarbij verzekerde hij mij, dat ik er op kan vertrouwen, dat de havens Zijner Ts. Majesteit nimmer uit die vrije commertie zullen worden uitgesloten, aangaande hetwelk zij weten, dat dit het moeilijkste punt is om het met Zweden eens te worden; ik heb bij deze verschillende discours, hoewel ik er geen bevel van Uwe Majesteit toe had, het geschikt geacht uit mijzelf aan den Raad-Pensionaris voor te slaan, dat zij met Uwe Majesteit zouden overeenkomen om den handel met Zweden overal af te breken en een deel hunner vloot met die van Uwe Majesteit te vereenigen, om daardoor, zooals hunne bedoeling is, Zweden tot de gewenschte condities te dwingen. Ik hoop, dat Uwer Majesteit welgevallig zal wezen." De beide daarop volgende dagen heeft Koerákien bezoeken gebracht bij verschillende machthebbende personen in de Republiek en over al deze zaken gesproken, in het bijzonder met Fagel, Slingelandt, Hop en Devenport, die hem hetzelfde als de Raad-Pensionaris omtrent den vrijen handel verzekerden. Maar de Pensionaris van Amsterdam Buijs wilde er niet voor instaan, dat de havens Zijner Ts. Majesteit niet van den vrijen handel zouden worden uitgesloten, aangezien de Staten geenerlei alliantie of tractaat met den Tsaar hadden gesloten, maar wel door verbonden met Zweden en Denemarken waren geëllieerd. Koerákien herinnerde Buijs aan de schade, die de Republiek door zijn bondgenoot Zweden had geleden: Amsterdam alleen had tien millioen verloren. Ook wees hij er op, hoe voordeelig de handel op Rusland voor de Hollanders is, en dat zij den Tsaar als hun beteren bondgenoot konden beschouwen dan den Zweedschen koning enz. „Buijs zeide op mijne woorden, dat zij zeer dankbaar zijn voor de vriendschappelijke handelingen Uwer Majesteit, maar dat zij in deze delicate zaak moeten beginnen te onderhandelen over de vrije commertie op de Noordzee en dat het dan langzamerhand tot den handel op de Oostzee zoude komen, ten opzichte waarvan zij al het mogelijke zullen trachten te doen." Koerákien zeide ten slotte aan Buijs, dat, indien de havens Zijner Ts. Majesteit zouden worden uitgesloten, de Russen de Hollandsche schepen op de Oostzee zouden nemen.

's Gravenhage, 28 Januari. Van iemand, die uit Zweden berichten heeft van 29 Dec., heeft Koerákien vernomen, dat de koning van Zweden het voorstel van Görtz heeft aangenomen en bevolen heeft een koerier naar St. Petersburg aan Uwe Majesteit te zenden met betuiging van zijne geneigdheid tot den vrede.

's Gravenhage, 13 Maart. „Drie dagen geleden is Generaal Ranck bij mij geweest en heeft mij de meening van Graaf Welling aangaande het project tot den vrede te lezen gegeven en gezegd, dat Welling het aan zijn koning had gerapporteerd en het aan 't Zweedsche hof is goedgekeurd." „Maar hier houdt Ranck onophoudelijk der regeering voor, dat Uwe Majesteit alle waren in monopolie heeft en dat daardoor hun handel zal verminderen en veel dergelijke vijandige inblazingen houdt hij voortdurend en thans beijvert hij zich met den Franschen gezant om de uitrusting der vloot tegen te houden en de Staten er toe te brengen hunne excuses te maken aan den Zweedschen koning voor de aan Baron Görtz aangedane beleediging."

's Gravenhage, 18 Maart. „met de vorige post heeft de Staatsche minister van den Bosch uit Hamburg geschreven, dat daar het gerucht loopt dat de koning van Zweden den vrijen handel op de Noord- en Oostzee wil toestaan op alle havens, doch met uitzondering van die Uwer Majesteit" „maar tot getuigenis, naar welke havens de schepen zullen gaan, is de Zweedsche koning voornemens paspoorten te geven."

's Gravenhage, 4 April. „het uitrusten der vloot gaat voort en men meent, dat gebrek aan matrozen oponthoud veroorzaakt." „tot het uitrusten der vloot hebben vele provinciën zich langen tijd niet geneigd getoond, omdat zij er gevaar in zagen en nog zien, dat Holland alleen voor zijn eigen handelsbelang de geheele Republiek in den Noordschen oorlog zal mengen." Koerákien gelooft niet, det de Republiek Engeland zal steunen in zijne bedoeling om Bremen en Verden te verkrijgen, omdat dit niet bevorderlijk zoude zijn voor den Hollandschen handel over Hamburg met 't geheele Keizerrijk. Daar Engeland Holland's bedoeling kent doet het geen mededeeling van de onderhandelingen met Zweden: deze zullen tot een einde zijn gekomen of afgebroken wezen vóór het uitzeilen der Engelsche en Hollandsche vloten. Daarom haast men zich hier niet met de vloot en wacht men af, wat er zal voortvloeien uit de onderhandelingen in Finland en die van Engelsche zijde door middel van Duker en Fabricius, „en zij meenen, dat, indien er een vrede tusschen Uwe Majesteit en Zweden tot stand komt, het dan niet noodig zal wezen hunne vloot te zenden, aangezien de Oostzee dan vrij zal wezen voor de scheepvaart." „indien de koning van Engeland aan Zweden Bremen en Verden teruggeeft, zal ik groot gevaar hebben, dat de Hollanders met Engeland overeenkomen om den Deen tot den vrede te dwingen, maar indien de koning van Engeland bovengenoemde provinciën voor zich behoudt, dan meen ik, dat de Hollanders zich neutraal zullen houden en zich niet zullen mengen in de Noordsche zaken." „De instructie aan Admiraal Wassenaer is nog niet overhandigd, maar reeds geheel en al geregeld .... 1°. de Admiraal moet naar den Sond gaan ...., 2°. vandaar moet hij convooi medegeven aan de koopvaardijschepen naar alle havens, waar hunne onderdanen handel drijven, 3°. hij moet den handel protegeeren, zoodat die vrij is in de Noord- en Oostzee, 4°. indien iemand den handel hunner onderdanen aanvalt of belemmert, moet hij tegen dat geweld met geweld optreden, 5°. maar hij moet er goed voor zorgen, dat

hij niet het begin maakt met vijandige handelingen." „En ik verneem, dat zij het voornemen hebben hem eene geheime instructie mede te geven volgens welke hijzelf of, zoo hij dit geschikt acht, iemand door hem gezonden den Zweedschen koning moet voorstellen ...., dat de koning van Zweden de commissies van de kapers afneemt en door eene declaratie den handel op de Noord- en Oostzee voor de onderdanen der Staten vrijlaat; maar indien de koning van Zweden hiertoe geen geneigdheid toont, dan moet de admiraal verklaren, dat hij bevel heeft om alle Zweedsche schepen te nemen en dat de geheele handel op Zweden gesloten en verboden zal worden."

's Gravenhage, 27 Mei (7 Juni). De Spaansche gezant heeft open brieven laten drukken en aan de regeeringspersonen en steden doen rondzenden.

Eerste bijlage. „Lettre d'un gentilhomme suisse à un ami de Genève sur le parti, que Leurs Hautes Puissances ont à prendre par rapport aux différents de l'Empereur avec l'Espagne." O. a. „Ayant donc bien examiné et pesé murement toutes choses, je suis demeuré convaincu, que le meilleur parti et les plus convenables aux intérêts de cet Etat est de n'en prendre aucun; d'observer une exacte neutralité, de tâcher de porter les Puissances ennemies à la Paix, et d'employer pour cet effet toutes les voyes imaginables de douceur et de persuasion."

Tweede bijlage. „Avis Républicain sur le danger d'entrer en Alliance, autant dire en guerre." O. a. „Quel motif nous presse, Messieurs, de souscrire à la Quadruple Alliance entre l'Empereur, la France, l'Angleterre et Leurs Hautes Puissances? Pourquoi sans nécessaire aucune nous commettre à de nouveaux hazards?"

's Gravenhage, 5 Aug. Drie dagen geleden hebben de Staten uit Hamburg vernomen, dat Russische kapers 24 Hollandsche koopvaardijschepen hebben opgebracht en naar Reval vervoerd, welk nieuws hier groote ontsteltenis heeft veroorzaakt.

's Gravenhage, 28 Nov. (9 Dec.). „Toen ik Uwer Majesteit's allergenadigst bevel omtrent de zaak van de Bie had ontvangen, heb ik uitvoerige gesprekken gehad, zoowel met den Raad-Pensionaris als met andere voorname personen dezer Republiek, om hun voornemen te leeren kennen en hen geneigd te maken om satisfactie te geven aangaande de Bie en thans zal ik van deze geheele zaak uitvoerig rapport doen. In de eerste plaats wenscht de Raad-Pensionaris Heinsius, dat men de Bie laat loopen; ook verklaart hij, dat het moeilijk is in de Republiek gedaan te krijgen, dat er satisfactie wordt gegeven, en hij vraagt, welke nog grootere satisfactie men aangaande hem kan vorderen dan die, dat hij van Uwe Majesteit's hof is teruggeroepen en daardoor alleen van zijn dagelijksch brood is beroofd." Ook met Fagel, Hop, Devenport e. a. heeft Koerákien hierover gesprekken gevoerd. Allen verklaren hetzelfde als de Raad-Pensionaris; Devenport voegde er nog aan toe, dat een bewijs daarvan, dat de Staten over de Bie ontevreden zijn, hun stilzwijgen over de gearresteerde brieven is, hetgeen uit niets anders voortvloeit dan het verlangen om met den Tsaar voortdurend op vriend-

schappelijken voet te staan. Koerákien heeft aan al deze heeren verklaard, dat hij naar zijn hof over deze questie zal schrijven: hij hoopt, dat de Tsaar haar aan het goedvinden der Staten zal overlaten en twijfelt er niet aan, dat zij dan tot genoegen van Z. Ts. Majesteit zal worden geregeld.

1719.

Protest van Koerákien tegen het zenden van de Bie naar het Zweedsche hof. Zie Scheltema, Rusland en de Nederlanden, Dl. IV, p. 65.

Brieven van de Staten aan den Tsaar.

Rescripten aan Koerákien.

Concepten der rescripten aan Koerákien.

Duplicaten der relatiën van Koerákien.

Protocollen aangaande Koerákiens verblijf in Holland.

Brieven van Koerákien en den gezantschapssecretaris Karadíen aan Dalgaróekij.

Brieven van Baron Wajinówietsj aan Karadíen. Baron W. was te Amsterdam in dienst genomen om naar Zweden te worden gezonden.

Concepten der brieven van Galófkien aan den agent van den Burgh.

Brieven aan Galófkien en Sjafírof van den agent van den Burgh.

Brieven van Brandt aan Dálgaroekij.

Brieven van Jan Lups aan den Tsaar.

Zaak betreffende negen Hollandsche schepen, op de Oostzee door een Russisch eskader genomen.

Brieven aan Sjafírof en Dalgaróekij van den agent van den Burgh.

P. M. A., Bundel 561, bl. 133. Over het zenden van waren naar Holland.

P. M. A., Bundel 562, bl. 19, 20. Over het zenden van kanonnen en amunitie naar Holland. bl. 32, 94. Over de benoeming van Tormazof in het Admiraliteitscollege en van Jan Cruys, zoon van Cornelis, in plaats vau den agent van den Burgh, wegens den ouderdom van dezen.

P. M. A., Bundel 651, bl. 495—498. Over het verzoek der vreemde mogendheden om teruggave van de door Russische kruisers genomen schepen, met de daarbij behoorende waren en bemanning, en de pogingen der Staten-Generaal om een galjoot terug te krijgen, dat bij Danzig in 1718 was genomen.

Juli. Relatiën van den gezantschapssecretaris Karadíen gedurende de afwezigheid van Koerákien.

14 Juli. Zaak betreffende het eischen van een schriftelijk antwoord van de Bie op eenige punten betreffende zijne correspondentie.

20 Oct. Over het uitbetalen van tractement aan de Hollandsche zeelieden in Russischen dienst, die in de handen der Zweden waren gevallen.

P. M. A., Bundel 276, bl. 171—173. Brief van Koerákien aan den Tsaar, 's Gravenhage, 10/21 Nov. Over den aanbouw van schepen.

P. M. A., Bundel 469 bevat vele brieven van den agent van den Burgh en enkele van Brandt.

bl. 148, 149. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 3 Januari. „Wij hebben hier met een schip dat van Gottenburg gekoomen is, de tijding dat de Coningk van Sweeden eenige maelen op de stadt Frederikshall had doen stormen en dat hij selffs daervoor neevens eenige Generaels was doot geschooten." „de Sweeden hadden deesen doodt wel agt daege still gehouden." „men segt ook dat de Baron Görtz met alle sijne domestiquen in arrest soude sijn" „int algemeen soo wert het hier gelooffi dat de Coningk van Sweeden doot is, en sijn de Sweeden en Sweedsgesinden hier seer verslaegen."

bl. 76, 77. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 10 Febr. „en omdat de Hollanders nog geen advijs van haar Resident Rumpf hadde dat hij in volle vrijheijt om ten hove te coomen was herstelt, soo hebben zij om de vorige reedenen, ook een persoon sonder caracter derwaarts willen zenden, en omdat de heer de Bie de affaires vant noorden bekent waren dog sulks is alleen door recommandatie van de heer Raadpensionaris die sijn patroon is geschiet en is hij voor 3 daegen al derwaerts vertrokke en sal hij voorstellen om de goede vriendschap weeder te herstellen ende traktaaten te vernieuwen dat men hier wel geneegen is om een ambassadeur te willen zenden, daar toe men hier al begint te spreeke van de heer Scheepen Hasselaar." „Haar H°. M°. sijn nog niet eens of sij haar ambassadeur de heer van Colster naar Madrit willen zenden, also eenige provintien die voor de menage sijn, oordeelen dat die besendinge nu sij geresolveert hebben om meede inde quadruple alliantie te treeden en die gelden wel can bespaaren."

bl. 79. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 14 Febr.

bl. 82, 83. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 24 Febr. „De hollandse ambassadeur de Heer van Colster sal op Sondag trouwen met een voornaeme Hollandse jonge Juffrouw, en dan 3 à 4 daegen daer naer nae Spagne vertrecken om te sien off hij het Hoff van Spagne sal kunnen disponeeren om de waapenen needer te leggen en tot een accommodement te koomen, en geschiet deese gesendinge met Consent en genoegen van den Roomsch Keijser Engeland en Vranckrijk, die ook liever hadden dat de differentien door accommodement behandelt en affgedaen wierden, en siet men nogh niet dat in Vranckrijck en Engellandt groote preparatien tot den Oorlog gemaeckt wierde; de Hollanders die hebben ook wel geresolveert om in die quadruple alliantie te treeden, maer die van de provintie van Uijtrecht willen daer toe niet verstaen, en evenwel soo segt men dat haere H° M°. ordre gegeeven hebben aen haer Minister in Engelland den Heer van Borselen dat hij die alliantie sal teekenen" enz.

bl. 99, 100. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 7 Maart. „men is hier in groot verlangen, wat de Swede sullen resolveeren, omtrent de vrije vaart op de geconquesteerde Russe plaatsen, want de Hollanders en Engelse konnen eer geen finale resolutie neemen

of zij met convoij of zonder convoij naar de Oost Zee zullen vaaren en als dan met convoij sullen moeten vaaren dan sal het al heel verre en laat in de teijt werden eer dat de scheepen sullen connen vertrekken, en darom so wagt men hier seer naar het geene de heer de Bie in Sweeden daaromtrent sal come uijt te righten."

bl. 144, 147. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 21 Maart.

bl. 103, 104. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 28 Maart.

bl. 109, 110. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 31 Maart.

bl. 115, 116. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 7 April. „In den Haag is men in een seer groot debat wie dat voor Ambassadeur naer Sweeden zal gaen de Hollanders hebben van haer Provintie voorgestelt d' Heer Hasselaer van Amsterdam, en die van Vrieslant hebbe voorgestelt d' Heer Burmania en die segge dat alle de Ambassades van Sweeden van haer provintie dependeeren en dat sij daer van niet sulle afstaan." Daarbij bl. 117, Berichten over de Europeesche politiek, „la Haye," 6 April. Ook bl. 118—121, Dagbladuitknipsels van 7 April.

bl. 128, 129. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 14 April, „men is ten hoogsten verwondert dat men nog geen narigt bekomt van de heer de Bie dat die in Sweeden aangekome is zo dat men nog niet positief kan seggen wat de resolutie is bij de Sweeden wegens de vrije vaart." „het is seer apparent dat de heer de Bie als men maar eerst hoort dat hij tot Stockholm gekoomen is en wat hij gedaan heeft sal rappelleeren."

bl. 124, 125. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 15 April. „De Hollandse coopliedens hebben alhier aen de Admiraliteijts Heeren aangetoont, dat van Sweeden geschreve was, dat men op de Russe Havens niet secuur cost vaaren en daarom versogte sij eenige oorloghscheepen tot convooij, daer op sij antwoordt bequaamen dat men geen oorloghscheepen gereet had en om te equipeeren veel tijt meede sou heenloopen." „in den Haage is het meede al gecommuniceert, dat de Sweedse Regeeringe niet cost toestaen dat een vrije vaart was op de geconquesteerden haavens in de Oostzee, men kan hier uijt nu sien de opregte geneegentheijt van de Sweeden voor de Hollanders die sij genoegsaam verzeekert hebbe, dat sij de scheepvaart in de Oost Zee niet zoude belemmeren door haere Caapers en dan stelde de Hollanders al voor vast dat zij een geheele vrije vaart in de Oost Zee hadde, en nu hebbe sij maar soo lange haar stil gehouden, tot dat de Hollanders die wat langh werck hebben om daer over te delibereeren en te resolveeren dat een Esquader oorlog scheepen in zee brengen, de tijt hebbe laaten passeeren nu hoort men al weder spreeken dat de Sweedse caapers al weder eenige Hollandse scheepen uijt de Zondt wegh genomen hebben en dat men int corte een nieuw Caapers Reglement in Sweeden weder sou maaken, soo dat de Hollandse Coopliedens nu in seer groote Peijne sijn, want sij wel sien dat de Sweeden op eenige pretexte haere scheepen in

de Oostzee zullen wegh neemen, en hebbe de Deenen bij Gottenborg ook al 10 a 12 scheepen genoomen, en vreest men al dat als de Sweeden de Russe haavens niet wille laaten bevaaren, dat de Russe de Hollanders ook niet sulle permitteeren om op de Sweedse haavens te vaaren, soodat de Hollandse Coopliedens en schippers haast niet weeten wat sij resolveeren cunnen, en bij de Regeeringe is ook niet veel inclinatie om een Esquadre oorloghscheepen off Convooij dit jaar te geeven, hier sijn wel 10 a 12 Coopvaerdije Scheepen gereet, om naer Revel en Petersburgh te vertrecken, dogh zijn niet Extra bezeijlt nogh gemonteert, en zijn ook al 2 scheepen die weder uijtgescheijden sijn, omdat die vojagie te periculeus is, d' Heer de Bie was nu al tot Stockholm gecoomen, maer hij staet niets uijt te rigten en sijne Commissie wegens de geheele vrije vaart in de Oostzee en zal hij daar niet lange blijve. De gevangen zee officieren die ik voor 5 jaaren aangenomen hadt waeren ontslaagen."

bl. 132, 133. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 21 April. „seedert dat de Sweeden gedeclareert hebben dat zij niet sullen permitteeren of toestaan dat geen scheepen sullen mogen vaaren op de havens die van de Russen geconquesteert sijn, so is de lust en de Estime van de Sweeden hier vrij wat vermindert."

bl. 138, 139. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien Amsterdam, 25 April.

bl. 67, 68. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 28 April. „De gedeputeerdens coopliedens zijn van hier naar den Haag gegaan om de vergaederinge van de Staten van Holland te versoeken eenige oorloghscheepen voor cruijsers tot securiteijt van haare commertie in de Oost Zee, dat vint daar zeer veel opstakeling doordien de teijt te verre gepasseert is om schepen te equipeeren, en wel principaal het gelt daar toe te vinden, also in de admiraliteijtscasse geen gelt en is, men heeft de admiraliteijts heeren meede in den Haege laeten koomen om te delibereeren wat men doen sal tot securiteijt van de Oost Zee maar die zeggen dat zulks te laat is en dat men ten minsten 10 oorloghscheepen moest sterk weesen om de Sweedse te connen tegengaen."

bl. 142, 143. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien,. Amsterdam, 2 Mei.

bl. 74, 75. Brief van den agent van den Burgh aan Apráksien, Amsterdam, 16 Mei. „Haar Hoog. Moog.: hebben de heer van Burmania geeligeert om voor ambassadeur naar Sweeden te gaan maar de provintie van Holland willen proforce hebben den heer Hasselaar daar bij hebben, omdat oordeelen hij het intrest van de Commertie van Amsterdam wel wat meerder zoude behartigen omdat hij daar in de regeeringe is." „het is apparent dat daarover seer harde debatten sullen vallen, also de andre 6 provintien daartegen sijn." „De heer van Burmania is een seer goed edelman en bequaem heer, maar hij verstaat geen commertie, dog om de scheepen te reclameeren die de Sweeden genoomen hebben, daar begint men al te zien dat niet veel sal van coomen, also de Sweeden al voorgeven dat de genoomen scheepen en goederen genoegzaam alle wegh zijn en dat de caepers ook niet in staad sijn om die schaede te conne be-

taalen en dat de Croon Sweeden zelfs niet in staad was om dat altemaal te connen betaelen. De Sweeden presseeren seer dat de hollandse ambassadeur spoedig mag gesonde werde omdat sij hem dan alle kunne communiceeren en gelooft dat sij ook sullen versoeken dat men haar in soo langduurige swaare oorlog met eenige oorloghscheepen en gelt sal willen assisteeren, daar toe die van Holland niet ligt verstaan sullen omdat zij geneege sijn om haar buijten alle differentie te houden."

In dezen bundel ook brieven van Brandt aan Apráksien, alle te Amsterdam geschreven, 17 Febr. (bl. 156), 25 April (bl. 162, 163), 2/13 Juni (bl. 153), 15 Dec. (in Russische vertaling, bl. 164). Ook rekeningen betreffende inkoopen, door Brandt te Amsterdam, op last van Apráksien gedaan (bl. 165, 166).

Copieën der rescripten van Koerákien.

St. Petersburg, 2 Januari. Wanneer het onmogelijk is satisfactie in de zaak van de Bie te verwerven, dan moet Koerákien ter wille van den Raad-Pensionaris en anderen, die de Bie beschermen, er niet verder op aandringen.

St. Petersburg, 26 Januari. Koerákien moet er moeite voor doen, dat er een aanzienlijker man dan de Wilde tot Resident wordt benoemd, „en wat de Wilde beweert aangaande onze geneigdheid om hem als zoodanig benoemd te zien, heeft nooit eenigen grond gehad, maar wij wenschen, dat een voornaam en bedreven persoon naar ons hof door de Heeren Staten wordt afgevaardigd." De schepen, die door de Russische kruisers zijn genomen, moeten volgens het zeerecht goede prijs worden verklaard, daar zij geen goede passen hadden.

St. Petersburg, 20 Febr. Uit Koerákien's relatiën is het bekend, dat de Bie, niettegenstaande het protest van den Prins, uit naam van het Russische hof, naar Zweden is gezonden, „waarover wij niet anders dan zeer gevoelig kunnen zijn, want wij verwachten van dien ons vijandig gezinden nietsdoener geen gering nadeel voor ons, aangezien zijne vroegere boosaardige handelingen jegens ons en uitgestrooide leugens niets anders gedurende zijn verblijf in Zweden kunnen doen verwachten dan valsche geruchten en inblazingen omtrent ons." Koerákien moet dienaangaande een memoriaal in krachtige bewoordingen indienen bij de Staten-Generaal.

Op de vloot bij Aland, 13 Juli. Uit Koerákien's relatiën is het bekend, dat de President der Staten en de gedeputeerden van Amsterdam de teruggave van de door de Russische kruisers genomen schepen hebben gevraagd en tevens het vrijlaten van den handel op de Oostzee volgens de declaratie, door de Russische regeering gedaan. Koerákien moet antwoorden, dat de Zweedsche ministers op het congres op Aland, niettegenstaande dat hun deze declaratie was medegedeeld en eene resolutie dienaangaande van de Zweedsche kroon was gevorderd, geenerlei antwoord daarover hadden gegeven en dat de Russische regeering daardoor reden had om aan de kruisers te bevelen alle schepen, die naar de Zweedsche havens

gingen te nemen, ten einde Zweden daardoor te bewegen tot het vrijlaten der commertie op onze havens. Zweden heeft wel, zooals uit Koerákien's brieven bleek, eene verklaring aan Holland gedaan over den vrijen handel op de Russische havens, maar dat op zeer bezwarende condities voor de Hollanders: daarom heeft de Russische regeering hare declaratie hernieuwd, om hare gematigdheid te bewijzen, maar met uitzondering van eenige contrabande. Doch uit Koerákien's laatsten brief is gebleken, dat de Zweden de geheele commertie op de Russische havens zonder eenige voorwaarden hebben vrijgesteld. Daarom moet Koerákien dienaangaande eene schriftelijke verklaring van de Staten vorderen; indien zij die willen geven, dan is de Russische regeering ook bereid dezelfde permissie te geven aangaande den handel op de Zweedsche havens. Uit welwillendheid voor de Staten heeft de Russische regeering bevolen de door de kruisers genomen schepen met hunne lading (behalve de Zweedsche waren) terug te geven.

Op de vloot bij Aland, 28 Juli. Aangezien er nog geen Resident aan 't Russische hof door de Staten is benoemd, moet Koerákien maar niet verder tegen de aanstelling van de Wilde protesteeren, daar deze zoo gaarne aan 't hof Zijner Ts. Majesteit wil geplaatst worden, „want al is de Wilde geen zeer bedreven man, toch is het te verwachten, dat hij welgezind zal wezen voor onze belangen en niet zulk een misdadiger en nietsdoener zal wezen als de Bie, die niets dan kwaad schreef en slechts haat en twist tusschen de Staten en ons trachtte te verwekken: daarom moet gij op betamelijke wijze het zenden van de Wilde bevorderen."

St. Petersburg, 2 Oct. Koerákien moet aan de Staten vragen, of zij als bemiddelaars tusschen Rusland en Engeland willen optreden om te verhinderen, dat Engeland met Zweden vereenigd den Tsaar zal aanvallen, waardoor de Noordsche oorlog zoude worden uitgebreid en gerekt, hetgeen ook voor de commertie der Republiek nadeelig zoude wezen. Maar indien de Staten ook hunne mediatie met Zweden voorslaan, dan moet Koerákien hierop ontwijkend antwoorden en zeggen, dat hij daartoe geen bevel heeft, maar dat hem slechts is bevolen de mediatie met Engeland te vragen. „Maar indien deze verzoening tusschen ons en den Engelschen koning door hunne mediatie gelukkig tot stand komt, dan zullen wij mettertijd wellicht geneigd zijn om de Heeren Staten ook als bemiddelaars bij een anderen vredehandel te gebruiken."

Relatiën van Koerákien.

's Gravenhage, 27 Januari (7 Febr.). Koerákien heeft eene conferentie met de gedeputeerden gehad en hun voorgehouden, dat men de Bie niet naar Zweden moet afvaardigen: als hij wel daarheen wordt gezonden, zal dit als een bewijs van geringe vriendschap worden opgevat. Men antwoordde Koerákien, dat de commissie van de Bie geenszins schadelijk is voor Z. Ts. Majesteit's belangen en dat de Staten hem niet schuldig achten.

's Gravenhage, 17/28 April. De Staten zijn niet meer zoo geneigd als drie of vier maanden vroeger om een gezant naar Zweden te zenden en de vriendschap met dit rijk te hernieuwen, aangezien het blijkt, dat de Prins van Hessen-Kassel, op wien men groote verwachtingen bouwde, weinig macht heeft: zijne beloften om alle koopvaardijschepen en alle waren, die geconfisqueerd waren, terug te geven, hebben tot niets geleid dan de invrijheidstelling van acht schepen, die in het Kanaal door Zweedsche kapers waren genomen.

's Gravenhage, 26 Mei. „Een Hollandsche koopman uit de provincie Gelderland heeft het geloof der Grieksche wet aangenomen met zijn zoon en dochter" „hij beloofde ook zijne vrouw hiertoe te zullen brengen; het begin zijner geneigdheid daartoe is daardoor ontstaan, dat hij van zijne jeugd af de Grieksche taal heeft geleerd en een aanmerkelijk aantal boeken heeft gelezen en dientengevolge heeft hij het geloof der Grieksche wet als het ware leeren erkennen."

's Gravenhage, 29 Sept. (10 Oct.). Volgens het hem gegeven bevel heeft Koerákien den Staten voorgeslagen de mediatie tusschen den Tsaar en het Engelsche hof op zich te nemen. Ook heeft hij met de voornaamste personen der Republiek hierover gesproken. Men heeft hem ten antwoord gegeven, dat de Republiek meer belang heeft bij een algemeenen vrede in het Noorden dan bij het beginnen van een nieuwen oorlog en dat zij daarom gaarne Engeland van het voornemen om zich met Zweden te vereenigen wil trachten af te brengen, maar dat de vriendschap met Engeland door de onderhandeling van het Viervoudig verbond zeer gering is en Engeland niet zulk een vertrouwen op de Republiek stelt als vroeger, vooral in de Noordsche zaken.

's Gravenhage, 29 Sept. (10 Oct.). De verbittering bij de Staten en het volk neemt voortdurend toe door het nemen der Hollandsche koopvaardijschepen en het confisqueeren der waren, die zich daarop bevinden, ook door de slechte behandeling, die het scheepsvolk ondervindt. Voortdurend komen er klachten over dit alles in de Statenvergadering. Koerákien's vrienden slaan geen geloof aan zijne verzekeringen en toonen zich zeer koel jegens hem; „daarom neem ik de vermetelheid om met het alleronderdanigste respect aan Uwe Majesteit te vragen, dat gij moogt bevelen om alle genomen schepen hunner onderdanen met de geheele lading in vrijheid te stellen en bevelen te geven om hunne onderdanen in het vervolg met alle voorkomendheid te behandelen als die van eene bevriende mogendheid en daardoor de hier ontstane verbittering te stillen en in het vervolg al zulke klachten te voorkomen en geen reden tot verbittering te geven."

's Gravenhage, 17/28 Nov. Aan Koerákien was bevolen met de Staten een reglement op te maken aangaande de vrijheid van koophandel. De Staten willen hier niets van weten en eischen eene volledige vrijheid van commertie.

P. M. A., Bundel 564 bevat o. a. papieren over het bouwen van schepen in Holland, over het zenden van hennep naar Holland enz.

1720.

Concepten der brieven van den Tsaar aan de Staten.
Brieven van de Staten aan den Tsaar.
Protocollen der rescripten aan Koerákien.
Concepten der rescripten aan Koerákien.
Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij.
Protocollen en concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Concept der instructie, aan den Hofraad Bommazárij medegegeven, om in Holland verschillende ambachtslieden te huren.
Excerpten uit de relatiën van den translateur Iwán Pánof, geättacheerd aan de legatie in Holland (tot 22 Dec. 1734).
Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof.
Memorie in 't Admiraliteitscollege over het betalen der geconfisqueerde lading van de „Jonkvrouw Catharina" en het invrijheidstellen der bemanning.

P. M. A., Bundel 25, bl. 14, 15. Oekáz van 28 Febr., waarbij aan de onderdanen van H. H. M. de vrije handel en vaart op de Oostzee wordt toegestaan, ook naar de Zweedsche havens.

P. M. A., Bundel 153, bl. 256. „Copia van ordre in 't Collegio ter Admiralitijt. Alsoo wij door verscheijden oorsaaken genaedelijk overwoogen en goedgevonden hebben de onderhoorige van haar Hoogmoogende Staaten, believen onverhindert en vrij te laaten gaan negotieeren, op de Oost-Zee, op Sweedse haaven, diesweegen maken wij hiermeeden in Onse Willen bekent, dat dit Onse Wille en Ordre is dat U Onse op zee zijnde commandeerende met Commissie gaande, sult behoorlijk kennis hiervan geeven, op dat sij lieden deese Naties Scheepen met laading vrij en onverhindert op booven Genoemde Plaatsen en Haavens gaande en van daar weederkoomende te laaten passeeren ter Plaatsen waar de selve nae toe gedistineerd zeijn, en ook dat zij haar hier in geen Over Last sullen doen, of teegen desulcken, in Generale Ocasie en Behoorlijke Reglementen niet te mis doen, waar meede Onse wille vervult." „Onder t' Origineel Copia van de Ordre heeft sijn Cz. Majjtt Eijgenhandigh ondertijkent — Peter. In St. Pietersburgh 28 febr. 1720. Onderstont dit boovenstaande gecollationneerd en bevonden met 't Origineele te acordeeren Opper Secretaris Toumasoff Cantzelarist Wassilie Michailoff."

---

30 April. Zending van den kapt. ter zee Bens naar Holland en Engeland om de navigatoren naar Rusland terug te brengen.

23 Mei. Zaak betreffende het tractement van klerken aan de legatie in Holland.

6 Aug. (— Maart 1721). Aankomst in Rusland van den Resident Willem de Wilde. Ook de zaak betreffende Rumpf's brief aan de Wilde, over een sauvegarde voor zijn verblijf in Zweden.

20 Aug. Protocol eener conferentie met den Resident de Wilde.

Oct.—Dec. Notitie van den kabinetssecretaris Makarof over het zenden van Prins Mesjérskij en Garde-sergeant Matjóesjkien als koeriers naar Holland.

14 Nov. Zaak betreffende het tractement van den agent van den Burgh.

P. M. A., Bundel 276 bevat vele brieven van Koerákien uit de jaren 1720 en 1721. Deze brieven loopen hoofdzakelijk over het varen van Russische schepen naar Holland en Denemarken, over het overbrengen van in Engeland, Holland en Denemarken gebouwde schepen naar Reval en Kronstadt, over de uitgaven voor het bouwen van schepen en het onderhoud der leerlingen (navigatoren) in Holland. Hier zijn alleen die uit 1720 vermeld; t. a. p. die uit 1721.

Brieven van Koerákien aan den Tsaar, alle te 's Gravenhage geschreven, in cijferschrift, met de transcriptie er van, 26 Febr. (8 Maart, bl. 174, 175; 180, 181. Project van eene methode om scheepsbouwmateriaal naar Holland over te brengen), 26 Febr. (8 Maart, bl. 182, 183; 184), 1 Maart (bl. 185, 186; 188), 12 Maart (bl. 189, 190; 192, 193), 12/23 Maart (bl. 194, 195, 196—199, 200—202), 14/25 Juni (bl. 209, 210; 212), 14/25 Juni (bl. 213), 1 Juli (bl. 214), 2/13 Aug. (bl. 217—220; 221, 222), 5 Aug. (bl. 223, 224; 225, 226), 27 Sept. (8 Oct., bl. 231, 232; 227, 228), 22 Nov. (3 Dec. bl. 233, 234).

bl. 176, 177. Brief van Koerákien aan de Heeren Juan de Mortier en Daniël van Leeuwen te Amsterdam, 26 Febr. (8 Maart). In cijferschrift.

bl. 178, 179. Duplicaat daarvan.

bl. 207. Brief van Koerákien aan Alekséj Wasiéljewietsj (?), 's Gravenhage, 10/21 Juni. In cijferschrift.

bl. 229, 230. Russische vertaling van een brief (ongedateerd), door Christoffel Brandt, Hofraad en Resident van Z. Ts. Majesteit, aan de Hoogmogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden gericht, waarin hij mededeeling doet, dat het schip „de Eendracht", aan hem en andere Amsterdamsche kooplieden toebehoorende, op reis van Amsterdam naar St. Petersburg den 20sten Juli 1720 door een Zweedsch oorlogsschip is aangehouden en den 23sten Juli te Carlscrona is binnengebracht.

In P. M. A., Bundel 277 is op bl. 112 en 113 het een en ander te vinden over het brengen van een galjoot, in Holland gekocht, naar Reval [1]).

---

1) In P. M. A., Bundel 483 verschillende stukken betreffende het koopen van kanonnen.

P. M. A., Bundel 486.

bl. 112, 113. Copie van een brief van Prins Dalgaróekij aan den Tsaar, Kopenhagen, 23 April. „Gisteren kwam de Hollandsche secretaris bij mij .... en zeide mij, dat ongeveer 70 Hollandsche koopvaardijschepen zijn aangekomen te Helsingör, maar daar vernomen hebbende, dat hier een fregat van Uwe Majesteit ligt en een ander aan de Kjukebocht, durven zij niet verder gaan, aangezien eenige van hen naar de Zweedsche havens gaan, en hij vraagde mij, of ik hem konde gerust stellen, dat onze fregatten aan die koopvaardijschepen geenerlei belemmering in hunne reis zouden veroorzaken en ze niet zouden inspecteeren. Ik zeide hem, dat de Staten een voldoende verklaring hebben van Uwe Majesteit aangaande den handel op de Oostzee en het hem daarom niet betaamt eene andere te vorderen."

Brieven van Koerákien aan Apráksien, alle uit 's Gravenhage, van 22 Maart (2 April, bl. 122), 29 Maart (9 April, bl. 123), 1/12 April (bl. 129), 5/16 April (bl. 130), 8/19 April (bl. 131), 10/21 April (bl. 132), 12/23 April (bl. 133).

Copieën van brieven van Koerákien aan den Tsaar.

's Gravenhage, 12/23 Febr. (bl. 149, 150).

's Gravenhage, 16/27 Febr. (bl. 151).

's Gravenhage, 19 Febr. (1 Maart, bl. 152).

's Gravenhage, 1 Maart (bl. 153).

's Gravenhage, 8/19 Maart (bl. 159, 160).

's Gravenhage, 11/22 Maart (bl. 161, 162). „Mij beroepende op mijne alleronderdanigste vroeger afgezondene verslagen aan Uwe Majesteit, waarin ik genoeg heb gerapporteerd over den handel op de Oostzee, opdat deze op den wensch dezer Republiek worde vrijgesteld, heb ik onlangs in de vorige maand het model van eene declaratie gezonden, waarop ik den allergenadigsten oekáz van Uwe Majesteit verwacht."

's Gravenhage, 12 Maart (bl. 154, 155). „Nadat ik gisteren mijn alleronderdanigst verslag had verzonden, kwamen na het diner gedeputeerden van de stad Amsterdam bij mij, welke klachten inbrachten tegen kapt. Villebois wegens het arresteeren van twee schepen te Danzig" „en bovendien heeft nu kapt. Villebois nog een derde koopvaardijschip van hen gearresteerd" „en ook brachten zij al hunne vroegere klachten in herinnering" „en de genoemde gedeputeerden van gisteren zeiden o. a., dat de Republiek tot dezen datum niet alleen neutraal was gebleven, maar zelfs bij alle gelegenheden het belang van Uwe Majesteit had bevorderd en daarom hoopten zij, dat ook van den kant Uwer Majesteit hun wederkeerig alle vriendschap voor hunne belangen zoude worden betoond, maar in plaats daarvan wordt alle mogelijke beleediging aan hunne onderdanen aangedaan.

's Gravenhage, 18/29 Maart (bl. 163).

's Gravenhage, 8/19 April (bl. 164, 165). „Op mijne mededeeling aan de Staten alhier aangaande den inhoud van Uwe Majesteit's oekazen, wat betreft den vrijen handel op de Oostzee enz., heeft men mij tot dezen datum nog geen antwoord gegeven, maar ik hoor door mijne vrienden,

dat zij vele malen hebben beraadslaagd over den inhoud van Uwe Majesteit's oekáz en in het bijzonder daarover, dat slechts van den vrijen handel op de Zweedsche havens wordt gewaagd, maar aangaande Danzig en Königsberg en de overige havens niets is gezegd, en zij begrijpen niet anders, dan dat die havens voor den vrijen handel zullen verboden zijn, en evenals te voren uiten zij hun misnoegen daarover."

's Gravenhage, 12/23 April (bl. 167).

's Gravenhage, 20 April (2 Mei, bl. 205—212). „Thans acht ik, dat het tot mijn plicht behoort mededeeling te doen betreffende het antwoord der Engelsche regeering op de ingediende memorie, aangezien het Engelsche hof met dit antwoord zijn voornemen heeft te kennen gegeven, en welke wederzijdsche verplichtingen Engeland en Zweden hebben, is zoo duidelijk, dat het verder niet meer noodig is te trachten dit te weten te komen, en daarom betaamt het nog bij tijds onze maatregelen te nemen. Allen spreken er hierover, dat het Engelsche hof zoo duidelijk zijn voornemen heeft te kennen gegeven, maar op welken grond zij dat gedaan hebben, kan hier inderdaad niemand begrijpen, omdat allen weten, dat Engeland en Zweden niet bij machte zijn de mogendheid van Uwe Majesteit tot zulk een vrede te dwingen, zooals in dat antwoord is gezegd, en het is waar, dat Engeland zeer sterk ter zee zal wezen en de havens van Uwe Majesteit in de Oostzee kan sluiten, maar door dit alles kan het zijn wensch toch niet bereiken (daar het niet in staat is op het vasteland te attaqueeren en niet bij machte is om dat te doen, in de eerste plaats doordat de koning van Pruisen geen reden heeft om zoo vijandig jegens Uwe Majesteit te handelen en evenzeer doordat de publieke opinie, zooals uit alle berichten hier zichtbaar is, in goede verstandhouding en vriendschap met Uwe Majesteit wil blijven)" „ik beschouw het als mijn plicht mede te deelen, dat het belang van Uwe Majesteit nu ten zeerste vereischt, dat van den kant Uwer Majesteit de handel op de Oostzee wordt vrijgesteld, omdat Engeland en Zweden zeer sterk ter zee zullen zijn en het onmogelijk zal wezen den invoer van koorn enz. in Zweden te verbieden, bovendien zal die vrijheid van handel het hier en bij anderen veroorzaakte ongenoegen wegnemen en de goede gezindheid herstellen, aangezien ik onveranderlijk bij mijne oude meeningen blijf, zooals ik die vroeger heb uitgesproken."

Bl. 239 van dezen bundel is een brief van Christoffel Brandt aan Apráksien, Amsterdam, 12/23 Januari. „het vaste vertrouwen van UE. hooghts. oude gunstige geneegentheijd tot mijn persoon doet mij de vrijmoedigheijd neemen om aen Sijn E. met droefheijd te klagen tegens Jan Lups, die wel eer mijn goede vrind geweest is; hij is een publique bedrieger geworden, en hij heeft en soekt mij nog considerabel te benadeelen met sijn verscheijdene, dog in 't bijsonder in de tusschen ons nog openstaende geweer Reekening, die voor onse gemeene Reek: van hier in de Jaaren 1704: 1705: 1706—1707 en 1708, & ook 1709 en 1710 versonden sijn en alschoon alle mogelijke deligentien aengewend hebbe om hem tot raison te brengen so is sulx dog 't eenemaal vrugteloos geweest, om welke reden de vrijheijd neme UE. hooght. seer ootmoedig

te versoeken om mijn persoon tegens de hr. Lups sijne noijt gehoorde proceduren en Exorbitante quade reekeningen te protegeeren en dewijl UE. hooght. met een lang verhaal van Jan Lups sijne valsse onregtvaerdigheden niet derff lastig vallen, so is alleen mijn versoek, dat UE hoogh. met desselfs commoditeijt, so genadig voor mij gelieft te sijn om over dese affaires, met sijn HVgh. le Prince de Menschikoff (als aen wien dieswegen uijtvoerlijk geschreven hebbe) te aboucheeren en bij dien gunstig te beramen, dat van die brutaele Jan Lups sijne valsse practijken gesalveerd werde."

Bl. 246 van dezen bundel is een brief van den agent van den Burgh aan den Tsaar, Amsterdam, 10 Mei. „Hier sijn 2 sweedse oorloghscheepen van Gottenburgh gearriveert, en wert nogh een derde schip verwagt men can niet punctueeren wat sij doen sullen" „hier sijn ook veel officieren en matroosen aangenoomen om van Ostende naar Oostindien te gaan het is meest jongh volk die op andere plaetse niet cunnen aancoomen."

P. M. A., Bundel 565 bevat eenige stukken, die betrekking hebben op de geschiedenis der Republiek.

bl. 2, 3. Copie van een brief van Cruijs aan Christoffel Brandt, St. Petersburg, 28 Juli. Over het koopen van apothekerswaren te Amsterdam.

bl. 13. Rapport aan het Admiraliteitscollege, St. Petersburg, 13 Aug. Betreffende een nieuw schip, voor Z. Ts. Majesteit in Holland gebouwd.

bl. 19. Over het zenden van teer naar Holland.

bl. 56, 57. Over een papiermolen en het huren van Hollanders om daarop werkzaam te zijn. Eveneens voor een oliemolen en „dien (molen), welke Hollandsche gort maakt."

bl. 75, 76. Over het huren van Hollandsche zeilenmakers.

bl. 89. Over het bouwen van schepen.

P. M. A., Bundel 566. Ook hierin is het een en ander voor onze handelsgeschiedenis.

bl. 3, 54. Brieven van Nórof aan Cruijs, Moskou, 5 en 28 Januari, over het koopen van materiaal in Holland.

bl. 71, 72. Over het zenden van scheepsbenoodigdheden naar Holland.

bl. 99, 100. Register van overzeesche materialen, welke volgens bevel in Holland moeten gekocht worden (lood, rood en geel koper voor het maken van ketels enz., kleedingstoffen, elpenbeen, potlood, asphalt enz.).

bl. 159—161. Over het zenden van hennep en teer naar Holland.

bl. 270. Brief van Nórof aan Cruijs, 17 Mei. Over het zenden van hennep naar Holland.

bl. 271, 283. Eveneens over dien hennep.

bl. 305. Over het koopen van materiaal te Amsterdam.

bl. 339. Brief van Adajéfskij aan Cruijs, Moskou, 9 Juni, waarin hij mededeelt, dat hij op bevel Zijner Ts. Majesteit de directie der zeilfabriek aan Jan Timmerman heeft overgegeven.
bl. 346. Brief van Adajéfskij aan Cruijs, Moskou, 23 Juni. Over hetzelfde onderwerp.

P. M. A., Bundel 567, bl. 35—37. Over het koopen van een schip te Amsterdam. bl. 57. Over het huren van zeelieden te Amsterdam. bl. 82. Over het koopen van een schip te Amsterdam.

Rescripten aan Koerákien.
Bijlage bij het rescript van 29 Febr. „Copie van den oekáz Zijner Ts. Majesteit in het Admiraliteitscollege. Aangezien wij om verschillende redenen genadig hebben goedgevonden aan de onderdanen der H. M. Heeren Staten toe te staan om vrij en onverhinderd op de Oostzee naar de Zweedsche havens te varen voor den koophandel, daarom hebben wij U met dezen oekáz willen bevelen, dat gij dit aan onze bevelhebbers ter zee en met eene commissie varenden op behoorlijke wijze bekend maakt, opdat zij de schepen van dat volk met hunne lading vrij en onverhinderd naar bovengenoemde plaatsen en havens en op den terugweg vandaar doorlaten" enz. St. Petersburg, 28 Febr.
St. Petersburg, 29 April. De Hollanders hebben er bij Koerákien over geklaagd, dat er in de permissie tot vrijen handel geen gewag is gemaakt van Danzig en Königsberg: Koerákien moet hun mededeelen, dat dit daarom alléén niet is geschied, dat de handel op die steden nimmer van Russische zijde verboden is geweest. De Hollanders kunnen zonder eenige vrees voor de Russische vloot en kruisers op Danzig en Königsberg handel drijven: hetzelfde geldt ook voor de Engelschen.
St. Petersburg, 23 Mei. Er is door de Russische regeering bevel gegeven aan de kruisers om geen andere schepen dan Zweedsche te nemen, tenzij er schepen met valsche paspoorten of certificaten varen. „en indien een der vreemde ministers of andere waardigheidsbekleeders van neutrale mogendheden aangaande de commertie op de Oostzee vraagt, aan wie deze is vrijgesteld, dan moet gij aan hem, die dit vraagt, verklaren, dat er bevolen is aan onze kruisers om de koopvaardijschepen hunner respectieve natie vrij naar de Zweedsche en andere havens door te laten, maar, dat in het algemeen ook aan de andere neutrale mogendheden dezelfde permissie tot den handel door ons is verleend, daarover moet gij niet spreken, doch aan elk in het bijzonder moet gij dit verklaren alléén omtrent zijn eigen volk, opdat zij daaruit onze welwillendheid mogen zien."
St. Petersburg, 11 Juli. Wat hèt voorstel der Staten betreft om de twee te Danzig gearresteerde Hollandsche schepen in vrijheid te stellen, moet Koerákien den Staten mededeelen, dat dit reeds is geschied: Kapt.

Villebois heeft de schepen op bevel in vrijheid gesteld maar de Russische, Poolsche en Saksische kanonnen, die zich daarop bevonden, geconfisqueerd en te Danzig onder toezicht achtergelaten, vanwaar zij heimelijk door Hollandsche schippers zijn weggevoerd.

St. Petersburg, 22 Juli. Koerákien moet den Staten mededeelen, dat het hen verontrustende gerucht, dat al hunne schepen te St. Petersburg, Wijborg en Reval zijn gearresteerd en het bevel is gegeven ook die te Riga te arresteeren, geheel en al ongegrond en verzonnen is. Indien de Russische regeering eene gewichtige verandering in de commertie wilde maken, zoo zoude zij daar vooraf aan Koerákien kennis van geven. Daarom moet Koerákien in het geval, dat er weder dergelijke leugenachtige geruchten worden uitgestrooid, die op behoorlijke wijze tegenspreken en vernietigen.

Relatiën van Koerákien.

's Gravenhage, 20 Febr. (2 Maart). „ik acht het mijn plicht te rapporteeren, dat het belang Uwer Majesteit thans ten zeerste vereischt, dat de commertie op de Oostzee van de zijde Uwer Majesteit alom vrij en met rust worde gelaten, omdat Engeland en Zweden ter zee zeer sterk zullen wezen en het onmogelijk zal zijn den invoer van koren enz. in Zweden te verhinderen; bovendien zal die vrijheid in den handel de hier en bij anderen opgewekte verbittering wegnemen en de tevredenheid herstellen, aangezien ik onveranderlijk bij mijne vroegere meeningen blijf zooals ik die te voren heb blootgelegd, nl. dat men deze Republiek neutraal moet houden, de vriendschap met den Keizer herstellen en vooral met Pruisen en Polen in onveranderlijke vriendschap blijven." Engeland heeft zijne mediatie voorgeslagen onder de preliminaire voorwaarde, dat Reval aan Zweden zal worden gerestitueerd: Koerákien heeft hierover veel met zijne Hollandsche vrienden gesproken, welke de zaak als eene zeer netelige beschouwen, omdat, indien de Tsaar die mediatie aanneemt, daarmede tegelijk de afstand van Reval is erkend, doch, indien de mediatie wordt geweigerd, men Engeland tot eene oorlogsverklaring dwingt. Het is in het belang van den Tsaar, dat zijn minister aan 't Engelsche hof, Weselófskij, zulk een antwoord geeft, waardoor de zaak op de lange baan wordt geschoven.

's Gravenhage, 15/26 April. Het is aan Koerákien bevolen onderzoek te doen naar de bedoeling van Engeland om den handel op de havens Zijner Ts. Majesteit te verhinderen. Iets zekers kan hij dienaangaande nog niet mededeelen. Het verbieden van den handel op de Oostzeehavens zal den Hollanders niet zoo gevoelig wezen, als het verhinderen van de commertie op Archangel, waardoor vooral Amsterdam veel schade zal lijden. Maar de Republiek zal zich niet hiertegen kunnen verzetten, daar het alléén staat te midden van Frankrijk, het Duitsche Rijk, Pruisen en Zweden, die alle met Engeland bevriend zijn. Frankrijk en andere mogendheden hebben een te onbeduidenden handel op Rusland om hierover

met Engeland in twist te willen geraken. „maar van Hamburg en andere vrije steden maak ik geen gewag, aangezien de kleinen steeds gedwongen zijn het voorbeeld der grooten te volgen." De Zweedsch-Engelsche partij wordt in de Republiek voortdurend sterker, vooral sedert de Prins van Hessen-Kassel tot koning is uitgeroepen, die in zijne jeugd in Staatschen dienst is geweest, met allen familiaar omging en alom bemind is.

's Gravenhage, 20/31 Mei. Koerákien zal volgens het hem gegeven bevel op behoorlijke wijze aan de Republiek, en in het bijzonder aan Amsterdam, mededeelen, dat de handel op Königsberg en Danzig van Russische zijde niet belemmerd wordt.

's Gravenhage, 5/16 Juli. Op bevel van Z. Ts. Majesteit heeft Koerákien den Zweedschen Resident Preis voorgehouden, dat Zweden bij de geringste verandering in Frankrijk en Engeland zonder bescherming aan een wissen ondergang ten prooi zal wezen. Preis toonde zich in particulier gesprek zeer geneigd tot den vrede en zeide naar zijn hof te zullen schrijven. Den 4den Juli is de voorzitter der Ridderschap, Noordwijk, bij Koerákien geweest: hij deelde hem een brief van de Amsterdamsche burgemeesters mede, waarin deze aan Noordwijk schreven, dat zij bericht hadden ontvangen van de arrestatie der Hollandsche schepen in de Oostzeehavens Zijner Ts. Majesteit. Koerákien zeide, dat hij er geenerlei bericht van had ontvangen en dat het verzinsels zijn.

's Gravenhage, 2/13 Aug. Preis heeft Koerákien nog geen antwoord gegeven, wellicht omdat Zweden reeds door Admiraal Norris in onderhandeling begint te treden.

's Gravenhage, 23 Aug. (3 Sept.). Wat er te Hanover tusschen de koningen van Pruisen en Engeland is omgegaan, weet niemand met zekerheid, maar het is bekend, dat de Pruisische koning elken ochtend om 7 uur bij den Engelschen ging thee drinken, hetgeen twee uur en langer duurde, en dat drie dagen achtereen Lord Stanhope bij hen is geroepen. Men schrijft, dat zij een alliantie-tractaat hebben gesloten, volgens hetwelk zij elk een troepencorps in gereedheid zouden houden, de koning van Pruisen 20000 en Hanover 10000.

's Gravenhage, 4/15 Sept. Koerákien heeft den Raad-Pensionaris en gedeputeerden volgens de laatste declaratie van 28 Juni medegedeeld, dat de vrije handel onveranderlijk zal worden gehandhaafd en dat de bij de tegenwoordige operaties genomen schepen, zoo hunne passen in orde zijn, in vrijheid zullen worden gesteld. De Staten wenschten nog permissie van uitvoer van eenige andere waren en wilden hierover eene bijzondere conferentie met Koerákien houden. Zonder de uiterste noodzakelijkheid zal Koerákien hun den vrijen koorn- en zouthandel niet vergunnen.

1721.

Concepten der brieven van den Tsaar aan de Staten.
Brieven van de Staten aan den Tsaar.
Rescripten aan Koerákien.
Concepten der rescripten aan Koerákien.
Brieven van Koerákien aan Dalgaróekij (in Frankrijk).

Concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.

Relatiën van den agent van den Burgh.

Brieven van den agent van den Burgh aan den kabinets-secretaris Makarof.

Brieven van den Resident Christoffel Brandt aan Dalgaróekij (in Frankrijk).

Zaak betreffende het terugroepen van den gezantschapssecretaris Karadien.

Memorialen van den Resident de Wilde.

Afschriften der relatiën van Hollandsche ministers aan verschillende hoven.

Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof.

Excerpten uit de relatiën van den agent van den Burgh.

P. M. A., Bundel 465, bl. 49, 50, 61, 62, 72, 73. Over het zenden van waren naar Holland.

P. M. A., Bundel 466, bl. 236. Over het geven van tractement aan de familles der zeelieden, in Holland gehuurd.

P. M. A., Bundel 500, bl. 208. Over de aankomst van Hollandsche schepen te Reval. bl. 354. Over de schepen, welke naar Holland gaan. bl. 357, 358, 393. Over de aankomst van Hollandsche schepen te Reval.

P. M. A., Bundel 571, bl. 5, 6. Over het doen vertrekken van buitenlandsche zeelieden naar hun vaderland. bl. 57. Over het in dienst nemen van Hollandsche papiermakers. bl. 91. Over verschillende Hollandsche zaken. bl. 120. Over den papiermolen.

P. M. A., Bundel 573. Hierin komen o. a. lijsten voor der lastschepen in Holland gekocht.

P. M. A., Bundel 574, bl. 31, 32, 37, 39, 43, 164. Verschillende zaken, die op Holland betrekking hebben.

P. M. A., Bundel 576, bl. 13, 20, 21. Over het uitrusten van vier koopvaardijschepen om die naar Holland te zenden.

Maart. Over het maken van portretten van den Tsaar in Holland.

P. M. A., Bundel 564, bl. 187. Brief van Makarof aan Cruijs, St. Petersburg, 21 Sept. Over het zenden van kanonnen naar Holland voor de Russische schepen, welke daar gebouwd worden.

12 Nov. Concept van een brief van den Tsaar aan den Leidschen koopman Laat, om voor een gezonden ananas te bedanken.

Protocollen der rescripten aan Koerákien.

20 Maart. Frankrijk biedt zijne mediatie aan in den vredehandel tusschen Rusland en Zweden. Op welke voorwaarden Rusland die wil aannemen, is reeds aan den Regent geschreven.

Relatiën van Koerákien.

's Gravenhage, 3/14 Febr. Eenige Engelschen hebben aan Koerákien kaperbrieven tegen de Zweden verzocht, welke deze hun heeft verleend.

's Gravenhage, 14/25 Febr. Het overlijden van Stanhope zal veel afbreuk doen aan de enge vriendschap tusschen Engeland en Frankrijk. Op het congres te Cambraij zal groote confusie ontstaan.

's Gravenhage, 21 Febr. (2 Maart). De Staten willen acht schepen uitrusten tegen de Algerijnen, maar er is nog geen resolutie genomen.

's Gravenhage, 17/28 Maart. Engeland heeft besloten een eskader naar de Oostzee te zenden. Men meent in Holland, dat dit wegens de groote onkosten niet geschieden zal: het volk zoude te zeer daardoor verbitterd worden.

P. M. A., Bundel 276. In dezen bundel zijn ook uit 1721 veel brieven van Koerákien.

Brieven van Koerákien aan den Tsaar, alle uit 's Gravenhage, van 3/14 Januari (bl. 238—243), 16/27 Juni (bl. 244—249), 20 Juni (1 Juli, bl. 256, 257; 258), 27 Juni (bl. 259—261), 22 Juli (2 Aug., bl. 264), 28 Juli (8 Aug., bl. 265, 266), 29 Aug. (9 Sept., bl. 269, 270), 10/21 Oct. (bl. 273—276), 13 Nov. (bl. 279), 14/25 Nov. (bl. 283—286).

bl. 292. Brief van Koerákien aan den Tsaar, Amsterdam, 25 Nov. (6 Dec.). „Allergenadigste Souverein, van kapitein Lorens ontving ik gisteren een brief van 21 Nov., geschreven op zijn schip in het Vlie, waarbij hij mij mededeeling deed van het ongelukkige geval, dat hij op dat schip door een grooten storm twee masten heeft verloren; de getuigenissen en adviezen der officieren zond hij mij in origineel, de copieën van welke ik hierbij voeg om Uwe Majesteit op de hoogte te stellen. En nu zal men dat schip in de haven Harlingen binnenbrengen" enz.

bl. 295—297. Copieën der bovengenoemde getuigenissen.

bl. 298. Een dito in het Hollandsch. „Den 24 November 1721 sijn wij met het schip Oryer foor de Schelling fandaan seijl gegaan om int flijete coomen maar door stijlte en teegen stroom int flijlander gatten anker geraakt hebben ons daagelijks anker laate falle — s' avonts de windt west suijd west hebben ons daagelijks tou half uijtgestooken tuelk stuijken is gebrooken mosten ons toijanker laate falle des nachts aen harde coelte uijt het West suijd west hebben ons plechtanker meede laaten falle. den 25 dito de wind west met harde coelte mosten ons groot werpanker laate falle om het schip van de gronte hoouwen het welk is gebrooken, hebben ons tweede werpanker laate falle. den 26 dito de windt west- noord west met storm weer (er staat eigenl. s t r o o m w e e r) s' avonds ten 9 uren hebben ons opper-luytenant met de ander officieren goetgefonden om de fockemast ouer boort te capen (d. i. c a p p e n) door dien de storm wint sich noch almeer verhefte des nachts ten ellef uren het weer noch al erger sijnde hebben gesaamentlijk geresolueert om de groote maast meede ouer boordt te cappen tot behouvenis

van lijf (er staat l ij s) en leeuen en schip en goet twelk gedaan sijnde befonden dat het schip hem veel beeter conde redde en gemakelijker voor sijn anker lag dit bekenne wij onderstaande waarheijt te sijn.

Sijerdt Annes
Lootsman Jan Jansen —
En Cornelis gerrijts van flijland.

bl. 299, 300. Brief van Koerákien aan den Tsaar, Amsterdam, 28 Nov. (9 Dec.). „Allergenadigste Souverein, hierbij voeg ik de rekeningen in origineel van den koopman Troije voor het bouwen van 2 schepen" enz.

bl. 250—255, 305—317, 319—328. Rekeningen.

Ook nog brieven van Koerákien aan den Tsaar, 's Gravenhage, 5/16 Dec. (bl. 332—336), 26 Dec. (6 Jan. 1722, bl. 343).

bl. 338. Quitantie van van den Burgh aan Koerákien.

Ook eenige brieven van Koerákien aan Alekséj Wasieljewietsj.

bl. 340. Lijst van scheepsproviand, dat voor het schip Uriël moet worden aangekocht.

bl. 485, 486. Brief van Galawíen aan den Tsaar, Berlijn, 4 Dec. „Allerheerlijkste en Allergenadigste Imperator, aan Uwe Keizerlijke Majesteit heb ik alleronderdanigst te berichten, dat onlangs Z. K. Majesteit, mij aangaande twee hekbooten van Uwe Majesteit vragende, of zij in goede orde te Reval waren aangekomen, erover geliefde te spreken, dat volgens zijne meening 't hem voorkomt, dat in Holland het bouwen daarvan zeer duur wordt en het in Duitschland naar zijne meening goedkooper zal wezen, omdat in Holland het hout vandaar wordt ingevoerd; en bovendien geliefde hij te zeggen, dat, indien het Uwe Keizerlijke Majesteit mocht behagen te Stettin scheepshout te koopen of de schepen aldaar te bouwen, Zijne (Koninklijke) Majesteit niet in gebreke zoude blijven zijne bereidwilligheid aan Uwe Keizerlijke Majesteit te toonen van te Stettin of elders eene werf te maken, en eveneens is hij bereid om zijn hout voor een redelijken prijs over te doen. Over hetwelk Z. Majesteit heeft geliefd uitgebreid met Prins Jóerij Gagárien te spreken, die opzettelijk voor dat doel naar Stettin is gegaan, om daar over alles juiste inlichting te verkrijgen. Met hem, Prins Jóerij Gagárien, heeft Z. Majesteit geliefd zijn kabinetsbrief aan Uwe Keizerlijke Majesteit te zenden" enz.

1722.

Copieën van de brieven van den Tsaar aan de Staten.
Rescripten aan Koerákien.
Protocollen daarvan.
Concepten daarvan.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Relatiën van Koerákien.
Brieven van den agent van den Burgh aan Ménsjikof.
Brief van den Resident Brandt.
Memorialen van den Resident de Wilde met de antwoorden daarop.
Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof.
Over de pretentiën der Staten en hunne onderdanen.

P. M. A., Bundel 503, bl. 180, 184, 201, Bundel 578, bl. 3, 5, 80, Bundel 580, bl. 3, 66. Over Hollandsche handelszaken enz.

P. M. A., Bundel 276, bl. 343, 345, 346, 347, 353. Brieven van Koerákien aan den Tsaar.

1723.

Rescripten aan Koerákien.

Protocollen daarvan.

Concepten daarvan. Ook brieven van Galófkien en Osterman aan Koerákien.

Relatiën van Koerákien.

Brieven aan Galófkien van Filaretïef, geättacheerd aan de legatie in Holland.

Relatiën van den agent van den Burgh.

Brieven van den Resident Brandt aan Dalgaróekij (in Frankrijk).

Memorialen van den Resident de Wilde met de antwoorden daarop.

Brieven van den agent van den Burgh aan Sjafírof.

P. M. A., Bundel 657, bl. 207, 208, 212—214, 248. Over de uit Engeland en Holland teruggekeerde navigatoren.

Maart. Aankomst van den predikant Tamminga in Rusland met het project voor eene West-Indische expeditie.

1724.

Protocollen der rescripten aan den agent van den Burgh.

Concepten daarvan.

Relatiën van den agent van den Burgh.

Excerpten daaruit.

Rescripten aan den Resident Brandt.

Relatiën van den Resident Brandt.

Memorialen en brieven van den Resident de Wilde.

P. M. A., Bundel 591, bl. 77, 130, 131, 133. Over het bouwen van een schip in Holland.

---

4 Januari. Rescript aan Koerákien over rekeningen met den Zweedschen minister.

P. M. A., Bundel 276, bl. 1667. Brief van Brandt aan den Tsaar. „De verlangde hoeveelheid marmer en elpenbeen zal ik, volgens het bevel van Uwe Keizerlijke Majesteit, zooveel mij mogelijk is, zoeken en naar St. Petersburg zenden." Amsterdam, 21 April (2 Mei).

29 Aug. Bevel aan den Prins Sergéj Dalgaróekij, die in Holland talen leerde, om naar Rusland terug te keeren.

AFDEELING IV.

Het tijdperk van 1725 tot den val der Republiek.

De achttiende eeuw is na Peters dood voor de geschiedenis onzer betrekkingen met Rusland van weinig belang: wel dreven de Hollanders voortdurend een uitgebreiden handel op Narwa, Reval, Riga, St. Petersburg en Archangel, maar de politieke invloed van onzen Staat nam geleidelijk af en daarmede verminderde het aanzien, waarin de Republiek bij de Moscovische Tsaren had gestaan. Het aantal Hollanders in Russischen dienst bleef aanmerkelijk en 't Marine-Archief te St. Petersburg levert veel materiaal voor hunne biographie, maar het mij opgedragen onderzoek betrof de Russische archivalia, van belang voor de Nederlandsche geschiedenis en niet voor het nasporen der lotgevallen van enkele onzer landgenooten. Over onzen handel op Rusland uit de achttiende eeuw heb ik eveneens weinig verzameld, daar wij dienaangaande zeer veel, zoo niet alles, uit de op het Rijks-Archief te 's Gravenhage aanwezige bronnen kunnen putten. Den catalogus der „Hollandsche Zaken" van het Archief van Buitenlandsche zaken te Moskou heb ik niet verder dan tot 1742 nagegaan: ik geloof niet, dat het de moeite zoude loonen de in deze afdeeling door mij genoteerde bundels te onderzoeken en nog veel minder succes zoude eene studie der „Hollandsche Zaken" uit Elizabeth's en Catharina's tijd opleveren.

1725.

Juni. Concept der instructie en rescripten aan den gevolmachtigden gezant in Holland, Graaf Iwán Gawrílowietsj Galófkien.

31 Juli. Vertalingen van de plakkaten der Staten betreffende convooien licentgelden enz.

Concepten der brieven van Catharina I aan de Staten.

Brieven van de Staten aan Catharina I.

Brieven met bijlagen der stad Amsterdam aan het College van Buitenlandsche zaken over het zenden van Willem de Wilde uit Rusland naar Amsterdam voor de rechtzaak van den koopman Jan Lups.
Protocollen der rescripten aan den agent van den Burgh.
Concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Protocollen der instructie en rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien.
Concepten der rescripten aan den Resident Brandt te Amsterdam.
Relatiën van Brandt.
Memorialen van den Resident de Wilde.

1726.

Protocollen en concepten der rescripten aan den agent van den Burgh met de besluiten aangaande zijne rekeningen.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Memorialen van den Resident de Wilde.
Protocollen der rescripten aan Galófkien.
Concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien.

1727.

Concepten der brieven van Peter II aan de Staten.
Brieven van de Staten aan Peter II.
Protocollen der rescripten aan Galófkien.
Concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien.
Protocollen der rescripten aan den agent van den Burgh.
Concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent, kanselier-geheimraad, van den Burgh.
Brieven van den agent van den Burgh aan Prins Ménsjikof.
Uit 1727 en 1728. Afschriften der relatiën van den agent van den Burgh met rekeningen.
Brief van den agent van den Burgh aan den vice-kanselier, Baron Osterman.
Rescripten en concepten der brieven aan den Resident Brandt te Amsterdam.
Relatiën van den Resident Brandt.
Memorialen van den Resident de Wilde [1]).

1728.

Concepten der brieven van Peter II aan de Staten.
Brief der Staten aan Peter II.

---

1) P. M. A., Bundel 633 moet nog aan de genoemde bundels uit Moskou worden toegevoegd. Beze bundel, 19 bladen groot, bevat documenten over zaagmolens: om hierop werkzaam te kunnen zijn, waren jonge lieden in Holland opgeleid.

Afschriften der protocollen en concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien.
Concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Memorialen van den Resident de Wilde.
Relatiën van den gezantschapssecretaris in Holland, Heinzelman.
Protocollen der rescripten aan den agent van den Burgh.
Concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Protocol en concept van een rescript aan den Resident Brandt over de zaak betreffende de pretenties van Jeremias Kiezel. Ook Brandt's relatiën over hetzelfde onderwerp.
Memorialen en mededeelingen van den Resident de Wilde en den secretaris de Swart.

1729.

Concept van een brief van Peter II aan de Staten.
Brieven van de Staten aan Peter II.

1730.

Concepten der brieven van Anna aan de Staten.
Brieven van de Staten aan Anna.
Relatiën van den gezantschapssecretaris in Holland, Heinzelman.
Protocollen en concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent van den Burgh.
Concept van een rescript (met het antwoord daarop) aan den Resident Brandt over den dood van Peter II.
Aankomst in Rusland van den buitengewonen gezant de Dieu; zijne memorialen en mededeelingen.

---

19 Sept. Zending van den werkelijken kamerheer Michaël Bjestóezjef naar Holland als gevolmachtigd minister.
Concepten der rescripten aan hem.

1731.

Concepten der brieven van Anna aan de Staten.
Brieven van de Staten aan Anna.
Relatiën van den gezantschapssecretaris in Holland, Heinzelman.
Protocollen der rescripten aan den agent van den Burgh.
Concepten der rescripten aan den agent van den Burgh.
Relatiën van den agent van den Burgh tot zijn dood.
Relatiën van den Resident Brandt.
Protocollen der instructiën en rescripten aan Galófkien (na 26 Juli).
Concepten der instructiën en rescripten aan Galófkien (na 26 Juli).
Relatiën van Galófkien aan Osterman (van 24 Sept. af).

Memorialen en mededeelingen van de Dieu.
1731—1738. Papieren betreffende het Russische gezantschap in Holland.

1732.

Concepten der brieven van Anna aan de Staten.
Protocollen der rescripten aan Galófkien.
Concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien aan Osterman.
Brief van den gezantschapssecretaris Heinzelman aan Osterman over de eigendommen van den overleden agent van den Burgh, 1 Januari.
Brieven aan Osterman van Hendrik Oldecop, die boekhouder geweest was bij den overleden agent van den Burgh.
Brief aan Osterman en memorialen met rekeningen van Jacob Brandt en Hendrik Oldecop betreffende gelden, voor den agent van den Burgh uitgegeven.
Memorialen van den gezant de Dieu, tot den dag van zijn vertrek uit St. Petersburg.
Verzoeken van den kapitein Rigo te Amsterdam om agent te mogen worden in plaats van den overleden van den Burgh.

1733.

Brieven van de Staten aan Anna.
Protocollen der rescripten aan Galófkien.
Concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien aan Osterman.
Relatiën van den boekhouder Hendrik Oldecop.
Memorialen en mededeelingen van den Hollandschen gezantschapssecretaris, later Resident, de Swart met de antwoorden daarop.

1734.

Protocollen der rescripten aan Galófkien.
Concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien aan Osterman.
Relatiën van den boekhouder Oldecop aan Osterman.
Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.
Verzoeken van den kapitein Rigo te Amsterdam om agent te mogen worden in plaats van den overleden van den Burgh.

1735.

Brief van de Staten aan Anna.
Protocollen der rescripten aan Galófkien.
Concepten der rescripten aan Galófkien.
Relatiën van Galófkien.
Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.
Brieven van den kapitein Rigo te Amsterdam aan Osterman, waarin hij vraagt agent te mogen worden.

Over de pretentie der Hollanders op de Rigasche tolinkomsten, hun in 1702 door den Zweedschen koning, Karel XII, verpand.

Zaak op voorstel van den Hollandschen Resident aangaande de valkenjacht.

Brief van den gezantschapssecretaris Heinzelman aan Osterman.

1736.

Afschriften der rescripten aan Galófkien.

Concepten der rescripten aan Galófkien.

Relatiën van Galófkien aan Osterman.

Relatiën van den secretaris Oldecop te Amsterdam.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.

Brieven aan de Russische ministers van den commissionair in Holland, kapt. Rigo.

Over het rooven van walrusvet door Russen van Hollandsche walvischvaarders op Groenland.

1737.

Afschriften der rescripten aan Galófkien.

Concepten der rescripten aan Galófkien.

Relatiën en brieven van Galófkien aan Osterman.

Relatiën van den secretaris Oldecop.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.

Brieven aan de Russische ministers van den commissionair in Holland, kapt. Rigo.

1738.

Afschriften der rescripten aan Galófkien.

Concepten der rescripten aan Galófkien.

Relatiën van Galófkien.

Relatiën van den secretaris Oldecop.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.

Verzoekschrift en brieven aan Osterman van Kapt. Rigo, waarin hij vraagt agent te mogen wezen te Amsterdam.

Brieven van den gezantschapssecretaris Heinzelman aan Osterman.

P. M. A., Bundel 795, bl. 251, 271, 319, 335, 336, 369, 378, 529. Stukken betreffende het geven van bijzondere permissie om hout te hakken en uit te voeren.

P. M. A., Bundel 804, bl. 681—685. Eveneens betreffende den uitvoer van hout.

1739.

Brieven van de Staten aan Anna.

Afschriften der rescripten aan Galófkien.

Concepten der rescripten aan Galófkien.

Drie rescripten aan Galófkien, 1°. betreffende de zaak van Michaël Petróf, die van de Hollanders op Groenland walrustanden had geroofd, 2°. betreffende het zenden van geld om dat aan den correspondent te Constantinopel, Marini, te geven, 3°. betreffende het zenden der Hollandsche Admiraliteitsreglementen.

Relatiën van Galófkien aan Osterman.

Relatiën van den secretaris Oldecop.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.

Brief van den gezantschapssecretaris Heinzelman aan Osterman om vermeerdering van traktement.

1740.

Concepten der brieven van Anna aan de Staten.

Brieven der Staten aan Anna.

Concepten der rescripten aan Galófkien.

Eenige rescripten aan Galófkien.

Uit 1740 en 1741. Relatiën van den secretaris Oldecop.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.

1741.

Concepten der brieven van Iwán III aan de Staten.

Brieven van de Staten aan Iwán III.

Concepten der rescripten aan Galófkien.

Relatiën van Galófkien.

Afschriften der relatiën van Galófkien.

Relatiën van den secretaris Oldecop.

Memorialen en mededeelingen van den Resident de Swart.

P. M. A., Bundel 687, bl. 180. Over het huren in Holland van stuurlieden, bootslieden enz.

P. M. A., Bundel 1499, bl. 65. Tractaat tusschen Rusland en H. H. M. over 't saluut, dat de Hollandsche oorlogsschepen, kapers en koopvaardijschepen aan de schepen, vestingen en sloten van Z. Ts. Majesteit, zoowel op zee als op de rivieren en in de havens, verplicht zijn.

1745.

P. M. A., Bundel 826, bl. 107, 108 enz. Over voorzorgsmaatregelen in de Russische havens wegens veeziekte in Holland.

P. M. A., Bundel 837, bl. 229 e. v. Over de permissie om Hollandsch vee en vleesch in de Russische havens in te voeren, naar mate van het afnemen der veeziekte.

1747.

P. M. A., Bundel 830, bl. 13—18 enz. Over eikenhout in Holland gekocht voor de sluizen in het Kronstadtsche kanaal.

De politieke correspondentie van Catharina II is reeds ten deele in het licht verschenen (tot 1768). Men kan er weinig in vinden, dat direct betrekking heeft op de Hollandsche geschiedenis. Ik mag evenwel niet nalaten op deze editie te wijzen: Sborniek van het Keizerlijk Russisch Historisch Genootschap, Dl. 48, 51, 57, 67.

Dl. 48, bl. 526. Rescript aan Gross te 's Gravenhage, 16 Juni 1763, waarin het gerucht wordt tegengesproken, dat Rusland een verbond met Pruisen zoude hebben gesloten enz.

Dl. 48, bl. 543. Eigenhandige resolutie van Catharina II over het eischen van betaling door Holland van de subsidiegelden, 3 Juli 1763.

Dl. 48, bl. 544. Rescript aan Gross te 's Gravenhage, 4 Juli 1763, over het betalen der Hollandsche schuld aan Rusland.

Dl. 51, bl. 3. Rescript aan Gross te 's Gravenhage, 4 Oct. 1763; verklaring der redenen van oneenigheid tusschen Rusland en Polen aangaande de Koerlandsche zaken.

Dl. 51, bl. 135. Rescript aan Gross te 's Gravenhage, 9 Dec. 1763; zijne overplaatsing naar Londen en het benoemen van Graaf Waróntsof in zijne plaats.

Dl. 51, bl. 323. Rescript aan Graaf Waróntsof te 's Gravenhage, 28 April 1764. Van geen belang.

Dl. 51, bl. 518. Eigenhandige resolutie van Catharina II aangaande de van Holland te vorderen som, 25 Mei 1764.

Dl. 57, bl. 402. Uit een brief van Pánien aan Waróntsof te 's Gravenhage, „A St. Pétersbourg, ce 29 Octobre 1765." „En réponse à ce que Vous avez bien voulu me mander en date du 3 (14) Octobre touchant les insinuations que les ministres hollandais près de cette cour, en dernier lieu mr. le comte de Rechtern ont fait successivement au ministère, j'ai l'honneur d'observer que la proposition d'un traité de commerce a été réitérée de leur part à plusieurs reprises, mais qu'on n'a pu encore leur donner de réponse décisive à ce sujet. Celle qu'ils ont eue jusqu'ici portait en substance qu'une commission ayant été nommée exprès pour délibérer sur les moyens d'avances le commerce de cet empire, on règlerait ses mesures sur leur résultat; dès qu'on serait convaincu des avantages à retirer d'un traité de commerce avec la république et en ce cas on se prêterait de soi-même de notre côté à entrer en négociation."

Dl. 57, bl. 499. Brief van Pánien aan Waróntsof te 's Gravenhage, 5 April 1765. Over de handelsbetrekkingen van Rusland en Pruisen met Spanje.

Dl. 57, bl. 522. Brief van Pánien aan Waróntsof te 's Gravenhage (met bijlage), 10 Mei 1766. Voor ons van geen belang.

Dl. 67, bl. 570. Brief van Pánien aan Waróntsof te 's Gravenhage, 23 Dec. 1767. Voor ons van geen belang.

Ook op een ander Russisch geschrift moet ik de aandacht vestigen, nl. „Over de gewapende neutraliteit ter zee," St. Petersburg 1859, dat een geregeld verhaal bevat van de onderhandelingen over het beveiligen van den handel der neutrale mogendheden, 1778—1780, met bijvoeging van alle documenten (uit het Archief van Buitenlandsche zaken te Moskou), waaruit dit verhaal is geput.

Al het verdere, dat van zeer weinig gewicht is, heb ik uit het Marine-Archief te St. Petersburg geput.

1779.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 456. Briefje van Tsjérnysjef aan Oldecop, 19 Oct. (in copie).

P. M. A., Bundel 1424, bl. 260, 261. Over de schipbreuk van het fregat Natalia op de Hollandsche kust en de redding der equipage.

P. M. A., Nummer 1441, Bundel 167 (van de zaken van Tsjérnysjef), bl. 1. Brief van den gezant Galítsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 30 Nov. Over de schipbreuk van het fregat Natalia.

1780.

P. M. A., Bundel 1424, bl. 269—272. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 21 Juli (1 Aug.) 1780. Over het pogen der Russische regeering om te Amsterdam bekwame loodsen te huren enz. „l'affaire de la levée de la 3me personne des Equipages des vaisseaux marchands est maintenant tout arrangée et mise sur un bon pied, aussi cela rapporte beaucoup de matelots aux vaisseaux de guerre; reste maintenant à lever le nombre de soldats pour le service, outre cela, plusieurs vaisseaux manquent encore beaucoup en mats, voiles, cordages etc. etc., quoiqu'il en soit, la Ville d'Amsterdam reste ferme et actif, et je sai de la première main, que dans l'Assemblée actuelle des Etats de la Province de Hollande, pour qui le Prince d'Orange est venu expressement du Loo, les Députés de cette ville se feront entendre très énergiquement, voulant avoir aussi décidé d'acceder tout de suite dans la neutralité armée."

bl. 273—289. Diverse brieven van den consul Oldecop aan Tsjérnysjef, betreffende de pogingen der Russische regeering om loodsen te huren enz. In een dier brieven, niet gedateerd, o. a. „C'est au départ de la poste que j'écris ces peu de mots point encore de retour de Munster l'exprès y depeché, le Prince y étant allé pour rendre visite à Madame son Epouse" „sub rosa, le Pr. y étant allé incognito."

P. M. A., Nummer 1441, Bundel 167 (van de zaken van Tsjérnysjef), bl. 2. Brief van den gezant Galítsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 9 Maart. Galítsyn schrijft, dat hij vergeefs moeite heeft gedaan om een bekwaam scheepsbouwmeester te vinden.

bl. 3. Brief van Galítsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 20 Nov. (1 Dec.). Galítsyn deelt mede, dat hij den brief van den Procureur-Generaal Wjázemskij aan de bankiers Baronnen de Smeth heeft ontvangen en dien terstond heeft bezorgd en hij twijfelt niet, of zij zullen de hun door 't Russische hof gegeven opdracht goed ten uitvoer brengen.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 187, 188. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 24 Juli (4 Aug.). „L'affaire des pilotes me donne bien de tablature et je ne sai vraiement où trouver les 11 à un prix raisonnable pour les deux esquadres de Mrs. Borisow et Polibin. heureusement la copie ci incluse de Mr Sacken, dont l'originale m'a été envoyé par le Prince m'a rejouï avec l'agreable nouvelle que Mr Krouze se fut pourvu de ses pilotes au fond. C'est vraiement dans ces circonstances un grand avantage, étant assez embarrassé pour trouver les onzes restans, pour vous mettre mieux au fait, Monseigneur, de mon embarras, je prens la liberté d'envoyer à Vôtre Excellence ci inclus, une lettre que je viens de recevoir dans l'instant de Texel, comptant de lui repondre tout de suite de faire manoeuvre de son chef et de faire son dernier possible d'avoir les 11 pilotes prêt à l'apparition de la fregate." „le Sr van der Hoeve, maintenant en fonction en Texel, m'y est tres necessaire, étant persuadé que Votre Excellence approuvera ma nomination faite, d'autant plus qu'à l'entrée de vaisseaux de guerre, il y sera de toute utilité pour les officiers. au reste il ne portera jamais des fraix ni salaires en compte que lorsqu'il sera employé."

Bijlage. bl. 189. Copie van een brief van Sacken aan Galítsyn, „Copenhague, ce 25 Juillet 1780." „Les 4 pilotes hollandois sont enfin arrivés ici, le 23 de ce mois après avoir été 8 jours à Lubec pour attendre une occasion, de venir ici par mer." „Je reitère ici tout ce que j'ai eu l'honneur d'ecrire à Vôtre Excellence touchant le nouvel engagement des pilotes pour les deux escadres de Mrs. Borrissow et Palybin, et je joins ici, pour cet effet la liste des noms des pilotes, que ceux qui sont arrivés ici, ont recommandés comme des gens experts et facile à avoir. mais je prie Vôtre Excellence de ne se donner plus de peine touchant l'engagement des Pilotes pour l'Escadre de Mr. Krouze, qui en a trouvés ici autant qu'il lui faut."

Tweede bijlage. bl. 190. „copie. Name der Loose dewelke wij recommandeeren."

Derde bijlage. bl. 191—194. Brief van den Heer van der Hoeve aan Oldecop. „Texel le 3e Aout 1780." „je vous suis infiniment obligé pour la grace que vous avez eû à me faire l'honneur de me charger avec les affaires de Sa Majesté impériale de la Russie." „Les affaires ne sont pas

encore beaucoup avancées et les peines que j'ai avec ces gens pour leur donner une idée du engagement sont grandes: ce matin j'en ai eu seulement trois qui se veulent engager pour conduire les vaisseaux jusqu'à par la Manche à Lisbonne, la liste de leurs noms et les prix j'ai annexé a celle-ci mais le prix diffère beaucoup comme vous verrez aux prix fixée; ainsi j'ecris leurs noms et le prix qu'ils demandent sans les engager en attendant vos ordres comment faire dans ce cas-ci. cette apres-midi j'enverrai une poste par tous les villages encore avec l'ordre d'annoncer partout que si ils sont des gens, qui se veulent engager pour pilote, qui peuvent venir à Schild quel est le nom du village ou je me trouve: a Helder j'ai fait du meme mais personne est venu jusqu'encore."

bl. 185. Copie van een brief van Tsjérnysjef aan Oldecop 19/30 Aug. „La precision avec laquelle vous m'écrivés touchant les pilotes pour nos esquadres, la reponse de Mr. Sacken au Prince Gallicin, de meme que l'ecrit détaillé de Mr. van der Hoeve, votre agent au Texel, prouvent suffisamment votre zele et exactitude pour le service." „je dois pourtant vous dire Mr.! que je ne me trouve aucunement en état, ni de juger de la qualité de ces gens, ni de vous donner l'approbation sur leur choix, mais que vous faisés mieux de donner vos rapports au pr. Gallicin à la Hay."

1781.

P. M. A., Nummer 1441, Bundel 167 (van de zaken van Tjérnysjef), bl. 4. Brief van Galíetsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 12/23 Januari. Betreffende het overzenden naar Rusland van gereedschap voor het vervaardigen van fijne stoffen.

bl. 7. Copie van een brief aan Galíetsyn, 10 Maart. Verzoek vanwege de Russische regeering aan Galíetsyn om in Denemarken en Holland geschikte loodsen te huren.

bl. 9. Brief van Galíetsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 27 Mei. (7 Juni). Galíetsyn bericht, dat hij vergeefsche pogingen heeft aangewend om bekwame graveurs te vinden, die zich in Rusland zouden willen vestigen.

bl. 12, 13. Brief van Galíetsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 22 Oct (2 Nov.). Over de schipbreuk van het fregat Bohemia.

bl. 16. Brief van Galíetsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 18/29 Dec. Over de schipbreuk van het fregat Bohemia.

Ook eenige Fransche brieven van Galíetsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 15 Juni (bl. 9); 31 Juli (bl. 10, 11); 29 Dec. (bl. 14, 15); alle uit 1781; verder nog van 11 Mei 1782 (bl. 19, 20), 15 April 1783 (bl. 22); alle onbelangrijk.

bl. 17 en 18 zijn rapporten betreffende de schipbreuk der Bohemia.

P. M. A., Bundel 1499, bl. 39—58. „Acte eener Maritieme Conventie tusschen Rusland en Holland. Gedrukt te St. Petersburg in de Typographie

van 't Maritiem Adellijk Cadettencorps, Anno 1781 (Fransch en Russisch). De toetreding van ons land tot de Gewapende Neutraliteit. Get. Pánien, Osterman, Bjezbaródka, Bakóenien, Wassenaer, Heeckeren, de Swart. Bijlagen. „Article XVI du Traité conclu entre la République et la Cour de France, le 21 Décembre 1739." „Article VI du Traité de marine entre le Roi d'Espagne et les Provinces Unies des Pays-Bas, conclû à la Haye le 17 Decembre 1650." „Afskrift af en under dato St. James den 4de July og Fredensborg den 21de July 1780 ratificeret overenskommelse, hvorved den 3de Artickel in Allianz, og Commerztracktaten imellem Danmarck og England af 1670 normere forklares og bestemmes." „Aux Sérénissimes très Illustres .... Seigneurs, Empéreurs, Rois, Républiques .... par ordonnance des Hauts et Puissans Seigneurs les Etats Généraux des Provinces-Unies des Pays-Bas" enz.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 330. Een brief van Tsjérnysjef aan Oldecop, 24 April (in copie). Opdracht om linnen te koopen enz.

1782.

P. M. A., Nummer 1441, Bundel 167 (van de zaken van Tsjérnysjef), bl. 21. Uittreksel uit een brief van Galíetsyn aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 11 Mei. Over het zoeken van geschikte loodsen te Amsterdam.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 195, 196. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 6/17 Mei. „conformement à ma très humble dernière lettre du Courier passé, j'ai maintenant l'honneur d'envoijer à Vôtre Excellence le compte et le connoissement, de même que la notte de ce qui se trouve dans chaque caisse, des draps expediés pour le Haut Collége Impérial de l'Amirauté." „Les circonstances ne sont point du tout favorables pour l'engagement des pilotes; comme l'on m'a deconseillé à ne pas faire partir de Texel les pilotes, je reste ici, tandis que Mr. van der Hoeve a été expédié pour l'enrollement à Texel, au Helder, au Vlie et à Terschelling, pour m'expedier ce qu'il pourra prendre et que je ferai partir ensuite d'ici pour Hambourg. je ne crains que trop que j'echouerai dans cette commission, dont je serai desespéré; enfin je ferai mon mieux et mon devoir; on ne peut plus, car pour me tuer de chagrin, l'Empire perdroit un sujet fidèle et ma famille seroit malheureuse" „les gazettes feront savoir à Vôtre Excellence que les Anglois se trouvent devant Texel, pour prouver aux marchands d'Amsterdam, qu'ils n'ont pas encore perdu toute force et courage et qu'ils meritent toujours encore quelqu' attention et ménagement."

bl. 198. Rekening betreffende vlaggedoek.

bl. 205, 206. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 9/20 Aug. „Dans ma très humble lettre du 24 May (4 Juin), j'avois l'honneur de marquer très respectueusement à Votre Excellence, qu'avant de prendre la liberté de tirer sur Vôtre Excellence le montant de l'argent deboursé

dans l'engagement des 14 Pilotes, je voulois voir, si peut-être Mr. d'Osten Sacken ou Mr. l'Amiral de Cziszagoff me remettroient le dit montant, mais cela n'étant arrivé.... je ne puis mieux faire, même sur l'autorisation de Mr. le Prince de Gallitzin, et de Mr. de Sacken, que de prendre la liberté de tirer mes dites avances sur Vôtre Excellence."

bl. 213. Brief van Tsjérnysjef aan Oldecop, 1 Sept. (in copie). Over 't betalen van de loodsen, uit het eskader van Admiraal Tsjietsjagof teruggekeerd, en over het koopen van azijnhout in Holland.

bl. 208, 209. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 9/20 Sept. „Sept des pilotes engagés viennent de retourner, étant de l'Escadre de Mr. de Tschitzagoff, qu'ils ont quité aux Dunes, cet Escadre partant pour la Mediterranée; ils ont été payé en tout, excepté les fraix pour leur retour par Margate et Ostende pour ici." „Mr. le Chevalier de Kinsbergue avoit deja pris congé dans sa dernière lettre du 5/16 du Courant, comptant de se mettre en mer avec la flotte, mais le tems changé, de même que le vent, aura obligé l'Escadre de rester et je languis maintenant de recevoir de ses nouvelles, ne craignant que trop, que les vaisseaux de guerre auront beaucoup souffert par l'orage, tandis que celui, commandé par le Chevalier imite, en vieillesse et état delabré, parfaitement au Royal George coulé à fonds." „La grande flotte Angloise est donc partie pour delivrer Gibraltar, s'ils y sont assez heureux, cette forteresse pourra encore longtems tenir, mais les flottes combinées sont trop superieures: ce qui donne quelqu' espérance pour la bonne réussite, c'est, que les Espagnols aiment mieux de se retirer que de risquer leurs vaisseaux et que les françois même ne comptent pas beaucoup sur eux. On se flatte toujours que la Paix se fera pendant l'hijver prochain: le grand besoin d'argent de toute part, ij contribuera beaucoup."

bl. 211. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 9/20 Sept. „je viens dans l'instant de recevoir reponse de la Haije, le Prince me marque que sans ordre je ne pouvois payer les Pilotes et que je devois ecrire la dessus à Vôtre Excellence, en attendant je m'en vais écrire à Mr. de Tschitzagoff en adressant ma lettre à Livourne, pour qu'il ait la bonté de m'informer sur le tout et si alors Mr. l'Amiral me marque que cela reste à paijer, je ne ferai point scrupule, Monseigneur, de payer ces fraix, étant conformement à l'accord et engagement contracté avec les Pilotes, et à qui je ne le puis refuser." „l'ouragan a causé ici des grands dommages aux maisons, vitres, toits, cheminées, arbres et principalement aux vaisseaux du Port." Onder „le Prince" is Galíetsyn te verstaan.

bl. 199—201. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 28 Oct. (8 Nov.) „je me suis du depuis trouvé favorisé avec l'honneur de la très gracieuse Vôtre du 1er Oct. v. s., par la quelle il a plu à Vôtre Excellence de me donner la gracieuse permission, d'acquiter aux sept pilotes de l'Escadre de S. E. Mr. l'Amiral Tschitschagow, les fraix de leur retour de la Flotte, aussitôt que le dit Amiral m'aura marqué la justesse de leur prétention."

bl. 329. Brief van Tsjérnysjef aan Ludwig Hovy en Zn. te Amsterdam, St. Petersburg, 18 Nov. Over particuliere geldzaken van „Monsieur

le Comte de Soltikow et Madame la Comtesse de Soltikow née Czernichew son Epouse." (in copie).

bl. 212. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 18/29 Nov. „Mr. le Chevalier de Kinsbergue m'ayant envoyé le livre et la carte ci-jointe, j'ai cru n'en pouvoir faire meilleur usage que pour les présenter très respectueusement à mon très gracieux Bienfaiteur."

1783.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 78, 79. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 17/28 Januari. „j'ai eu l'honneur de faire à Vôtre Excellence mes très humbles et vifs remercimens pour la très gracieuse lettre dont il a plu à mon bienfaiteur cheri de m'honorer en dâte du 28 Decembre dernier v. s., par la quelle Vous avez daigné, Monseigneur, de me marquer votre très gracieuse approbation sur mon zèle et empressement dans la prompte et exacte exécution des très gracieux ordres dont votre Excellence daigne de me favoriser pour le Collége Impérial de l'Amirauté."

bl. 80, 81. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 24 Januari (4 Febr.). „Enfin j'ai reçu une lettre de M. l'Amiral Tschitzagoff en dâte du 6 Janvier dernier v. s. de Livourne, où il me marque de n'avoir rien donné aux Pilotes en s'en dechargeant à Déal, ne sachant combien leur retour pour ici coûteroit, me priant à ces causes de les satisfaire conformement à mon engagement fait avec eux. En consequence j'ai profité du premier instant de payer ici le montant de leurs fraix à celui à qui ils avoient donné procuration ici; en étant d'autant plus content vu que cela me met à même de pouvoir réussir dans ces commissions pour l'avenir les murmures de ces gens là nous auroient pu nuire: encore il auroit été d'autant plus facheux et desagreable, vu que sans cela tous ces pilotes sont retournés bien contens et se louent fort du bon traitement reçu, ce qui m'a fort rejoui, ne m'étant rien plus doux et agréablement sensible que de voir briller l'Empire et d'entendre des louanges en faveur de mes compatriotes, y joint donc encore la sage direction dans le Département de la Marine, qui sous le Ministère de Vôtre Excellence se rend partout si redoûtable." „Mr. le Chevalier et Contre Amiral de Kinsbergen vient de partir ce matin d'ici pour rétourner pour la Haye; m'étant venu voir encore pour un moment, je lui dis, que j'avois l'honneur d'écrire à Vôtre Excellence et de vous faire très humble rapport sur le marqué sur la Construction de vaisseaux de guerre."

bl. 74, 75. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, 28 Juli (8 Aug.). „j'ai l'honneur d'ecrire à Vôtre Excellence la très humble presente de Maarsen, village situé tout près d'Utrecht où se trouve ma femme accouchée d'une fille" „mon séjour en attendant à la campagne n'empêche pas l'execution des ordres, commissions et expéditions à faire, que j'ose vous prouver, Monseigneur, par la très humble presente, ayant l'honneur de Vous envoijer ci-joint connoissement de deux caisses." De eene bevatte „une petite collections d'oignons de fleurs," de andere „la provision ordinaire de légumes seches."

1784.

P. M. A., Nummer 1441, Bundel 169 (van de zaken van Tsjérnysjef), bl. 34. Brief van Kalytsjóf aan Tsjérnysjef, 's Gravenhage, 8/19 Febr. Over het zoeken van een bekwaam scheepsbouwmeester in Holland.

bl. 31. Brief van Kalytsjóf aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 9/20 Febr. „Il vient de s'ouvrir une nouvelle negociation de deux millions florins de Hollande pour les Etats unis en Amérique, suivant le Prospectus imprimé hollandais ci annexé, à 4 pct. intéret par an" „Extrait d'une lettre du Chevalier de Kinsbergen, reçue dans l'instant." Kinsbergen schrijft, dat hij niet aan het slagen van Kalytsjóf's opdracht aangaande een scheepsbouwmeester gelooft.

bl. 35. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 16/27 Febr. 't Zal moeilijk zijn, schrijft hij, een geschikt scheepsbouwmeester te vinden.

bl. 36—42. Diverse papieren aangaande het zoeken van een scheepsbouwmeester.

bl. 24. Copie van een brief aan Kalytsjóf, 12 Dec. „Het Admiraliteitscollege wenscht een zeer goed scheepsbouwmeester te hebben, die de theorie en de praktijk volkomen verstaat.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 255, 256. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 12/23 Januari. „j'ecrirai encore ce soir à la fabrique à Leyde, pour y joindre les 600 Arsch: de gaze jaune."

bl. 257, 258. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 9/20 April. Over „gazes jaunes."

bl. 259, 260. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 23 April (4 Mei). Over de „commission de gazes." Verder „je viens d'embarquer aussi à bord du vaisseau de Cap. Marten Meijners, la caisse avec l'arac ordonné."

bl. 261, 262. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 2/13 Aug. Over „drap blanc."

bl. 264, 265. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 9/20 Aug. Over het vlaggedoek.

bl. 252, 253. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 17/28 Dec. „Par la première lettre Vôtre Excellence daigne de m'honorer d'une commission pour son Haut particulier, consistant en Huit peignes, pour s'en servir dans Vôtre fabrique de toile, que vous avez, Monseigneur, dans une de Vos terres." Verder over „une nouvelle commission de draps verd, blanc et rouge pour le Haut Collége Impérial de l'Amirauté."

bl. 254. „Compte Courant pour Son Excellence Monseigneur le Comte Ivan de Czernichew." 17/28 Dec.

P. M. A., Bundel 1570, bl. 25, 82, 120. Over het koopen van vlaggedoek in Holland.

1785.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 375. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 21 Januari (1 Febr.). „L'on m'a promis les bois de poulies dans le courant du mois d'Avril, et le fameux négociant van Meekeren, qui me les livrera me les cedera au plus juste prix, ces bois n'étant pas actuellement si cher, que dans l'année 1783. Les gazes me sont aussi promis vers le même tems, des mêmes qualités, couleurs et au même prix comme les precedentes. Les draps traineront bien jusqu'au mois de Juin, et le restant vers la fin de Juillet, dont les prix ne sont encore fixés."

bl. 381, 382. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 21 Febr. (4 Maart). „D'après l'expédition de ma très humble dernière lettre du 14/25 Fevrier, aijant reçu une lettre de Son Excellence Mgr. le Comte d'Osterman, par la quelle ce Seigneur a eu la bonté de me communiquer, qu'il a plu à Sa Majesté Impériale, de me nommer Son Conseiller de Cour, et attribuant en partie cette haute grace et marque non equivoque de la Continuation de Sa très gracieuse bienveillance en ma faveur à la puissante protection et très gracieux appui de Vôtre Excellence, j'ose vous approcher pour me jetter aux pieds de mon veritable et tres gracieux bienfaiteur." „Le grand froid, que nous venons d'éprouver tout recemment, va faire bien du tort aux Expéditions à faire: toutes fois, je compte d'embarquer les bois de poulies vers le mi-Avril; les gazes suivront peu après, mais les draps traineront en longueur par cette nouvelle gélée inopinée. Il y aura bien de la difference dans les prix des bois, dont je suis très charmé et bien d'autant plus, vu que je m'inquiète furieusement sur la cherté des laines, qui va bien rencherir les draps." „j'ai échoué dans la commission des huit peignes désirées."

bl. 385, 386. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 15/26 April. Over „le compte des trois caisses avec les gazes ordonnées," „l'embarquement des bois de poulies" enz.

bl. 387. Rekening dienaangaande.

bl. 389, 390. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 18/29 April. „j'ai maintenant l'honneur d'envoijer à Vôtre Excellence le Connoissement des trois caisses avec les vlaggedoeks et des trois sortes de bois de poulies etc., tout expedié au Haut Collége Impérial de l'Amirauté par le vaisseau de Cap. Roelof Joukes pour St. Petersbourg, s'y trouvant en même tems joint le Connoissement de la Caisse avec le papier, destiné pour le Département et Chancellerie de Vôtre Excellence de même que de la caisse avec les huit peignes en deux assortimens, chacune de 4 peignes avec ce qui y appartient."

bl. 391, 392. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 29 April (10 Mei). „j'ai l'honneur, Monseigneur, de vous envoijer ci inclus, un dessin, avec sa description et une lettre, tout ensemble fait par mon fils, qui a le bonheur de considerer le Chevalier Contre Amiral de Kinsberguen comme son Mentor, envoyé du ciel, pour rendre mon fils un sujet capable et utile envers cette très gracieuse et auguste Souveraine, que j'ôse me

vanter de pouvoir considerer comme ma très gracieuse Bienfaitrice. Quelle grace! Monseigneur, si Vôtre Excellence daigne de me faire la grace de porter ces desseins, description et lettre sous les yeux de cette incomparable Impératrice qui fait sans contredit la merveille de ce siècle non seulement, mais aussi des precedens et vraisemblablement des futurs." „Avec le connoissement sur l'arac Vôtre Excellence recevra aussi celui sur une caisse expediée à l'adresse du Haut Collége Imperial de l'Amirauté, dans la quelle se trouve plusieurs Exemplaires des Principes sur la Tactique Navale, publié par le Chevalier de Kinsbergue en hollandois et par moi traduit en Allemand et dédié à Sa Majesté Impériale, dont se trouve un en maroquin que je supplie à Vôtre Excellence de mettre de ma part aux pieds de ma divine et Auguste Bienfaitrice" etc. „il ij en a encore 40 Exemplaires brochés, que je supplie dans la plus profonde soumission que le Haut Collége Impérial de l'Amirauté daigne très gracieusement d'agréer de ma part pour le service de jeunes officiers, destinés pour la Marine, un tel livre étant très utile pour en avoir un Exemplaire à bord de chaque vaisseau de guerre pour l'instruction de ces cadets de Marine, qui par le tems peuvent cooperer par leurs faits, à rendre l'Empire de Russie redoutable à toutes les nations de ce Globe."

bl. 393—398. Bijlagen. Brief van J. H. Oldecop aan zijn vader, den agent. „A bord du Jupiter ce 24 Avril 1785 ancré devant Toulon." „Sachant combien je vous fais plaisir, quand j'emploije, autant que ma jeunesse le permet, mon tems à être utile au Service de notre Chere, Gracieuse et grande Souveraine, j'ai travaillé à obtenir un dessein d'une machine, qui selon tous les connoisseurs sera excellente à mettre en pratique, j'ai pris tous les soins imaginables, pour que le dessein soit exact, aijant journellement occasion d'avoir cette machine devant les yeux, qui est chose facile auprès du Contre Amiral puisqu'il aime qu'on s'instruisse." Verder „Explication du Dessein représentant la machine pour faire des Gardes feu de toile rébutée." Tweede brief van J. H. Oldecop aan zijn vader. „A bord du Jupiter ce 27 Avril 1785 ancré devant Toulon." „On parle ici en général beaucoup de la Paix quoiqu'on dit aussi qu'il y auroit un rupture entre notre Cour et la Porte Ottomane." Eindelijk „Dessein d'une Machine pour faire des Gardes feu de toile qui se trouve à bord du Vaisseau le Jupiter sous les ordres de M^{r}. le Contre Amiral, Chevalier de Kinsbergen."

bl. 400, 401. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 2/13 Mei. „Les sentences prononcées sur les fameux Libellistes Hespe et Verlem, cause ici bien des murmures les soi disans Patriotes ne respirent que feu et flammes et remuent ciel et terre en criant sur l'injustice que l'on fait éprouver à leurs protegés. Cette affaire pourra avoir des suites très funestes et Dieu sait sanglantes ce qui n'est que trôp à craindre, si le Grand Baillif tient ferme; Si en attendant il echoue et qu'il soit obligé de sucomber, alors malheur au Païs, car alors personne ne sera plus epargné. Quoiqu'il en soit, l'on n'entend rien parler du malheureux Libraire Arends, qui n'a vendu que le Portrait du Stadhouder imprimé

sur du Papier couleur d'Orange. On se fatigue tant avec Monsieur et Maitre Hespe, et son Imprimeur et Libraire, que l'autre semble etre parfaitement oublié. Les Libelles et assertions diffamatoires dans les Gazettes publiques par rapport au Procedé avec Monsieur et Maitre Hespe, comme il est partout nommé, sont non seulement en nombres, mais irritent surement tous ceux, qui ne sont pas aveugles par enthousiasme, par haine ou par esprit de mutinerie. Ces nouvelles brouilleries prouvent que la tranquilité interieure de la Republique est bien loin que d'être assuré: enfin il en faudra actuellement à des discussions, qui peuvent trainer en longueur, et Mr. Bakker le Grand Baillif se trouve entrainé dans une affaire bien critique et épineuse, etant arrivé hier un huissier, ou sergent exploitant des Cours de Hollande, Zeelande et West Frise, pour l'insinuer de faire rapport par ecrit dans trois jours, pour servir sur les Requêtes de I. C. Hespe et J. Verlem, présentées aux dites Cours, sur la sentence prononcée à leur égard: en marquant que si ce tems fut passé, ces Cours disposeroient comme elles jugeroient convenables selon le cours d'une bonne Justice d'après des informations de tres bonne part, le Grand Baillif hesitoit bien de persister dans sa demande, lorsqu'il fut question à decider, quelle sentence seroit prononcée, mais le Président Echevin van Muijden, se decida à faire persister Mr. Backer dans sa demande et signa comme President Echevin le premier la sentence à prononcer, en disant, je prens tout pour mon Compte et la dessus les autres Echevins y ont aussi consentis. D'après les loix et usances de cette Ville le Grand Baillif ne fait que la demande et c'est alors aux Echevins d'accorder ses conclusions, si donc la Cour de Hollande s'en mêle, c'est au Departement des Echevins, à qui elle aura affaire, et la ville d'Amsterdam pourra bien recevoir aussi dans ses murs une Commission comme celle de Rotterdam. En attendant on a eu soin à faire déja collecter les amendes, si le cas l'exige, où les fameux Patriotes de Leyde ont excellés, vu que l'on ne permettra jamais que leurs protegés et adherans seront flagelés comme des Martyrs de leur Amour pour la Patrie: bons Martyrs, l'un soi disant Avocat, mais reconnu de tout tems pour un très mauvais sujet, employé par la Cabale pour se servir de sa plume piquante et billeuse à vomir contre tous ceux qui ne sont pas d'accord avec leur administration, qui a aussi attaqué il y a quelque tems le Bourguemaitre Rendorp, comme aussi Mrs. Dedel, Graaffland, Duijts par rapport à leurs rapports à la Haije, comme deputés d'Amsterdam: et l'autre vendeur de pamphlets et Libelles, et erigé ensuite en Libraire et Imprimeur, homme parfaitement bête, mais très officieux et de bonne volonté, docile et obéissant aux ordres de la Cabale dominante. Le fameux premier redacteur de la Gazette françoise d'Amsterdam, Cerisier, ami de la Maison du Pensionnaire van Berckel, homme si dangereux pour le repos public, voue de coeur et d'ame à la Cabale françoise, correspondant et ambassadeur de la Cabale par tout où sa Presence est necessaire, vient de quiter le Gazettier Tronchin où il fut toûjours contre coeur et où il ne jouissoit que de f 1000 appointement par an, et s'est engagé au service des Gazettiers Luzac pour f 1700 par an, où il aura le champ libre à vomir sa bile contre

le Prince Stadhoudre et à attaquer ses prérogatives, continuant toûjours de jurer, de vouloir exterminer un prince, qui ne lui a jamais fait du tort. Dans toutes ces calamités internes, les Bourgeois s'amusent à s'exercer dans les Armes, en negligeant leurs affaires et metiers, les Volontaires à suivre le même train en se ruinant, les Enfans et Jeunes gens à suivre l'exemple de leurs pères, aux depens de leurs études etc., mais ce qui est le pis, bien de desordres dans les menages: le Commerce agonissant, la navigation ruinée, le credit public aneanti, point de bonne foi, nulle confiance, l'or banni du Païs, argent comptant très mediocre, et les obligations sur l'état, à 80 prct. C'est précisement le tableau fidèle de ce Païs ci."

bl. 405, 406. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 20 Juni (1 Juli). „Comme je sai que Vôtre Excellence daigne de parcourir avec plaisir les Rapports et Journaux de mon fils, j'ai l'honneur d'en vous envoijer, Monseigneur, ceux nouvellement reçus. Quelle grace! si Vôtre Excellence profita de quelqu'occasion favorable pour qu'ils vinrent sous les ijeux de Sa Majesté Impériale, pour prouver que le Chevalier de Kinsbergue agit de concert avec moi, pour que mon fils peut être par le tems un sujet utile pour l'Empire." Verder over „draps blancs."

bl. 411. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 1/12 Juli. Over een rekening van haring.

bl. 412, 413. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 17/28 Oct. „Daignez me permettre.... de marquer à Vôtre Excellence très respectueusement, d'avoir pris la liberté de tirer en dâte d'aujourd'hui sur le Haut Collége Impérial de l'Amirauté la somme de 13165."

bl. 414, 415. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 12/23 Aug. „Les gazettes de ce Païs ci donnent en géneral une parfaite idée de ses dissentions internes: Le cas arrivé à Amersfort, fait vomir feu et flamme du Parti des soidisans Patriots: tandis que les bien intentionnés, et les gens sensés, le considerent comme entrepris pour imposer à l'Esprit de revolte qui anime une partie des habitans à Utregt et dont le fleau se pourroit communiquer à d'autres, de sorte que ce ne fut que trop nécessaire de soigner que cette infection ne devint plus génerale."

1786.

P. M. A., Bundel 1483, bl. 44, 45. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 13/24 Januari. „Les bois de poulies se pourrant expédier vraisemblablement par un des premiers vaisseaux à parter au printemps prochain, mais les gazes traineront."

bl. 38. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 10/21 April. „Conformement à ma très humble dernière lettre du 3/14 Avril, j'ai maintenant l'honneur d'envoyer à Votre Excellence le compte des bois de poulies embarqués à bord du vaisseau de Cap. Jochem Lourens."

bl. 24. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 15/26 Mei. Over het vlaggedoek.

bl. 25. Brief van Oldecop aan Tsjérnysjef, Amsterdam, 23 Juni (4 Juli). Over het vlaggedoek en den zoon van Oldecop. Verder o. a. „Si tout

s'arrange aux désirs du Chevalier de Kinsbergue, ce sera après demain qu'il ira avec Madame Clifford se fiancer devant le Magistrat. On estime l'heritage de feu son grand Pere, le Négociant Schuer à 12 cent mille florins et 3 cent mille florins, qu'elle a eue de soi même et que son premier Epoux lui a apporté, de sorte que c'est une veuve avec $1^1/_2$ Million, dont il se trouve placé une bonne somme dans le commerce, vu qu'elle fait toujours continuer la Maison de feu son grand Pere maternel, sous la signature de Jacob Schuer" „l'on vient de me marquer de la Haye, qu'au sujet de la grande Affaire, rien n'est encore décidé positivement; Vendredi dernier 8 des villes ont votés en faveur de S. A. S. de cinq contre, quelques autres, constistant en cinq, de meme que le corps equestre, ne se sont point encore declarés. Sans doute que le Corps Equestre votera en faveur du Prince." „Une autre nouvelle, mais dont on ne peut pas assurer l'authenticité, est, que la Zélande medite de faire un Traité de Commerce avec l'Angleterre, on dit que la Hollande lui en a fait des plaintes amères, en alleguant, que c'est contre l'Union, mais elle s'excuse, en prenant pour baze même de sa justification, l'agir de la Hollande, 1°. dans le projet formé de Traité avec l'Amerique, 2°. ses engagemens avec la France et 3°. ses arrangemens pris dans les affaires de la Compagnie des Indes orientales."

1795.

P. M. A., Bundel 739, bl. 29. Oekáz aan den St. Petersburgschen Vice-Gouverneur en Staatsraad Alekséjef, Tsárskoje Seló, 31 Mei 1795. Copie van het door Catharina geteekende stuk. „De Heer Staatsraad en St. Petersburgsch Vice-Gouverneur Alekséjef! Volgens de door ons van onzen gewezen zaakgelastigde in Holland ontvangen berichten, dat een Russisch koopvaardijschip is aangehouden, en dat de Regeering aldaar, hoewel zij zelve het onrechtvaardige van zulk eene arrestatie inzag, dat schip toch niet in vrijheid heeft gesteld," „bevelen wij de Hollandsche koopvaardijschepen, welke zich thans in de St. Petersburgsche en Kronstadtsche havens bevinden, tot onzen volgenden oekáz in arrest te houden."

P. M. A., Bundel 909, bl. 151, 152. Over het opnemen als Russische onderdanen van Hollanders, wier schepen aan arrestatie onderworpen geweest waren.

1796.

P. M. A., Bundel 739, bl. 156. Rapport van Admiraal Póesjien, opperbevelhebber in de haven te Kronstadt, aan het Admiraliteitscollege, 20 Mei 1796. „Dezen dag had ik het geluk het allerhoogst bevel van H. K. Majesteit te ontvangen en daarbij eene copie van het allerhoogst bevel, den 20sten dezer maand Mei gegeven aan den Werkelijken Geheimraad en Procureur-Generaal Alexander Nikalájewietsj Samójlof, waarbij wordt verboden in 't vervolg in de Russische havens toe te laten zoowel Hollandsche als uit Holland komende schepen en die op dezelfde wijze te behandelen, wanneer er mochten aankomen, als het is voorgeschreven de Fransche te doen."

bl. 157. Mededeeling dienaangaande van Catharina aan Admiraal Póesjien, Tsárskoje Seló, 20 Mei. Copie van het door Catharina geteekende stuk.

bl. 158. Oekáz aan Samójlof, Tsárskoje Seló, 20 Mei. Copie naar eene copie van het door Catharina geteekende stuk. „Graaf' Alexander Nikalájewietsj! Wij bevelen de in 't vorige jaar 1795 alhier gearresteerde Hollandsche koopvaardijschepen met de zich daarop bevindende zeelieden vrij te laten gaan, waarheen zij wenschen, maar bovendien verbieden wij in het vervolg in onze havens zoowel Hollandsche als ook uit Holland komende schepen toe te laten en, indien er mochten aankomen, volkomen eveneens ermede te handelen, als aangaande de Fransche vaartuigen is voorgeschreven. Voor het overige blijven wij U gunstig gezind."

P. M. A., Bundel 778, bl. 23, 24, 26. Stukken betreffende hetzelfde onderwerp: bl. 26 is een oekáz van 7 Juni, waarbij aan neutrale koopvaardijschepen, die uit Holland komen, vrije toegang in de Russische havens wordt verleend.

P. M. A., Bundel 910, bl. 83. Een oekáz op dien van 20 Mei betrekking hebbende. Van geen belang.

BEITRÄGE ZU EINER RUSSISCH-NIEDERLÄNDISCHEN BIBLIOGRAPHIE.

Es ist das unvergängliche Verdienst Jacobus Scheltemas, in seinen Werken „Peter de Groote in Holland en te Zaandam" und „Rusland en de Nederlanden" zuerst den Versuch gemacht zu haben, die vielfach verworrenen Fäden wechselseitiger Beziehungen zu verfolgen, welche sich im Laufe dreier Jahrhunderte zwischen Russland und den Niederlanden entspannen. Ist auch die historische Forschung der neueren Zeit im Einzelnen über Scheltema hinausgegangen, so ist sein Verdienst im Grossen und Ganzen dadurch nicht geschmälert. Eine neue Gesammtdarstellung der niederländisch-russischen Beziehungen hat seit dem Erscheinen seiner Werke in den Niederlanden keinen Bearbeiter gefunden und ist in Russland überhaupt noch nicht versucht worden. Uneingeschränkt und unbedingt gebührt also in dieser Hinsicht der niederländischen Geschichtsliteratur die Priorität. Falsch wäre es aber, aus dem soeben Gesagten den Schluss zu ziehen, es hätte die russische Geschichtsforschung auf dem Gebiete der Beziehungen des Staates Moscau zu den Niederlanden bisher garnichts geleistet. Steht eine zusammenfassende russische Bearbeitung dieses Gegenstandes zur Zeit auch noch aus, so ruht doch im Schosse russischer Quellenpublicationen manch werthvoller, der Benutzung harrender Beitrag verborgen. Andererseits aber hat auch die russissche historische Literatur Werke aufzuweisen, welche den Niederlanden den ihnen gebührenden Platz nicht versagt haben.

Indem ich an dieser Stelle, der Aufforderung des Herrn Dr. C. C. Uhlenbeck folgend, den bescheidenen Versuch mache, dem Freunde niederländischer Geschichte eine Uebersicht über die russischen Geschichtsquellen und Geschichtswerke zu bieten, welche Beiträge zur Kenntniss der diplomatischen und commerciellen Beziehungen zwischen Russland und den Niederlanden enthalten, glaube ich im Interesse des Lesers zu handeln, wenn ich mich nicht auf die Wiedergabe von Büchertiteln und Namen

beschränke. Der Wiedergabe der Titel soll daher stets, der Fülle des Materiales entsprechend, ein kürzerer oder ausführlicher Hinweis auf die Ausbeute folgen, welche das betreffende Werk für unsern Zweck ergiebt. Zur Erleichterung der Uebersicht wurden die zu behandelnden Werke in 4 Gruppen getheilt [1]). Was endlich die Wiedergabe der Titel betrifft, so geschieht dieselbe zuerst in deutscher Uebersetzung, welcher innerhalb einer Klammer der Wortlaut des russischen Originals hinzugefügt ist.

I. Geschichte Russlands im Allgemeinen.

1.) N. M. Karamsin. Geschichte des russischen Reiches.
[N. M. Karamsin. Istorija gossudarstwa rossiskawo].
Die erste Auflage erschien zu St. Petersburg in 12 Bänden, 1817—1829. Die beste Ausgabe ist die fünfte, welche nach des Verfassers Tode von Einerling besorgt und zu St. Petersburg 1844 erschienen ist.

Der Verfasser ist der als Begründer der modernen russischen Prosa auch im Auslande bekannte verdienstvolle russische Schriftsteller. Im Jahre 1803 zum Historiographen des russischen Reiches ernannt, vollendete er sein Geschichtswerk im Jahre 1816. Er hat es nur bis zum Jahre 1613 fortgeführt. Obgleich schon zu Anfang unseres Jahrhunderts erschienen, hat das Werk Karamsins seinen Wert auch in der Gegenwart noch nicht verloren. Der Verfasser hat die Archive des Staates ausgiebig benutzt und in den Anmerkungen zu seinem Werke einen reichen Schatz urkundlichen Materials niedergelegt, aus welchem der Geschichtsforscher auch noch heute mit Vertrauen schöpfen kann.

Für unsern Zweck kommt in Betracht zuerst das 5 Capitel des VIII Bandes, wo der Verfasser von der Entdeckung des Seeweges in das Weisse Meer und der vermeintlichen Ankunft der Holländer an der Dwina-Mündung i. J. 1555 spricht, was der Berichtigung bedarf. (Siehe weiter unten). Im X Bande, Anmerkung 426, theilt der Verfasser aus dem Archiv des Ministeriums des Auswärtigen einen interessanten Bericht der zarischen Zollbeamten aus Cholmogory mit, zu deren Aufgabe es gehörte, ein genaues Verzeichniss der Ladung eines jeden an der Dwinamündung anlangenden Schiffes anzufertigen. „Am 24 Juli", so beginnt der Bericht, „kam zur Stadt Cholmogory ein Schiff aus Holland, aus der Stadt Amsterdam, zu dem holländischen Kaufmann Ondrejan Lukjanow [2]). Auf dem Schiffe befindet sich der Schiffer Gert Saklas, der Steuer-

---

1) I. Geschichte Russlands im Allgemeinen; II. Geschichte des russischen Handels; III. Quellenwerke; IV. Literatur.

2) Der Leser möge sich nicht dadurch beirren lassen, das der holländische Kaufmann hier „Ondrejan Lukjanow" heisst, also einen russischen Namen trägt. Die Namen der Ausländer sind in den russischen Urkunden, bis in das XVIII Jahrhundert hinein, fast regelmässig entstellt wiedergegeben. Dabei kommt es vor, dass der Familienname entweder der Aussprache des Russischen entsprechend verstümmelt ist, oder eine russische Form erhält. Mitunter wird wohl auch der Familien-

mann Thomas Willemsz und 17 Bootsleute." Es folgt alsdann ein genaues Verzeichniss der Ladung des Schiffes. Dieselbe enthielt unter Anderem: 120 Solotnik Perlen; 476 Solotnik Perlen von geringerem Werthe; 16 200 Gulden als Waare; Gold und Silberfäden; Geschmeide, Tuchballen; 190 Pud Pfeffer; 90 Pud Feigen; 8 Pud Rosinen; 130 Pud Pflaumen; Eisenblech; 4 Dutzend Spiegel; Glocken; Waschgeschirre und Leuchter aus Metall; Saffian; 9 Dutzend Thürschlösser; 42 Pud Zucker; Amsterdamer Handtücher; Gewürze; Eisendraht; Sammet; Seifen; Oele.

2.) S. Ssolowjew. Geschichte Russlands von den ältesten Zeiten an. Moscau 1851—1878.

[S. Ssolowjew. Istorija Rossiis drewneischich wremen.]

Der im Jahre 1880 verstorbene Verfasser war Professor der russischen Geschichte in Moscau. Sein Werk umfasst 29 Bände und bricht mit der Regierung Catharinas II ab. Ssolowjew's Werk ist die vollständigste und ausführlichste Darstellung der Geschichte Russlands, welche die russische historische Literatur aufzuweisen hat. Die eminente Belesenheit des Verfassers in handschriftlichen Quellen, sein scharfsinniges, feines Urteil in vielen Streitfragen kann nicht genug gerühmt werden. Sein Werk wird noch lange das wichtigste Nachschlagewerk fur die Geschichte Russlands und des russischen Lebens sein. Zu bedauern ist nur, dass der einschlägigen Literatur nicht die gehörige Beachtung geschenkt ist.

Auch der Geschichte des russichen Handels, sowie den diplomatischen Beziehungen in den verschiedenen Perioden hat Ssolowjew die gebührende Aufmerksamkeit geschenkt. Wir finden bei ihm Aufschluss über sämmtliche niederländische Gesandten in Russland und über die russischen Gesandten, welche in den Niederlanden gewesen sind.

II. Geschichte des russischen Handels.

3) N. Kostomarow, Skizze des Handels des Staates Moscau in 16 und 17 Jahrhundert. St. Petersburg 1862. 299 Seiten.

(N. Kostomarow. Otscherk torgowli moskowskaow gossudarstwa w XVI i XVII stoletijach).

Kostomarows Buch enthält das Beste, was über die Geschichte des russischen Handels geschrieben ist. Der Verfasser theilt seine Schrift in 6 Capitel. In dem ersten Capitel schildert er den Handel Russlands vor der Ankunft der Engländer im Weissen Meer (1553), wie er in Nowgorod, Pskow, Moskau, Wologda, Kasan, Astrachan getrieben wurde. Das

---

name ganz fortgelassen, wobei dann der Ausländer einen russischen Namen erhält, oder aber, der russischen Sitte entsprechend, mit dem Tauf- und Vatersnamen genannt wird. Der Vatersname erhält dann eine russische Endung. Als Beispiel möge dienen: Eyloff, in den russischen Actenstücken „Jlf" genannt; Jan de Walle- in den russchen Quellen „Iwan Dewach" oder „Beloborod". Ich vermuthe dass Andrejan Lukjanow heissen muss: Andreas Luck.

zweite und dritte Capitel liefert eine Darstellung der Veränderungen, welche die Entdeckung des Seeweges zur Dwina-Münding im russischen Handel hervorrief, sowie eine Uebersicht der Handelsbeziehungen zu England, den Niederlanden, der Hansa, Schweden, der Türkei, Griechenland, Persien, Indien, China. Das vierte Capitel erörtert die Handelsgebräuche, Abgaben, Kaufhöfe, Classen der Kaufleute. Das fünfte Capitel behandelt Münze, Mass und Gewicht. Das Schlusscapitel ist den Gegenständen des Handels, der Ein-und Ausfuhr gewidmet.

III. Quellenwerke.

4). Russische Historische Bibliothek, herausgegeben von der archaeographischen Commission. Band III. St. Petersburg 1876).

(Russkaja istoritscheskaja biblioteka isdawajemaja archeografitscheskoju kommissieju).

Der 3te Band dieses Sammelwerkes enthält unter Anderem die sogenannte „Alexander-Newsky-Chronik." Der unbekannte Verfasser dieser Chronik bringt wertvolle, vielleicht sogar zeitgenössische Aufzeichnungen zur Regierung Jwan IV.

In dem vorliegenden Fall hat die Chronik für uns ein besonderes Interesse, weil sie meldet, dass der Zar (im April) des Jahres 1567 seinen Handelsagenten Iwan Afanassjew und seinen Kaufmann Timofei Ssmywalow mit Waaren aus seinem Schatze zu Handelszwecken an Bürgermeister und Rathsherrn der Stadt Antwerpen abgesandt habe. Aus einer anderen Quelle [1]) wissen wir ferner, dass der Zar schon „vor dem Jahre 1566" seinen Handelsagenten zu Einkäufen nach Antwerpen geschickt hatte. Somit muss der Zar bereits zu einer Zeit, da den Niederländern der Handel an der Mündung der Dwina noch nicht gestattet war, durch Niederländer, welche offenbar auf einem andern Handelswege nach Russland handelten, über die commerciellen Verhältnisse Antwerpens unterrichtet gewesen sein. Ich persönlich sehe in dieser kurzen Nachricht der „Alexander-Newsky-Chronik" die Bestätigung der englischen Reiseberichte aus Russland v. J. 1553, welche unter Anderem die Mittheilung enthalten, dass Niederländer (Flandri) schon in der ersten Hälfte des XVI Jahrhunderts in Nowgorod einen nicht unbedeutenden Handel trieben [2]).

5). Juri Tolstoi. Die ersten vierzig Jahre gegenseitiger Beziehungen zwischen Russland und England. 1553—1593. St. Petersburg 1875.

(Jury Tolstoi. Perwyja sorok let snoscheni meshdu Rossijeju i Angli-jeju (1553—1593).

Der Verfasser skizzirt zuerst in der Einleitung die Geschichte des diplo-

---

1) Simon von Salingens Bericht von der Landschaft Lappia, aufgesetzt 1591. In Büsching's Magazin für die neue Historie. Theil VII. Halle, 1773; pag. 342.

2) Anglorum navigatio ad Moscovitas. In Historiae ruthenicae scriptoresexteri saeculi XVI. Edidit A. de Starczewski. Vol. I. Berolini et Petropoli, 1841; pag. 10.

matischen und commerciellen Verkehres zwischen Russland und England, seit seiner Entstehung vom Jahre 1553 bis zum Jahre 1593. Sodann gelangen 82 Actenstücke zum Abdruck, welche der Herausgeber im königlichen Archiv zu London, im British Museum und in russischen Archiven gefunden hat. Was den Inhalt dieser Documente betrifft, so finden wir hier die Correspondenz zwischen den englischen und russischen Regenten, sowie Actenstücke zur Geschichte des englisch-russischen Handels. Unser Interesse beanspruchen hier vornehmlich die Briefe der englischen Regierung an den Zaren, welche die Bitte enthalten, die Niederländer aus Russland auszuweisen.

6). Magazin der kaiserlich russischen historischen Gesellschaft. Band 38. Denkmäler der diplomatischen Beziehungen des Staates Moscau zu England während der Jahre 1581—1604. St. Petersburg 1883.

(Sbornik imperatorskawo russkawo istoritscheskawo obschtschestwa. Tom 38. Pamjätniki diplomatitscheskich snoscheni Moskowskawo gossudarstwa s Angljeju. 1581—1604).

Dieses Quellenwerk, welches einen Theil der Publicationen der kaiserl. russischen historischen Gesellschaft ausmacht, schliesst sich dem Werke I. Tolstoi's gewissermassen als Fortsetzung an. Es ist auch von Tolstoi selbst zum Druck vorbereitet gewesen, erschien aber erst nach seinem Tode, unter der Redaction des Professors Bestushew-Rjumin. Den Inhalt dieses Bandes bilden ausschliesslich russische Actenstücke, welche dem Moscauer Archiv des Ministeriums des Auswärtigen entnommen sind und zwar:

1.) Instructionen für die russischen Gesandten nach England.

2.) Berichte der russischen Gesandten über ihren Aufenthalt in England und den Erfolg ihrer Mission.

3.) Protocolle der Gesandtschaftsbehörde zu Moscau, über die mit den englischen Gesandten in Moscau geführten Verhandlungen, und endlich

4.) Verschiedene Geschäftspapiere, den Handel der Engländer nach Russland betreffend.

Sowol die Edition J. Tolstoi's, als auch die von der kaiserlich russischen historischen Gesellschaft herausgegebenen „Denkmäler" sind zwar ausschliesslich den commerciellen und diplomatischen Beziehungen Russlands zu England gewidmet. Sie ergeben aber zugleich eine verhältnissmässig reiche Ausbeute für die Geschichte des niederländischen Handels in Russland. Im Einzelnen sei uns gestattet hier Folgendes zu bemerken:

Das Beispiel der unternehmenden englischen Kaufleute, welchen es beschieden war im Jahre 1553 den Seeweg nach dem Weissen Meere zu entdecken, die Kunde von den Handelsvortheilen, welche England aus dieser Entdeckung erwachsen mussten, lockt bald auch die übrigen handeltreibenden Nationen. Dänen, Schweden, Franzosen bemühen sich, den neuentdeckten Handelsplatz gleich den Engländern besuchen zu dürfen. Vor Allem aber sind es die Niederländer, welche, wie wir gesehen, bereits seit der ersten Hälfte des XVI. Jahrhunderts mit Russland, von Nowgorod her, in directem Handelsverkehr stehen und nunmehr eifrig bestrebt sind, die Handelsprivilegien der Engländer in Russland zu durchbrechen.

Und der Erfolg bleibt nicht aus. Schon im Jahre 1557 besuchen niederländische Kauffahrer die russisch-lapplandische Küste, durch die Vermittelung des Seeländers Philipp Winterkönig und durch die eifrige Thätigkeit Olivier Brunels entsteht 1566 in Kola eine niederländische Factorei. Im Jahre 1578 aber läuft unter dem Commando Jan de Walle's das erste niederländische Schiff in die Pudoshemsche Mündung [1]) der Dwina ein [2]).

Fast alle russischen Geschichtsschreiben wiederholen nun einen Fehler, indem sie behaupten, dass niederländische Schiffe schon 1555, also im zweiten Jahre nach Chancellor's erster Ankunft in Russland, an der Dwinamündung angelangt seien.

Dies war aber nicht der Fall.

Die Quelle des erwähnten Fehlers ist die Dwina-Chronik [3]), welche unter dem Jahre 1555 meldet: „In diesem Jahre kamen Schiffe aus Holland und Brabant, und auf Ihnen befanden sich ausländische Kaufleute und sie handelten mit den Russen an der Korelischen Mündung (der Dwina) bis zum Jahre 1587."

Dass die sonst historische werthvolle Dwina-Chronik über die erste Ankunft der Niederländer an der Dwinamünding falsch unterrichtet ist, geht unzweifelhaft aus den Verhandlungen hervor, welche der russische Gesandte Feodor Pissemski im Jahre 1582 am englischen Hofe führte und die uns vollständig in dem 38. Bande des Magazins der russischen historischen Gesellschaft vorliegen. Pissemski berichtet nämlich, dass die Königin Elisabeth ihm im Laufe der Verhandlungen ihren Unwillen darüber habe mittheilen lassen, dass der Brabanter de Walle den von Engländern entdeckten und daher ihnen allein zustehenden Seeweg neuerdings ausgekundschaftet habe und nun in Cholmogory Handel treibe. Die Königin äusserte den Wunsch, es möge de Walle aus Russland ausgewiesen werden [4]). Jan van de Walle's Ankunft an der Dwinamündung erfolgte aber nicht 1555 sondern 1578.

Dass die Ansicht der Schriftsteller, welche behaupten, die Niederländer seien bereits 1555 an der Dwinamündung angelangt, vollkommen unbegründet ist, scheint mir ferner dadurch bewiesen zu sein, dass die Engländer v o r dem Jahre 1582 keine Klage erheben über die Beeinträchtigung ihrer Privilegien an der Dwinamündung. Dass die Engländer Nebenbuhler an der Dwinamündung nicht geduldet hätten, ersehen wir aber aus der Klage, die sie im Jahre 1566 beim Zaren anstrengen, wegen des

---

1) Die Dwina ergiesst sich in vier Mündungsarmen, Beresowsche, Murmansche, Pudoshemsche und Korelische Mündung genannt, in das Weisse Meer.

2) S. Muller. Geschiedenis der Noordsche Compagnie. Utrecht, 1874; pag. 28.

3) Die Dwina-Chronik (Letopiss Dwinskaja), deren Verfasser unbekannt ist, schildert die hervorragendsten Ereignisse aus der Geschichte des nördlichsten Russland vom Jahre 1342—1750. Zuerst im Auszuge abgedruckt in Nowikow's „Alte russische Bibliothek" (Drewnäja rossisskaja Wiwliofika) Band XVIII, Moscau 1791. Eine neue Sonderausgabe, besorgt von L. Titow, erschien Moscau, 1889.

4) Magazin der russischen historischen Gesellschaft Band 38, pag. 59.

durch Raphael Barberini's Vermittelung den Niederländern für die Narvafahrt ertheilten Privilegiums [1]). Wenn die Engländer den Niederländern nicht einmal in Narva gewisse Handelsvortheile gönnten, so kann darüber wol kein Zweifel bestehen, dass sie Niederländer an der Dwinamündung überhaupt nicht geduldet hätten. Die Königin Elisabeth trat aber auch energisch gegen Engländer auf, die sich erlaubten an der Dwinamündung zu handeln, ohne zur Englischen Compagnie zu gehören, und so haben wir wol keinen Grund anzunehmen, dass die englische Regierung gegen Niederländer nachsichtiger gewesen wäre, als gegen die eigenen Unterthanen. Die Dwina'sche Chronik berichtet ausserdem, die Handelsniederlage der Niederländer habe sich an der Korelischen Mündung der Dwina befunden. Dass hier ein Fehler vorliegen muss, geht aber daraus hervor, dass gerade das Etablissement der Engländer sich an der Korelischen Mündung befand. Dass so eifrige Nebenbuhler wie Engländer und Niederländer ihre Kaufhöfe so nahe bei einander gehabt, ist schon an und für sich unwahrscheinlich. Der erste Kaufhof der Niederländer an der Dwinamündung ist aber, wie aus den russischen Actenstücken unzweifelhaft hervorgeht, von de Walle begründet worden und hat sich an der Pudoshemschen Mündung der Dwina befunden [2]). Ueber die näheren Umstände, unter welchen es de Walle gelungen ist, die Erlaubniss zur Handelsfahrt an die Dwinamündung zu erlangen, geben die russischen Actenstücke keine Auskunft. Wol aber erfahren wir, dass de Walle dem Zaren persönlich bekannt ist, dass der Zar ihn schätzt, weil er Waaren importirt, welche der zarischen Schatzkammer zum Schmuck gereichen, weil er dem Zaren kostbare Ringe und Gürtel bringt [3]). Auch den Russen scheint de Walle durch seine Persönlichkeit imponirt zu haben. Er wird von den Russen stets Beloborod, d. h. der Weissbärtige genannt. Man gewinnt aus den russischen Quellen den Eindruck, dass er ein kluger Mann, ein tüchtiger Kaufmann gewesen sein muss. „Beloborod ist ehrlich," sagen selbst seine Rivalen, die Engländer [4]). Er ist gewissermassen der Vertreter der niederländischen Kaufleute in Russland; sie segeln unter seiner Flagge. Ein interessantes Urteil über de Walle äussert der Gesandte Kaiser Rudolph II, Niclas von Warkotsch, welcher 1589 in Moscau weilte, um Oesterreich die Hilfe Moscau's im Kriege gegen Polen und die Türkei zu sichern. Er nennt ihn einen „alten ehrbaren Mann, dem wohl zu glauben," und weiter berichtet er, dass de Walle auf seinen früheren Reisen „Kaiser Karls Hofhaltung, die Pracht der Könige von Frankreich und England, in Italien des Papstes, aller Fürsten, auch der Venetianer Schätze und Pracht gesehen" [5]).

---

1) I. Tolstoi, Russland und England; pag. 26—29.
2) Magazin der kais. russischen hist. Gesellschaft. Bd. 38; pag. 94.
3) Ibid. pag. 111.
4) Ibid. pag. 237.
5) F. v. Adelung. Kritisch-literärische Uebersicht der Reisenden in Russland bis 1700. Band I. St. Petersburg, 1846; pag. 410.

Der Tod Iwan's IV (1584) brachte in der Lage der niederländischen Kaufleute in Russland keine Veränderungen hervor. Der Zar Feodor bestätigte den Niederländern ihre Handelsrechte. Als nach der Krönung, am 10 Juni 1584 die Ausländer dem Zaren vorgestellt wurden, sollte de Walle vor dem englischen Handelsagenten Horsey an die Reihe kommen. Wenn nun auch bei dem Streite, der im Thronsaal zwischen beiden Männern darüber ausbrach, wer von ihnen den Vorrang haben solle, zu Gunsten Horsey's entschieden wurde, so kennzeichnet der Umstand, dass über den Vorrang zwischen Niederländern und Engländern überhaupt gestritten werden konnte, jedenfalls zur Genüge die Stellung, welcher sich die niederländischen Kaufleute bereits in Russland erfreuten. Ungeachtet dessen ist die Königin Elisabeth noch immer bemüht ihren Unterthanen das ausschliessliche Recht zur Dwinafahrt zurückzuerwerben. „Ihre Unterthanen seien es gewesen," schreibt sie am 9 Juni 1585 dem Zaren, „die früher als irgend ein anderer Sterblicher den Seeweg nach Russland entdeckt hätten, daher sei es auch billig, dass ihre Unterthanen allein die Vortheil genössen, die aus dieser Entdeckung zu ziehen seien. Der Zar möge den Engländern dieselben Privilegien geben, deren sie sich ursprünglich während der Regierung Iwan's IV erfreuten" [1]). — „Die Verhältnisse haben sich geändert, liebe Schwester," lautet die Antwort des Zaren, „es wäre unvernünftig, wollten wir aus Rücksicht auf Deine Kaufleute den vielen fremden Kaufleuten, die aus vielen fremden Ländern zu uns kommen, den Handel bei uns zu verbieten" [2]). Und als bald darauf Niederländer und Franzosen sich genöthigt sahen, beim Zaren darüber Klage zu führen, dass Glieder der englischen Compagnie ihren Schiffen den Weg zur Dwinamündung zu verwehren trachteten, da wandte sich der Zar Feodor im Juni 1587 mit einem recht energischen Schreiben an die Königin Elisabeth. „Er habe es zuerst nicht glauben wollen," äussert sich darin der Zar, „dass die Engländer sich solcher Gawaltthaten schuldig machen könnten. Die übereinstimmenden Klagen der Niederländer und Franzosen liessen an der Schuld der Engländer aber nicht länger zweifeln. Wie könne man, fährt Feodor fort, daran denken, den Ocean, diesen von Gott geschaffenen Weg zu beschränken. Deine Kaufleute," so schliesst der Zar, „kommen zu uns im Jahre mit 5 oder 6, und wenn es hoch kommt, mit 10 Schiffen und wollen 50 oder 100 Schiffen das Kommen verbieten" [3])!

Zu dem Aufschwunge der Geschäfte der Niederländer in Russland unter der Regierung Feodor's, musste auch nicht wenig der Umstand beitragen, dass der „ehrbare", umsichtige de Walle sich noch immer in Moscau aufhielt, hier gewissermassen als niederländischer Resident auftrat und sich, was die Hauptsache war, der Gunst des neuen Zaren erfreute. Wir wissen jedenfalls, dass der Zar ihn in wichtigen commerciellen Angelegenheiten um Rath fragte und ihm die Ausführung

---

1) I. Tolstoi. Russland u. Engeland; pag. 245.
2) Ibid. pag. 255—259.
3) Magazin der russ. historischen Gesellschaft. Bd. 38; pag. 183.

solcher Commissionen übertrug, die einen verschwiegenen und zuverlässigen Mann erforderten. Der oben erwähnte österreichische Gesandte Niclas von Warkolsch erwähnt in seiner Relation, dass der Zar Oesterreich mit einer Geldsubsidie für den Krieg, im Betrage von 3 Millionen Gulden, zu Hilfe kommen wollte. Da aber der Zar nicht wusste, wie man es anzufangen habe, um eine so grosse Summe Geldes sicher in's Ausland zu befördern, liess er auf den Rath de Walle's russische gute Silbermünze im Werthe von 3 Millionen Gulden zu kleinen Platten verschmelzen und diese in Wachsstücke packen, um sie wie andere Waare über Archangel zur See nach Deutschland zu verschiffen [1]). De Walle erhielt ausserdem den Auftrag, auf seinen Schiffen den oesterreichischen Gesandten nebst Gefolge von Archangel aus in die Heimath zu befördern Warkotsch landete zu Amsterdam [2]).

Seit dem Jahre 1589 wird de Walle in den russischen Quellen nicht mehr erwähnt. Er muss also bald nach dieser Zeit Russland gänzlich verlassen haben oder gestorben sein. Wenn aber der Handel der Niederländer in Russland zu der Zeit, da de Walle von der Scene tritt, für die ganze Folgezeit fest begründet und in sichere Bahnen gelenkt ist, so ist das nicht zum geringen Teil sein persönliches Verdienst. Sein Name darf in der Geschichte des Niederländischen Handels einen ehrenvollen Platz beanspruchen.

Unter dem Nachfolger Feodors auf dem Zarenthrone, dem Grossfürsten Boris Godunow, mussten sich die niederländischen Kaufleute in Russland allerdings gewisse Beschränkungen gefallen lassen. Zwei, der im 38. Bande des Magazins der historischen Gesellschaft mitgetheilten Actenstücke [3]) werfen ein interessantes Licht auf diese Verhältnisse. Wir geben diese Actenstücke daher in deutscher Uebersetzung wieder.

a.

An den Zaren und Grossfürsten Boris Fedorowitsch aller Reussen von seinen Knechten Ossipko Ssuponew und Rochmaschko Woronow.

Am 18 Juni dieses Jahres, des Jahres 1600, hast Du uns Dein zarisches Rescript gesandt. Und in Deinem Rescript befiehlst du uns, Deinen Knechten, streng darüber zu wachen, dass die Russen an der Landungsbrücke [in Archangel] den Ausländern auf die Schiffe keine Feldfrüchte und verbotenen Waaren heimlich verkaufen. Und wir, Deine Knechte, haben das den Russen mitgetheilt und den Zollbeamten strengen Befehl

---

1) F. v. Adelung, l. c. pag. 409. — Warkotsch's Angaben über den Transport des Geldes werden bezweifelt von F. Bienemann in dem Aufsatze: „Diplomatische Velleitäten und Fahrnisse im XVI. Jahrhundert." Baltische Monatsschrift, XXII. Band. Riga, 1873; pag. 497.

2) Denkmäler der diplomatischen Beziehungen Alt—Russlands zu den auswärtigen Mächten. Theil I. St. Petersburg. [Pamjatniki diplomatitscheskisch snoscheni drewnei Rossii s dershawami inostrannimi]. Pag. 1218. — Hierselbst, pag. 1219, finden wir den einzigen aber unanfechtbaren Hinweis darauf, dass de Walle von den Handelsabgaben n i c h t befreit war.

3) Magazin u. s. w. pag. 381 und 422.

gegeben, darüber zu wachen, dass die Russen den Ausländern auf die Schiffe keine Feldfrüchte und verbotenen Waaren verkaufen. Und die russischen Händler aus Cholmogory sind in der That nicht mit Feldfrüchten nach Archangel gekommen; jetzt aber bitten Dich, o Herrscher, die englischen, holländischen und brabantischen Kaufleute, Du mögest ihnen erlauben nach Cholmogory zu reisen und dort Vorräthe einzukaufen, an Mehl, Grütze and Gerste, damit sie während ihres Aufenthalts an der Landungsbrücke und während der Rückreise in die Heimath keinen Mangel leiden. Die holländischen Kaufleute Jacob Ferbach, Iwanko Borissow, Timoschka Wolodimerow, Matjuschka Ssionow nebst Genossen, bitten Dich aber, o Herrscher, Du mögest ihnen erlauben zu Handelszwecken nach Moscau zu reisen oder in Cholmogory zu überwintern mit den Waaren, welche sie bei der Landungsbrücke nicht verkauft haben, oder aber mögest ihnen erlauben, ihre Leute bei diesen Waaren zurückzulassen und nun fragen wir Dich, Herrscher, wie entscheidest Du [1]).

b.

Von dem Zaren und Grossfürsten aller Reussen Boris Godunow. In die Stadt Archangel, an Rodiwon Wsewolodski und Rachmanin Makarjew.

Durch dieses unser Rescript wird euch befohlen, darüber zu wachen, dass die ausländischen Kaufleute, die in diesem Jahre mit Schiffen aus Brabant, Holland und den Niederlanden (sic) oder anderen Ländern kommen, an der Landungsbrücke ihre Waaren nach Belieben unseren Kaufleuten verkaufen und die festgesetzte Steuer entrichten. Aber nach Moscau und in die anderen Städte des Reiches sollt ihr die ausländischen Kaufleute von der Landungsbrücke zu Archangel nicht reisen lassen, mit Ausnahme des Engländers Richard Jurjew. Ihr sollt uns aber auch ausführliche Verzeichnisse der Schiffe, welche nach Archangel kommen, schicken und angeben, wie der Schiffer heisst und seine Waaren verzeichnen. Und diese Berichte sollt ihr in die Gesandtschaftsbehörde senden. Von den holländischen, brabantischen, niederländischen und dänischen Kaufleuten aber sollt ihr Niemand, weder mit Waaren noch ohne Waaren, ohne unseren Befehl nach Moscau oder in die Städte des Reichs reisen lassen, selbst dann nicht, wenn der Reisende im Besitze unseres Gnadenbriefes ist. Geschrieben zu Moscau, im Jahre 1601, am 8 Juni. Dieses Rescript überbringt euch der englische Kaufmann Jurjew.

Besonderes Interesse darf die Thatsache beanspruchen, dass wir in der zweiten Hälfte des XVI Jahrhunderts auch schon Niederländer im Dienste des Zaren finden. Wie es den englischen Kaufleuten nicht gelingt, Russland zu ihrer commerciellen Dependenz zu machen, so begegnen auch die englischen Gelehrten und Handwerker die nach dem Jahre 1553 zahl-

1) Die Antwort des Zaren fehlt.

reich nach Russland kommen, um hier im Dienste des Zaren Anstellung zu finden, bald einer Concurrenz. Im Gefolge der niederländischen Kaufleute erscheinen ebenfalls niederländische Techniker und Gelehrte in Russland. Die Zahl dieser Niederländer ist bis zum Anfange des XVII Jahrhunderts zwar noch sehr klein, ihre Concurrenz den Engländern zunächst nicht gefährlich. Ihr Erscheinen in Russland in dieser Periode ist aber interessant, weil wir hier die Keime der Einwirkung zu suchen haben, welche die Niederländer im XVII und besonders zu Ende des XVII Jahrhunderts auf Russlands geistiges Leben ausgeübt haben.

Unter diesen niederländischen Pionieren finden wir zunächst gerade solche Fachmänner, welche die russische Regierung in jener Zeit besonders bevorzugte, nämlich einen Erzkundigen und einen Kanalbauer. In einem vom 15 December 1598 datirten zarischen Schreiben an den Wojewoden in Plescau führt der Erzkundige den Namen Hans Ott, der Kanalbauer dagegen den Namen Armand Jakowlew [1]).

Auch einen niederländischen Arzt finden wir in dieser Periode in Moscau. Die Zahl der Aerzte in Russland während des XVI Jahrhunderts war überhaupt eine kleine. Sie waren gewissermassen ein Luxus, den sich nur die Zaren erlauben konnten. Sie bekleideten im Grunde ein Hofamt und hatten mit der russischen Gesellschaft, dem Volke, sehr wenig zu thun. In Folge der Entdeckung des Seeweges nach dem Weissen Meere wuchs freilich die Zahl der Aerzte in Moscau; sie waren aber, wie leicht erklärlich, fast alle Engländer und kamen mit Empfehlungschreiben der Königin Elisabeth nach Russland. Um so bemerkenswerther aber ist es, dass wir unter der Regierung Iwan's IV auch schon einen niederländischen Arzt am Hofe des Zaren finden, den Wiedertäufer Johann Eyloff. Wann er nach Russland gekommen ist, wissen wir nicht genau, dass er aber schon im Jahre 1582 in Russland gewesen, ergiebt sich aus einem Schreiben Iwan's IV vom 10 Juni dieses Jahres an den König von Dänemark, in welchem der Zar sich unter Anderem darüber beschwert, „dass fünf dänische Schiffe zu Kola und Kolmogradt gewesen wären, die alle frembde daselbst vorgefundenen Schiffe geplündert und weggenommen hatten, wodurch der Sohn des Doctors Johann, der täglich seine klare Czarischen Augen sähe, an die 26000 Rubel verloren hätte" [2]). Es wird wol aber nicht sowol der Sohn gewesen sein, der diesen Verlust erlitt, als vielmehr der Doctor Johann selbst. Denn ausser mit seiner ärztlichen Kunst beschäftigte Eyloff sich recht eifrig mit dem Handel. Er liess auf eigene Rechnung Schiffe an die Dwinamündung kommen, befrachtete sie mit russischen Waaren und sandte sie nach Holland [3]). Eyloff trat bei Hofe nicht blos als Arzt, sondern auch als Vertrauter des Zaren auf, was unter Anderem daraus zu ersehen ist, dass Possevin sich beklagt [4]),

---

1) Magazin der russ. historischen Gesellschaft. Bd. 38; pag. 266.
2) Büsching's Magazin, l. c. VII, pag. 306.
3) Magazin der kais. russ. histor. Geselsch. Band 38; pag. 17.
4) Antonius Possevinus de Moscovia. Historiae ruthenicae scriptores exteri saeculi XVI. Ed. A. de Starczewski. Vol. II. Petropoli, 1842; pag. 311.

Eyloff habe ihm geschadet indem er den Zaren gegen den Pabst einnahm. Eyloff hat auch Iwan IV in seiner letzten Krankheit behandelt.

Ungefähr um dieselbe Zeit, da Eyloff als Arzt des Zaren wirkte, bekleidete ebenfalls ein Niederländer, nämlich Arent Claessen aus Stellingswerfft, das Amt eines „Leib-Apothekers" in Moscau. Claessen muss schon als junger Mann, etwa im Jahre 1566, nach Russland gekommen sein, denn Pretejus [1]) spricht unter dem Jahre 1606 von „einem alten holländischen Apothecker, Arend Clausend genandt, der 40 jahr auff der Grossfürstlichen Apothecken gedienet" und Conrad Bussow [2]) berichtet unter demselben Jahre von einem „Apotheckar, der 40 Jahre lang nacheinander, erstlich dem alten Tyrannen (Iwan IV), darnach desselben Sohn Pfedor Iwanowitz, folgens dem Boris Gudenow und nun diesem Demetrio auf der Apotheken gedienet." Sowohl Bussow als auch Petrejus sagen also in ganz bestimmter Weise, dass Claussen 40 Jahre „auf der Apotheken", beziehungsweise „auf der Grossfürstlichen Apothecken" gedient habe. Auf Grund dieses übereinstimmenden Zeugnisses dürfen wir zunächst annehmen, dass der erste Apotheker in Russland, von dem wir bestimmte Kunde haben, der Hollander Claessen ist, nicht aber, wie selbst noch die neueste russische Geschichtsliteratur angiebt, der Engländer Jacob Francham. Petrejus' und Bussow's Aussagen entkräften ferner auch die Annahme, es sei „sehr wahrscheinlich, dass die erste Einrichtung einer eigentlichen Hofapotheke in Moscau in die Zeit der Ankunft Jacob Francham's falle" [3]). Francham kam erst im Jahre 1581, also bedeutend später als Claessen, nach Moscau.

Claessen war der russischen Sprache mächtig und hat auch officiell als „Interpret" fungirt. Er genoss das Vertrauen und die Achtung der Würdenträger des zarischen Hofes. Seine Stelle muss auch in materieller Hinsicht eine vortheilhafte gewesen sein; im Jahre 1601 besass er jedenfalls ein Gut bei Moscau. Er hat ein hohes Alter erreicht und ist offenbar in Moscau gestorben. Seine Familie hat nach seinem Tode Russland nicht verlassen, denn 1621 vermählt sich der Pastor Georg Osse von der lutherischen St. Michaelis-Gemeinde „mit der Vielehr und Tugendsamen Frauen Anna Dösbergs, des ehrsamen, kunstliebenden und wohlgeachteten Arend Claussen von Stellingswerfft, Kaiserlichen Majestät aller Reussen weil. Leib-Apothekers und Interpreten nachgelassenen Wittwe," und im Jahre 1622 wird der Niederländer Heinrich Hassenius, „Kaiserlicher Leibapotheker" zu Moscau mit Claessens leiblicher Tochter getraut [4]).

---

1) Historien u. Bericht von dem Grossfürstenthumb Muschkow. (Rerum rossicarum scriptores exteri. I. Petropoli, 1851; pag. 203.)

2) Relatio, das ist summarische Erzehlung vom Ursprung dieses Kriegswesens in Reussland. (Rerum ross. script. ext. I. l. c. pag. 63).

3) W. M. Richter, Geschichte der Medicin in Russland. Moskwa, 1813. Theil I, pag. 313.

4) Moscauer Haupt-Archiv des Ministeriums des Auswärtigen; benutzt von A. W. Fechner, Chronik der evangelischen Gemeinden in Moskau. I. Band. Moscau, 1876; pag. 196. 198.

7.) Magazin der kaiserlichen russischen historischen Gesellschaft. Band 24. St. Petersburg, 1878.

(Sbornik imperatorskawo russkawo istoritscheskawo obschtschestwa).

Der vorliegende Band enthält das „Verbaal van de Nederlandsche Gesanten Reynout van Brederode, Diderich Bass en Albert Joachimi, van hunne legatie in Sweden en Rusland, in de jaren 1615 en 1616. Overgeleverd den 17den October 1618." — Ausser dem holländischen Texte der Relation finden wir hier eine russische Uebersetzung desselben, nebst einer historischen Einleitung von A. Polowzow.

8.) Europäischer Bote. Journal für Geschichte, Politik und Literatur. Jahrgang 1868. Band I und II. St Petersburg.

(Westnik Jewropy. Shurnal istorii, politiki, Literatury.)

Der Bericht der niederländischen Gesandten Brederode, Bass und Joachimi über ihre Theilnahme an den schwedisch—russischen Friedensverhandlungen von 1615 und 1616, ist hier in russischer Uebersetzung mit einer Einleitung zum Abdruck gebracht. (Band I, pag. 222—255; II, pag. 718—762.)

9.) Massa's und Herckmann's Berichte über die Zeit der Wirren und Unruhen in Russland. Herausgegeben von der archaeographischen Commission. Mit dem Portrait Massa's und einem Plan von Moscau. St. Petersburg, 1874.

(Skasanija Massy u Gerkmana o smutnom wremeni w Rossii. Isdanije archeografitscheskoi kommissii.)

Die beim Ministerium der Volksaufklärung in St. Petersburg bestehende archaeographische Commission edirte im Jahre 1868 Isaac Massa's „Een cort verhael van begin en oorspronck deser tegenwoordighe oorlogen en troeblen in Moscovia," sowie Elias Herckmans „Een historischen verhael van de voornaemste beroerten des Keyserrycks van Russia. Amsterdam 1625" unter dem gemeinsamen Titel „Rerum rossicarum scriptores exteri. Tom. II" und veranstaltete ferner im Jahre 1874 die oben angeführte russische Ausgabe beider Werke. Letztere erhält einen besonderen Werth dadurch, dass Professor E. E. Samysslowsky die Schrift Massa's hier mit einem kritischen Apparat versehen hat, welcher die Angaben Massa's durch Hinweis auf die einschlägigen russischen Quellenwerke bestätigt, berichtigt oder ergänzt.

10.) Zeitschrift der kaiserlichen Moscauer Gesellschaft für Geschichte und Alterthümer Russlands.

(Wremennik imperatorskawo moskowskawo obschtschestwa istorii i drewnostei rossiskich).

Unseren Zwecken dient das II, VIII und XVI Buch dieser Edition.

a). Buch II. (Moscau 1849) enthält in der Abtheilung „Vermischtes," pag. 13—16, eine von A. S. Klewanow verfasste Abhandlung über die schriftstellerische Bedeutung Nic. Witsen's.

b). Buch VIII. (Moscau 1850) liefert mit dem in der Abtheilung „Materialien," pag. 1—22, zum Abdruck gebrachten „Handelsbuch" (torgowaja kniga) einen wertvollen Beitrag zur Geschichte des niederländisch-russischen Handels. Dieses „Handelsbuch," welches in dem ersten Jahrzehnt

des XVII Jahrhunderts verfasst ist, enthält die Aufzeichnungen eines russischen Kaufmanns über die zu jener Zeit in Cholmogory und Archangel exportirten und importirten Waaren. Der Verfasser hat seine Aufzeichnungen „jungen Kaufleuten zur Lehre niedergeschrieben und theilt sein Buch in zwei Abschnitte. Zunächst werden die russischen, also die Export-Waaren aufgezählt, wobei der Verfasser angiebt, zu welchem Preise man sie den Ausländern zu verkaufen hat und welchen Gewinn die ausländischen Kaufleute mit diesen Waaren in ihrer Heimat erzielen. Sodann folgt ein Verzeichniss der Import-Waaren nebst Preisangaben. Bemerkenswerth ist hier die Thatsache, dass in dem ersten Abschnitte meistens „Brabanter und Holländer" als Exporteure genannt werden. Fast ausnahmslos folgt dem Namen und der Beschreibung eines Exportartikels der Zusatz, dass die betreffende Waare in „Brabant" und „Holland" oder von „Brabantern und Holländern" gekauft werde.

c). Buch XVI. (Moscau 1853). Abtheilung „Vermischtes," pag. 23—26. Unter dem 27 September 1638 ertheilt Zar Michael Feodorowitsch dem Orgelbaumeister Melchert Lunew aus Holland ein Attest darüber, dass derselbe ihm eine schöne Orgel gebaut und überhaupt treu gedient habe. Melchert Lunew erhält die Erlaubniss in seine Heimat zu reisen, wobei der Zar den Wunsch ausspricht, Melchert möge nach Russland zurückkehren und zwei Uhrmacher aus Holland mitbringen.

11). Acten, gesammelt in den Bibliotheken und Archiven des russischen Reiches durch die archaeographische Expedition der kaiserlichen Academie der Wissenschaften. Band 1—4. St. Petersburg, 1836.

(Akty sobrannije w bibliotekach i archiwach rossikoi imperii archeografitscheskoju ekspedizijeju imperatorskoi akademii nauk).

Zu Anfang dieses Jahrhunderts beauftragte die Academie der Wissenschaften zu St. Petersburg eine Anzahl von Gelehrten mit dem Durchforschen der im Innern des russischen Reiches zerstreuten Bibliotheken und Archive, um die hier verborgenen handschriftlichen Urkunden und Actenstücke, welche Beiträge zur Geschichte Russlands enthielten, der historischen Forschung nutzbar zu machen. Die Resultate dieser Expedition gelangten in dem oben genannten Werke, welches Actenstücke aus den Jahren 1294—1700 enthält, zum Abdruck. Beiträge zur Geschichte des niederländisch-russischen Handels liefern Band III und IV.

a). Band III, N⁰. 17. „Handelsprivilegium (shalowannaja gramota d. h. wörtlich: Gnadenbrief) ertheilt den eine Handelscompagnie bildenden holländischen Gosti [1]). Markus Markusz. de Vogelaer und Georg (Juri) Johannsz. Klenck im Maerz 1614." Wir geben diese Urkunde in deutscher Uebersetzung unverkürzt wieder.

---

1) „Gost," in der Mehrzahl „gosti" bedeutet wörtlich „Gast", bezeichnet aber als terminus technicus in XVI und XVII Jahrhundert die Mitglieder der angesehensten Classe der russischen Kaufleute. Die „gosti" wurden vom Zaren mit Privilegien ausgestattet, mussten aber dafür unentgeltlich Commissionen des Zaren ausführen, z. B. das Erheben der Zölle in Archangel beaufsichtigen. Für Vogelaer und Klenck bedeutet die Anrede „gosti" einen Ehrentitel.

„Wir Grosser Herr, Zar und Grossfürst Michael Fedorowitsch (es folgt der Titel) haben die holländischen Gosti Markus Markusz. de Vogelaer und Georg Johannsz Klenck nebst Genossen begnadet, da sie unserer Zarischen Majestät die Bitte vorgelegt haben, wir mögen ihnen die Gnade erweisen und ihnen erlauben in unser Reich zu kommen, zur Landungsbrücke in Kola und zur Dwina zur Stadt Cholmogory und in unseren Staat Moscau und in unsere übrigen Reiche, und sie wollen in unser Reich mannigfaltige Waaren bringen, deren unsere Zarische Schatzkammer bedarf, und sie wollen ihre Waaren auch in unseren Landen verkaufen und die Waaren, die unser Land hervorbringt, kaufen und gegen ihre Waaren eintauschen in freiem Handel; und sie bitten, es möge ihnen, wenn sie in den Städten unseres Reiches ihre Handelsgeschäfte beendet haben und über das Meer in ihre Heimat zu reisen wünschen, gestattet sein, sowohl dieses zu thun, als auch in unser Reich wiederum zurückzukehren und freien Handel zu treiben; und sie bitten ferner, dass von ihren Waaren dieselbe Steuer erhoben werden möge, wie zur Zeit der hochseligen Zaren und Grossfürsten Fedor Iwanowitsch, Boris Fedorowitsch und Wassili Iwanowitsch (Schuisky); und wir mögen sie begnaden und den Gnadenbrief, welchen ihnen der Zar Wassili Iwanowitsch ertheilt, unsererseits erneuern. Und Georg Klenck nebst Genossen haben uns die Bitte vorgetragen, wir mögen ihnen hinsichtlich der zu zahlenden Steuern Vergünstigungen zu Theil werden lassen, da sie in unserem Staate Moscau in der wirren und herrenlosen Zeit von den Polen, Littauern und Kosaken viel Verluste erlitten haben. Und wir, Grosser Herr, Zar und Grossfürst Michael Fedorowitsch haben die holländischen Gosti Markus Markusz. de Vogelaer und Georg Klenck nebst Genossen begnadet und haben befohlen, dass ihnen der Gnadenbrief des Zaren Wassili Iwanowitsch mit unserer Unterschrift erneuert werde. Und wir haben ihnen somit gestattet zur Landungsbrücke in Kola und zur Dwina zur Stadt Cholmogory und in unseren Staat Moscau und nach Gross-Nowgorod und nach Plescau und nach Iwangorod und in unsere übrigen Lande zu kommen mit mannigfaltigen Waaren und mit allen Waaren frei zu handeln und ihre Waaren, wenn es nöthig ist, in Speicher abzuladen; und wenn sie ihre Handelsgeschäfte beendet haben und über die See in ihre Heimat reisen wollen, so sollen sie nach unserem zarischen Befehl ohne jedes Hinderniss mit Reisepässen, (die Reisepässe aber sollen sie in der Gesandtschaftsbehörde bekommen) reisen und wieder in unser Reich zurückkehren dürfen, auf Grund dieses unseres zarischen Gnadenbriefes. Und wenn die Gosti de Vogelaer und Klenck bei der Landungsbrücke in Cholmogory und Kola Höfe erwerben wollen, so sollen sie in diesen Städten Höfe erwerben; von den Steuern für die Waaren, von der Mauth, von der Personensteuer für sich und ihre Leute und von den Schiffsabgaben, sollen sie auf unseren Befehl, in allen unseren Städten, nur die Hälfte entrichten. Georg Klenck nebst Genossen haben wir aber begnadet wegen der Verluste, die sie in unserem Reiche in der wirren und herrenlosen Zeit erlitten haben und haben befohlen, ihnen einen Steuererlass für drei Jahre, vom Jahre 7122 bis zum Jahre 7126

(1614—1618) zu gewähren und in diesen 3 Jahren sollen sie von keiner Waare Steuern zahlen; wenn aber diese Jahre vorüber sind, so sollen Markus und Georg nebst Genossen in allen unseren Städten auf unsern Befehl von allen Waaren, wie früher, so auch auf Grund dieses unseres Gnadenbriefes nur die Hälfte zahlen. Ausserdem haben wir de Vogelaer und Klenck nebst Genossen die Gnade erwiesen, dass sie selbst und ihre Leute in allen unseren Reichen und in allen Städten, in welche sie mit unseren Reisepässen reisen, von unseren Bojaren, Wojewoden, Djaki und übrigen Beamten in keiner Sache gerichtet werden. Auch sollen Gerichtsvollzieher zu ihnen und ihren Leuten nicht gesandt werden, ausser wegen Todtschlag, Diebstahl und Raub auf frischer That; wenn aber aus einem Handelsgeschäft oder wegen einer Beleidigung Jemand einen Anspruch an sie hat, so sollen sie in diesem Falle in Moscau in der Gesandtschaftsbehörde von den Djaki [1]), denen wir es befehlen, gerichtet werden; wenn es aber zur Kreuzküssung (Eid) kommt, soll man bei solchen Klagen nicht ihnen selbst, sondern ihren Leuten Glauben schenken [2]). Die Höfe aber, die sie sich in unserem Reiche in Moscau, Wologda, Cholmogory, Archangelsk und Kola errichtet haben, sollen sie, wie früher, so auch jetzt, durch unsere zarische Huld behalten. Für diese Höfe aber sollen sie keinerlei Steuer, Abgaben oder Lasten tragen, auch sollen sie von den Gemeindelasten der Stadtbewohner und von Einquartierung befreit sein und auf den Höfen ihre eigenen Wächter haben. Und wir haben die holländischen Gosti de Vogelaer und Klenck begnadet und ihnen erlaubt Getränke zu eigenem Gebrauch zu halten; die ausländischen Weine aber, die sie in unsere Lande zum Verkauf bringen, sollen sie in Originalfüllung, in Kufen, verkaufen und nicht massweise. Und dieser unser zarischer Gnadenbrief soll in unserem Reich und allen unseren Städten von allen unseren Beamten und allen Unterthanen in Allem befolgt und in keiner Weise verletzt werden. Wer aber diesen unseren zarischen Gnadenbrief nicht befolgt, über den soll unsere Ungnade und schwere Strafe verhängt werden. Dieser unser zarischer Gnadenbrief ist gegeben in der Zarenstadt Moscau, im Jahre 7122 seit Erschaffung der Welt, im Monat März.

b). Band III. N°. 182. Zarisches Rescript an die Wojewoden von Nowgorod, Fürst Posharsky und Glebow, vom 17 Februar 1629, in der Klage gegen den holländischen Kaufmann Samuel Leontjew.

Gegen den Holländer Samuel Leontjew haben Zollaufseher und Kaufleute von Nowgorod beim Zaren Klage erhoben, weil derselbe seine Waaren nicht auf dem gemeinsamen Kaufhofe der ausländischen Händler abgeliefert, sondern in einem besonderen Hause afgespeichert und die Zollab-

---

1) Djak = Schriftführer, Secretair.

2) Das heisst: Vogelaer und Klenck sollen befugt sien, den Eid ihren Leuten (Untergebenen) zuzuschieben. Nach altrussischer Rechtsanschauung war eine solche Processhandlung sehr wohl möglich und galt, wenn sie vom Zaren gestattet wurde, für einen grossen Vorzug.

gaben nicht bezahlt habe. Ausserdem betreibt er in seinem Hause einen Detailhandel, der den Ausländern nicht gestattet ist.

Der Zar befiehlt den Wojewoden, Samuel Leontjew zu verhören, die Zollabgaben von ihm beizutreiben und ihn, falls er nicht im Besitze eines zarischen Gnadenbriefes (shalowannaja gramota) ist, aus Nowgorod auszuweisen.

c). Band IV. N°. 13 (pag. 14—23). „Klage der russischen Kaufleute über die ausländischen Kaufleute."

Der Umstand, dass die ausländischen Kaufleute in Russland während des XVII Jahrhunderts sich nicht auf den Aussenhandel beschränkten, sondern es verstanden, allmählig auch einen grossen Theil des Binnenhandels an sich zu reissen, rief im Laufe der Jahre einen scharfen Gegensatz zwischen den russischen und ausländischen Kaufleuten hervor. Einen interessanten Einblick in dieses Verhältniss gewährt uns die von etwa 200 russischen Kaufleuten am 9 Mai 1646 dem Zaren überreichte Klageschrift, in welcher die Russen um Wahrung ihrer Handelsinteressen und um Einschränkung der Handelsprivilegien der Ausländer bitten: die ausländischen Kaufleute sollen fortan nur in Archangel Handel treiben, das Innere des Reichs aber nicht mehr bereisen dürfen.

Die Petition beginnt mit der ausführlichen Aufzählung der gegen die Engländer gerichteten Vorwürfe, um sich sodann in kürzerer und milderer Form gegen die Niederländer zu wenden. „Auf Befehl des Zaren und Grossfürsten Michael Fedorowitsch," lautet die Klage, „durften die Brabanter und Holländer nicht über Cholmogory hinaus, in das Innere des Staates Moscau und in die Städte reisen. Und die Brabanter und Holländer greifen zu List und Bestechung, und reisen trotzdem alljährlich mit ihren Waaren im Innern des Reichs umher, indem sie zarische Gnadenbriefe vorweisen; aber diese Gnadenbriefe haben sie, o Herrscher, durch Betrug und Bestechung in der Gesandtschaftsbehörde von den Djaki Peter Tretjakow und Iwan Gramotin erhalten. Und einige Ausländer reisen auch ohne Gnadenbrief. Und David Nicolajew (David Ruts) hat sich in Moscau einen Hof gekauft und ein Haus erbaut und verkauft viele Waaren im Detailhandel, wie man in den Kaufreihen handelt, ohne Deinen zarischen Ukas und ohne Gnadenbrief. Und die holländischen Gosti Markus (de Vogelaer) und Georg Klenck durften in Kola und Archangel und in den übrigen Städten des Staates Moscau mit überseeischen Waaren handeln und zahlten nur die halbe Steuer. Aber diese holländischen Gosti Markus und Klenck sind schon längst gestorben, und mit ihrem Gnadenbrief kommen nun andere Holländer, Peter Deladel (Pieter La Dale) nebst Genossen, und zahlen auf Grund dieses Gnadenbriefes nur die Hälfte der Handelssteuer; in dem Gnadenbriefe Deines hochseligen Vaters, des Zaren Michael Fedorowitsch, o Herrscher, war aber nur geschrieben, dass Markus und Georg nach Moscau kommen dürften; dass ihre Kinder und Brüder und Handlungsdiener kommen dürften, war in dem Gnadenbriefe aber nicht gesagt." — Weiter klagen die Russen darüber, dass die niederländischen Kaufleute jeden Versuch der Russen, sich am Exporthandel zu betheiligen, zu vereiteln wissen.

So sei einmal ein russischer Kaufmann aus Jaroslaw, Anton Laptew, mit Fellen und Grauwerk, ein anderesmal der Gost des Zaren, Nasar Tschisty, mit Rohseide nach Holland gereist. Die niederländischen Kaufleute aber hätten daselbst die Abmachung getroffen, den russischen Kaufleuten nichts abzukaufen, indem sie sagten, wenn wir dem Einen nichts abkaufen, so werden die Andern das Kommen schon bleiben lassen. Laptew und Tschisty mussten nun auf den Schiffen der niederländischen Kaufleute mit ihren unverkauften Waaren nach Archangel zurückreisen. In Archangel angekommen, zahlten die niederländischen Kaufleute dem Laptew und Tschisty einen guten Preis für ihre Waaren. „Und das thaten sie damit die russischen Kaufleute nicht nach Holland kommen. Barmherziger Herrscher, Zar und Grossfürst Alexei Michailowitsch," so schliesst die Klageschrift der russischen Kaufleute, „erbarme Dich unser, Deiner Knechte und Waisen. Gieb Befehl, dass die englischen, hamburgischen, brabantischen und holländischen Gosti und Kaufleute nur an der Landungsbrücke in Archangel handeln; und verbiete ihnen nach Moscau und in die überigen Städte des ganzen moscauschen Reiches zu kommen."

12). Magazin des Fürsten Chilkow. St. Petersburg, 1879.

[Sbornik knjasja Chilkowa.]

In der vorliegenden Edition hat Fürst Chilkow 107 aus russischen Bibliotheken und Archiven zusammengetragene Actenstücke, zur Geschichte Russlands im XV, XVI und XVII Jahrhundert zum Abdruck gebracht.

Nummer 82 dieser Urkunden gewährt uns einen erwünschten Einblick in die Verhandlungen, welche die aus Vertretern aller Stände bestehende Landesversammlung (semski sobor) während der Jahre 1648 und 1649 in Moscau über die Ausländerfrage gepflogen hat. Da die uns bekannte Klage der russischen Kaufleute vom Jahre 1646 ohne Resultat geblieben, überreichen Letztere, wie wir hier erfahren, auf der Landesversammlung dem Zaren eine zweite gegen die ausländischen Kaufleute gerichtete Klageschrift und veranlassen die übrigen Mitglieder der Landesversammlung ein Gleiches zu thun. Diese beiden neuen übereinstimmenden Petitionen haben nun zunächst den Erfolg, dass der Zar der Gesandtschaftsbehörde den Befehl ertheilt, ein Verzeichniss der den Ausländern seit der Regierung Iwan's IV bewilligten Gnadenbriefe und Privilegien anzufertigen. Der Auftrag des Zaren ist am 20 December ausgeführt. Der angefertigte Auszug beginnt mit der Aufzählung der den Engländern verliehenen Gnadenbriefe. Es folgt alsdann eine Uebersicht der den Niederländern in Russland eingeräumten Handelsvorrechte. Im Besonderen werden dabei nur die den Handelscompagnien de Vogelaer und Klenck, sowie Karl du Moulin gewährten Privilegien namhaft gemacht, worauf der Bericht der Gesandtschaftsbehörde verallgemeinernd fortfährt: „Ausserdem sind noch anderen (Niederländern) auf ihre Bitte Gnadenbriefe ertheilt worden, theils aus dem Grunde, weil sie der zarischen Schatzkammer kostbare Waaren zu billigem Preise geliefert, theils desshalb, weil sie in ihrer Heimath im Interesse des Zaren thätig gewesen sind. Auf Grund dieser ihnen verliehenen Gnadenbriefe ist es ihnen gestattet in den Staat Moscau zu kommen, zur Landungsbrücke (in Archangel) und nach Moscau, sowie

in die anderen Städte zu reisen und mit jeder Waare frei zu handeln, aber die Steuer müssen sie im vollen Umfange bezahlen; und von diesen Kaufleuten reisen viele nicht selbst nach Moscau, sondern es handeln unter ihrem Namen Holländer und Hamburger, indem sie sich für ihre Verwandten und Handlungsdiener ausgeben, und kommen so auf Grund der Gnadenbriefe nach Moscau. Aber einige holländische Kaufleute kommen nach Moscau und handeln auf Grund von Reisepässen, und haben keine zarischen Gnadenbriefe; aber die Steuer zahlen auch diese im vollen Umfange. Aber in dem Bescheid, der den holländischen Gesandten 1631 und 1648 ertheilt worden, ist angeführt, welche Holländer nebst Handlungsdienern im russischen Reiche auf Grund zarischer Gnadenbriefe handeln dürfen, und diesen Kaufleuten sollte es freigestellt sein in Archangelsk und in Wologda und in Moscau und in den anderen Städten des Staates Moscau einzukaufen und zu verkaufen wie und wem es ihnen beliebt; aber Beschränkungen sollten ihnen keine auferlegt sein und in allen Dingen sollten sie, aus Rücksicht auf die niederländische und holländische Regierung und den Prinzen Wilhelm, beschützt werden. Aber die Holländer, welche keine Gnadenbriefe haben, sollten nach wie vor in Archangel handeln, aber nicht in die Städte des Reiches reisen."

Nachdem der Zar von diesem Bericht der Gesandtschaftsbehörde Kenntniss genommen, lässt er der Landesversammlung die Frage vorlegen, ob sie darauf bestehe, dass die Ausländer aus Moscau und den übrigen Städten des Reiches ausgewiesen und auf Archangel beschränkt würden und ob nicht zu befürchten sei, dass durch diese Massregel zwischen dem Staate Moscau und den auswärtigen Regierungen eine Spannung entstehen werde? Weiter fragt der Zar, ob es wol moglich sei, dass die Russen ihre Schulden den Ausländern so rasch bezahlen könnten? Und endlich giebt der Zar zu bedenken, dass die Ausländer sich in Moscau und den übrigen Städten des Reiches Höfe gekauft hätten. Wenn man nun die Ausländern aus Russland auswiese, so müsste man ihnen diese Höfe abkaufen oder sie für den Verlust entschädigen. Wer wird die Höfe kaufen und wer wird die Ausländer entschädigen? fragt der Zar.

Man sieht, die russische Regierung theilt nicht ganz das Vorurtheil der Unterthanen gegen die Ausländer. Um so mehr aber sind die Russen gegen Letztere eingenommen. Es sei nicht zu befürchten, antwortet die Landesversammlung dem Zaren, dass zwischen Russland und dem Auslande in Folge der Ausweisung der Ausländer Feindschaft entstehen werde. Die Ausländer würden nach wie vor nach Archangel kommen, da ihnen der Handel mit Russland unentbehrlich sei. — Alsdann werden die uns aus der Petition von 1646 bereits bekannten Vorwürfe gegen die Ausländer wiederholt, unter Hinzufügung einiger neuer Gesichtspuncte. „In früheren Jahren", so lautet das Gutachten zum Schluss, „wenn die Zeit des Handels in Archangelsk nahte, so kamen die Ausländer rechtzeitig, im Juni und Juli und die letzten Schiffe kamen im August, und die Zollbeamten konnten die importirten Waaren alle besichtigen und verzollen. Jetzt aber kommen die Brabanter, Holländer und Engländer hinterlistiger Weise spät zum Jahrmarkt, nämlich im August und Sep-

tember, damit die Zollbeamten keine Zeit haben die Waaren durchzusehen, und durch diese Hinterlist geht ein grosser Theil der Steuern dem Staate verloren. Was aber das anbelangt, dass die Ausländer sich in Moscau und anderen Städten Höfe gekauft und Gebäude aufgeführt haben, so soll der Zar nur diese Höfe und Gebäude abschätzen lassen: die Gosti und Kaufleute werden sie den Ausländern gern gemeinsam bezahlen. Und wenn russische Kaufleute den Ausländern durch Schuldbriefe verpflichtet sind, so werden sie ihre Schulden den Ausländern bezahlen; und was sie etwa nicht sofort bezahlen können, das werden die anderen Gosti und Kaufleute den Ausländern gemeinschaftlich bezahlen. Falls aber ein Ausländer von einem Russen eine Schuld verlangt ohne Schuldschein, so möge man ihm, auf Grund Deines Gezetzes, o Herrscher, nicht glauben: hat ein Ausländer einem Russen ohne Schuldschein ein Darlehn gewährt, so mögen Schuldner und Gläubiger sich verhalten, wie es ihnen ihr Gewissen befiehlt."

13.) Vollständige Sammlung der Gesetze des russischen Reiches, zusammengestellt auf Befehl des Kaisers Nicolai. St. Petersburg 1830—1891. [Polnoje sobranije sakonow rossisskoi imperii.]

Dieses Sammelwerk, welches gegenwärtig bereits etwa 125 Bände umfasst, enthält in chronologischer Anordnung sämmtliche, von der russischen Staatsregierung seit dem Jahre 1649 erlassenen Gesetze, Verordnungen, Manifeste u. s. w. Dass diese Edition, und besonders die älteren Bände derselben, dem Geschichtsforscher ein reiches Material liefern, liegt auf der Hand. Für unseren Zweck kommen von den im I. Bande enthaltenen Actenstücken vornehmlich folgende in Betracht:

a.) Actenstück 9. — 1 Juni 1649. „Von der Ausweisung der Engländer aus Russland." Wir haben hier den urkundlichen Beweis dafür, dass die gegen die ausländischen Kaufleute gerichteten Klagen der Russen wenigstens insoweit nicht resultatlos geblieben sind, als der Zar am 1 Juni 1649 ein umfangreiches Rescript erlässt, welches den englischen Kaufleuten anbefiehlt, das Innere des Staates Moscau mit Hab und Gut zu verlassen und in ihre Heimath zu reisen. Denjenigen Engländern, welche trotzdem noch Lust haben mit den russischen Kaufleuten Handel zu treiben, gestattet das Rescript, „über das Meer her kommend, in der Stadt Archangel zu handeln." Nach beendigten Geschäften sollen aber die Engländer wiederum über das Meer in ihr Land zurückkehren.

Ich habe diesen Befehl (Ukas) des Zaren angeführt, weil es mir characteristisch erscheint, dass ein ähnliches Rescript gegen die niederländischen Kaufleute in Russland nie erlassen ist.

Trotzdem der Unwille des russischen Handelstandes sich zum Theil auch gegen die Niederländer wendet, so hat dieser Hass in erster Linie doch den Engländern gegolten und dieser Thatsache entspricht die Verfügung der russischen Regierung. Man greift ferner nicht fehl wenn man annimmt, dass die oberste Leitung des russischen Staates zu jener Zeit schon ein richtiges Verständniss dafür besass, dass die Niederländer sich nicht nur vorübergehend in Russland zeigten, um nach eingeheimstem Gewinn zu verschwinden, sondern sich in verhältnissmässig grosser Zahl

als Techniker und Gelehrte dauernd in Moscau und im Innern des Reichs niederliessen. Ausserdem berichtet, wie oben erwähnt, selbst die Gesandtschaftsbehörde, dass vielen Niederländern Gnadenbriefe ertheilt seien, weil sie in ihrer Heimath die Interessen des Zaren wahrgenommen, d. h. Aufträge der Regierung ausgeführt hätten. Diese niederländischen Commissionäre möchten sich der russischen Regierung wol schon unentbehrlich gemacht haben. Jedenfalls haben die Klagen der russischen Kaufleute den Niederländern in Russland nicht geschadet. Die Ausweisung der Engländer machte sie vielmehr zu Herren der Situation auf dem russichen Markte. Uud so können wir es wol verstehen, wenn der englische Arzt Samuel Collins 1667 nach seiner Rückkehr aus Russland hasserfüllt schrieb[1]: „Die Holländer, zahlreich und bemittelt, schwärmen hier (in Russland) wie die Heuschrecken umher und nehmen den Engländern das Brod vom Munde hinweg. In Bild und Schrift stellen sie uns als eine zu Grunde gerichtete Nation dar, als einen Löwen mit drei umgekehrten Kronen und ohne Schweif, oder als Kettenhunde mit gestutzten Ohren und Ruthen."

b.) Actenstück 107. Zarischer Befehl vom 25 October 1653, betreffend die Erhebung von Zollgebühren.

c.) Actenstük 408. Das sogenannte „Neue Handelsreglement" (nowotorgowy ustaw) vom 22 April 1667. Die Kenntniss dieses Handelsgesetzes ist zum Verständniss der Geschichte des russischen Handels unentbehrlich. Es enthält 94 Artikel, von denen ein grosser Theil sich auf den Handel mit den Ausländern bezieht. Ein aus 7 Artikeln bestehender Anhang fasst ausserdem noch die für die ausländischen Kaufleute geltenden Bestimmungen kurz zusammen. Es wird hier zunächst daran erinnert, dass sofort nach Ankunft der ausländischen Schiffe in Archangel das Verzeichniss der Ladung den Zollbeamten zu übergeben sei. Sowol in Moscau als auch in allen übrigen Städten des Reiches ist der Detailhandel den Ausländern untersagt und nur der Engroshandel gestattet. Ausländer dürfen mit Ausländern weder Handel noch Tausch betreiben. Der Binnenhandel soll also den russischen Kaufleuten gewahrt bleiben. Weiter werden die Ausländer aufgefordert ihre Schiffe möglichst früh im Jahr nach Archangel zu senden, damit die Handelsgeschäfte daselbst bis zum Simeontage (1 September) beendet sind. Nach Ablauf dieser Frist sollen in Archangel keine Handelsgeschäfte gestattet sein. In Anbetracht des Umstandes endlich, dass die Ausländer in den letzten Jahren nicht selten schlechte, gefälschte Waaren importirt und sich des Schmuggels schuldig gemacht haben, ergeht die Mahnung an sie, hinfort keinen Anlass zu solchem Vorwurf zu geben. „Und am 24 April," so schliesst das Gesetz, „sind diese Artikel auf Befehl des Zaren Alexei Michailowitsch copirt und dem Beamten für Angelegenheiten der Holländer und Hamburger, dem Ausländer Grigori Nikolajew übergeben worden, damit er diese Artikel den holländischen und hamburgischen Kaufleuten eröffne, auf dass selbige das Handelsgesetz kennen."

---

1) The present State of Russia. Londen, 1667.

Characteristisch ist hier der Umstand, dass das neue Gesetz nur den Holländern und Hamburgern mitgetheilt wird, der Engländer aber mit keinem Wort Erwähnung geschieht.

d.) Actenstück 278. „Gnadenbrief, ertheilt den Amsterdamer Kaufleuten Daniel und Johann Bernard." Unter dem 31 Juli 1660 beschenkt der Zar die genannten Kaufleute mit Zobelfellen und verleiht ihnen in Anbetracht der Dienste, welche sie dem russischen Residenten in Holland, John Hebdon, geleistet, das Recht sich „Gosti" zu nennen.

14.) Historische Acten; gesammelt und herausgegeben von der archaeographischen Commission. Band 1—5. St. Petersburg, 1842.

(Acty istoritscheskije, sobrannüje i isdannüje archeografitscheskoju kommissijeju.)

Ergänzungen zu den Historischen Acten; gesammelt und herausgegeben von der archaeographischen Commission. Band 1—12. St. Petersburg 1846—1875.

(Dopolnenija k aktam' istoritscheskim, sobrannüja i isdannüja archeografitscheskoju kommissijeju.)

Dieses umfangreich angelegte Urkundenbuch enthält Actenstücke zur Geschichte Russlands aus dem XIII—XVII Jahrhundert. Bei dem Studium der commerciellen Beziehungen der Niederlande zu Russland leisten besonders die „Ergänzungen zu den Historischen Acten" wichtige Dienste und zwar sind es hier vor Allem die Instructionen für die Zollbeamten in Archangel, welchen die grösste Aufmerksamkeit zugewandt werden muss. Der Handelsverkehr mit den Ausländern in Archangel fand während der Sommermonate statt und beschränkte sich gewöhnlich auf die Zeit vom 1 Juni bis zum 1 September. Das mit der Handelspolizei und Erhebung der Zölle betraute Beamtenpersonal ward alljährlich vom Zaren neu ernannt und bestand regelmässig aus einem „Gostj," welchem mehrere Zollbeamten untergeordnet waren. Da nun der „Gostj" bei seiner Ernennung für den Posten in Archangel gewöhnlich eine ausführliche Instruction erhielt, welcher die Erfahrungen und Vorkommnisse früherer Jahre zu Grunde gelegt waren, so bieten diese Instructionen ein anschauliches Bild des Handelsverkehrs der Ausländer in Archangel. Wir finden in den „Ergänzungen" eine Reihe von Actenstücken dieser Art, die über den Handel der Niederländer in Russland während der zweiten Hälfte des XVII Jahrhunderts ein helles Licht verbreiten. Bei dem grossen Umfang der einzelnen Urkunden sind wir genöthigt, uns auf kurze Angaben zu beschränken.

a.) „Ergänzungen" Band III pag. 185—207. Juni 1649. Instruction für den Gostj Wassili Fedotow, betreffend die Erhebung der Zölle in Archangel. Dem Gostj wird unter Anderem zur Pflicht gemacht, „den ausländischen Kaufleuten freundlich, schonend und zart zu begegnen, ihnen beim Erheben der Zölle kein Unrecht zu thun, sie in keiner Weise unfreundlich zu behandeln, damit sie auch in Zukunft gern nach Russland kommen." Die ausländischen Kaufleute müssen ihre Waaren auf dem allgemeinen Kaufhofe abladen, aber den Holländern und Engländern ist est gestattet ihre eigenen Höfe und Speicher zu haben. Aus dem

beiliegenden Verzeichniss der für den Zaren einzukaufenden Waaren erlangen wir endlich noch Kenntniss über die in Archangel importirten Handelsartikel.

b.) Ibidem, pag. 405—438. — 29 Mai 1654. Instruction für den nach Archangel entsandten Gostj Iwan Pankratjew.

c.) Band IV, pag. 375—379. — 28 Mai 1664. Instruction für den nach Archangel abdelegirten Gostj Alexei Ssuchanow.

d.) Band V, pag. 181—206. — 9 Mai 1667. Instruction für den Gostj Awerki Kirilow in Archangel.

e.) Ibidem, pag. 313—315. — Juli 1667. An den Zaren gerichteter Bericht des Gostj Awerki Kirilow über unerlaubten Handel mit geistigen Getränken, dessen sich einige Holländer und andere Ausländer schuldig gemacht.

Ausser den Instructionen beanspruchen hier folgende Actenstücke unser Interesse.

a.) Band IV, pag. 134. — März 1658. Der Obrist Franz Trafert erhält den Auftrag, in den Niederlanden Ingenieure für den Dienst des Zaren anzuwerben.

b.) Ibidem, pag. 141—144. — Mai 1658. Der Gostj Wassili Schorin unterbreitet dem Zaren ein Project über die Erhöhung der Zolleinnahmen in Archangel.

c.) Ibidem, pag. 338—340. — 27 Januar 1664. Der Zar bestätigt den Niederlandern in Russland das alte Privileg, auf Grund dessen sie ihren Gerichtsstand ausschliesslich in der Gesandtschaftsbehörde haben.

d.) Band V, pag. 55—61. — 25 December 1665. Zarischer Gnadenbrief, durch welchen dem Thieleman Ackema nebst seinen Neffen Thieleman und Richard die im Malojaroslawsk'schen und Obolensk'schen Kreise belegenen Eisenfabriken verliehen werden.

e.) Ibidem, pag. 211—284. — 19 Juni 1667 bis 30 März 1668 und 19 Juni 1667 bis 26 Mai 1670. Acta betreffend den Bau des Schiffes „Orjel" (Adler) im Dorfe Djedilowo.

In diesen umfang- und inhaltreichen Documenten besitzen wir ein stattliches Denkmal der Thätigkeit niederländischer Techniker in Russland. — Nachdem am 31 Mai 1667 ein Handelsvertrag zwischen Persien und dem Zaren zu Stande gekommen, ergiebt sich für Russland die Notwendigkeit, behufs Förderung und Sicherung des orientalischen Handels, auf dem Kaspischen Meere eine Flotille zu unterhalten. Eine solche musste aber erst ins Leben gerufen werden. Am 19 Juni 1667 befiehlt der Zar, in dem an der Oka belegenen Dorfe Djedilowo eine Schiffswerft zu errichten. Bereits 3 Tage vorher hatte sich im Auftrage der russischen Regierung Johann van Sweeden, ein langjähriges Mitglied der holländischen Colonie Moscau's, in seine Heimath begeben, um hier Schiffsbaumeister und Seeleute anzuwerben und die zum Bau erforderlichen Instrumente einzukaufen. Mit der Technischen Leitung des Schiffsbaues ward der im Jahre 1647 aus den Niederlanden nach Moscau eingewanderte Obrist van Bukhoven betraut. Der Werbung Johann van Sweeden's und seines Neffen, David Butlers's, sind dann im Ganzen 18

Holländer gefolgt, um theils beim Schiffsbau, theils bei der Ausrüstung des zum Frühjahr 1669 fertiggestellten Schiffes „Orjel" Verwendung zu finden. Der „Orjel" erreichte glücklich Astrachan, wurde aber hier bereits im Jahre 1670 von dem russischen Rebellen Stenka Rasin verbrannt. Ein Ersatz für das zerstörte Schiff ist nicht geschaffen worden: die Katastrophe von Astrachan hatte die niederländische Schiffsmannschaft auseinandergesprengt und die Werft von Djedilowo stellte ihre Thätigkeit ein. Von den Niederländern, welche der Bau des „Orjel" nach Russland führte, haben nur Karsten Brandt, der nachmalige Navigationslehrer Peters des Grossen und Jan Janszoon Struys, welcher eine Beschreibung seines Aufenthaltes in Russland veröffentlichte, eine nachhaltigere Spur hinterlassen.

f). Band IX, pag. 126—130. — 11 Juni 1679. Verfügung des Zaren hinsichtlich der Dauer des Marktes in Archangel.

Am 3 Juni 1679 überreicht der holländische Resident Baron Wilhelm von Keller dem Zar ein vom März desselben Jahres datirtes Schreiben der Generalstaaten, in welchem der Zar ersucht wird den Markt in Archangel nicht länger als bis zum 1 September eines jeden Jahres zu gestatten.

Der Zar erfüllt dieses Gesuch und gesteht den Kaufleuten ausserdem das Recht zu, die während des Marktes unverkauft gebliebenen Waaren bis zum Beginn des nächsten Jahrmarktes in Archangel zu stapeln.

g). Band XII, pag. 23—94. 1696. 1697. Actenstücke, betreffend Frans Timmerman und die durch seine Vermittelung aus den Niederlanden nach Russland berufenen Schiffsbaumeister, Seeleute und Handwerker.

15). Russisches Archiv. Herausgegeben von P. Bartenjew. Moscau. [Russki archiv. Isdawajemyi P. Bartenjewym].

Im II. Buch des XVII Jahrganges (1879) dieser historischen Zeitschrift berichtet P. Jurtschenko (pag. 265—269) über eine auf den Befehl Peters des Grossen begonnene russische Uebersetzung des von J. Struys verfassten Berichtes über seine Reise durch Russland. — Das I. Buch des XVIII Jahrganges (1880) des „Russischen Archivs" enthält sodann (pag. 17—128) eine von P. Jurtschenko angefertigte russische Uebersetzung der von Russland handelnden Capitel des Struys'schen Reisewerkes „Drie aanmerkelijke en seer rampspoedige reysen door Italien, Griekenlandt, Lyflandt, Moscovien, Tartarijen .... en verscheyden andere gewesten. Amsterdam 1676." — Der russischen Uebersetzung ist eine gute Einleitung (pag. 1—16) vorausgeschickt.

16). Materialien zur Geschichte der Medicin in Russland. St. Petersburg. 1881—83.

[Materjaly dlja istorii mediziny w Rossii].

Die Verwaltung des Medicinalwesens im Staate Moscau war der zu Ende des XVI Jahrhunderts begründeten „Apothekerbehörde" (aptekarski prikas) anvertraut. Ein nicht unbeträchtlicher Theil der Acten dieser Behörde hat sich in dem Archive des Ministeriums des Innern zu St. Petersburg erhalten und ist auf Verfügung des Medicinaldepartements unter dem oben genannten Titel veröffentlicht worden. Das hier der

Benützung zugänglich gemachte Material umfasst die Jahre 1620—1676 und darf bei einer Darstellung des Wirkens der holländischen Aerzte in Russland nicht unberücksichtigt bleiben.

17). Die Briefe und Papiere Peters des Grossen. Band I. II. St. Petersburg. 1887—90.

[Pisma i bumagi imperatora Petra Welikawo].

Diese unter den Auspicien der russischen Staatsregierung begonnene Edition, deren Redaction dem Director der Kaiserlichen Oeffentlichen Bibliothek zu St. Petersburg, A. Bytschkow, anvertraut ist, soll umfassen: Die Briefe und Befehle Peters des Grossen, sowie seine Resolutionen auf Berichte und Bittschriften, nebst den in seinem Auftrage abgefassten Briefen und Papieren; ferner die während seiner Regierung mit den auswärtigen Mächten abgeschlossenen Tractate und Verträge; sodann die von dem Herrscher selbst redigirten Instructionen für die russischen Diplomaten im Auslande; endlich die zum Behufe der Beförderung der Wohlfahrt des Reiches erlassenen Verfügungen Peters des Grossen. In den beiden bis jetzt erschienenen Bänden ist das Material für die Jahre 1688—1703 zusammengetragen.

18). Materialien zur Geschichte der russischen Flotte. Herausgegeben von S. Jelagin. Band 1—9. St. Petersburg. 1875—82.

[Materjaly dlja istorii russkawo flota.]

IV. Literatur.

19). W. Krestinin. Skizze einer Geschichte der Stadt Cholmogory. St. Petersburg. 1790.

[W. Krestinin. Natschertanije istorii goroda Cholmogor.]

20). W. Krestinin. Kurzgefasste Geschichte der Stadt Archangel. St. Petersburg. 1792.

[W. Krestinin. Kratkaja istorija o gorode Archangelskom.]

Die Stellung, welche Archangel während des XVI und XVII Jahrhunderts unter den übrigen Städten des Staates Moscau einnahm, wird in treffender Weise durch den Umstand characterisirt, dass dieses Handelscentrum zu jener Zeit im Volksmunde den Namen „Stadt" (gorod) trug. War schlechthin von der „Stadt" die Rede, so war Archangel gemeint. Eine Geschichte der Stadt Archangel während des bezeichneten Zeitraumes muss, entsprechend der Bedeutung, welche dieser Ort für den Aussenhandel Russlands hatte, einen wesentlichen Beitrag zur Geschichte des russischen Handels bieten. Leider wird eine solche Darstellung in erwünschter Vollständigkeit nie geliefert werden können. Die Archive Archangels sind der Zerstörung anheimgefallen, bevor ihre Schätze von kundiger Hand gesichtet und historischer Forschung nutzbar gemacht werden konnten. W. Krestinin, gebürtig aus Archangel und Archivar des dortigen Magistrats, bemühte sich, von Interesse für die Geschichte

seiner Heimath beseelt, im Jahre 1768 um die Erlaubniss, die örtlichen Archive durchforschen zu dürfen. Er erhielt eine abschlägige Antwort und als dann bald darauf, im Jahre 1770, eine Feuersbrunst das Archiv der Gouvernementsregierung vernichtete, war die reichste Fundgrube für die Geschichte der Stadt für die Nachwelt verloren. Krestinin hat sich durch den ihm gewordenen Bescheid nicht entmuthigen lassen und mit Eifer die ihm zugänglichen Materialien zur Geschichte seines Geburtsortes und dessen Nachbarstadt Cholmogory gesammelt, um sie dann in den oben genannten Schriften zu verwerthen. Beide Werke dürfen trotz ihres Alters noch heute die Aufmerksamkeit der Geschichtsforscher beanspruchen.

21). S. Ogorodnikow. Skizze einer Geschichte der Stadt Archangel. St. Petersburg, 1890.

[S. Ogorodnikow. Otscherk istorii goroda Archangelska.]

Diese Monographie erschien zuerst in dem vom Gelehrten Comite des Marineministeriums zu St. Petersburg herausgegebenen „Marine-Magazin" [Morskoi Sbornik], Band 232—236, (1889—90) und sodann in der oben angeführten Separatausgabe. — Wenn der Verfasser sein Thema auch nicht erschöpfend behandelt, so hat er immerhin eine fleissige Arbeit geliefert, deren Werth dadurch erhöht wird, dass der Verfasser sich nicht nur auf das Studium gedruckter Quellen beschränkt, sondern auch in Archiven geforscht hat. Beiträge lieferten: das Moscauer Hauptarchiv des Ministeriums des Auswärtigen und der Justiz; ferner in St. Petersburg das Archiv des Zolldepartements, das Hauptarchiv des Marineministeriums sowie das Archiv des Departements für Handel und Manufacturen. Zu den interessantesten Ergebnissen der Forschungen zur älteren Geschichte der Stadt, rechne ich die vom Verfasser im Archive des Justizministeriums gefundene zeitgenössische Beschreibung Archangels zu Anfang des XVII Jahrhunderts, sowie die im Archiv des Ministeriums des Auswärtigen benutzten Angaben über die Zahl der im XVII Jahrhundert in Archangel anlangenden ausländischen Kauffahrer. Der Verfasser kommt zu dem Resultat, dass im XVII Jahrhundert die aus den Niederlanden kommenden Schiffe das Hauptcontingent bildeten. Von 43 Schiffen, die im Jahre 1618 in Archangel vor Anker gingen, waren 30 holländische.

22). W. Kljutschewski. Die Berichte der Ausländer über den Staat Moscau. Moscau, 1866.

[W. Kljutschewski. Skasanija inostranzew o moskowskom gossudarstwe.]

Dieses Buch stellt die Erstlingsrabeit des jetzt rühmlich bekannten Moscauer Professors dar. Der Verfasser unternimmt es hier, auf Grund der zeitgenössischen Berichte der Ausländer über Russland ein Bild des Staates Moscau im XVI und XVII Jahrhundert zu entwerfen. Er schildert somit an der Hand der Reiseberichte Fletcher's, Herberstein's, Olearius' u. s. w. den Umfang des Staates, den Empfang der fremden Gesandten in Moscau, den Herrscher und seinen Hof, das Heer, die Justiz und Verwaltung, die Einnahmequellen der Krone, das Klima, den Boden und seine Producte, die Bevölkerung, die Städte und schliess-

lich den Handel, wobei er auch die Nachrichten über den Handel der Holländer in Russland (pag. 245—258) wiedergiebt.

23). I. Chruschtschow. Zur Geschichte der russischen Post. St. Petersburg. 1884.

[I. Chruschtschow. K istorii russkich potscht.]

24). A. Fabricius. Die Post und die Volkswirthschaft in Russland während des XVII Jahrhunderts. St. Petersburg, 1864.

[A. Fabricius. Potschta i narodnoje choseistwo w Rossii w XVII stoletii.]

Das Postwesen in Russland ist im Jahre 1665 durch den in Moscau ansässigen, oben bereits erwähnten holländischen Kaufmann Johan van Sweeden eingerichtet und von ihm bis zum 1 Juni 1667, gegen einen jährlichen Gehalt von 1200 Rubeln, verwaltet worden. An seine Stelle trat bis zum Jahre 1675 der Hamburger Peter Marsalis, worauf Andreas Winnius, der Sohn eines unter der Regierung des Zaren Michael nach Russland eingewanderten holländischen Kaufmannes, den neu creirten Titel eines zarischen Postmeisters erhielt.

25). I. Tschistowitsch. Geschichte der ersten medicinischen Schulen in Russland. St. Petersburg, 1883.

[I. Tschistowitsch. Istorija perwych medizinskich schkol w Rossii].

Das Buch zerfällt in zwei Hälften: während die erste Geschichte der medicinischen Schulen und die Lage der Heilkunde in Russland im XVII Jahrhundert behandelt, enthält die zweite Hälfte Beilagen. Die wichtigste derselben ist ein alphabetisches Verzeichniss (Beilagen, Seite 66—366) sämmtlicher Aerzte, die in Russland im Laufe des XVIII Jahrhunderts practisch thätig gewesen sind. Das Tschistowitsch'sche Werk musste hier genannt werden, weil die Geschichte des medicinischen Unterrichts in Russland unzertrennlich verknüpft ist mit dem Namen des Holländers Nicolaus Bidloo, welcher im Jahre 1702 als Leibarzt des Zaren Peter nach Russland berufen wurde. Seinem Einfluss auf den Zaren ist es zuzuschreiben, dass Peter am 25 Mai 1706 die Gründung eines grossen Militärhospitals in Moscau und, in Verbindung mit dieser Anstalt, die Einrichtung einer medicinischen Schule, der ersten in Russland, decretirte. Als Leiter dieser Institute hat Bidloo sich die grössten Verdienste erworben. — „Tschistowitsch hat in seinem Werke über die Geschichte der medicinischen Schulen in Russland eine Fülle von Einzelheiten über Bidloo's Thätigkeit mitgetheilt und unter Anderem auch dargethan, wie dieser Mann, gleich ausgezeichnet als Gelehrter und Lehrer wie als Administrator, es verstanden habe, gegen alle Schwierigkeiten, welche sich der Entfaltung seiner Hospitalschule entgegenstellten, anzukämpfen. Bidloo that das Mögliche, indem er selbstverständlich die Krankenhäuser und Schulen seines Heimathlandes, Hollands, zum Muster nahm. Es war der ausgezeichneten Persönlichkeit Bidloo's, seiner Humanität, seinem pädagogischen Tact zu danken, wenn es, so lange er an der Spitze des Moscauer Krankenhauses stand, nicht an Schülern fehlte. Das änderte sich, sobald die Verwaltung der Schule nach Bidloo's Tode (1735) in andere Hände überging. Bidloo war in Moscau eine überaus beliebte Persönlich-

keit und erfreute sich einer aussergewöhnlichen Popularität. Er gehört unbedingt zu den grössten ärztlichen Notabilitäten, welche jemals in Russland thätig gewesen sind" [1]). In dem oben erwähnten Verzeichniss der Aerzte finden wir ferner die Lebensbeschreibung der holländischen Aerzte, welche während des XVIII Jahrhunderts, zum Theil mit dem grössten Erfolge, ihre ärztliche Kunst in Russland ausgeübt haben. Es sind das namentlich folgende: Hermann Kaau-Boerhave und Abraham Kaau-Boerhave, Johannes de Gorter, David de Gorter, Zacharias van der Hulst, Paul Guyongyossi a Pettenij, Andreas van der Norden, Friedrich Scheidius.

26). D. Zwetajew. Aus der Geschichte der ausländischen Glaubensbekenntnisse in Russland im XVI und XVII Jahrhundert. Moscau, 1886. [D. Zwetajew. Is istorii inostrannych ispowedani w Rossii w XVI i XVII stoletijach].

27). D. Zwetajew Der Protestantismus und die Protestanten in Russland bis zur Epoche der Reformen. (Ende des XVII Jahrh.) Moscau, 1890. [D. Zwetajew. Protestantstwo i protestanty w Rossii do epochi preobrasowanii].

D. Zwetajew, gegenwärtig Professor der russischen Geschichte zu Warschau, hat die Geschichte der Ausländer in Russland zu seinem Specialstudium erwählt und seit dem Beginn des verflossenen Jahrzents eine Reihe van Abhandlungen über diesen Gegenstand im Journal des Ministeriums der Volksaufklärung (Shurnal ministerstwa narodnawo prosweschtschenija) und im Russischen Boten (Russki Westnik) veröffentlicht. In den beiden vorliegenden Werken, welche zu dem Besten gehören, was die russische historische Literatur der letzten Zeit aufzuweisen hat, vereinigt der Verfasser die Resultate seiner Studien. Er hat die Moscauer Archive mit dem grössten Fleiss durchforscht und viel Neues zu Tage gefördert, beherrscht aber zugleich die einschlägige Literatur in vollem Masse, wovon die reichlichen Citate Zeugniss ablegen.

Das erstgenannte Werk „Aus der Geschichte der ausländischen Glaubensbekenntnisse" zerfällt in zwei Theile. Der erste „Protestantische Kirchen und protestantische Geistlichkeit" nimmt den grösseren Theil des Bandes ein und stellt die Entstehung der evangelischen Gemeinden im Staate Moscau, die Entfaltung und Zustände des inneren Gemeindelebens der Protestanten in Moscau und anderen Städten des Reiches dar. Der zweite, uns hier weniger interessirende Theil „Die Erbauung der ersten katholischen Kirche in Moscau" schildert die Bestrebungen der Katholiken, das Recht der freien Religionsübung zu erhalten. Diese Bestrebungen werden erst unter der Regierung Peters des Grossen mit Erfolg gekrönt. Während der Regierung des Moscau'schen Staates die Entwicklung des Protestantismus nie ernstlich hinderte, verhielt sie sich den Vertretern der römisch-katholischen Kirche gegenüber fortdauernd ablehnend und miss-

---

1) A. Brückner. Die Aerzte in Russland bis zum Jahre 1800. St. Petersburg, 1887; pag. 29.

trauisch. So kam es denn, dass die Evangelischen schon um die Mitte des XVI Jahrhunderts eine Kirche besassen, die erste katholische Kirche aber erst in den lezten Jahren des XVII Jahrhunderts errichtet werden konnte.

Mehr noch als das soeben genannte Werk Zwetajew's, entspricht unseren Zwecken seine neueste Arbeit über den „Protestantismus und die Protestanten in Russland." Der Verfasser beschränkt hier seine Darstellung nicht auf eine Geschichte der protestantischen Kirchen und Geistlichen, sondern bietet den Fachgenossen eine den Gegenstand nahezu erschöpfende allseitige Untersuchung über Wesen, Leben und Schicksale der Protestanten in Russland, von ihrem ersten Auftreten daselbst bis gegen Ende des XVII Jahrhunderts. Von der Fülle Inhalts wird die Aufzählung der einzelnen Capitel eine Vorstellung gewähren. Capp. I. Aeussere Geschichte der protestantischen Gemeinden, ihre Kirchen und Geistlichkeit. II. Die Religionsfreiheit der nicht im russischen Staatsdienst stehenden und nur zeitweilig in Russland lebenden Protestanten. III. Die Organisation der kirchlichen Administration. Der Character des Gottesdienstes. Die Bildungsmittel (Schulen, Bucher u. s. w.) IV. Züge aus dem Leben, den Sitten und gegenseitigen Verhältnissen der Protestanten. V. Die Beziehungen der Protestanten zu der griechisch-orthodoxen russischen Bevölkerung und die Verrussung der zur griechischen Kirche übergetretenen Protestanten. VI. Die Eheschliessungen. VII. Die Propaganda der Protestanten und der Kampf gegen dieselbe. VIII. Die gesetzlich gestattete Thätigkeit und der Einfluss der Protestanten auf ihre russische Umgebung.

28.) A. Wiskowatow. Der Bau von Kriegsschiffen in Russland während der Regierung des Zaren Michael Feodorowitsch und Alexei Michailowitsch.

(A. Wiskowatow. Strojenije woennych ssydow w Rossii pri zarjach Michaile Feodorowitsche i Aleksie Michailowitsche.)

Abgedruckt im Marine-Magazin (Morskoi Sbornik) Band XX. (1856), pag. 69—131. Eine zuverlässige Schilderung der Thätigkeit der aus den Niederlanden berufenen Techniker, bei dem Bau des „Orjel" auf der Werft von Djedilowo, findet sich hier pag. 97—131.

29.) S. Jelagin. Geschichte der russischen Flotte. Die Periode von Asow. Textband, dazu Beilagen in 2 Bänden. St. Petersburg 1864.

(S. Jelagin. Istorija russkawo flota. Period asowski.)

Das Werk ist im Auftrage des russischen Marineministeriums, hauptsächlich auf Grundlage von Archivalien, verfasst und behandelt die Geschichte der Asow'schen Flotte Peters des Grossen bis zum Jahre 1712. In den Beilagen findet sich ein reiches Actenmaterial zur Geschichte niederländisch-russischer Beziehungen.

30.) Th. Wesselago. Skizze einer Geschichte der russischen Marine. Th. I. St. Petersburg, 1875.

(F. Wesselago. Otscherk russkoi morskoi istorii.)

Bietet eine Geschichte der russischen Marine von der Gründung des russischen Staates bis zum Jahre 1725.

31.) N. Ustrjalow. Geschichte der Regierung Peters des Grossen. I—III. IV, 1. IV, 2. VI. St. Petersburg 1858—1863.

(N. Ustrjalow. Istorija zarstwowanija Petra welikawo.)

Ustrjalow gebührt das Verdienst mit seinem gross angelegten Werk der Peterforschung eine Fülle neuen Materials dargeboten zu haben. Er hat nicht nur aus den Archiven des Inlandes und Auslandes mit vollen Händen geschöpft, sondern auch die einheimische und fremde Literatur berücksichtigt und kritisch verarbeitet. Sein Werk ist leider ein Torso geblieben. Es führt in den 4 ersten Bänden die Geschichte Peters nur bis zum Jahre 1706. Dem IV Bande hat der Verfasser dann ausser der Reihe den VI Band, welcher die Geschichte der Zarewitsch Alexei enthält, folgen lassen.

Ustrjalow hat das Verhältniss Peters zu Holland und den Holländern in angemessener Weise behandelt; er kennt die Werke Scheltema's und hat nicht selten Grund Letzteren zu ergänzen und zu berichtigen. In dieser Hinsicht sei verwiesen auf Ustrjalow, Band II, Cap. IV: „Die ersten Mitarbeiter Peters," sowie Band III, Cap. III: „Peter in Holland."

Dorpat, Universitätsbibliothek.
15/27 Februar 1891.

B. Cordt. Cand. dipl.

REGISTER

der in het Verslag voorkomende Personen.

Ackema, Elisa, ... 42
Ackema, Tieleman Lus, . 28, 35, 41
Adajefskij 216
Adriaan Lucaszoon, zie Siebrecht.
Afanasiëf, Afanasij . . . 82, 91
Aladjien 104, 142
Albemarle 195
Aleksejef 241
Alençon, zie Anjou.
Alefeld, Baron van, 122, 131, 154, 156, 158.
Alexis Michajlowietsj. . . . 28–48
Alferiëf, Adolf, ... 43
Alin, Isaäc, ... 19
Aljabiëf, zie Oljabiëf.
Alphen, van, ... 151, 162
Amiref 43
Andrejef 82
Angelaer, Johan, ... 24, 47
Anjou, Frans van, . . . 4, 5, 6
Anjou, Hertog van 113
Ankidinof, Timofej (Timosjka), 42
Anna van Rusland. . 225, 226, 227
Antinief, Fjodor 43
Apraksien 76, 99, 104, 114–120, 136–143, 163–171, 175, 186–194, 205–208, 213, 214.
Arends 238
Augustus van Polen 101
Awraämof 68
Awramof, Michaël, ... 90

Bade, Markies de, ... 6
Bajbakof, Iwan, . . 28, 32, 35–40
Bajkof, Jermola, ... 46
Bakker 239
Bakoenien 233
Baraljon 196
Barboet 197
Barettilandi, Markies, . . . 194
Baries Fjodorowietsj . 3, 13–15, 17
Barjot. 5
Bas 157
Beerlant, Abraham van, . . . 22
Beke 110
Beklemiesjef, Peter, ... 91
Bens 211
Bernards, Jan, ... 22, 27
Bernsdorf. 185, 191
Bertrand, Gustave, ... 4
Bidloo, Nicolaas, ... 79, 81
Bie, Jacob de, 104, 142, 162, 186, 188, 196–204, 206, 208, 209.
Bjezbarodka. 233

Bleeck van Rijsewijk, Dr. van, 3
Bloemaert 41
Blok, Prof. Dr. P. J., . . . 1
Blok, Willem van de, . . . 23
Bois d'Annebon, Du, . . . 5
Bommazarij 211
Boreel, Jacob, ... 46
Boris, zie Baries Fjodorowietsj.
Borisow (Bariesof) 231
Bork, van, ... 32
Borselen, van, ... 205
Bosch, van den, . . . 180, 202
Boudewijn Thomasz 51
Boudewijnsz. 42
Bourdaisive, De la, ... 6
Bournazel, Baron de, . . . 6
Brandt, Adam, ... 67, 75
Brandt, Christoffel, 59, 67, 77, 83, 95, 99, 114, 128, 138, 142, 165, 167, 188, 193, 196, 204, 205, 208, 212–215, 219–222, 224, 225.
Brandt, Isaac, ... 104
Brecht, Van der, ... 50
Bredal 197
Brederode, Reinoud van, . . 19
Brienne, De, ... 4
Brouwer, Samuel de, . . . 23
Bruce, Jacob, ... 198
Bruyn, Cornelis de, ... 82
Buchling, Maarten, . . 27, 46, 47
Bühler, Baron, ... 2, 9
Burgh, Albert, ... 23, 40
Burgh van Kortenhoef, Coenraad, 40
Burgh, Johannes van den (der), 9, 84, 91, 92, 95, 99, 104, 105, 114–122, 136–143, 162–169, 180, 186, 188, 193, 196, 197, 204–207, 211, 212, 215, 219, 221, 222, 224, 225.
Burmania, Van, . . 162, 206, 207
Burmans, Elisa, ... 24
Busch, Andries, ... 43
Buys . . . 93, 97, 110, 130, 201

Cadogan, Lord, ... 194
Cannegieter, Coenraad, . . . 48
Catharina, zie Medicis.
Catharina I. 223
Catharina II 229
Cerisier 239
Chancellor 103
Chateauneuf. . 184, 185, 195, 196
Chielkof, Prins, ... 41
Claaszen 41
Clifford, Madame, ... 241
Coljers . . . 63, 109, 191, 192
Colster, van, ... 205
Conders, zie Helpen.
Constantijn Cornelisz. . . . 21
Cornelis Gerrijts 221
Corver 93
Cossé, De, ... 5
Cromwell 131
Cruys, Cornelis, 59, 76, 83, 104, 120, 163, 164, 189, 215, 216, 219.
Cruys, Jan, ... 204
Cziszagoff, zie Tsjjetsjagof.

Dalgaroekij, 95, 99, 104, 105, 109, 122, 142, 153, 162, 163, 171, 186, 188, 193, 196, 204, 211, 213, 218, 219, 222.
Dale, Andries de la, . . . 40, 41
Dale, Pieter de la, 23, 26, 27, 40, 41, 46.
Dasjkof, Peter, ... 58
David Claasz 23, 42
Dedel 239
Dekker, Jacob van 19
Demetrius, Pseudo-, ... 3, 4
Derol 102
Devenport, Lord, 177, 195, 201, 203
Devker 190
Dezaguls 136
Dickenson 41
Dieu de 226
Dix, Arnoud, 59, 67, 68, 72, 82, 83, 86, 91, 196.
Dix, Zacharias, ... 82
Djemjentief, Iwan, ... 40
Dolgof 10
Donckert, Abraham, ... 9
Drjabien, Njetsjaj, . . . 32, 37
Dubrowskij 4
Duker. 202

Elisa Jurjensz. 24, 25
Elisabeth van Rusland . . . 223
Eugenius van Savoye 113, 129, 131, 172, 177.
Everhard Jacobsz. 19
Exel, Gilles van, ... 23

Fabricius. 63, 202
Fagel 195, 201, 203
Faronville 6
Fenzel, zie Frentzel.
Filaret, Nikitietsj 21, 33
Filaretof 197
Filimon Filimonsz. 23
Fjodor Aleksejewietsj. . . 48–50
Fjodor Bariesowietsj . . 3, 16, 17
Fjodor Iwanowietsj . . 3, 16, 17
Fjodorof 10
Fjodorof, Iwan, ... 27
Fleming, Graaf, 150, 151, 171, 177
Fomien, Iwan, ... 27
Frentzel, Jeremias (Harmen), 25, 26, 40

Gagarien, Joerij, ... 221
Galawien, Fjodor, 52, 57, 58–90, 221
Galietsyn, Prins, . . . 230–234
Galietsyn, Prins, ... 87
Galietsyn, Prins, ... 117
Gallas. 109, 110
Galofkien 91–105, 142, 143, 145, 147, 158, 162, 163, 171, 172, 176, 177, 186, 188, 189, 196, 197, 204, 222–228.
Galoftsof. 190, 194
Gardie, Graaf Jacob de la, 6, 7, 9
Gaskonje. 58
Geel, van, ... 41
Geer, Louis de, ... 7, 8
Gerasimof, Gregorij, ... 20
Gerzdorf, Baron, 145, 149, 153, 154, 156, 159.
Goens, Jan,. 24
Goes 111, 148, 152, 179. 186, 188
Goes, Jeremias van der, 13, 14, 19
Golosof, Ljef, ... 90
Gon, Johan van der, ... 76
Goossen 41
Gorderson, Johan,. . . . 40, 41
Gorel, Jan van, ... 24
Gortsyn, Alexander, ... 58
Görtz, Baron, 159, 192, 193, 195, 197, 201, 202, 205.
Govers 58
Graaffland 239
Gramotien, Jacob en Iwan,. . 104
Grave, Hendrik, ... 22
Gront, Andries, ... 45
Gross 229
Gruyter, de, ... 164
Guiscart, Markies de, . . . 118

Haersolte van den Kranenburg, Baron, 86, 104, 123, 189.
Hartman, Daniël, . . . 50, 57, 68
Hasselaer. 205–207
Hebdon, John,. 43
Hebdon, Richard,. . . . 43, 44
Heeckeren, Baron van, . . . 233
Heems, Baron,. . . 131, 132, 159
Heinsius, Anthonie, . . 162, 203
Heinsius, Nicolaas, ... 48
Heinzelman 225–228
Helpen, Bernhardus Conders van, 9
Hendrik III van Frankrijk. . 4, 6
Herckmans, Elias,. 3
Hespe, I. C., ... 239
Hessen-Kassel, Prins van, 210, 218
Heyden, Gregorius van der, 22, 23
Heyden, Jan van der, . . . 117
Hoeven, van der, . . . 231–233
Holman, Abraham, ... 26
Holst, Alexander, ... 41
Hop 135, 162, 201, 203
Hooy, Jan Jansen, ... 221
Horst, van der, ... 91
Houtman, Abraham, ... 179
Houtman, Adolf, 60, 65–67, 70–73, 76–78, 81, 84, 86.
Hovy, Ludwig,. 234
Hulst, Hendrik van der, 47, 57, 67, 68, 77, 83, 86, 91, 95.

Ignatiëf, Iwan,. 27
Iwan III. 228

Iwanof, Almaz, ... 46
Iwanof, Merkoel, ... 22

Jacobus van Breda 10
Jan Andriesz. 21
Jan Cornelisz. 23
Jan Jochemsz. 23
Jelisejef, Matwej, ... 37
Jeremias Andriesz. 22
Jermen, Hendrik 68
Joeriëf, Gabriël, ... 42
Joeriëf, Iwan, ... 197
Jong, De, ... 79
Joukes, Roelof, ... 237

Kalosjiën, Loeka, ... 189
Kalosjiën, Michaël, ... 189
Kalytsjof. 236
Kanachof, Kostjka, ... 42
Kaniesjef, Afanasij, ... 58
Kapylof, Iwan, ... 23
Karadien 195, 204, 219
Karel II van Spanje 117
Karel IX van Frankrijk. . . . 4
Karel XII van Zweden, zie bijna alle brieven van Matwejef en Koerakien.
Kartatsen. 24
Kasjejef, Abraham, . . . 44, 45
Kasper Frederiksz. 21
Katasjichien. 14, 28
Keeper 103
Kelderman(Kolderman),Thomas,48,51
Keller, J. W. Baron van, . 49–52
Kiekien 104
Kiezel Jeremias. 225
Kinsbergen,van,234,235,237,238,241
Kinsius, Abraham, . . 57, 68, 82, 83
Klenk, Jurjen Jansz., 15–17, 19, 20, 24, 26, 27, 34, 42.
Klenk, Coenraad van, . 43, 46, 49
Kloek, Elisa, . . . 50, 52, 67, 91
Koedrjaftsof, Stepan 29
Koerakien, Prins, ... 99–222
Koerbatof. 68
Kok, Andries, ... 22
Kolderman, Andries Thomasz., . 28
Kondyref, Iwan, ... 20
Korbet, von, ... 46
Kordt (Cordt), Benjamin, . . 9
Krook 92
Krouze 231
Kryzjefskij, Alexander, . . . 82
Kuzort 22, 23

Laat 219
Ladislaus van Polen 4
Lantsjienskij. 133
Larionof, Gregorius, . . . 23, 36
Laten, Christoffel van, . . . 86
Latmar, Baron, 133, 147, 150, 151
Leeuwen, Daniël van, . . . 212
Lefort, François, ... 52, 56
Leontiëf 81, 82
Leszczynski, zie Stanislaf.
Liebergen, Arnoud van, . . . 22
Lilienrot, Graaf, ... 83, 84
Linde, Dr. A. van der, 2, 19, 20, 24
Lit, de, ... 110, 124, 127
Ljwof, Gregorij, ... 29
Ljwof, Prins Iwan, 99, 104, 115, 141, 143, 162, 163, 175, 176, 187.
Loetochien 82
Loot, van, ... 19
Lorens 220
Lossius, Johannes, ... 6
Lourens, Jochem, ... 240
Lups, Jan, 58, 59, 67, 82, 83, 86, 91, 92, 104, 128, 162, 164, 186, 204, 215, 224.

Mailleray, de la, ... 5
Makarof . . . 189, 193, 212, 219
Marcel 5, 6
Marcelis 35
Marina, zie Sandomirska.
Marlborough, Hertog van, 93, 94, 100–102, 116, 130, 131.
Marozof, Baries, ... 42
Marsof, Iwan, ... 42
Martinengues, Graaf de, . . . 6
Matjoesjkien. 212
Matkof, Peter, ... 40
Matson, Jasper, ... 7
Matthijs 21

Massa, Isaäc, . 2, 4, 19, 20, 22, 24
Massa, Jan Abrahamsz., . . . 21
Matwejef . . . 58–105, 134, 173
Medicis, Catharina de, . . . 4, 6
Meerman, Jan, ... 22
Meller. 48
Mensjikof, Prins, 122, 150, 164, 189, 190, 200, 215, 221, 224.
Merrick, John, ... 6, 7, 19
Mesjerskij, Prins, ... 212
Meulen, Jan van der, . . . 79
Michaël Fjodorowietsj . . 16–27
Michajlof, Michaël, ... 48
Michajlof, Wasilij, ... 211
Miklajef, Peter, ... 44
Milaslafskij, Prins Ilija, 28, 32, 35–40
Misjoekof. 164
Moorman, Frans, ... 27
Mortier, Juan de, ... 212
Moucheron, Koezma de, . . . 21
Moules , ... 167
Moulin, Karel du, . . 18–21, 23, 27

Naoemof, Wasilij, ... 57
Narysjkien 105, 129
Nasjokien, Bogdan (Bagdan), 44, 45
Nazariëf 67
Nelson 164
Nestor 11
Nijkerke, Joost, ... 24
Nikiforof. 197
Njemtsjien, Antsa, ... 15
Njemtsjinof 49
Njestjerof. 48
Njewjerof, Michaël 20
Norof. 215
Norris. 218

Obolensky, Prins, . . 2, 19, 20, 24
Oekrajntsof 48
Oesjakof, Stepan, ... 19
Ofort, Andries 50
Oldecop, Hendrik, 226–228, 230–235, 237, 238, 240.
Oljabiëf, Gregorius, . . . 23, 36
Oranje, Prins Maurits van, 6, 19, 21
Oranje, Prins Frederik Hendrik van, 22, 24, 27, 30–40.
Oranje, zie Willem III.
Orme, de l', ... 154
Ormond, Hertog van, . . . 131
Osterman 186, 189, 198, 222, 224–228, 233, 237.
Oxenstierna 87

Pafraet, Richard, ... 11
Paliwanof, Matwej, ... 42
Palkowniek, Iwan, ... 27
Palmaert. 30
Palm, Jan, ... 142
Palmquist 87, 112, 133, 148, 151, 169, 170, 171, 183.
Paludanus 20
Pamburch, Pieter, ... 76
Pancras 98
Panien, Graaf, . . . 229, 230, 233
Pankratiëf, Iwan, ... 51
Paschal, Helye de, ... 6
Pauw, Maarten. 30
Pauw, Reinier, ... 25
Pawlof, Jefiem, ... 50
Peter de Groote . . 1, 11, 50–222
Peter II 224, 225
Petrof. 13
Petrof Michaël. 228
Pieters, Fredrich, . . . 164, 167
Platarjof, Kazimier, ... 45
Poesjien 241, 242
Poesjien, Kirila 48
Poesjkien, Gregorius, ... 42
Polibin 231
Poniatowski. 193
Pratapopof (Protopopof) . . . 76
Preis 193, 195

Rak, Govert van 'der, . . . 27
Ramanof, Iwan, ... 28
Ranck . 171, 191, 192, 195, 202
Reijs, Abraham, ... 76
Reijzer, R. H., ... 49
Reis, Prof., ... 78
Reits, Meindert, . . . 164, 165
Rek, Gerrit Jansz., ... 26

Rendorp 239
Rendorp, Joseph Jurjensz., . . 24
Renswoude, Van, ... 39
Rigo 226, 227
Rijnevelt, Jan, ... 91
Ringen, Hendrik van, . . . 25
Roelants 41
Roemjantsof-Zadoenajskij, Graaf, 10
Roesak, Andrej, ... 15
Roseboom 64, 80
Rumpf . . . 195, 196, 205, 212
Rutgers, Lambert, . . 142, 163
Ruts, David, ... 47
Rzjefskoj, Wasilij, . . 189, 190

Sacken, d'Osten, . . 231, 232, 234
Salawiof, Osiep, 91, 105, 122. 165, 186, 187, 188, 189, 198.
Saltykof, Michaël, . . 189, 235
Samojlof 241. 242
Sandersson 7
Sandomirska, Marina, . . . 4
Schack, Baron, . . . 177, 181
Scheltema, Mr. J., 1, 2, 19–25, 40, 44 enz.
Scheltinga 164, 186, 187
Scnleinitz, Baron, ... 182
Scholts 92
Schuer 241
Schwertner 57
Schwimmer, Nicolaas, 83, 86, 90, 92, 121.
Sichanof, Alexis, ... 47
Siebrecht, Adriaan Lucasz., 13, 14
Sievers, Graaf, ... 164
Sievers, Pieter, ... 47, 49
Sijerdt, Annes, ... 221
Sjafirof, Baron, 91, 104, 125, 163, 186, 188, 189, 193, 196, 200, 204, 211, 219, 221, 222.
Sjerbatof, Prins, ... 25
Sjoejskij, zie Wasilij Iwanowietsj.
Slingelandt, Van, . . . 195, 201
Smiernof, Semjon, ... 91
Smywalof, Michaël 23
Solms, Graaf van, ... 39
Sophia, Prinses, ... 87
Spar, Baron, ... 183
Spiridonof, Matwej, . . 27–32, 36
Spranger, Manuel, ... 25
Spronsen 44
Staal, Thomas, ... 26
Stade, Jan van, ... 41
Stanhope, ... 220
Stanislaf Leszczynski 93–95, 99, 177.
Stark, Johan, ... 52
Steckin, Von, ... 150
Stenbock, Graaf, 144, 145, 149, 152, 177.
Stepanof, W. W., ... 197
Sterling, Casper, ... 26
Strafford, Lord, 110–113, 130, 133, 136, 145–162, 181–184.
Stroganof, Gregorjus, . . . 67
Stuers, Jhr. Mr. Victor de, . 1
Swaan, Thomas, 23, 25, 26, 40, 42
Swart, De, . . . 9, 226–288, 233
Sweeden, Johan van, . . . 43, 49
Sweeden, Van, ... 84
Swellengrebel, Andries, . . 47, 49
Swellengrebel, Herman, 27, 41, 43
Swift, Richard, ... 7
Swjertsjkof, Iwan, ... 58

Taelmans, Catharina, ... 165
Tammes, Jan, ... 122
Tamminga 222
Tarbot, Elias, ... 50
Tarbot, Matthijs, ... 50
Teding, Barend, ... 86
Telle, A. S., ... 87
Temirof (Tjemirof), Afanasij, 68, 82
Thesingh, Jan, . . . 56, 59, 68, 79
Titof, Jacob, ... 52
Timmerman, Anton, ... 179
Timmerman, Jan, ... 116
Tolstoj, Peter, ... 189, 190
Torcy, De, ... 106, 107, 111
Tormazof. 204
Torrentinus 10
Torstenson 8
Toumasoff (Tomasof, Toemasof?) 211
Townsend 100, 102
Tromp, Klaas Jan, ... 187

Troyen, Van, ... 42
Tsjernysjef 230–238, 240
Tsjietsjagof 234, 235
Tsjoebienskij 2

Uljanicky 2, 9
Ulrica van Zweden 171

Veltdriel, van, ... 28
Verlem, J., ... 239
Vermeulen 41
Vermolen, David, ... 24
Veselago, F. F., ... 2
Villars, De, ... 172, 177
Villebois 213, 217
Vogelaer, Daniel de, ... 43
Vogelaer, Jan de, ... 43
Vogelaer, Marcus de, 16, 17, 19, 25–28, 34, 42, 43.
Vrij, Jan, ... 58, 68

Wajinowietsj 204
Walpole 191
Waronien, Baries, ... 42
Waronien, Wladimier, . . . 48
Warontsof 229, 230
Wasieljef 23
Wasilij Iwanowietsj . . 4, 16, 17
Wassenaer, Baron, . . . 202, 233
Wastokof 10
Waznietsyn 52, 67
Weber 173–175
Welling, Graaf, ... 202
Welter, W. L., ... 3
Werdern, Graaf von, ... 135
Weselofskij 191
Westhof, Jacob, ... 43
Whitford . . . 111, 123, 127, 130
Wijders, Jan, ... 21
Wilde, Willem de, 208, 209, 212, 219, 221, 222, 224, 225.
Wiltschik, Graaf, ... 129
Winius, Andries, . . . 23–26, 41
Witsen 19
Witsen, Nicolaes, 51, 52, 57, 61, 63, 65–80, 84–86, 89, 104, 122, 170.
Witt, Jan de, ... 66
Wittepaert, Nicolaas, . . 122, 167
Wjazemskij 231
Wolff, Peter, . 67, 74, 79–81, 83
Wolkof 113
Wolmar, Johan, ... 197
Wolkof, Gregorius, . 106, 107, 111
Wolkof, Iwan, ... 48

Zabarofskij, Semjon, ... 19
Zacharias Zachariasz 25
Zertsalof, Sila, ... 42
Zinzendorf, Graaf, ... 132
Zjeljaboezjskij, Wasilij, . . . 49
Zjoekof, Sawa, ... 47
Zmajewietsj 164, 190, 193
Zotof 164

ERRATA.

blz.	33,	reg.	20	v. o.	staat	*Persen,*	lees	*Perzen.*
„	33,	„	20	„	„	*Joergentser,*	„	*Joergentsen.*
„	40,	„	18	v. b.	„	*Zus,*	„	*Lus.*
„	48,	„	8	„	„	*Kisila,*	„	*Kirila.*
„	189,	„	2	„	„	*Saltijkof,*	„	*Saltykof.*
„	193,	„	3	v. o.	„	*Zinajéwietsj,*	„	*Zmajéwietsj.*

DH 3 .U3
Verslag aangaande een onderzoe
Stanford University Libraries
3 6105 041 436 358

DH3
U3

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.